

Interreg - IPA CBC
Greece - Albania
AltTour



**ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΔΗΜΩΝ
ΙΑΜΑΤΙΚΩΝ ΠΗΓΩΝ ΕΛΛΑΔΟΣ**

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ 3.3.4

MASTER PLAN

ΙΑΜΑΤΙΚΟΣ ΦΥΣΙΚΟΣ ΠΟΡΟΣ ΑΜΜΟΥΔΑΡΑΣ ΑΡΓΟΥΣ - ΟΡΕΣΤΙΚΟΥ

Α΄ΦΑΣΗ

Το Έργο συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση και τα Εθνικά Ταμεία της Ελλάδας και της Αλβανίας στο πλαίσιο του Διασυνοριακού Προγράμματος IPA "Ελλάδα - Αλβανία 2014-2020".



ειδήμων
ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Περιεχόμενα

Αποτύπωση, αξιολόγηση, ανάλυση χαρακτηριστικών σύνθεσης υφιστάμενης κατάστασης	4
1. Καταγραφή στοιχείων κίνησης.....	4
1.1 Συγκριτική αξιολόγηση με τρέχουσες συνθήκες/ Πλεονεκτήματα-Μειονεκτήματα – Συγκριτική αξιολόγηση στο εσωτερικό της Περιφέρειας	4
1.2 Τάσεις της ελληνικής και διεθνούς αγοράς	10
1.2.1 Η διαχρονική εξέλιξη της χρήσης των ιαματικών φυσικών πόρων	10
1.2.2 Εννοιολογική προσέγγιση, ορισμοί.....	12
1.2.3 Ο ιαματικός τουρισμός στην Ελληνική Αγορά	19
1.2.4 Τάσεις της Ελληνικής Αγοράς.....	23
1.2.5 Ο ιαματικός τουρισμός στη Διεθνή Αγορά	25
1.2.6 Τάσεις της Διεθνούς Αγοράς	27
1.2.7 Χαρακτηριστικά τουριστών	30
1.2.8 Συμπεράσματα	31
1.2.9 Φορείς Στήριξης Ιαματικού Τουρισμού	31
1.2.10 Επενδύσεις στον ιαματικό τουρισμό	35
2. Υφιστάμενες εγκαταστάσεις	37
2.1 Θέση, πρόσβαση, συνδέσεις.....	37
2.2 Αναγνώριση Φυσικού Πόρου (ενδείξεις και αντενδείξεις).....	39
2.3 Προγραμματιζόμενες εγκαταστάσεις	40
2.4 Τεχνικές υποδομές	42
2.5 Θεσμικό πλαίσιο δόμησης	43
2.5.1 Όροι και περιορισμοί δόμησης.....	43
2.5.2. Περιοχές Ειδικού Καθεστώτος	43
2.5.3. Περιοχές προστασίας Υδρογεωλογικής Μελέτης	43
2.6 Αξιολόγηση των υφιστάμενων εγκαταστάσεων	48
3. Έκθεση χωροταξικής οργάνωσης	50
3.1 Θεσμικό Πλαίσιο Προστασίας Φυσικού και Πολιτιστικού Περιβάλλοντος.....	50
3.2 Υπερκείμενος Χωροταξικός Σχεδιασμός σε επίπεδο χώρας.....	51
3.3 Υπερκείμενος Χωροταξικός Σχεδιασμός σε περιφερειακό επίπεδο.....	58
3.4 Χωροταξικός Σχεδιασμός σε τοπικό επίπεδο.....	67
3.5 Σύνοψη κατευθύνσεων υπερκείμενου χωροταξικού σχεδιασμού.....	67
4. Στοιχεία σύνθεσης περιφερειακού τουριστικού προϊόντος και αναγνώριση αλληλεπιδράσεων και εξαρτήσεων με τον υφιστάμενο ιαματικό τουρισμό	69
4.1 Το τουριστικό προϊόν της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας.....	69

4.2 Υποδομές στήριξης του τουρισμού	73
4.2.1 Μεταφορικές Υποδομές	73
4.2.2 Υποδομές Διαμονής.....	75
4.2.3 Οι επισκέπτες της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας	78
4.2.4 Ειδικές Υποδομές.....	83
4.3 Τάσεις ανάπτυξης του τουριστικού προϊόντος στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας	83
4.4 Αλληλεπίδραση τουριστικού προϊόντος με τον υφιστάμενο ιαματικό τουρισμό στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας	89
5. Φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον.....	92
5.1 Φυσικό περιβάλλον.....	92
5.1.1 Δημογραφικά χαρακτηριστικά Δήμου Άργους Ορεστικού	93
5.1.2 Φυσικό Περιβάλλον	94
5.1.3 Έδαφος, δάση, ποτάμια	94
5.1.4 Κλίμα.....	97
5.1.5 Βιότοποι - Προστατευόμενες περιοχές.....	98
5.1.6 Προβλήματα Ρύπανσης.....	100
5.1.7 Ύδατα	101
5.2 Ανθρωπογενές περιβάλλον	106
5.2.1 Οικονομικές δραστηριότητες.....	106
5.2.2 Χρήσεις Γης.....	108
5.2.3 Μεταφορές.....	109
5.2.4 Υποδομές Υγείας.....	111
5.2.5 Υποδομές φιλοξενίας επισκεπτών	112
5.2.6 Αρχαιολογικοί χώροι	113
5.2.7 Έθιμα- Εκδηλώσεις	117
5.2.8 Υποδομές εκπαίδευσης.....	118
6. Αποτύπωση και αποτίμηση διοικητικού και οικονομικού εσωτερικού περιβάλλοντος του φορέα ιδιοκτησίας.....	120
6.1.1 Παρουσίαση του φορέα διαχείρισης.....	120
6.1.2 Διοίκηση – Οργάνωση	120
6.1.3 Ανθρώπινο Δυναμικό	120
6.1.4 Παρεχόμενες υπηρεσίες	120
6.1.5 Υγιεινή και ασφάλεια των χώρων λειτουργίας.....	121
6.1.6 Περιοδικότητα λειτουργίας.....	121
6.1.7 Τυπολογία πελατών	121

6.1.8 Ανταγωνιστικό Πλεονέκτημα	121
6.2 Οικονομικό Περιβάλλον Διαχείρισης ΙΦΠ, marketing και επικοινωνία	122
6.2.1 Οικονομικό περιβάλλον	122
6.2.2 Στοιχεία και κινήσεις	122
6.2.3 Marketing και επικοινωνία.....	123
6.3 Βασικές διαπιστώσεις	124
ΠΗΓΕΣ.....	125

Αποτύπωση, αξιολόγηση, ανάλυση χαρακτηριστικών σύνθεσης υφιστάμενης κατάστασης

1. Καταγραφή στοιχείων κίνησης

1.1 Συγκριτική αξιολόγηση με τρέχουσες συνθήκες/ Πλεονεκτήματα-Μειονεκτήματα – Συγκριτική αξιολόγηση στο εσωτερικό της Περιφέρειας

Οι επιδόσεις του τουρισμού σε εθνικό επίπεδο, αποδεικνύουν ότι η Ελλάδα αποτελεί ισχυρό τουριστικό προορισμό σε επίπεδο τόσο αφίξεων όσο και εθνικών εσόδων. Ο αριθμός των επισκεπτών το 2015 έφτασε τα 23,6 εκατ. επισκέπτες σημειώνοντας αύξηση 58% συγκριτικά με το 2009 ενώ τα έσοδα έφτασαν τα 14,1 δις € σημειώνοντας αύξηση 35% (δεν συμπεριλαμβάνονται οι αφίξεις και τα έσοδα από την κρουαζιέρα).

Το 2021 ο ελληνικός τουρισμός ανέκαμψε σημαντικά. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος, τον Ιούνιο οι διεθνείς ταξιδιωτικές αφίξεις αυξήθηκαν κατά 317%, ενώ οι αντίστοιχες εισπράξεις δεκαπλασιάστηκαν και η μέση δαπάνη ανά ταξίδι κατέγραψε άνοδο της τάξης του 125%, σε ετήσια βάση.

Η εντυπωσιακή αυτή εξέλιξη οφείλεται κατά κύριο λόγο σε αποτελέσματα βάσης (base effects), καθώς τον Ιούνιο του 2020 οι περιορισμοί στις μετακινήσεις δεν είχαν αρθεί πλήρως και η λειτουργία των επιχειρήσεων του κλάδου δεν είχε αποκατασταθεί επαρκώς.

Ο ιαματικός τουρισμός στην Ελλάδα αποτυπώνεται με τον καλύτερο δυνατό τρόπο, όσον αφορά στην ανάλυση των στοιχείων επισκεψιμότητας των λουτρικών μονάδων, μέσα από την υλοποίηση του ερευνητικού προγράμματος «Ιαματικές πηγές και Λουτρότοποι – Ελληνικός Θερμαλισμός». Το συγκεκριμένο πρόγραμμα υλοποιείται από την Ομάδα Περιβάλλοντος του Ινστιτούτου Αστικής και Αγροτικής Κοινωνιολογίας του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικών Ερευνών (ΙΑΚ/ΕΚΚΕ) σε συνεργασία με το Σύνδεσμο Δήμων Ιαματικών Πηγών Ελλάδας (ΣΔΙΠΕ). Στο πλαίσιο του προγράμματος συμπληρώνονται ερωτηματολόγια κάθε έτος προκειμένου να αποτυπωθεί η κατάσταση των λουτρικών μονάδων όσο αφορά την επισκεψιμότητά τους.

Τα τελευταία ερωτηματολόγια που έχουν συμπληρωθεί αφορούν στο έτος 2016 και τα στοιχεία αυτών συνέβαλαν στη σύνταξη της Ετήσιας Έκθεσης Επισκόπησης της Επισκεψιμότητας των λουτρικών μονάδων για την περίοδο 2005-2017. Παρακάτω παρατίθενται τα στοιχεία της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας και τα συγκριτικά της ποσοστά σε σχέση με τις άλλες Περιφέρειες αλλά και το σύνολο της χώρας.

Ωστόσο, πριν την παράθεση των στοιχείων θα πρέπει να επισημανθεί ότι στο σύνολο των στοιχείων που παρατίθενται για την Π.Δ.Μ. συμπεριλήφθηκαν οι δύο μονάδες που λειτούργησαν ή λειτουργούν κατά την αναφερόμενη περίοδο (2010 – 2016) και συγκεκριμένα ο Ιαματικός Φυσικός Πόρος Αμμουδάρας και ο Ιαματικός Φυσικός Πόρος Αγραπιδιάς. Στο σημείο αυτό πρέπει να αναφερθεί ότι ο Ι.Φ.Π. Αγραπιδιάς δεν λειτουργεί από το 2011.

Αναφορικά με τα επόμενα έτη, όπως ήδη αναφέρθηκε, το ερευνητικό πρόγραμμα δεν υλοποιήθηκε και ως εκ τούτου δεν υφίστανται δεδομένα, όμως για τα έτη 2017 και 2018, σύμφωνα με εκτιμήσεις του Συνδέσμου Δήμων Ιαματικών Πηγών Ελλάδας, ο αριθμός των εισιτηρίων και γενικότερα οι τάσεις παρέμειναν ακριβώς οι ίδιες με αυτές των προηγούμενων χρόνων. Για το έτος 2019 σύμφωνα με εκτιμήσεις του Συνδέσμου Δήμων Ιαματικών Πηγών Ελλάδας, ο αριθμός των εισιτηρίων πλησίασε τις 300.000. Οι επιχειρήσεις έως σήμερα λειτουργούν βάσει της ΚΥΑ 6632/21-4-21 (ΦΕΚ1632Β'/21-4-21). Θα πρέπει να επισημανθεί ότι η τήρηση των υγειονομικών πρωτοκόλλων όπως περιγράφονται στην ανωτέρω ΚΥΑ προσέθεσε περαιτέρω δυσκολίες και κόστη στη λειτουργία των επιχειρήσεων.

Ο ιαματικός τουρισμός στην Π.Δ.Μ. αποτελεί ένα ελάχιστο τμήμα της σύνθεσης του περιφερειακού τουριστικού προϊόντος της περιοχής και απαντάται στις τρεις από τις τέσσερις Περιφερειακές Ενότητες (Π.Ε.) της Π.Δ.Μ..

Σύμφωνα με τα στοιχεία του Συνδέσμου Δήμων Ιαματικών Πηγών Ελλάδος οι ιαματικές πηγές στην Π.Δ.Μ. είναι οι ακόλουθες:

Π.Ε. Καστοριάς

1. Ιαματικός Φυσικός Πόρος Αμμουδάρας (ιαματικό νερό 15°C) – Δήμος Άργους Ορεστικού
2. Φυσικός Πόρος Ακριτών – Δήμος Νεστορίου (δεν έχει υποβληθεί φάκελος αναγνώρισης)

Π.Ε. Φλώρινας

3. Ιαματικός Φυσικός Πόρος Αγραπιδιάς (Λιμνοχώρι) (ιαματικό νερό 28-29°C) – Δήμος Αμυνταίου
4. Ιαματικός Φυσικός Πόρος Ξινού Νερού (ιαματικό νερό 15°C) – Δήμος Αμυνταίου

Π.Ε. Γρεβενών

5. Ιαματικός Φυσικός Πόρος Κιβωτού Γρεβενών (ιαματικό νερό 14,8°C) – Δήμος Γρεβενών

Το σύνολο των λουτρικών μονάδων είναι δύο (2) εκ των οποίων λειτουργεί η μία μονάδα και συγκεκριμένα το υδροθεραπευτήριο της Αμμουδάρας ενώ τα λουτρά της Αγραπιδιάς σταμάτησαν να λειτουργούν από το 2011. Το υδροθεραπευτήριο της Αμμουδάρας προσφέρει μόνο υπηρεσίες λουτροθεραπείας χωρίς καμία άλλη παροχή ενώ στον ΙΦΠ Κιβωτού Γρεβενών υπάρχουν υπαίθριες εγκαταστάσεις (δεξαμενές, ξύλινες κατασκευές) οι οποίες εξυπηρετούν τον τοπικό πληθυσμό και δεν προσφέρουν τις οργανωμένες υπηρεσίες ενός υδροθεραπευτηρίου.

Η συλλογή στοιχείων επισκεψιμότητας για τα τελευταία 12 έτη (2005-2016) έχει διαμορφώσει μία συνολική εικόνα όσο αφορά στην επισκεψιμότητα των μονάδων αυτών.

Στον ακόλουθο πίνακα δίνονται τα εισιτήρια κατ' έτος, των εκάστοτε εν λειτουργία μονάδων της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας για τα έτη 2005 – 2016 καθώς και αυτών σε εθνικό επίπεδο. Καίτοι τα στοιχεία δύναται να θεωρηθούν ως μη επίκαιρα και ως εκ τούτου δεν μπορούν να συμβάλουν στη διαμόρφωση μιας αντικειμενικής εικόνας, είναι δηλωτικά της θέσεως της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας στον χάρτη του ανταγωνισμού σε επίπεδο χώρας.

Πίνακας 1: Εισιτήρια ανά έτος

Πηγή: Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών (Ε.Κ.Κ.Ε), 2017

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	ΕΙΣΙΤΗΡΙΑ ΑΝΑ ΕΤΟΣ												ΣΥΝΟΛΟ
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	550	22.700	26.800	20.900	21.000	16.000	4.505	1.264	2.162	1.624	2.094	2.029	121.628
ΠΟΣΟΣΤΟ ΣΕ ΕΘΝΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	0,03%	1,10%	1,19%	0,92%	0,90%	0,78%	0,28%	0,14%	0,25%	0,19%	0,24%	0,22%	0,64%
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	1.979.168	2.062.257	2.259.670	2.278.638	2.323.274	2.056.206	1.586.096	875.597	880.188	867.440	859.451	927.791	18.955.776

Από τα στοιχεία του παραπάνω πίνακα προκύπτει ότι ο συνολικός αριθμός **όλων των εισιτηρίων** σε επίπεδο χώρας μεταξύ των ετών 2005 – 2009 αυξάνεται σε ποσοστό 17,3%. Η εικόνα αυτή αντιστρέφεται το 2010 αφού εμφανίζεται πτώση 11% σε σχέση με το 2009. Τον επόμενο χρόνο η πτώση, συγκριτικά με το 2009, είναι ακόμη μεγαλύτερη και φτάνει το 31,7% ενώ συγκριτικά με το 2005 η πτώση φτάνει το 19,8%. Η πτωτική αυτή πορεία γίνεται ακόμη πιο σημαντική το 2012, πάντα συγκριτικά με το 2009, και φτάνει το 62,4%. Τα επόμενα έτη (2013-2015) δεν αλλάζει η εικόνα αφού η πτωτική πορεία

συνεχίζεται. Έτσι, ο αριθμός των εισιτηρίων το 2015 συγκριτικά με το 2009 παρουσιάζει μείωση της τάξης του 63% ενώ έναντι του 2005 μείωση της τάξης του 56,6%.

Το 2015 ήταν μία χρονιά που η επιβολή περιορισμών τις τραπεζικές συναλλαγές (capital controls) είχε ως αποτέλεσμα τη μείωση της ρευστότητας η οποία με τη σειρά της επηρέασε αρνητικά την τουριστική κίνηση στο σύνολό της, σύμφωνα με την Έκθεση Επισκεψιμότητας για το 2016 του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικών Ερευνών. Ειδικότερα στις λουτρικές μονάδες, σύμφωνα πάντα με την ίδια Έκθεση, κατά την περίοδο Ιουνίου και Ιουλίου του 2015 υπήρξε κύμα ακυρώσεων. Ωστόσο, η προσέλευση των λούμενων τους επόμενους μήνες Αύγουστο και Σεπτέμβριο ήταν αξιοσημείωτα μεγαλύτερη των αντίστοιχων μηνών προηγούμενων χρόνων γεγονός που δημιουργούσε την εκτίμηση ότι η σημαντική πτώση των εισιτηρίων την περίοδο 2010 – 2014 θα αντιστρεφόταν προς μία – έστω και μικρή – ανάκαμψη. Η εκτίμηση αυτή επιβεβαιώθηκε με την αύξηση των εισιτηρίων το 2016.

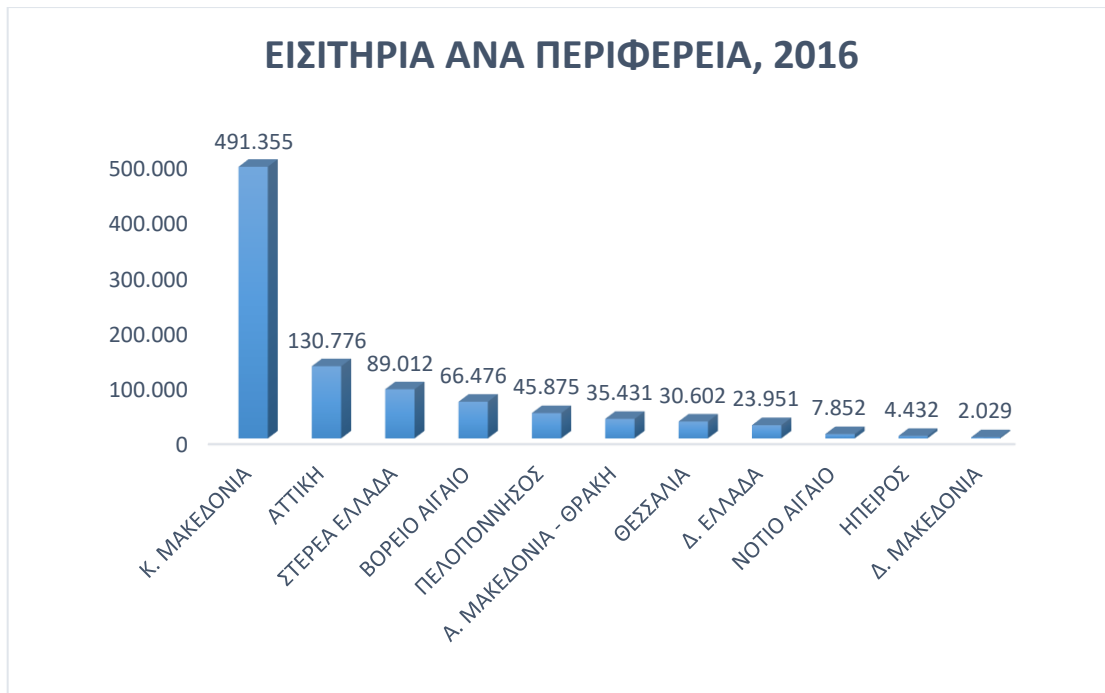
Έτσι, το 2016, **σε επίπεδο χώρας**, παρουσιάζεται αξιοσημείωτη αύξηση των εισιτηρίων ύψους 7,95% έναντι του 2015 και σημειώνεται η καλύτερη επίδοση της 5ετίας 2012 – 2016, αν και υστερεί ακόμη έναντι του 2011 και πολύ περισσότερο έναντι του 2005.

Σε **επίπεδο Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας**, για τις εκάστοτε λειτουργούσες πάντοτε μονάδες, προκύπτει ότι μεταξύ των ετών 2005 – 2007 υπάρχει σταθερή ανοδική πορεία του αριθμού των εισιτηρίων σε ετήσια βάση. Η εικόνα αυτή αντιστρέφεται σταδιακά από το 2008 όπου σημειώνεται μία πτώση της τάξης του 22% η οποία γίνεται ραγδαία από το 2011 και κυρίως από το 2012 και μετά. Συγκεκριμένα, το 2011 σημειώνεται σημαντική πτώση σε σχέση με το 2010 της τάξης του 71,8% (το 2011 σταμάτησαν να λειτουργούν οι εγκαταστάσεις του ΙΦΠ Αγραπιδιάς) ενώ το 2012 σημειώνεται ανάλογη πτώση σε σχέση με το 2011 που φτάνει το 71,9% ενώ συγκριτικά με το 2007 η πτώση φτάνει το πολύ υψηλό ποσοστό του 94,4%.

Τα επόμενα έτη σημειώνεται αύξηση με τα τελευταία έτη 2015 και 2016 να καταγράφεται μια σταθεροποίηση λίγο πάνω από τα 2.000 εισιτήρια.

Επιπλέον, η **συμμετοχή της Π.Δ.Μ. στο σύνολο των εισιτηρίων που εκδόθηκαν σε εθνικό επίπεδο το 2016** είναι πάρα πολύ μικρή και φτάνει το 0,22% (2.029 εισιτήρια) όταν το 2006 ήταν 1,10% (22.700 εισιτήρια). Ακόμη, η μέση συμμετοχή της στην περίοδο της 12ετίας 2005-2016 ανέρχεται στο 0,52% ενώ η αθροιστική συμμετοχή της περιόδου αυτής στο εθνικό σύνολο ανέρχεται σε 0,64%.

Στο ακόλουθο γράφημα δίνεται ο αριθμός των εισιτηρίων της κάθε Περιφέρειας στο σύνολο των εισιτηρίων για το έτος 2016 από την Περιφέρεια με τον μεγαλύτερο αριθμό εισιτηρίων προς την Περιφέρεια με τα λιγότερα εισιτήρια. Όπως φαίνεται στο ακόλουθο γράφημα, η Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας βρίσκεται στην τελευταία θέση.



Γράφημα 1: Εισιτήρια ανά περιφέρεια 2016

Ενώ στο ακόλουθο γράφημα φαίνεται η μεταβολή των εισιτηρίων σε επίπεδο Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας και σε επίπεδο χώρας.



Γράφημα 2: Εισιτήρια ανά έτος

Οι λόγοι που οδήγησαν στη μείωση των εισιτηρίων τόσο σε εθνικό όσο και σε περιφερειακό επίπεδο είναι αποτέλεσμα διαφόρων παραγόντων με σημαντικότερους από τους οποίους να είναι:

- ✓ Οι περικοπές των χορηγήσεων από τα ασφαλιστικά ταμεία προς τους δικαιούχους (έγκριση λιγότερων αιτήσεων, χρονική διάρκεια θεραπειάς, εξαίρεση κάποιων παθήσεων από τον κατάλογο των εγκρινόμενων παροχών, αποκλεισμό πιθανών επισκεπτών των λουτρικών μονάδων από άλλες γεωγραφικές περιοχές)
- ✓ Η συνεχιζόμενη οικονομική κρίση των τελευταίων ετών που έχει μειώσει δραματικά την οικονομική δυνατότητα των ασθενών που κάλυπταν με δικούς τους πόρους τα έξοδα αλλά και τη διάρκεια παραμονής τους

- ✓ Οι αμφιβολίες που έχουν ανακύψει, τα τελευταία χρόνια, από τον ιατρικό κλάδο ως προς την αποτελεσματικότητα της υδροθεραπείας
- ✓ Οι χρόνιες υστερήσεις που παρουσιάζονται στο ελληνικό ιαματικό τουριστικό προϊόν όπως:
 - Η έλλειψη σύγχρονων υποδομών που θα δημιουργήσουν ελκυστικούς χώρους και θα προσελκύσουν όχι μόνο ασθενείς αλλά και επισκέπτες που επιθυμούν να κάνουν απλή χρήση των ιαματικών φυσικών πόρων για λόγους ευεξίας και αναζωογόνησης
 - Η έλλειψη παροχής συμπληρωματικών υπηρεσιών με αποτέλεσμα οι επισκέπτες να αναζητούν και να προτιμούν τα οργανωμένα κέντρα ευεξίας (wellness & spa)
 - Η έλλειψη οργανωμένης προβολής και διαφήμισης που θα ενημερώνει το κοινό για τους ιαματικούς φυσικούς πόρους και τα ευεργετικά αποτελέσματα της χρήσης τους

Προφανώς στα ανωτέρω θα πρέπει να προστεθούν και οι δυσχέρειες στη λειτουργία και η μείωση του αριθμού των επισκεπτών, συνεπεία της πανδημίας και των περιορισμών που αυτή επέβαλε.

Ανάλυση επισκεψιμότητας ανά φορέα εκμετάλλευσης

Ένα σημαντικό σημείο που χρήζει αναφοράς είναι η διάρθρωση των εισιτηρίων που εκδόθηκαν ανά φορέα εκμετάλλευσης από τα οποία προκύπτει ότι στο σύνολο της χώρας, για το έτος 2016 και ανά είδος φορέα εκμετάλλευσης, ο μεγαλύτερος αριθμός εισιτηρίων ποσοστού 72,65% εκδόθηκε από τις Δημοτικές Επιχειρήσεις ενώ ποσοστό 16,8% εκδόθηκε από τις ιδιωτικές επιχειρήσεις, το 7,3% από τις μονάδες με φορέα διαχείρισης την ΕΤΑΔ, το 2,06% από ιδιωτικές επιχειρήσεις της Αιδηψού με παροχή νερού από τον ΕΟΤ και το 1,19% από ιδιωτικές επιχειρήσεις Αιδηψού με πηγή.

Πίνακας 2: Εισιτήρια ανά έτος

ΦΟΡΕΑΣ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗΣ	ΕΙΣΙΤΗΡΙΑ ΑΝΑ ΕΤΟΣ												ΣΥΝΟΛΟ
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ	905.305	962.242	1.109.625	1.100.059	1.162.550	1.092.336	920.931	595.201	608.741	612.673	604.653	674.056	10.348.372
	45,74%	46,66%	49,11%	48,28%	50,04%	53,12%	58,06%	67,98%	69,16%	70,63%	70,36%	72,65%	54,59%
ΕΤΑΔ	334.172	318.788	279.043	285.139	264.629	192.620	136.530	61.995	68.548	65.246	62.263	67.743	2.136.716
	16,88%	15,46%	12,35%	12,51%	11,39%	9,37%	8,61%	7,08%	7,79%	7,52%	7,24%	7,30%	11,27%
ΙΔΙΩΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ (ΠΛΗΝ ΑΙΔΗΨΟΥ)	378.633	380.383	392.617	430.019	443.351	382.904	277.822	159.237	154.162	149.445	161.693	155.897	3.466.163
	19,13%	18,44%	17,37%	18,87%	19,08%	18,62%	17,52%	18,19%	17,51%	17,23%	18,81%	16,80%	18,29%
ΙΔΙΩΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΑΙΔΗΨΟΥ ΜΕ ΠΗΓΗ	86.716	90.256	111.152	134.200	126.025	97.354	67.405	17.477	13.343	12.107	10.463	11.023	777.521
	4,38%	4,38%	4,92%	5,89%	5,42%	4,73%	4,25%	2,00%	1,52%	1,40%	1,22%	1,19%	4,10%
ΙΔΙΩΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΑΙΔΗΨΟΥ ΜΕ ΠΑΡΟΧΗ ΝΕΡΟΥ ΑΠΟ ΤΟΝ ΕΟΤ	274.342	310.588	367.233	329.221	326.719	290.992	183.408	41.687	35.394	27.969	20.379	19.072	2.227.004

	13,86%	15,06%	16,25%	14,45%	14,06%	14,15%	11,56%	4,76%	4,02%	3,22%	2,37%	2,06%	11,75%
ΣΥΝΟΛΟ ΕΙΣΙΤΗΡΙΩΝ	1.979.168	2.062.257	2.259.670	2.278.638	2.323.274	2.056.206	1.586.096	875.597	880.188	867.440	859.451	927.791	18.955.776
	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%

Πηγή: Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών (Ε.Κ.Κ.Ε), 2017

Η ίδια εικόνα διατηρείται και για την περίοδο της δωδεκαετίας 2005-2016 αφού οι δημοτικές επιχειρήσεις συνεισφέρουν περισσότερα από τα μισά εισιτήρια σε εθνικό επίπεδο με ποσοστό 54,59%, ακολουθούμενη από τις ιδιωτικές επιχειρήσεις με ποσοστό 18,29% και τους υπόλοιπους φορείς.

Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι η ποσοστιαία αναλογία των εισιτηρίων των δημοτικών επιχειρήσεων αυξάνει με την πάροδο των ετών αφού από το 45,74% του 2005 η συμμετοχή τους στο ετήσιο σύνολο των εισιτηρίων ανήλθε στο 72,65% το 2016. Όσο αφορά στους υπόλοιπους φορείς, η ποσοστιαία αναλογία των εισιτηρίων τους μειώνεται σε άλλους λίγο και σε άλλους περισσότερο. Συγκεκριμένα, τα εισιτήρια των ιδιωτικών επιχειρήσεων μειώνονται από το 19,13% του 2005 στο 16,8% το 2016 σημειώνοντας ενδιάμεσες αυξομειώσεις στη διάρκεια της δωδεκαετίας, τα εισιτήρια των μονάδων με φορέα εκμετάλλευσης την ΕΤΑΔ μειώνονται από 16,88% το 2005 σε 7,3% το 2016, τα εισιτήρια των ιδιωτικών επιχειρήσεων Αιδηψού με πηγή από 4,38% το 2005 σε 1,19% το 2016 και τα εισιτήρια των ιδιωτικών επιχειρήσεων Αιδηψού με παροχή νερού από τον ΕΟΤ από 13,86% το 2005 σε 2,06% το 2016. Όσο αφορά τη μεταβολή του αριθμού των εισιτηρίων στη διάρκεια της περιόδου 2005-2016 τη μεγαλύτερη μείωση σημείωσαν οι ιδιωτικές επιχειρήσεις Αιδηψού με ποσοστό 87,3% ακολουθούμενη από τις μονάδες με φορέα διαχείρισης την ΕΤΑΔ που σημειώθηκε μείωση 79,7%, τα εισιτήρια των ιδιωτικών επιχειρήσεων που σημείωσαν μείωση 58,8% και τέλος τα εισιτήρια των δημοτικών επιχειρήσεων που σημείωσαν τη μικρότερη μείωση με ποσοστό 25,5%.

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι οι φορείς Τοπικής Αυτοδιοίκησης διατηρούν τις δυνάμεις τους, κατά την περίοδο αναφοράς, σε σημαντικό βαθμό γεγονός που οφείλεται στη διατήρηση του πελατολογίου τους λόγω των ασφαλιστικών ταμείων. Έτσι, οι φορείς της Τ.Α. αριθμούν 604.653 εισιτήρια το 2016 όταν το 2005 είχαν 905.305 εισιτήρια. Αντίθετα η μεταβολή των εισιτηρίων στους υπόλοιπους φορείς είναι πολύ σημαντική αφού απευθύνονται κατά κανόνα σε πελατολόγιο εκτός των ασφαλιστικών ταμείων του οποίου το εισόδημα έχει μειωθεί σημαντικά τα τελευταία χρόνια.

Στη διαμόρφωση της παραπάνω εικόνας συνέβαλε η συγκράτηση αναλογικά υψηλού αριθμού εισιτηρίων στις μεγάλες δημοτικές επιχειρήσεις της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας (Αριδαία και Λαγκαδάς) καθώς και στις δημοτικές επιχειρήσεις του Βορείου Αιγαίου (Λέσβος και Ικαρία) οι οποίες έχουν καταφέρει να προσελκύσουν ένα τμήμα επισκεπτών που δεν σχετίζονται με τις παροχές των ασφαλιστικών ταμείων. Επιπλέον, σημαντική και αξιολογη είναι η πορεία που εμφανίζουν μεμονωμένες μονάδες – ανεξαρτήτως φορέα εκμετάλλευσης και γεωγραφικής περιφέρειας – και συγκεκριμένα οι μονάδες στο Άγκιστρο και στο Σιδηρόκαστρο, στην Υπάτη και στη λίμνη Βουλιαγμένης.

Από την παραπάνω ανάλυση της επισκεψιμότητας των λουτρικών μονάδων σε επίπεδο Π.Δ.Μ. και Ελλάδος καθώς και ανά φορέα εκμετάλλευσης για τη περίοδο 2005 – 2016 προκύπτουν συμπερασματικά τα ακόλουθα:

- ✓ Σημαντική άνοδος των εισιτηρίων σε εθνικό επίπεδο από το 2005 έως το 2009 με το ποσοστό αύξησης για την Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας να είναι αντίστοιχο έως το 2007.
- ✓ Αντιστροφή του κλίματος από το 2010 και μετά σε εθνικό επίπεδο, με πτώση στον αριθμό των εισιτηρίων με το κατώτερο επίπεδο να σημειώνεται το 2015.

- ✓ Αντιστροφή του κλίματος από το 2008 για την Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας με πτώση των εισιτηρίων με το κατώτερο επίπεδο να σημειώνεται το 2012.
- ✓ Αξιοσημείωτη αύξηση των εισιτηρίων το 2016, συγκριτικά με το 2015, σε εθνικό επίπεδο σε ποσοστό 8% με την Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας να σημειώνει μικρή πτώση 3,1%.
- ✓ Η συμμετοχή των εισιτηρίων της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας στο σύνολο των εισιτηρίων σε εθνικό επίπεδο μειώθηκε από το 1,10% (22.700 εισιτήρια) το 2006 σε 0,22% και 2.029 εισιτήρια το 2016.
- ✓ Η συμμετοχή των εισιτηρίων των δημοτικών επιχειρήσεων στο σύνολο όλων των εισιτηρίων για το 2016 ανήλθε στο πολύ υψηλό ποσοστό του 72,65%.
- ✓ Την μεγαλύτερη μείωση εισιτηρίων εμφανίζουν οι ιδιωτικές επιχειρήσεις Αιδηψού με ποσοστό 87,3%.
- ✓ Την μικρότερη μείωση εισιτηρίων εμφανίζουν οι δημοτικές επιχειρήσεις με ποσοστό 25,5%.

1.2 Τάσεις της ελληνικής και διεθνούς αγοράς

1.2.1 Η διαχρονική εξέλιξη της χρήσης των ιαματικών φυσικών πόρων

Η χρήση των ιαματικών φυσικών πόρων για την σωματική και ψυχική υγεία των ανθρώπων έχει τις πηγές της στην αρχαιότητα. Οι Αιγύπτιοι πρώτα περί το 2.000 π.Χ. και αργότερα οι Κινέζοι, οι Πέρσες, οι Έλληνες, οι Ρωμαίοι αλλά και οι Τούρκοι χρησιμοποίησαν και διέδωσαν τη χρήση των ιαματικών πηγών και λουτρών τόσο ως μέσο πρόληψης όσο και ως μέσο θεραπείας.

Στην Ελληνική μυθολογία το νερό αποτελεί πρωταρχικό στοιχείο ζωής καθώς εκτός των άλλων συνδέεται και με την ανθρώπινη υγεία. Υπάρχουν πολλοί μύθοι που αποτυπώνουν και ιστορούν ήθη και έθιμα που αναδεικνύουν την υδρολατρεία στην αρχαία Ελληνική κοινωνία.

Από βιβλιογραφικές αναφορές είναι γνωστό ότι η ιατρική τέχνη συμπορευόταν με τη φυσική θεραπεία. Τον 6^ο και 5^ο π.Χ. αιώνα ιδρύθηκαν τα Ασκληπιεία, χώροι λατρείας και ιατρικής περίθαλψης αφιερωμένα στον θεό Ασκληπιό, τα οποία αποτέλεσαν τα πρώτα κέντρα υγείας γύρω από τις θερμές πηγές. Το γεγονός ότι τα περισσότερα Ασκληπιεία χτίζονταν κοντά σε ιαματικές θερμοπηγές, σε ψυχρές πηγές, σε ποτάμια ή κοντά στη θάλασσα, δεν είναι τυχαίο. Όπως δεν είναι τυχαίο ότι σε όλη τη θεραπευτική διαδικασία καθοριστική ήταν η συμβολή του περιβάλλοντος (τοποθεσία, θέα, προσανατολισμός εγκαταστάσεων, κλίμα, φυσικό περιβάλλον, κ.λ.π.) στο θεραπευτικό αποτέλεσμα. Παράδειγμα το φημισμένο Ασκληπιείο της Επιδάουρου που θεωρείται ότι αποτελεί το κατ' εξοχήν ιερό της υδρολατρείας και της υδροθεραπείας και το Ασκληπιείο της Περγάμου.

Η ιστορία των ιαματικών πηγών ξεκινάει στην αρχαία Ελλάδα. Ο πρώτος ερευνητής αυτών των φυσικών πόρων και των ιαματικών ιδιοτήτων τους ήταν ο ιστορικός Ηρόδοτος 484-410 π.Χ. ο οποίος έκανε σημαντικές παρατηρήσεις όπως ότι ο χρόνος της θεραπευτικής διαδικασίας δεν πρέπει να ξεπερνά τις εικοσιένα (21) συνεχόμενες ημέρες. Ανάλογες αναφορές έκαναν ο Πλάτωνας και ο Αριστοτέλης οι οποίοι προέτρεπαν τους ασθενείς και τους αδύναμους να κάνουν χρήση των θερμών λουτρών.

Όμως ο πιο σημαντικός ερευνητής των θερμών ιαματικών λουτρών, αυτός που πρώτος μελέτησε συστηματικά τη θεραπευτική τους χρήση, ήταν ο θεμελιωτής της Ιατρικής, ο Ιπποκράτης (460-356 π.Χ.).

Ο Ιπποκράτης (460-356 π.Χ.) έθεσε τις βάσεις των κλάδων της ιατρικής κλιματολογίας και της κλινικής υδροθεραπείας. Στο σύγγραμμά του «Περί αέρων, υδάτων, τόπων» ο Ιπποκράτης αναφέρει ότι δεν

μπορεί κανείς να εμβαθύνει στην έρευνα της ιατρικής, χωρίς να λαμβάνει υπόψη του την επίδραση των νερών στην ανθρώπινη υγεία.

Τη σκυτάλη έλαβαν οι Ρωμαίοι καθιερώνοντας ειδικές κτιριακές εγκαταστάσεις που περιλάμβαναν εκτός των λουτρών και χώρους για ξεκούραση και ψυχαγωγία. Οι «θέρμες», μία καθαρά ρωμαϊκή ιδέα, ήταν ένας ευρύτερος κοινωνικός χώρος με θέατρα, καταστήματα, βιβλιοθήκες, γυμναστήρια, κ.λ.π. με τα λουτρά να βρίσκονται στο κέντρο αυτών των εγκαταστάσεων. Οι Ρωμαίοι θεωρούσαν το λούσιμο ως κοινωνική υποχρέωση και οι μη λουόμενοι, όποιοι και αν ήταν αυτοί, τιμωρούνταν. Τα υδροθεραπευτήρια ονομαζόταν “balnea” από την ελληνική λέξη «βαλάνεια» (διαδικασία λουτρού στην αρχαία Ελλάδα).

Προς το τέλος της Ρωμαϊκής αυτοκρατορίας οι θέρμες έχασαν το στόχο τους που ήταν η υγεία των πολιτών και άρχισε μία περίοδος παρακμής για την υδροθεραπεία και την κλιματοθεραπεία. Παράλληλα υφίστανται μεγάλες καταστροφές από τις επιδρομές των βορειοανατολικών λαών της Ευρώπης.

Η παράδοση συνεχίζεται κατά τους Βυζαντινούς χρόνους χωρίς όμως να έχει διευκρινιστεί εάν επρόκειτο για λουτρά καθαριότητας ή θεραπείας. Παράλληλα, οι λουτροθεραπείες εφαρμόζονταν στις χώρες της Ανατολής (επιπλέον στο πλαίσιο θρησκευτικών τελετουργιών) και της Βόρειας Ευρώπης. Στον Ελληνικό χώρο σώζονται πολλά βυζαντινά κτίσματα λουτροθεραπείας.

Κατά τους μεσαιωνικούς χρόνους η λουτρική λειτουργία παρακμάζει, για να αναγεννηθεί και πάλι κατά τον 12^ο και 13^ο αιώνα μ.Χ. κυρίως στην κεντρική Ευρώπη με πρωτοστάτες τους μοναχούς οι οποίοι συμβάλλουν στην αναδιοργάνωση των λουτροπόλεων.

Κατά την Οθωμανική περίοδο τα λουτρά – χαμάμ αποτελούσαν τόπο ξεκούρασης, χαλάρωσης, συνάντησης, ψυχαγωγίας και επίδειξης. Στα λουτρά χρησιμοποιούσαν το νερό και τον ατμό κυρίως για λόγους καθαριότητας του σώματος και ευεξίας και λιγότερο για πρόληψη και θεραπεία. Στον Ελληνικό χώρο υπάρχουν διατηρηθέντα κτίσματα χαμάμ, κάποια από τα οποία βρίσκονται στις εγκαταστάσεις των ιαματικών φυσικών πόρων.

Στα τέλη του 17^{ου} αιώνα η λειτουργία των λουτρών με στόχο την ψυχοθεραπευτική θεραπεία επανέρχεται αλλά με αυστηρούς κανόνες τόσο ως προς τις εγκαταστάσεις όσο και ως προς τη χρήση. Συγκεκριμένα, αποδεδειγμένα η λουτροθεραπεία από επιβλαβείς συνήθειες διασκέδασης (π.χ. οινοποσίες), αναπτύσσονται ήπιες μορφές διασκέδασης (π.χ. περίπατοι) και σημειώνεται στροφή προς τις αξίες του φυσικού – υγιεινού τρόπου ζωής.

Από το 1850 σημειώνεται κατακόρυφη ανάπτυξη της πρακτικής της υδροθεραπείας και της ανάπτυξης των λουτροπόλεων. Οι περιοχές των λουτρών εξελίσσονται σε κέντρα αναψυχής και διασκέδασης που συνδυάζουν την αναψυχή με την ίαση. Η αντίληψη αυτή κέρδισε έδαφος σε ολόκληρη την Ευρώπη και έφερε στο φως τον **Θερμαλισμό**.

Τον 19^ο αιώνα ο θερμαλισμός αναδεικνύεται ως ένα κίνημα υγείας που εξαπλώθηκε σε όλη την Ευρώπη και είχε ως βασικά στοιχεία τον καθαρό αέρα, τη φύση, το κλίμα και τις θερμές μεταλλικές πηγές. Σε πολλές χώρες της Ευρώπης δημιουργήθηκαν σχολές υδροθεραπείας και θερμαλιστικών σπουδών. Στην Ελλάδα το 1830 συγκροτήθηκε η πρώτη επιτροπή για την ανάπτυξη των ιαματικών πηγών.

Οι παραπάνω εξελίξεις είχαν ως αποτέλεσμα, τις τελευταίες δεκαετίες του 20^{ου} αιώνα, τα υδροθεραπευτήρια να μετεξελίσσονται σε ξενοδοχειακές μονάδες, που παρέχουν πλήθος νέων

συμπληρωματικών υπηρεσιών καθώς και υποδομές άθλησης και αναψυχής όπως αθλητικές δραστηριότητες, καζίνο, θεατρικές αίθουσες για μουσικοχορευτικές παραστάσεις, κ.α. Ουσιαστικά, πρόκειται για την εισαγωγή της έννοιας της ευεξίας στις παρεχόμενες υπηρεσίες η οποία προσδιορίζει ένα νέο μοντέλο ανάπτυξης του ιαματικού τουρισμού αλλά και του τουρισμού υγείας γενικότερα.

Η διεθνής αναγνώριση της υδροθεραπείας ως ιατρικής θεραπευτικής μεθόδου από τον τομέα της Κοινωνικής Ασφάλισης σε πολλές χώρες, ιδίως της Ευρώπης, οδήγησε σε μια σχετικά αυξημένη ζήτηση στα κέντρα του ιαματικού τουρισμού, συγκριτικά με τα προηγούμενα χρόνια. Επιπλέον, οι λουτροπόλεις προσελκύουν νέους και άτομα όλων των ηλικιών λόγω της στροφής, που παρατηρείται τα τελευταία χρόνια, προς τις παραδοσιακές μορφές φυσικής θεραπείας που παρέχουν πρόληψη και ευεξία (Αγγελίδης Ζ., 2008).

Ωστόσο, η ανάπτυξη της φαρμακοβιομηχανίας από τον 19^ο αιώνα αλλά και της χειρουργικής από τον 20^ο αιώνα έθεσαν σε δεύτερη μοίρα τη χρήση των ιαματικών φυσικών πόρων και έφεραν στο προσκήνιο την αμφισβήτηση της αξίας του θερμαλισμού. Στην Ελλάδα, το 1953 σταμάτησε να λειτουργεί η έδρα της κλινικής υδρολογίας και κλιματοθεραπείας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και ουσιαστικά σταμάτησε η επαφή της ιαματικής θεραπείας με την ακαδημαϊκή κοινότητα. Η απροθυμία του ιατρικού σώματος σε πολλές ακόμη χώρες της αναγνώρισης της υδροθεραπείας ως ιατρική μέθοδο, η παρειλημμένη και μη συστηματική εκπαίδευση της υδρολογίας στα περισσότερα πανεπιστήμια αλλά και οι νέες καινοτόμες μέθοδοι της φαρμακοβιομηχανίας, συντελούν στο χαρακτηρισμό της υδροθεραπείας ως απαρχαιωμένης μεθόδου θεραπείας. Οι ιαματικές πηγές άρχισαν να απαξιώνονται ως αποτέλεσμα της επιστημονικής προόδου αλλά παρέμεναν ως εναλλακτικές θεραπευτικές εστίες κυρίως για τα λαϊκά στρώματα.

1.2.2 Εννοιολογική προσέγγιση, ορισμοί

Βασική προϋπόθεση για την μελέτη ενός αντικείμενου είναι η κατανόηση των απαιτούμενων εννοιών και ταυτόχρονα η τοποθέτηση τους με βάση τις σύγχρονες αντιλήψεις. Προκειμένου, λοιπόν, να καθοριστεί το αντικείμενο «θερμαλισμός», «ιαματικός τουρισμός» οι έννοιες που θα περιγράφονται και στη συνέχεια θα αναφέρονται οφείλουν να διακρίνονται για τη σαφήνιά τους.

Τα τελευταία χρόνια, εκτός από τον μαζικό καλοκαιρινό τουρισμό, έχουν αναπτυχθεί σημαντικές μορφές εναλλακτικού τουρισμού με στόχο τη διαφοροποίηση και τον εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος, τη προσέλκυση διαφορετικών κατηγοριών τουριστών όλων των κοινωνικών και εισοδηματικών στρωμάτων και την εξάλειψη της εποχικότητας της τουριστικής περιόδου.

Μία από αυτές τις ειδικές μορφές εναλλακτικού τουρισμού που αναπτύχθηκαν και συνέβαλαν στη διαφοροποίηση και ανανέωση της τουριστικής αγοράς αποτελεί και ο **Τουρισμός Υγείας**. Ο όρος «τουρισμός υγείας» χρησιμοποιήθηκε πρώτη φορά το 1973 από την Ένωση Τουριστικών Οργανισμών (International Union of Tourist Organizations/ IUTO), πρόδρομο του ΠΟΤ (Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού/ United Nations World Tourism Organization/ UNWTO) και αναφέρεται ως «η παροχή των υπηρεσιών υγείας που χρησιμοποιεί τους φυσικούς πόρους μιας χώρας, ιδίως το μεταλλικό νερό και το κλίμα».

Ο «ιατρικός τουρισμός» σύμφωνα με μία μελέτη του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού (Edward Kelley, Medical Tourism, Patient Safety Programme, World Health Organization, 2013) αναφέρεται στους τουρίστες εκείνους που επιλέγουν να ταξιδέψουν διεθνώς για να λάβουν κάποιας μορφής ιατρική περίθαλψη (θεραπεία). Οι θεραπείες μπορεί να καλύπτουν ένα πλήρες φάσμα υπηρεσιών με τα πιο κοινά να είναι η οδοντιατρική περίθαλψη, η πλαστική χειρουργική, η εκλεκτική χειρουργική επέμβαση και οι θεραπείες γονιμότητας.

Ο «ιαματικός τουρισμός» είναι διαφορετικός από τον ιατρικό τουρισμό, παρά το γεγονός ότι και οι δύο έχουν ως σκοπό την αποκατάσταση της υγείας. Για την ύπαρξη ιαματικού τουρισμού απαραίτητη προϋπόθεση είναι η ύπαρξη ιαματικών φυσικών πόρων (Ο ιαματικός τουρισμός και η ανάπτυξη του τουρισμού υγείας στην Ελλάδα, Κέντρο Προγραμματισμού και Κοινωνικών Ερευνών, Σπάθη Σ., 2000).

Στην υπάρχουσα βιβλιογραφία υπάρχουν διαφορετικές εννοιολογικές προσεγγίσεις και διαπιστώνεται μία σχετική σύγχυση αναφορικά με τους όρους «τουρισμός υγείας», «ιατρικός τουρισμός», «ιαματικός τουρισμός», «τουρισμός ευεξίας», «θερμαλισμός», «spa», με αποτέλεσμα να μην έχει επικρατήσει κάποιος συγκεκριμένος διαχωρισμός.

Για τις ανάγκες της παρούσας μελέτης έγινε ο ακόλουθος διαχωρισμός με τον τουρισμό υγείας να διακρίνεται στις παρακάτω μορφές:

- A) Ιατρικός τουρισμός
- B) Ιαματικός τουρισμός - Θερμαλισμός
- Γ) Τουρισμός ευεξίας (wellness & spa)

A. Ιατρικός τουρισμός

Ο **ιατρικός τουρισμός** ορίζεται ευρέως η παροχή οικονομικά ανταγωνιστικής ιδιωτικής φροντίδας σε συνεργασία με την τουριστική βιομηχανία, σε ασθενείς που έχουν ανάγκη χειρουργικών επεμβάσεων καθώς και άλλων εξειδικευμένων μορφών θεραπείας, εκτός της χώρας προέλευσής τους, όπως παρατέθηκε στη μελέτη «Ανάπτυξη του ιατρικού τουρισμού στην Ελλάδα» που εκπονήθηκε από το Ινστιτούτο Κοινωνικής και Προληπτικής Ιατρικής το 2012.

Σύμφωνα με την ίδια μελέτη, στον ιατρικό τουρισμό περιλαμβάνονται, εκτός των χαρακτηριστικών υπηρεσιών ιατρικής περίθαλψης στα νοσοκομεία, υπηρεσίες μεταφοράς, διαμονής, εστίασης, ξενάγησης και ενημέρωσης. Έχει ως βασικό του χαρακτηριστικό την υπηρεσία της ιατρικής φροντίδας σε αντίθεση με τον Τουρισμό Υγείας ο οποίος περιλαμβάνει και τη διάσταση της ευεξίας και ως εκ τούτου διαφορετικές μορφές τουρισμού όπως ο ιαματικός τουρισμός και ο τουρισμός ευεξίας.

Ο ιατρικός τουρισμός θα μπορούσε να ταξινομηθεί σε δύο βασικές κατηγορίες:

A. *την διαχείριση επειγόντων περιστατικών υγείας ή τακτικών υγειονομικών αναγκών* για τον Τουρίστα – Ταξιδιώτη ή Επαγγελματία κατά τη διάρκεια της διαμονής του στη χώρα προορισμού.

B. Ο *«Ιατρικός Τουρισμός επιλογής» (elective Medical Tourism)* όπου ο ασθενής επιλέγει να μεταβεί εκτός των συνόρων της χώρας του για να λάβει μια συγκεκριμένη ιατρική υπηρεσία, λαμβάνοντας υπόψη συγκεκριμένους παράγοντες όπως το κόστος και την ποιότητα της παρεχόμενης υπηρεσίας, τον απαιτούμενο χρόνο αναμονής στη χώρα του για την παροχή της ίδιας υπηρεσίας καθώς και την ανάγκη να συνδυάσει την ιατρική φροντίδα με την εμπειρία της ψυχαγωγίας.

Υπάρχουν χώρες που έχουν αναπτύξει σημαντικά τον ιατρικό τουρισμό και δέχονται κάθε χρόνο πολυάριθμους ασθενείς για οφθαλμολογικές επεμβάσεις, ορθοπεδικές επεμβάσεις, καρδιοχειρουργικές επεμβάσεις, εξωσωματική γονιμοποίηση, κ.λ.π.

Η σύγχρονη τάση αυτών των χωρών είναι η στοχευμένη πολιτική σε ειδικές ομάδες πληθυσμού που εμφανίζουν χρόνια νοσήματα αλλά και στην ομάδα της Τρίτης Ηλικίας προκειμένου να διαμορφώσουν εκείνες τις συνθήκες ώστε να παρέχονται συνδυαστικά οι τουριστικές με τις υγειονομικές υπηρεσίες.

B. Ιαματικός Τουρισμός

Ο **Ιαματικός Τουρισμός** αποτελεί ειδική μορφή τουρισμού που έχει ως σκοπό την χρήση των ιαματικών φυσικών πόρων για σκοπούς πρόληψης και αποκατάστασης, αναψυχής και αναζωογόνησης.

Με τον όρο **θερμαλισμό** εννοείται το ευρύ πεδίο των θεραπευτικών και προληπτικών για την υγεία εφαρμογών, ενεργειών και δράσεων που πραγματοποιούνται σε περιοχές οι οποίες διαθέτουν αναγνωρισμένους από την πολιτεία ιαματικούς φυσικούς πόρους, ιδιαίτερα περιβαλλοντικά – πολιτισμικά χαρακτηριστικά και ανάλογες προς τούτο θερμαλιστικές εγκαταστάσεις. Κατ' επέκταση, ένα θερμαλιστικό κέντρο ή μονάδα ιαματικής θεραπείας είναι ένας χώρος με κατάλληλες υποδομές και εξοπλισμό στον οποίο γίνεται χρήση ιαματικών φυσικών πόρων υπό ιατρική παρακολούθηση για λόγους υγείας (προληπτικούς ή θεραπευτικούς), φυσικής αποκατάστασης ή αναζωογόνησης με την εφαρμογή αναγνωρισμένων, για το σκοπό αυτό, μεθόδων.

Ο όρος **θερμαλισμός**, που έχει καθιερωθεί στη διεθνή ορολογία και πρακτική, αναφέρεται σ' **ένα σύνολο οργανωμένων και αλληλοσυμπληρούμενων δράσεων** με κυρίαρχο στοιχείο αυτό της χρήσης του ιαματικού φυσικού πόρου με στόχο την πρόληψη, διατήρηση και αποκατάσταση της σωματικής ή και ψυχικής ευεξίας και υγείας του ανθρώπου. Επίσης χρησιμοποιείται και ως ισοδύναμος όρος η υδροθεραπεία, η οποία απαντάται πολύ συχνά και στην ελληνική βιβλιογραφία. Η υδροθεραπεία αναγνωρίζεται ως ιατρική θεραπευτική μέθοδος και μπορεί να είναι εσωτερική ή εξωτερική¹.

Οι θερμαλιστικές θεραπείες ή υδροθεραπείες, με χρήση ιαματικού φυσικού πόρου, διακρίνονται στις ακόλουθες κατηγορίες:

- ✓ **Τη λουτροθεραπεία**, που αποτελεί τη βασικότερη παρεχόμενη υπηρεσία που παρέχεται από τις περισσότερες μονάδες. Πρόκειται για «εξωτερική» υδροθεραπεία, η οποία περιλαμβάνει: (α) τα λουτρά, δηλαδή την βύθιση ολόκληρου του σώματος ή μέρος του μέσα στο νερό, τις λούσεις με νερό, τις περιτυλίξεις και τα υγρά επιθέματα, (β) τις καταιονήσεις, όπου για ορισμένο χρόνο το σώμα δέχεται το θερμομεταλλικό νερό, που έρχεται με υψηλή ή χαμηλή πίεση, (γ) τις υδρομαλάξεις, όπου το σώμα δέχεται την πίεση του νερού, και (δ) την υδροκινησιοθεραπεία, η οποία αποτελεί συνδυασμό λουτροθεραπείας και κινησιοθεραπείας, όσο το σώμα βρίσκεται στο νερό. Η λουτροθεραπεία ενδείκνυται για τη θεραπεία πολλών παθήσεων, όπως ρευματικές, αρθρικές, γυναικολογικές, καρδιαγγειακές και νευρικές.
- ✓ **Την ποσιθεραπεία**: πρόκειται για «εσωτερική» μορφή υδροθεραπείας, που επιτυγχάνεται με την πόση ιαματικού νερού. Ενδείκνυται για τη θεραπεία κυρίως των παθήσεων του γαστρεντερικού, του πεπτικού, και του ουροποιητικού συστήματος. Η ποσιθεραπεία διακρίνεται στην επιτόπιο ποσιθεραπεία, που γίνεται με την επίσκεψη των ατόμων στις ιαματικές πηγές και στην μη επιτόπιο ποσιθεραπεία, που γίνεται με τη λήψη μεταλλικού νερού από εμφιαλωμένες συσκευασίες οι οποίες κυκλοφορούν στο εμπόριο για λόγους θεραπείας ή υγιεινής διατροφής.
- **Την εισπνοθεραπεία**: πρόκειται για «εσωτερική» μορφή υδροθεραπείας, κατά την οποία ο ασθενείς εισπνέει υδρομεταλλικούς ατμούς για θεραπευτικούς σκοπούς. Επιτυγχάνεται και με ρινοπλύσεις. Ενδείκνυται για θεραπεία κυρίως αναπνευστικών παθήσεων όπως βρογχικό άσθμα, αλλεργίες και χρόνια βρογχίτιδα.
- **Την πηλοθεραπεία**: πρόκειται επίσης για «εξωτερική» μορφή υδροθεραπείας, η οποία βασίζεται στη χρήση «ώριμου» πηλού, ο οποίος εφαρμόζεται είτε ολικά εμβαπτίσει του σώματος σ' αυτόν είτε μερικά με επάλειψη. Η θεραπευτική δράση του πηλού είναι διπλή διότι εξασκεί δράση τοπική (στην επιφάνεια του δέρματος) και γενική (σε διάφορες λειτουργίες, χάρη σε ουσίες που διεισδύουν μέσα στον οργανισμό).

¹ Σπαθής Σ. (2000), Ο Ιαματικός Τουρισμός και η Ανάπτυξη του Τουρισμού Υγείας στην Ελλάδα

- **Την θαλασσοθεραπεία:** πρόκειται για την χρήση θαλασσινού νερού, καθώς και των προϊόντων του, οργανικών ή ανόργανων, για θεραπευτικούς ή αισθητικούς σκοπούς
- **Τη σπηλαιοθεραπεία:** αγωγή μέσω εφίδρωσης λόγω ειδικών κλιματολογικών συνθηκών που επικρατούν μέσα σε φυσικό ή τεχνητό σπήλαιο.
- **Την κλιματοθεραπεία:** η εκμετάλλευση των ιδιοτήτων του κλίματος μιας περιοχής με την αλλαγή της έκθεσης των ασθενών στα φυσικά και χημικά αποτελέσματα της ατμόσφαιρας σε συνδυασμό με πρόσθετες υπηρεσίες υγείας και αισθητικής περιποίησης.

Στο υδροθεραπευτήριο ο επισκέπτης ανάλογα με την κατάσταση της υγείας του και τις οικονομικές του δυνατότητες, ακολουθεί θεραπευτικές διαδικασίες που του προτείνονται από τον γιατρό του υδροθεραπευτηρίου, οι οποίες περιλαμβάνουν δραστηριότητες επαφής με το φυσικό πόρο (λουτροθεραπείας, πηλοθεραπείας, ποσιθεραπείας, εισπνοθεραπείας), προγραμμάτων φυσιοθεραπείας, διατροφής και προγραμμάτων ευεξίας.

Η επαναληπτική μορφή της υδροθεραπείας, δεδομένου ότι απαιτείται ένας ορισμένος αριθμός εφαρμογών, οι οποίες πραγματοποιούνται σε ορισμένο χρονικό διάστημα για να ολοκληρωθεί η θεραπεία και οι πολλές ελεύθερες ώρες, που παρεμβάλλονται μεταξύ των εφαρμογών, διέθεσαν στον ασθενή πολύ χρόνο και για άλλες δραστηριότητες. Έτσι δημιουργήθηκαν τα θέρετρα του ιαματικού τουρισμού που συνδυάζουν τη θεραπεία με την ψυχαγωγία καθιστώντας σταδιακά τον ασθενή και τουρίστα. Δηλαδή, εξέλιξη του θερμαλισμού αποτελεί ο ιαματικός τουρισμός.

Γ. Τουρισμός Ευεξίας (Wellness & Spa)

Τα τελευταία χρόνια έγιναν σημαντικές προσπάθειες από τους επιστήμονες για τον σχεδιασμό και τον ορισμό της ευεξίας. Στην πραγματικότητα, ήταν η διαδικασία της προσπάθειας να προσδιοριστεί, να κατανοηθεί και να μετρηθεί η ευεξία κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1950 -70 που αρχικά οδήγησε στη διάδοση της έννοιας στη σύγχρονη εποχή. Ωστόσο, δεν υπάρχει ακόμη καθολικά αποδεκτός ορισμός της λέξης «ευεξία».

Ο ορισμός της «Υγείας» του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας (Π.Ο.Υ.) είναι μια «βολική», διεθνώς αναγνωρισμένη περιγραφή που καταγράφει τις ευρείες αρχές της ευεξίας. Αυτός ο ορισμός - που υιοθετήθηκε από τον Π.Ο.Υ. το 1948 - ήταν σημαντικός καθώς ξεπέρασε την αυστηρά προσδιορισμένη φυσική κατάσταση της «ελευθερίας από την ασθένεια» και υπογράμμισε μια θετική κατάσταση που περιλαμβάνει και την ψυχική και κοινωνική διάσταση. Έθεσε επίσης τις βάσεις για ένα μεγάλο μέρος της τρέχουσας σκέψης για την ευεξία στα μέσα του 20ου αιώνα.

Κοινός τόπος κάθε διαφορετικού ορισμού της «ευεξίας» είναι ότι:

- Η ευεξία είναι πολυδιάστατη
- Η ευεξία είναι ολιστική, υπό την έννοια ότι δεν αφορά αποκλειστικά την απουσία ασθένειας
- Η ευεξία αλλάζει με την πάροδο του χρόνου
- Η ευεξία είναι ατομική αλλά επηρεάζεται από το περιβάλλον
- Η ευεξία είναι υπευθυνότητα, υπό την έννοια ότι ο καθένας είναι υπεύθυνος για την προσωπική του υγεία και κυρίως την πρόληψη

Σήμερα ο όρος ευεξία και κατ' επέκταση ο τουρισμός ευεξίας (wellness & spa) αναφέρεται σε μία μορφή τουρισμού κατά την οποία οι τουρίστες μετακινούνται προσωρινά για μικρή χρονική διάρκεια σε προορισμούς – τοποθεσίες εκτός του συνήθη τόπου διαμονής ή εργασίας τους, έχοντας τη γενική αίσθηση πολύ καλής σωματικής κατάστασης - υγείας, για παροχή εξαιρετικά διευρυμένων υπηρεσιών από διάφορες μορφές επιχειρήσεων καθώς και την ανάπτυξη δραστηριοτήτων κατά τη διάρκεια παραμονής τους στις τοποθεσίες αυτές με στόχο τη δημιουργία ευχάριστης ψυχικής διάθεσης.

Ουσιαστικά πρόκειται για ένα συνδυασμό διακοπών με υπηρεσίες πρόληψης, διατήρησης ή βελτίωσης της υγείας μέσω προγραμμάτων αναζωογόνησης και χαλάρωσης τόσο σε σωματικό όσο και σε πνευματικό και συναισθηματικό επίπεδο. Οι υπηρεσίες συντελούν στη δημιουργία αισθήματος ευεξίας μέσω της παροχής υπηρεσιών χαλαρωτικού & αθλητικού μασάζ, υπηρεσιών ρεφλεξολογίας, αισθητικής, αρωματοθεραπείας, βοτανοθεραπείας, κ.λ.π., τις υπηρεσίες βελτίωσης της φυσικής κατάστασης καθώς και προγραμμάτων προληπτικής υγιεινής. Όλες οι παραπάνω υπηρεσίες παρέχονται από έμπειρους επαγγελματίες (αισθητικούς, κ.ά.) προκειμένου να επιτευχθεί το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα.

Στο σημείο αυτό πρέπει να αναφερθεί ότι σύμφωνα με την Διεθνή Ομοσπονδία SPA (**International Spa Association**), στην ευρύτερη έννοια του τουρισμού ευεξίας εντάσσονται και οι διάφορες κατηγορίες των κέντρων Spa, οι υπηρεσίες των οποίων συνδυάζονται ή δύναται να συνδυαστούν με ιαματικούς φυσικούς πόρους. Ο όρος «Spa», που σημαίνει πηγή, καθιερώθηκε διεθνώς από το όνομα της παραθεριστικής βελγικής πόλης Spa, και χρησιμοποιείται για να περιγράψει ένα ευρύτερο και λιγότερο σαφές προϊόν.

Η Διεθνή Ομοσπονδία Spa, θέλοντας να συμβάλει στην άρση της επικρατούσας σύγχυσης ως προς την τυπολογία, έχει προτείνει έξι (6) κύριες κατηγορίες επιχειρήσεων Spa, προσδιορίζοντας παράλληλα και το είδος των υπηρεσιών που αυτές οι επιχειρήσεις προσφέρουν. Με βάση την πρόταση αυτή, ένα κέντρο Spa μπορεί να συνδυάζει τις υπηρεσίες Spa με προγράμματα άθλησης (Club Spa), με φροντίδες καλλωπισμού και χαλάρωσης (Day Spa/ City Spa), με προγράμματα υγιεινής διαβίωσης (Destination Spa), με προγράμματα εναλλακτικών συμπληρωματικών θεραπειών (Medical Spa), με προγράμματα που έχουν ως βάση τα νερά κάποιας ιαματικής πηγής (**Mineral Springs Spa**) και με προγράμματα βελτίωσης της εμφάνισης και εξειδικευμένης διατροφής (Resort Hotel Spa).

Σε εθνικό επίπεδο, η ελληνική Πολιτεία με τον νόμο 3498/2006 δίνει το ακόλουθο ορισμό:

“**Κέντρα αναζωογόνησης (Spa)**, είναι ειδικές εγκαταστάσεις με κατάλληλη υποδομή και εξοπλισμό στις οποίες γίνεται χρήση: ή ιαματικών φυσικών πόρων ή θερμαινόμενου θαλασσινού νερού ή θερμού φυσικού νερού με προσθήκες ιαματικών φυσικών πόρων ή ζεστού φυσικού νερού με την προσθήκη πηλών, βοτάνων, φυτών, αρωμάτων, ηφαιστειακής ή χαλαζιακής άμμου, φωτός, θερμότητας, μασάζ, ατμόλουτρων διαφόρων τύπων, με σκοπό την παροχή υπηρεσιών αναζωογόνησης, ευεξίας και αισθητικής του σώματος”.

Σε παγκόσμιο επίπεδο παρατηρείται σημαντική ανάπτυξη της βιομηχανίας «Spa» και του τουρισμού ευεξίας έναντι του ιαματικού – θερμαλιστικού τουρισμού και του ιατρικού τουρισμού. Και αυτό ως αποτέλεσμα της επιλογής του ανθρώπου να συνδυάσει τις διακοπές του με υπηρεσίες “Spa”.

Στην Ελλάδα με το Ν. 4582/11-12-2018 και με το άρθρο 20, ορίστηκε με περιοριστικό τρόπο, ο εννοιολογικός προσδιορισμός των συστατικών μερών του τουρισμού υγείας. Σύμφωνα με το ανωτέρω άρθρο, δίδονται οι παρακάτω ορισμοί:

1. Τουρισμός υγείας είναι η ειδική μορφή τουρισμού, που συνίσταται στην παροχή προς επισκέπτες-τουρίστες υψηλού επιπέδου υπηρεσιών που σχετίζονται με την πρόληψη, τη θεραπεία και τη βελτίωση της σωματικής, ψυχικής και πνευματικής υγείας τους. Οι υπηρεσίες υγείας και οι λοιπές υπηρεσίες αναψυχής μπορεί να συνδυάζονται σε κατάλληλες υποδομές προσβάσιμες σε όλους. Ο τουρισμός υγείας περιλαμβάνει τον ιατρικό τουρισμό, τον οδοντιατρικό, τον ιαματικό - θερμαλιστικό τουρισμό και τον τουρισμό ευεξίας.

2. Ο ιατρικός τουρισμός είναι η μετακίνηση των επισκεπτών- τουριστών με προβλήματα υγείας ή με χρόνιες παθήσεις στον τουριστικό προορισμό επιλογής τους, προκειμένου να τους παρασχεθούν

υπηρεσίες υγείας από δομές παροχής πρωτοβάθμιας ή δευτεροβάθμιας φροντίδας υγείας που λειτουργούν νόμιμα, με σκοπό την πρόληψη, τη διάγνωση ή τη θεραπεία ασθενειών και τη διατήρηση ή τη βελτίωση της προσωπικής υγείας τους. Οι τουρίστες-επισκέπτες κατά τη διάρκεια της διαμονής τους στον τουριστικό προορισμό συνδυάζουν την ιατρική περίθαλψη με δραστηριότητες αναψυχής, ενημέρωσης, μεταφοράς, ξενάγησης και εστίασης για τους ίδιους και τους συνοδούς τους.

3. Ο ιαματικός - θερμαλιστικός τουρισμός είναι ειδική μορφή τουρισμού παροχής τουριστικών υπηρεσιών σε περιοχές, το κύριο χαρακτηριστικό των οποίων αποτελεί η χρήση αναγνωρισμένων ιαματικών φυσικών πόρων σε ειδικές εγκαταστάσεις για θεραπευτικούς σκοπούς και αφορά όσους επιθυμούν να συνδυάσουν την ξεκούραση και την αναψυχή τους, με τη χρήση ιαματικών φυσικών πόρων, ώστε να βελτιώσουν τη σωματική, πνευματική και ψυχική τους υγεία. 4. Ο τουρισμός ευεξίας είναι η μορφή τουρισμού κατά την οποία οι επισκέπτες- τουρίστες απολαμβάνουν σε τουριστικές εγκαταστάσεις υψηλού επιπέδου υπηρεσίες που περιλαμβάνουν τη φροντίδα της φυσικής κατάστασης, την αισθητική περιποίηση, την αντιγήρανση, τη θαλασσοθεραπεία, την υγιεινή διατροφή, τη χαλάρωση, το διαλογισμό, την περιποίηση σώματος, καθώς και την πνευματική και σωματική αναζωογόνηση, ατομικά ή ομαδικά.

Επιπροσθέτως και σύμφωνα με την ΥΑ 2704/2018 (ΦΕΚ 603/Β/22-2-2018) και ειδικότερα με το άρθρο 1, δόθηκαν οι παρακάτω ορισμοί:

- Ιαματική πηγή είναι η φυσική ανάβλυση ή άντληση ιαματικού φυσικού πόρου με τεχνικό έργο, όπως από γεώτρηση, φρέαρ, τάφρο ή σήραγγα (φυσική ή τεχνητή) ή φυσική δημιουργία ιαματικού πηλού ή ηφαιστειακών λίθων. Ως ιαματικοί φυσικοί πόροι θεωρούνται φυσικά νερά (ψυχρά ή θερμά), ατμοί, φυσικά αέρια, πηλοί ή ηφαιστειακών λίθων, που έχουν ιαματικές ιδιότητες, αναγνωρισμένες σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος νόμου. Ιαματικός τουρισμός είναι ειδική μορφή παροχής τουριστικών υπηρεσιών σε περιοχές των οποίων κύριο χαρακτηριστικό αποτελεί η χρήση αναγνωρισμένων ιαματικών φυσικών πόρων σε ειδικές εγκαταστάσεις.
- Μονάδες ιαματικής θεραπείας (Μ.Ι.Θ.): Οι Μονάδες Ιαματικής Θεραπείας (Μ.Ι.Θ.) είναι ειδικές εγκαταστάσεις με κατάλληλη υποδομή και εξοπλισμό στις οποίες γίνεται χρήση ιαματικών φυσικών πόρων υπό ιατρική παρακολούθηση για λόγους υγείας (προληπτικούς ή θεραπευτικούς) ή και αναζωογόνησης ιδίως με υδροθεραπεία, ποσιθεραπεία, εισπνοθεραπεία, ρινοπλύσεις, ατμόλουτρα, πηλοθεραπεία, καταιονισμούς ή άλλες επιστημονικώς αναγνωρισμένες μεθόδους.
- Κέντρα Θαλασσοθεραπείας: Τα Κέντρα Θαλασσοθεραπείας είναι εγκαταστάσεις ειδικής τουριστικής υποδομής, κατά την έννοια της παραγράφου 3 του άρθρου 1 του ν. 4276/2014, με ειδικό εξοπλισμό, στις οποίες γίνεται χρήση θερμαινόμενου θαλασσινού νερού, άμμου, λάσπης ή ηφαιστειακών λίθων, φυκιών και άλλων θαλάσσιων ουσιών για λόγους υγείας, προληπτικούς ή θεραπευτικούς, υπό ιατρική παρακολούθηση και σε συνδυασμό με το θαλάσσιο περιβάλλον.
- Κέντρα Αναζωογόνησης (spa): τα Κέντρα Αναζωογόνησης είναι ειδικές εγκαταστάσεις με κατάλληλη υποδομή και εξοπλισμό στις οποίες γίνεται χρήση είτε ιαματικών φυσικών πόρων είτε θερμαινόμενου θαλασσινού νερού είτε θερμού φυσικού νερού με προσθήκες ιαματικών φυσικών πόρων είτε ζεστού φυσικού νερού με την προσθήκη πηλών ή ηφαιστειακών λίθων, βοτάνων, φυτών, αρωμάτων, ηφαιστειακής ή χαλαζιακής άμμου, φωτός, θερμότητας, μασάζ, ατμόλουτρων διαφόρων τύπων, με σκοπό την παροχή υπηρεσιών αναζωογόνησης, ευεξίας και αισθητικής του σώματος.
- Κέντρα ιαματικού τουρισμού – θερμαλισμού (Κ.Ι.Τ.-Θ.): Τα Κέντρα ιαματικού τουρισμού-θερμαλισμού (Κ.Ι.Τ.-Θ.) είναι ειδικές τουριστικές εγκαταστάσεις παροχής υπηρεσιών ιαματικού τουρισμού με κατάλληλη υποδομή και εξοπλισμό, στις οποίες εντάσσονται μονάδες ιαματικής θεραπείας ή και εγκαταστάσεις θαλασσοθεραπείας και αναζωογόνησης στις οποίες γίνεται οπωσδήποτε χρήση ιαματικών φυσικών πόρων. Στο Κέντρο Ιαματικού τουρισμού – θερμαλισμού απαιτείται να υπάρχει α) συνδυασμός τουλάχιστον δύο διαφορετικών μονάδων ιαματικής θεραπείας, ή β) συνδυασμός μίας ή περισσότερων μονάδων ιαματικής θεραπείας με ένα ή περισσότερα από τα παρακάτω είδη εγκαταστάσεων: κέντρο θαλασσοθεραπείας, κέντρο αναζωογόνησης. Εάν η μονάδα ιαματικής θεραπείας δεν συνοδεύεται από καμία από τις παραπάνω μορφές εγκαταστάσεων, ή από άλλη μονάδα

ιαματικής θεραπείας, τότε οι σχετικές εγκρίσεις καθώς και το Ειδικό Σήμα Λειτουργίας χορηγούνται σε επιχείρηση εκμετάλλευσης «μονάδας ιαματικής θεραπείας» και ακολουθούνται οι προβλεπόμενες αντίστοιχες διαδικασίες.

Μια ακόμη σημαντική τομή της ανωτέρω ΥΑ αποτέλεσε και το γεγονός του καθορισμού των τεχνικών προδιαγραφών έκδοσης Ειδικών Σημάτων Λειτουργίας που έπρεπε να λάβουν τα υδροθεραπευτήρια (Μονάδες Ιαματικής Θεραπείας ή Κέντρα Ιαματικού Τουρισμού – Θερμαλισμού εφεξής). Τα δικαιολογητικά που απαιτούνται για την έκδοση του ανωτέρω ειδικού σήματος λειτουργίας είναι:

α) Αίτηση-Δήλωση, σύμφωνα με το Υπόδειγμα που προσαρτάται και αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της απόφασης αυτής, η οποία επέχει θέση υπεύθυνης δήλωσης σύμφωνα με το άρθρο 8 του ν. 1599/1986, στην οποία αναγράφονται τα στοιχεία του αιτούντος φυσικού ή νομικού προσώπου, ο Αριθμός Φορολογικού Μητρώου (ΑΦΜ) και η Δημόσια Οικονομική Υπηρεσία (ΔΟΥ) στην οποία υπάγεται. Στην ίδια αίτηση δηλώνεται και ο προς έγκριση διακριτικός τίτλος της Μονάδας Ιαματικής Θεραπείας.

β) Συμφωνητικό μίσθωσης εφόσον πρόκειται για μισθωμένη επιχείρηση.

γ) Αντίγραφο ποινικού Μητρώου γενικής χρήσης του αιτούντα (εκπρόσωπο του φορέα διαχείρισης ή μισθωτή), από το οποίο να προκύπτει ότι ο αιτών δεν έχει καταδικαστεί αμετάκλητα για κακούργημα. Το δικαιολογητικό αναζητείται υπηρεσιακά εφόσον εκδίδεται από ημεδαπή αρχή. Φυσικά πρόσωπα που έχουν την ιθαγένεια άλλου κράτους υποβάλλουν ισοδύναμο έγγραφο που έχει εκδοθεί από αρμόδια δικαστική ή διοικητική αρχή του κράτους-μέλους με το οποίο βεβαιώνεται η μη καταδίκη για τα ανωτέρω αδικήματα. Αν στη χώρα καταγωγής ή προέλευσης δεν προβλέπεται η έκδοση εγγράφου ισοδύναμου προς το απόσπασμα ποινικού Μητρώου, τούτο είναι δυνατόν να αντικατασταθεί από ένορκη βεβαίωση ή, για τα κράτη που δεν υφίσταται τέτοια, από υπεύθυνη δήλωση, η οποία υποβάλλεται από τον ενδιαφερόμενο ενώπιον της αρμόδιας δικαστικής ή διοικητικής αρχής ή κατά περίπτωση ενώπιον συμβολαιογράφου της χώρας καταγωγής ή προέλευσης, οι οποίοι χορηγούν βεβαίωση περί παροχής της ένορκης βεβαίωσης ή της υπεύθυνης δήλωσης. Το αντίγραφο του ποινικού Μητρώου γενικής χρήσης, καθώς και τα ανωτέρω έγγραφα υποβάλλονται εντός τριών μηνών από την ημερομηνία έκδοσής τους.

δ) Βεβαίωση αρμόδιου μηχανικού, σύμφωνα με τα επαγγελματικά του δικαιώματα: - για την καλή λειτουργία του αποχετευτικού συστήματος, για την υγιεινή διάθεση των λυμάτων των χώρων υγιεινής ή βεβαίωση του οικείου Ο.Τ.Α. ότι η Μονάδα Ιαματικής Θεραπείας είναι συνδεδεμένη με το αποχετευτικό δίκτυο του Δήμου, και - για την καλή λειτουργία του συστήματος επεξεργασίας των χρησιμοποιηθέντων ιαματικών φυσικών πόρων προ της διάθεσης των λυμάτων.

ε) Πιστοποιητικό ή βεβαίωση μικροβιολογικού ελέγχου του ιαματικού φυσικού πόρου του οποίου γίνεται χρήση, το οποίο εκδίδεται από την Υγειονομική Υπηρεσία της οικείας Περιφερειακής Ενότητας ή από άλλα εργαστήρια σύμφωνα με την προβλεπόμενη διαδικασία μετά τη διενέργεια ελέγχων και δειγματοληψιών, σύμφωνα με τις ισχύουσες υγειονομικές διατάξεις για τις κολυμβητικές δεξαμενές και που περιλαμβάνει έκθεση μικροβιολογικού ελέγχου στην πηγή και στους χώρους χρήσης με ειδική αναφορά για τη διαπίστωση ή όχι των μικροβίων *Legionella spp.*, *Escherichia coli* και *Pseudomonas aeruginosa*. Ο μικροβιολογικός έλεγχος πρέπει να έχει διενεργηθεί το αργότερο ένα μήνα πριν από την έκδοση του πιστοποιητικού ή της βεβαίωσης.

στ) Έγγραφο κρατικού ή άλλου εργαστηρίου σύμφωνα με την προβλεπόμενη διαδικασία, με το οποίο πιστοποιείται ότι η φυσικοχημική σύσταση του ιαματικού φυσικού πόρου του οποίου γίνεται χρήση βρίσκεται στα όρια φυσιολογικής διακύμανσης συγκριτικά με τις φυσικές και χημικές αναλύσεις που συνοδεύουν την απόφαση αναγνώρισης του ιαματικού φυσικού πόρου.

ζ) Πιστοποιητικό καταλληλότητας σχετικά με την ακτινοπροστασία. Το πιστοποιητικό εκδίδεται από την Ελληνική Επιτροπή Ατομικής Ενέργειας (ΕΕΑΕ) με βάση ραδιολογική μελέτη, η οποία εκπονείται είτε από την ΕΕΑΕ είτε από εξουσιοδοτημένο από αυτήν φορέα.

η) Πιστοποιητικό πυρασφάλειας για το σύνολο της εγκατάστασης που εκδίδεται από την οικεία Πυροσβεστική Υπηρεσία. θ) Υπεύθυνη δήλωση του φορέα διαχείρισης ή του επιχειρηματία, εφόσον

πρόκειται για μισθωμένη επιχείρηση, ότι πληρούνται οι υγειονομικές προδιαγραφές της ισχύουσας νομοθεσίας.

ι) Πιστοποιητικό ηλεκτρολόγου που θα βεβαιώνει την καλή λειτουργία της ηλεκτροδότησης της Μονάδας Ιαματικής Θεραπείας.

ια) Άδεια δόμησης για το σύνολο των εγκαταστάσεων της επιχείρησης, συνοδευόμενη από αρχιτεκτονικά και ηλεκτρομηχανολογικά σχέδια.

ιβ) Υπεύθυνη δήλωση του φορέα διαχείρισης ή του μισθωτή της επιχείρησης με συνημμένο αποδεικτικό έγγραφο ότι έχει κατατεθεί η Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΜΠΕ) για την Έγκριση Περιβαλλοντικών Όρων της Μονάδας Ιαματικής Θεραπείας στην αρμόδια υπηρεσία του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας. Ο ενδιαφερόμενος υποχρεούται να προσκομίσει την Έγκριση των Περιβαλλοντικών Όρων εντός πέντε (5) ετών από την κατάθεση της σχετικής υπεύθυνης δήλωσης, άλλως το Ε.Σ.Λ. ανακαλείται.

ιγ) Υπεύθυνη δήλωση του ν. 1599/1986 του φορέα διαχείρισης ή του μισθωτή της επιχείρησης στην οποία αναφέρεται το ονοματεπώνυμο και η ειδικότητα του υπεύθυνου ιατρού και του αναπληρωτή του και ο αριθμός Μητρώου τους στον οικείο ιατρικό σύλλογο.

ιδ) Εσωτερικός Κανονισμός Λειτουργίας της επιχείρησης. ιε) Απόδειξη κατάθεσης παραβόλου ύψους 400,00 € εφάπαξ. Το ως άνω παράβολο κατατίθεται υπέρ Ελληνικού Δημοσίου σε οποιαδήποτε Δ.Ο.Υ. στον Κ.Α.Ε. 3741.

ιστ) Υπεύθυνη Δήλωση του φορέα διαχείρισης ή του μισθωτή της επιχείρησης ότι πληρούνται οι τεχνικές και λειτουργικές προδιαγραφές του άρθρου 3 της παρούσας απόφασης.

ιζ) Η δημοσιευμένη στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως υπουργική απόφαση αναγνώρισης του προς χρήση φυσικού πόρου ως ιαματικού.

1.2.3 Ο ιαματικός τουρισμός στην Ελληνική Αγορά

Η Ελλάδα, λόγω της γεωγραφικής της θέσης και της γεωλογικής της δομής, είναι μια χώρα με ένα σημαντικό πλούτο σε θερμομεταλλικές – ιαματικές πηγές. Πολλές φυσικές αναβλύσεις θερμού νερού υπάρχουν σε ορεινούς όγκους, σε πεδινές εκτάσεις, σε ακρογιαλιές, δίπλα σε λίμνες και ποτάμια. Ο μεγάλος αυτός αριθμός μεταλλικών πηγών, η άφθονη παροχή θερμού νερού, η διαφορετικότητα των φυσικών και χημικών ιδιοτήτων των θερμών συστημάτων νερού είναι χαρακτηριστικά του πλούσιου υδάτινου δυναμικού της Ελλάδος, που ήδη από την αρχαιότητα προσέλκυσαν πλήθος ανθρώπων λόγω των αξιόλογων θεραπευτικών ιδιοτήτων τους.

Η δραστηριότητα του ιαματικού τουρισμού - θερμαλισμού στη χώρα μας πέρασε από διάφορα στάδια ύφεσης και ακμής στο πέρασμα των χρόνων. Ωστόσο, δεν ακολούθησε την ανάπτυξη που είχε ο Ευρωπαϊκός θερμαλισμός καθώς η Ελλάδα ήταν μία χώρα κατά βάση αγροτική. Η ευρωπαϊκή εμπειρία όμως είχε αποδείξει ότι η αξιοποίηση των ιαματικών πηγών μπορεί να αποφέρει σημαντικά οφέλη στην οικονομία ενός κράτους (Λέκκας Ν., 1935). Η πρώτη προσπάθεια εκμετάλλευσης των ιαματικών πηγών έγινε το 1830 όταν για πρώτη φορά συγκροτήθηκε επιτροπή με σκοπό την ανάλυση και αξιολόγηση των νερών των ιαματικών πηγών.

Η πρώτη επιστημονική προσέγγιση του θερμαλισμού ξεκίνησε από την Κύθνο με την φροντίδα του αρχιτέκτονα Christian Hansen και του βοηθού του Laurent R.. Το 1845 η βασίλισσα Αμαλία εκδήλωσε το ενδιαφέρον της, καθώς μετέβαινε για λουτροθεραπεία στο νησί, και έτσι κτίσθηκε ειδικό κτήριο λουτρών. Έκτοτε και μέχρι το 1935 κατασκευάστηκαν και οργανώθηκε η λειτουργία σημαντικών λουτροπόλεων της χώρας μας (Λουτράκι Περαχώρα, Μέθανα, Αιδηψός, Κυλλήνη, Υπάτη, Νέα Απολλωνία, Θερμή Λέσβου, Καμένα Βούρλα, Λαγκαδάς, Πλατύστομο, Ελευθερές Καβάλας, Θέρμα Ικαρίας, Θερμοπύλες).



Θέρμες Σύλλα, Αιδηψός 1906



Λουτρά Λαγκαδά 1929

Περνώντας μία δύσκολη περίοδο στην αρχή, ο θερμολιστικός τουρισμός θα βρεθεί σε διαρκή ανοδική πορεία από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα και μετά, εξαιτίας των συστηματικών προσπαθειών της Πολιτείας. Το 1918 έγινε για πρώτη φορά ιδιαίτερη υπηρεσία ιαματικών πηγών στην υπηρεσία «Ξένων και Εκθέσεων» του τότε Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας. Το 1920 έχουμε τη δημιουργία του θεσμικού πλαισίου για τις ιαματικές πηγές και τη λουτροθεραπεία με το νόμο 2188 και την αναγνώριση 19 πηγών ως «ιαματικών». Το 1923 η ίδρυση του χημείου του Κράτους και η ενασχόλησή του με τις πηγές δρομολόγησε τη δημοσίευση για πρώτη φορά το 1931 από την υπηρεσία ξένων και εκθέσεων του Υπουργείου Οικονομίας, του πίνακα με τις ιαματικές πηγές στην Ελλάδα καθορίζοντας την ονομασία της πηγής, τον τόπο και τον χαρακτηρισμό της ιαματικής πηγής. Το 1936 οι ιαματικές πηγές της χώρας περιήλθαν στην αρμοδιότητα του τότε Υφυπουργείου Τύπου και Τουρισμού. Το 1938 καταγράφονται 750 μεταλλικές πηγές ενώ παράλληλα με το χημείο και τη γεωλογική υπηρεσία του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας, λειτουργία και έδρα Κλινικής Υδρολογίας και Κλιματοθεραπείας στο Πανεπιστήμιο της Αθήνας. Το 1945 περιήλθαν στη Γενική Γραμματεία Τουρισμού ενώ το 1950 η αρμοδιότητα των πηγών πέρασε στον Ελληνικό Οργανισμό Τουρισμού (ΕΟΤ), που ιδρύθηκε το χρόνο εκείνο, σαν κλάδος του Υπουργείου Προεδρίας Κυβερνήσεως.

Η τουριστική κίνηση στους θερμολιστικούς τόπους θα αυξηθεί σημαντικά με αποκορύφωμα τις δεκαετίες του 1950, του 1960 και του 1970 (Σπάθης Σ. 2000, Αγγελίδης Ζ. 2008) δεδομένης και της μόδας που επικρατούσε εκείνη την εποχή και είχε αναδείξει τα ελληνικά θερμολιστικά θέρετρα σε τόπους έλξης προσωπικοτήτων του πολιτικού, επιχειρηματικού και καλλιτεχνικού χώρου της Ελλάδας και του εξωτερικού (Τα λουτρά της Ελλάδος, Ζαχαρόπουλος Κ. και Μπαρμπίκας Η., 2001). Στα χρόνια που ακολούθησαν άρχισε μία πτωτική τάση και ο ελληνικός θερμολισμός δεν αναπτύχθηκε παρά τη ζήτηση που είχε μεταπολεμικά από επισκέπτες της Κεντρικής Ευρώπης αλλά και άλλων χωρών.

Οι πρώτοι ιαματικοί σταθμοί που αναπτύχθηκαν ήταν η Υπάτη, η Αιδηψός, η Κύθνος, η Κυλλήνη, το Λουτράκι Κορινθίας και ο Καϊάφας. Πολλά ιαματικά λουτρά, λόγω της γεινιάσσης τους με τη θάλασσα, έγιναν μεγάλα, μοντέρνα τουριστικά θερμολιστικά κέντρα που προσέλκυαν πολλούς τουρίστες. Η Ελλάδα έχει το πλεονέκτημα έναντι άλλων χωρών της Ευρώπης να συνδυάζει το μεσογειακό κλίμα και τις καθαρές θάλασσες με τις ιαματικές πηγές. Οι ιαματικοί φυσικοί πόροι είναι διάσπαρτοι στην ελληνική επικράτεια, ενώ τα νερά των πηγών διαφέρουν από τα συνηθισμένα, είτε λόγω της υψηλής τους θερμοκρασίας είτε λόγω της παρουσίας σπάνιων δραστικών συστατικών.

Από τα μέσα της δεκαετίας του '80 και μετά, σύμφωνα με διαθέσιμα στοιχεία, θα ξεκινήσει μία αρνητική πορεία φτάνοντας στο έτος 1997 (που τηρήθηκαν και τα τελευταία στοιχεία για το σύνολο της χώρας) σε μία πτώση της τάξης του 25% (Παπαγεωργίου Μ. 2009, Σπάθης Σ. 2000).

Οι βασικές αιτίες για αυτή την εξέλιξη ήταν η αλλαγή του τουριστικού προτύπου τις τελευταίες δεκαετίες (ήλιος – θάλασσα) που εκτόπισε τις λουτροπόλεις από την πρωτοκαθεδρία που απολάμβαναν ως τουριστικά θέρετρα, η πρόοδος της ιατρικής επιστήμης, η επιφυλακτικότητα και διστακτικότητα των γιατρών να συστήνουν τη συγκεκριμένη εναλλακτική μέθοδο θεραπείας στους

ασθενείς καθώς και η έλλειψη προγραμματισμού και σχεδιασμού σε κεντρικό επίπεδο διοίκησης για μεγάλο χρονικό διάστημα, που δεν επέτρεψε ούτε την αναβάθμιση των εγκαταστάσεων θερμαλισμού ούτε και τον εκσυγχρονισμό των προσφερόμενων υπηρεσιών σύμφωνα με νέα διεθνή πρότυπα της υγείας – ευεξίας.

Την ίδια περίοδο, μέσα της δεκαετίας του '80 και συγκεκριμένα το 1983, ιδρύεται ο Σύνδεσμος Δήμων (και Κοινοτήτων) Ιαματικών Πηγών Ελλάδος (ΣΔΙΠΕ) από τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης της χώρας, με στόχο την προστασία, αξιοποίηση και εκμετάλλευση των ιαματικών φυσικών πόρων μέσα από τη βελτίωση των συνθηκών λειτουργίας των εγκαταστάσεών τους.

Παράλληλα, από το 2000 και μετά, ξεκίνησαν διάφορες επενδύσεις με στόχο την αναβάθμιση των θερμαλιστικών εγκαταστάσεων και των προσφερόμενων υπηρεσιών (Η Γεωγραφία και χωροταξία του θερμαλιστικού τουρισμού στην Ελλάδα, Παπαγεωργίου Μ., 2009).

Σήμερα, ο ιαματικός τουρισμός στην Ελλάδα διαχειρίζεται από **το Υπουργείο Τουρισμού** και συγκεκριμένα από τη Γενική Γραμματεία Τουριστικών Υποδομών και Επενδύσεων και την Διεύθυνση Τουριστικών Επενδύσεων με τα αρμόδια τμήματά της.

Μία σημαντική προσπάθεια γίνεται με την εφαρμογή του Ν.3498/2006 «Ανάπτυξη ιαματικού τουρισμού και λοιπές διατάξεις», στο πλαίσιο του οποίου βρίσκεται σε εξέλιξη η παραγωγή σημαντικού επιστημονικού έργου.

Μετά την εφαρμογή του νόμου, μέχρι 31/12/2017, κατατέθηκαν 124 φάκελοι αναγνώρισης στο Υπουργείο Τουρισμού προκειμένου να αναγνωριστούν οι φυσικοί πόροι ως ιαματικοί. Μέχρι σήμερα έχουν ολοκληρώσει την διαδικασία αναγνώρισης οι 80 φυσικοί πόροι. Υπολείπεται η έκδοση 44 ΦΕΚ αναγνώρισης προκειμένου να ολοκληρωθεί η πρώτη φάση ανάπτυξης των ιαματικών φυσικών πόρων της χώρας.

Ως εκ τούτου για τους ήδη αναγνωρισμένους πόρους είναι πλέον πιστοποιημένα τα δεδομένα του χημισμού τους, τα κυβικά ανά ώρα που διατίθενται για εκμετάλλευση, η θερμοκρασία τους, οι θεραπευτικές τους ενδείξεις και αντενδείξεις, το συγκεκριμένο σημείο στο οποίο αναβλύζουν και το ιδιοκτησιακό καθεστώς τους.

Αναφορικά με την έκδοση ειδικών σημάτων λειτουργίας έως σήμερα έχουν λάβει 27 Μονάδες.

Ο αριθμός των ιαματικών φυσικών πόρων της χώρας και η διασπορά τους σε όλη την επικράτεια θεωρείται ικανοποιητικός και επαρκής για την ανάπτυξη του ιαματικού τουρισμού. Το επίπεδο του εξαιρετικού φυσικού περιβάλλοντος και του κλίματος σε συνδυασμό με το επίπεδο των ιαματικών φυσικών πόρων εξασφάλισαν τις συνθήκες ανάπτυξης του ιαματικού τουρισμού και είχαν ως αποτέλεσμα την ανάδειξη σημαντικών λουτροπόλεων (π.χ. Λουτράκι, Αιδηψός).

Ωστόσο, υπάρχουν ακόμη σημαντικά περιθώρια περαιτέρω ανάπτυξης αφού στις περισσότερες ιαματικές πηγές που λειτουργούν στη χώρα σήμερα συναντάται μόνο η μορφή της θεραπείας και όχι η προσφορά υπηρεσιών που έχουν σχέση με την αναζωογόνηση του οργανισμού. Δηλαδή οι μονάδες που λειτουργούν σήμερα στην Ελλάδα είναι περισσότερο μονάδες ιαματικής θεραπείας και όχι τουρισμού υγείας. Ορισμένες από αυτές διαθέτουν σύγχρονο εξοπλισμό και εφαρμόζουν νέες μεθόδους υδροθεραπείας, όπως καταιονήσεις, υδρομαλάξεις, υδροκινησιοθεραπεία, ασκήσεις γυμναστικής, φυσιοθεραπεία, κ.λ.π.

Υπάρχουν όμως και περιπτώσεις όπου έχουν δημιουργηθεί μεγάλα ξενοδοχειακά συγκροτήματα πολλών αστέρων που εκτός από τη παροχή υπηρεσιών υδροθεραπευτηρίου, παρέχουν πολλαπλές συμπληρωματικές υπηρεσίες και παροχές (μπαρ, εστιατόριο, πισίνες, κ.λ.π.) υψηλού επιπέδου που τις έχουν κατατάξει πολύ ψηλά στις προτιμήσεις του κόσμου. Μία τέτοια περίπτωση είναι το ΘΕΡΜΑΙ ΣΥΛΛΑ SPA & WELLNESS HOTEL στην Αιδηψό που συγκαταλέγεται στη λίστα με τα 10 καλύτερα Thermal Spa στον κόσμο σύμφωνα με το περιοδικό Conde Nast Traveller ενώ παλαιότερα είχε ψηφιστεί από το κοινό στην πρώτη θέση στην κατηγορία «καλύτερο ξενοδοχειακό Spa» στην Ελλάδα στο πλαίσιο των «PHILOXENIA TOYRISTA AWARDS 2008».

Σήμερα, οι εγκαταστάσεις των περισσότερων ιαματικών φυσικών πόρων χρησιμοποιούνται μόνο για θεραπευτικούς σκοπούς καθώς δεν περιλαμβάνονται συμπληρωματικές υπηρεσίες ευεξίας και πρόληψης που έχουν σχέση με την αναζωογόνηση του οργανισμού, μη ακολουθώντας τις διεθνείς εξελίξεις. Η ζήτηση χαρακτηρίζεται από έντονη εποχικότητα, με πρώτο το μήνα Σεπτέμβριο και ακολούθως το μήνα Αύγουστο. Οι μικρές ιαματικές πηγές προτιμώνται περισσότερο από τον τοπικό πληθυσμό ενώ τις μεγάλες λουτροπόλεις τις επισκέπτονται άτομα από όλα τα μέρη της Ελλάδος. Ο μέσος όρος παραμονής των ατόμων που επισκέπτονται τους ιαματικούς πόρους είναι σχεδόν 2 εβδομάδες ενώ όσο αφορά στην ηλικία και στο φύλλο των λουόμενων παρατηρείται ότι είναι άτομα τρίτης ηλικίας με τις γυναίκες να αποτελούν το μεγαλύτερο ποσοστό (60-65%).

Ο αριθμός των ατόμων που χρησιμοποιεί τους ιαματικούς φυσικούς πόρους της Ελλάδος είναι πάρα πολύ μικρός και βαίνει μειούμενος από χρονιά σε χρονιά. Σύμφωνα με την Επισκόπηση και Ανάλυση των στοιχείων επισκεψιμότητας των λουτρικών μονάδων – Ε.Κ.Κ.Ε. 2017, αυτή η φθίνουσα πορεία αποδίδεται σε διάφορους παράγοντες με κυριότερο όλων τις περικοπές των χορηγήσεων από τα ασφαλιστικά ταμεία προς του δικαιούχους που αφορούν:

- στον αριθμό των εγκρινόμενων αιτήσεων - χρονική διάρκεια εγκρινόμενης θεραπείας,
- στον αποκλεισμό πιθανών επισκεπτών των λουτρικών μονάδων από άλλες γεωγραφικές περιοχές,
- στην εξαίρεση κάποιων παθήσεων από τον κατάλογο των εγκρινόμενων παροχών.

Παράλληλα, σύμφωνα πάντα με την ίδια πηγή, η συνεχιζόμενη οικονομική κρίση έχει ως αποτέλεσμα τη μείωση του αριθμού των ημερών παραμονής των επισκεπτών οι οποίοι κάλυπταν με δικούς τους πόρους την απαιτούμενη δαπάνη.

Στην ανωτέρω διαπίστωση θα πρέπει να αθροισθούν και οι επιπτώσεις της πανδημικής κρίσης της Covid 19, οι οποίες προκαλούν δυσχέρειες στην ομαλή λειτουργία των φορέων διαχείρισης των ιαματικών φυσικών πόρων αλλά και περιορίσαν τη ζήτηση των υπηρεσιών τους.

Ακόμη, από εκτιμήσεις και εμπειρική παρατήρηση προκύπτει ότι, η έλλειψη ικανοποιητικών υποδομών και η έλλειψη πληροφόρησης του κοινού για τα ευεργετικά αποτελέσματα της χρήσης των ιαματικών φυσικών πόρων αποτελούν πρόσθετους παράγοντες μείωσης των επισκεπτών.

Επίσης, η έλλειψη υψηλού επιπέδου διαχείρισης (management) είχε ως αποτέλεσμα οι ελληνικές ιαματικές πηγές να μην καταφέρουν να προσεγγίσουν άλλες αγορές - στόχους (πλην ελαχίστων εξαιρέσεων) προκειμένου να αλλάξουν τη σύνθεση του πελατολογίου τους με γνώμονα την ηλικία του, το επίπεδο μόρφωσης και την οικονομική του κατάσταση.

Επιπλέον, αρνητικός παράγοντας αποτελεί και το γεγονός της μείωσης του επιδόματος λουτροθεραπείας που παρέχεται από τα ασφαλιστικά ταμεία. Σύμφωνα με την υπ' αριθμό ΔΒ3Α/Φ115/οικ.24616/9-6-2017 επιστολή του Τμήματος Ενιαίου Κανονισμού Παροχών Υγείας (Ε.Κ.Π.Υ.) Πρόληψης και Προαγωγής Υγείας, το επίδομα λουτροθεραπείας παρέχεται στους ασφαλισμένους του ΕΟΠΥΥ όταν είναι αναγκαία η θεραπεία της πάθησής τους, από αναγνωρισμένες

από το κράτος Λουτροπηγές, κατά τη διάρκεια της λουτρικής περιόδου, η οποία διαρκεί από την 1^η Ιουνίου έως και την 31^η Οκτωβρίου κάθε έτους. Για το 2017 το ποσό του επιδόματος λουτροθεραπείας ανέρχεται στο ποσό των 150€. Το ανωτέρω ποσό χορηγείται για την πραγματοποίηση κατά ανώτατο όριο 15 λούσεων. Το δικαίωμα της χορήγησης του επιδόματος λουτροθεραπείας έχουν οι ασφαλισμένοι που πάσχουν από αυτοάνοσες ρευματικές παθήσεις (ρευματοειδής αρθρίτιδα, συστηματικός ερυθηματώδης λύκος, συστηματική σκλήρυνση, πολυμυοσίτιδα – δερματίτιδα, ρευματοειδή πολυμυαλγία, μεικτή νόσος του συνθετικού ιστού), μετατραυματικές δυσκαμψίες, μετατραυματική αρθρίτιδα, δερματοπάθειες, όπως ψωρίαση, χρόνια έκζεμα και χρόνια διάχυτη νευροδερματίτιδα.

Αντίστοιχο επίδομα παρέχει το ΥΠΕΘΑ σε ανάπηρους αξιωματικούς και θύματα άμαχου πληθυσμού καθώς και το Ταμείο Ασφάλισης Υπαλλήλων Τραπεζών & Επιχειρήσεων Κοινής Ωφέλειας για λουτροθεραπεία, ποσιθεραπεία, εισπνοθεραπεία και αεροθεραπεία.

Εξετάζοντας διαχρονικά τα επιδόματα λουτροθεραπείας διαπιστώνεται η διαρκής μείωση του διατιθέμενου ποσού και του αριθμού των επιδοτούμενων λούσεων. Συγκεκριμένα το επίδομα για το έτος 2012 ανέρχονταν στα 250€ για 15 λούσεις, ενώ το 2010 το επίδομα αφορούσε σε 20 λούσεις και το ποσό της επιδότησης υπολογίζονταν βάσει του ελάχιστου ορίου κρατικής διατίμησης με αφαίρεση της συμμετοχής. Επίσης, διαπιστώθηκε η αυστηρός καθορισμός των κριτηρίων λήψης του επιδόματος, καθώς έχει διατυπωθεί η βούληση για περιορισμό είτε των δικαιούχων, είτε της χρήσης.

Συμπερασματικά, η συνεισφορά των εν λόγω προγραμμάτων στην στήριξη των ιαματικών λουτρών της χώρας, αποτελεί ταυτόχρονα πλεονέκτημα αλλά και μειονέκτημα για τον ιαματικό τουρισμό. Αφενός, όπως είναι εύλογο, ενίσχυσαν (αν όχι εξασφάλισαν) τη ζήτηση για υπηρεσίες λουτροθεραπείας, από την άλλη όμως, συσσωρεύσαν μια σειρά από αρνητικές παραμέτρους στη λειτουργία των κέντρων, οι οποίες έχουν ως εξής:

- ✓ Τα ιαματικά κέντρα κατεύθυναν τη λειτουργία τους προς τον «επιδοτούμενο» τουρισμό, γεγονός το οποίο διαμόρφωσε στάσιμες συνθήκες και απέτρεψε την εξέλιξη και αναζήτηση νέων αγορών και ομάδων πελατών.
- ✓ Διαμόρφωσαν έντονη εποχικότητα στη ζήτηση, σε έναν κλάδο που από τη φύση του μπορεί να άρει τα φαινόμενα της εποχικότητας.
- ✓ Ταυτίστηκε η εικόνα των ιαματικών λουτρών με τους ηλικιωμένους και μάλιστα με εκείνους που φέρουν χρόνιες παθήσεις. Η εικόνα αυτή λειτούργησε αποτρεπτικά σε άλλες ομάδες πληθυσμού, τόσο ηλικιακές όσο και κοινωνικές, προς την προσέλκυσή τους.

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι ο ιαματικός τουρισμός φαίνεται να συντηρείται κατά ένα μεγάλο ποσοστό από την κοινωνική πολιτική του κράτους (και τα ασφαλιστικά ταμεία) και να προσελκύει άτομα κυρίως χαμηλών εισοδημάτων αν και τα τελευταία χρόνια διαφαίνεται μία αναπτυσσόμενη τάση των νεότερων ηλικιακά ατόμων για χρήση των ιαματικών φυσικών πόρων στο γενικότερο πλαίσιο της καλής υγείας, πρόληψης, αποκατάστασης, αναζωογόνησης και της ευεξίας.

1.2.4 Τάσεις της Ελληνικής Αγοράς

Η παράθεση των στοιχείων επισκεψιμότητας των λουτρικών μονάδων για τα τελευταία 12 έτη (2005 – 2016), μέσα από το ερευνητικό πρόγραμμα «Ιαματικές Πηγές και Λουτρότοποι» που υλοποιεί το Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών (Ε.Κ.Κ.Ε.), αποτυπώνει την τάση που επικρατεί τα τελευταία χρόνια στην Ελληνική Αγορά της επισκεψιμότητας των λουτρικών μονάδων, η οποία είναι πτωτική.

Η τάση αυτή προκύπτει από τον αριθμό των εισιτηρίων για το χρονικό διάστημα από το 2005 έως το 2016 ο οποίος μειώθηκε από 1.979.168 εισιτήρια σε 927.791 εισιτήρια σημειώνοντας την πολύ

σημαντική πτώση του **53,12%**. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι μέχρι το 2009, για κάθε χρόνο από το 2005 και μετά, υπήρχε αύξηση των εισιτηρίων η οποία συνολικά ανήλθε στο 17,4%. Από το 2009 και μετά, και ιδιαίτερα την περίοδο 2009-2012, σημειώθηκε σημαντική πτώση η οποία διαμορφώθηκε στο 62,31% συγκριτικά με το 2009, γεγονός που οφείλεται και στην έναρξη της οικονομικής κρίσης. Το θετικό είναι ότι το 2016 σημειώθηκε αύξηση των εισιτηρίων, συγκριτικά με το 2015, ποσοστού 7,9%.

Μία ακόμη τάση που σχετίζεται με την επισκεψιμότητα των λουτρικών μονάδων είναι η εποχιακή ζήτηση στη διάρκεια του χρόνου. Έτσι, πολλές μονάδες, αν και λειτουργούν όλο το έτος, δέχονται τον μεγαλύτερο αριθμό επισκεπτών τους κατά τη λουτρική περίοδο από τον Ιούνιο έως και τον Οκτώβριο με το υπόλοιπο χρονικό διάστημα να υπολειτουργούν με περιορισμένη προσέλευση τα Σαββατοκύριακα και τις περιόδους εορτών. Η συγκεκριμένη τάση σκιαγραφεί και το προφίλ των περισσότερων επισκεπτών, οι οποίοι επισκέπτονται τις μονάδες κατά τη λουτρική περίοδο, που είναι τα άτομα μεγάλης ηλικίας τα οποία επισκέπτονται τις ιαματικές πηγές με σκοπό να ενισχύσουν τη θεραπευτική αγωγή τους με στόχο την αποθεραπεία.

Περισσότερα χαρακτηριστικά του προφίλ των επισκεπτών καταγράφηκαν στην έρευνα «Διερεύνηση – Μέτρηση ποιοτικών και ποσοτικών χαρακτηριστικών των χρηστών Ιαματικών Πηγών Ελλάδος» που πραγματοποιήθηκε από το Πανεπιστήμιο Μακεδονίας για λογαριασμό του Συνδέσμου Δήμων Ιαματικών Πηγών Ελλάδος (Σ.Δ.Ι.Π.Ε.). Η έρευνα πραγματοποιήθηκε από τον Μάιο έως τον Οκτώβριο του 2015 και συμμετείχαν 20 μέλη του Σ.Δ.Ι.Π.Ε. Σύμφωνα με αυτήν, προέκυψαν τα ακόλουθα συμπεράσματα:

- ✓ Η πλειοψηφία των χρηστών ανήκει στην ηλικιακή ομάδα 41-60 ετών (44,2%), ακολουθούμενη από την ηλικιακή ομάδα 61-70 ετών (21%) και 71 ετών και άνω (18,1%)².
- ✓ Το μορφωτικό επίπεδο των χρηστών είναι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (52,3%)
- ✓ Ένα πολύ μεγάλο ποσοστό των χρηστών είναι έγγαμοι (80,1%)
- ✓ Με βάση την επαγγελματική τους κατάσταση οι περισσότεροι είναι συνταξιούχοι (43,8%), ακολουθούμενοι από τους ιδιωτικούς υπαλλήλους (15,7%) και τους ελεύθερους επαγγελματίες (11,3%)
- ✓ Το μεγαλύτερο ποσοστό των χρηστών (62%) είναι ουδέτεροι, όσο αφορά το θεραπευτικό αποτέλεσμα, και μόνο το 37,9% δήλωσε ικανοποιημένο.
- ✓ Το μεγαλύτερο ποσοστό των χρηστών (76,9%) προτιμά να επισκέπτεται τους ιαματικούς φυσικούς πόρους κατά την καλοκαιρινή περίοδο μαζί με κάποιο συγγενικό ή φιλικό πρόσωπο.
- ✓ Η ενημέρωση των χρηστών για τους ιαματικούς φυσικούς πόρους που επισκέφτηκαν (52,3%), έγινε από το κοντινό τους οικογενειακό και φιλικό περιβάλλον.
- ✓ Ένα πολύ μεγάλο ποσοστό των χρηστών (90,9%) θα επισκεφτεί εκ νέου τις εγκαταστάσεις των λουτρών που επισκέφτηκε και θα τις συστήσει και στο οικογενειακό/ φιλικό του περιβάλλον.
- ✓ Η **συνολική ικανοποίηση** των χρηστών από τις διακοπές τους είναι **πολύ υψηλή** και φτάνει σε ποσοστό το 79,5% ενώ η ικανοποίησή τους είναι **σχετική όσο αφορά στο οικονομικό κόστος** των διακοπών τους (75,8%). Επίσης, προέκυψαν τρεις τομείς οι οποίοι χρήζουν περαιτέρω βελτίωσης και είναι η **εστίαση, η διασκέδαση και τα τοπικά μέσα μεταφοράς**.

Όσο αφορά στα ποιοτικά χαρακτηριστικά του ιαματικού τουρισμού - θερμαλισμού η τάση που διαμορφώνεται σήμερα στην Ελληνική Αγορά είναι μία στροφή από τον κλασικό ιαματικό τουρισμό προς τον τουρισμό υγείας και ευεξίας γενικότερα (**wellness και spa**). Ολοένα και περισσότερες παραδοσιακές λουτρικές μονάδες προσπαθούν να ανταποκριθούν στα νέα δεδομένα, περιλαμβάνοντας στις παροχές τους συμπληρωματικές υπηρεσίες πέρα από αυτές που σχετίζονται με τον ιαματικό φυσικό πόρο. Έτσι, υπάρχουν πολλές μονάδες, κυρίως αυτές που τελούν υπό ιδιωτικό

² σ.σ.: τα στοιχεία προκύπτουν από τις συμμετέχουσες στην έρευνα λουτροπόλεις

καθεστώς διοίκησης και διαχείρισης του ιαματικού φυσικού πόρου, που έχουν εντάξει νέες συμπληρωματικές υπηρεσίες (προγράμματα προληπτικής υγιεινής, βελτίωσης φυσικής κατάστασης, θεραπείες ομορφιάς, κ.λ.π.) προκειμένου να αναβαθμίσουν τις παρεχόμενες υπηρεσίες τους και να καλύψουν τις ανάγκες των επισκεπτών τους για μια πιο ολιστική προσέγγιση σε ότι αφορά την υγεία τους.

Ο βασικός λόγος των πρόσθετων αυτών υπηρεσιών είναι αρχικά η βιωσιμότητά τους, αφού με αυτόν τον τρόπο θα μπορέσουν να προσελκύσουν νεότερους ηλικιακά επισκέπτες, αλλά και η επιμήκυνση της περιόδου λειτουργίας τους πέρα από την λουτρική περίοδο.

Μία ακόμη τάση που υφίσταται και αφορά στις υφιστάμενες λουτρικές μονάδες είναι ο εκσυγχρονισμός και η αναβάθμιση των εγκαταστάσεών τους ως μία ακόμη αναγκαιότητα προκειμένου να αναβαθμίσουν τις υποδομές τους και κατ' επέκταση και τις παρεχόμενες υπηρεσίες τους και να βελτιώσουν τη θέση τους στον ανταγωνισμό.

Σημαντική τάση μπορεί να θεωρηθεί επίσης η ανάπτυξη του τουρισμού ευεξίας που θα μπορούσε να επιτωθεί ότι τοποθετείται ανάμεσα στον ιαματικό τουρισμό και τον τουρισμό αναψυχής.

Οι μονάδες αυτές έχουν αναπτυχθεί εντός ξενοδοχειακών μονάδων, σε οργανωμένες εγκαταστάσεις ειδικών προδιαγραφών, από ιδιωτικές κυρίως επενδύσεις, και απασχολούν εξειδικευμένο προσωπικό παρέχοντας υπηρεσίες υψηλής ποιότητας.

Οι νέες υπηρεσίες αποτυπώνονται στην παροχή προγραμμάτων και υπηρεσιών που συντελούν στη δημιουργία αισθήματος ευεξίας (χαλαρωτικό & αθλητικό μασάζ, υπηρεσίες ρεφλεξολογίας, αισθητικής, αρωματοθεραπείας, βοτανοθεραπείας, φυσικοθεραπείας, κ.λ.π.), τις υπηρεσίες βελτίωσης της φυσικής κατάστασης καθώς και προγράμματα προληπτικής υγιεινής. Όλες οι παραπάνω υπηρεσίες παρέχονται από έμπειρους επαγγελματίες (φυσιοθεραπευτές, αισθητικοί, κ.ά.) προκειμένου να επιτευχθεί το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα.

Συμπερασματικά, η ύπαρξη των εξαιρετων ιαματικών φυσικών πόρων, η προσθήκη νέων υπηρεσιών από τις λουτρικές μονάδες, η ύπαρξη οργανωμένων χώρων ευεξίας (wellness και spa), σε συνδυασμό με την πλούσια πολιτιστική και ιστορική κληρονομιά, το φυσικό περιβάλλον και τη διαδεδομένη μεσογειακή διατροφή μπορούν να αποτελέσουν σημαντικούς παράγοντες επιτυχίας και συμβολής στη μετατροπή της Ελλάδος εκτός από προορισμό των καλοκαιρινών διακοπών σε προορισμό παροχής υπηρεσιών υψηλής προστιθέμενης αξίας στον ιαματικό τουρισμό αλλά και τον τουρισμό ευεξίας.

1.2.5 Ο ιαματικός τουρισμός στη Διεθνή Αγορά

Σε πολλές χώρες και περιοχές, από την Ευρώπη έως την Ιαπωνία και έως τις Άνδεις της Λατινικής Αμερικής, οι σύγχρονες μορφές spa προέρχονται από την παλιές παραδόσεις της αναζωογόνησης και της θεραπείας του σώματος και του πνεύματος με τη χρήση θερμών και μεταλλικών πηγών.

Το ενδιαφέρον των καταναλωτών για τους φυσικούς πόρους έχει αναζωπυρωθεί, καθώς αναζητούν όλο και περισσότερο αυθεντικές εμπειρίες, συναφείς με το φυσικό περιβάλλον. Τα τελευταία χρόνια οι επενδύσεις επιταχύνθηκαν με σκοπό την ανακαίνιση παλιών δομών και την δημιουργία νέων θέρετρων και ψυχαγωγικών εγκαταστάσεων στις περιοχές των ιαματικών πηγών. Πλέον, πολλές χώρες εμπορεύονται τους φυσικούς τους πόρους ως κύριο τουριστικό προϊόν (Global SPA and Wellness Economy Monitor Report, Σεπτέμβριος 2014).

Στο πλαίσιο της ανωτέρω έκθεσης, γίνεται διαχωρισμός των εγκαταστάσεων των ιαματικών πηγών σε εκείνες που προσφέρουν υπηρεσίες spa (μασάζ, θεραπείες προσώπου κ.α.) παράλληλα με την χρήση των ιαματικών πόρων και σε εκείνες που δεν προσφέρουν συμπληρωματικές υπηρεσίες. Εκτιμάται πως υπάρχουν 26.847 δομές/εγκαταστάσεις που έχουν αναπτυχθεί γύρω από ιαματικούς φυσικούς πόρους, σε 103 χώρες. Από αυτές, μόνο 6.504 δομές προσφέρουν συμπληρωματικές υπηρεσίες spa, συγκεντρώνουν όμως το 64% των εσόδων της βιομηχανίας του ιαματικού τουρισμού, γεγονός το οποίο οφείλεται στο συχνά χαμηλό κόστος εισιτηρίου καθώς και ότι είναι συχνά παραδοσιακές δομές ή δομές αναπτυγμένες σε φυσικό – αγροτικό περιβάλλον.

Πίνακας 3: Παγκόσμια Βιομηχανία Θερμών / Μεταλλικών Πηγών, 2013

	Αριθμός εγκαταστάσεων	Έσοδα (δισ \$ ΗΠΑ)	Μ.Ο. εσόδων ανά εγκατάσταση (\$)
Με υπηρεσίες spa	6.504	\$32,00	4.922.555
Χωρίς υπηρεσίες spa	20.343	\$18,00	886.147
Σύνολο	26.847	\$50,00	1.863.990

Πηγή: Global SPA and Wellness Economy Monitor, 2014 – Global Wellness Institute

Αναφορικά με την χωροθέτηση των εγκαταστάσεων των ιαματικών πηγών, σύμφωνα με την ανωτέρω μελέτη, παρατηρείται συγκέντρωσή τους σε μικρό αριθμό χωρών, κυρίως την Ευρώπη και την Ασία, όπου η σχετική βιομηχανία είναι περισσότερο ώριμη. Η Ιαπωνία και η Κίνα εκπροσωπούν το 51% των εσόδων της βιομηχανίας, γεγονός το οποίο οφείλεται στα εκατοντάδες onsen της Ιαπωνίας (ιαματικές πηγές και εγκαταστάσεις) και στις τεράστιες επενδύσεις που πραγματοποιούνται στα θέρετρα της Κίνας.

Πίνακας 4: Η κατάταξη των χωρών βάσει της αγοράς των Θερμών/Μεταλλικών Πηγών το έτος 2013

	Αριθμός εγκαταστάσεων	Έσοδα (δισ \$ ΗΠΑ)	Κατάταξη το 2013
Κίνα	2160	14.078,3	1
Ιαπωνία	17653	11.687,0	2
Γερμανία	1265	7.520,00	3
Ρωσία	776	3.688,5	4
Ιταλία	756	1.742,7	5
Αυστρία	124	928,8	6
Τουρκία	196	862,4	7
Ουγγαρία	531	691,3	8
Δημοκρατία της Τσεχίας	84	686,4	9
Ισπανία	165	672,0	10
Γαλλία	175	665,5	11
Πολωνία	72	576,0	12
Ελβετία	61	485,8	13
Σλοβενία	63	436,2	14
Η.Π.Α.	185	395,0	15
Πορτογαλία	84	376,2	16
Σλοβακία	81	364,8	17
Ταϊβάν	119	307,5	18
Ρουμανία	70	295,0	19
Ισλανδία	135	293,0	20

Νότιος Κορέα	96	283,4	21
Νέα Ζηλανδία	96	255,0	22
Βραζιλία	52	230,0	23
Μεξικό	576	225,0	24
Σερβία	58	188,0	25

1.2.6 Τάσεις της Διεθνούς Αγοράς

Όπως προαναφέρθηκε, ο τουρισμός υγείας γενικότερα θεωρείται ως η πλέον αναπτυσσόμενη εναλλακτική μορφή τουρισμού παγκοσμίως αν και στη σημερινή του μορφή (ιατρικός τουρισμός, τουρισμός ευεξίας, ιαματικός τουρισμός) δεν μπορεί να προσδιοριστεί με ακρίβεια και τα στοιχεία είναι μάλλον συγκεχυμένα.

Σύμφωνα με τη μελέτη “Wellness-for-Whom-Where-and-What-Wellness-Tourism-2020” (2011), οι βασικές κατηγορίες υπηρεσιών της συγκεκριμένης μορφής τουρισμού σε παγκόσμιο επίπεδο είναι:

Ξενοδοχεία ευεξίας και κέντρα spa: οι υπηρεσίες προσφέρονται μέσα από θεραπείες που συχνά βασίζονται σε υδάτινους πόρους.

Ιατρικές (χειρουργικές) υπηρεσίες: οι υπηρεσίες που προσφέρονται περιλαμβάνουν θεραπείες όπως επεμβάσεις π.χ. οδοντιατρική, αισθητικής, κ.λ.π. ή ακόμη και επεμβάσεις για τη ζωή.

Αναψυχή και ψυχαγωγία: οι υπηρεσίες που παρέχονται μέσα από ένα ευρύ φάσμα εγκαταστάσεων και προγραμμάτων για τους επισκέπτες που αναζητούν τη χαλάρωση, τη διασκέδαση και την αναζωογόνηση.

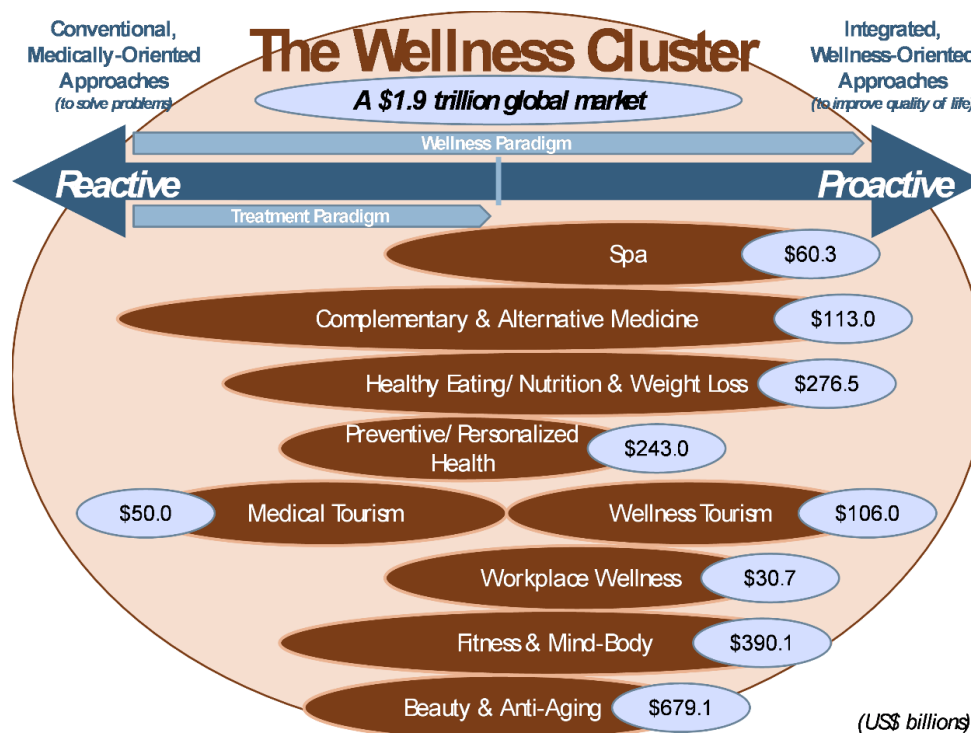
Πνευματική και ολιστική προσέγγιση: οι υπηρεσίες που έχουν επικεντρωθεί στην πνευματική αναζήτηση του ατόμου και οδηγούν σε υπέρβαση ή φώτιση.

Ιατρικές (θεραπευτικές) υπηρεσίες: παρόμοιες με τις χειρουργικές με τη διαφορά ότι απαιτούν μακρά διαμονή ή επανάληψη της επίσκεψης.

Προκύπτει λοιπόν από τα παραπάνω ότι οι παρεχόμενες υπηρεσίες στον τομέα του τουρισμού υγείας είναι ποικίλες και προσαρμόζονται στις ανάγκες και τις απαιτήσεις των «τουριστών». Για να γίνει περισσότερο κατανοητή η ανάλυση της διεθνούς τάσης στον τομέα του Τουρισμού Υγείας και Ευεξίας θα πρέπει αρχικά να γίνει διάκριση των διαφορετικών προσεγγίσεων ως προς τις παρεχόμενες υπηρεσίες.

Σύμφωνα με τη σχετική μελέτη της Global Spa Summit 2010 – Stanford Research Institute International (SRI International), οι προσεγγίσεις διακρίνονται σε «κατασταλτικές» (reactive) και σε «προληπτικές» (proactive). Οι πρώτες προσεγγίζουν την Υγεία και Ευεξία ως μηχανισμούς για την θεραπεία ή την αντιμετώπιση υφιστάμενων ασθενειών ή καταστάσεων. Οι δεύτερες, προσεγγίζουν τις υπηρεσίες ως μηχανισμούς βελτίωσης της ποιότητας ζωής των καταναλωτών, δηλαδή να βελτιώσουν την υγεία τους και να έρθουν σε βέλτιστα επίπεδα ευημερίας.

Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις του SRI International η βιομηχανία υπηρεσιών Ευεξίας, το 2010 αντιπροσώπευε σχεδόν 2 τρις δολάρια στην παγκόσμια αγορά, **ποσό το οποίο εμφανίζεται αυξημένο στα 3,7 τρις το 2015**. Στο γράφημα 1 που ακολουθεί αποτυπώνεται το μέγεθος της αγοράς, το 2010, ανά είδος παρεχόμενης υπηρεσίας, όπου μόλις το 2,5% της παγκόσμιας αφορά σε κατασταλτικές προσεγγίσεις ενώ 97,5% σε προληπτικές προσεγγίσεις.



Γράφημα 3: Κατασταλτικές & Προληπτικές προσεγγίσεις (μέγεθος αγοράς)

Στην ίδια έρευνα, 319 εργαζόμενοι του τομέα υγείας – ευεξίας και 1.077 καταναλωτές ρωτήθηκαν για την άποψή τους σχετικά με την ευεξία – ως έννοια και ως στάση. Ως αποτέλεσμα της έρευνας:

- 81% των ερωτηθέντων καταναλωτών δήλωσαν πως έχουν έντονο ή παρά πολύ ενδιαφέρον για την βελτίωση της προσωπικής τους ευεξίας μέσω της άσκησης, της διατροφής και της επίσκεψης σε spa
- 82% των ερωτηθέντων εργαζόμενων στην συγκεκριμένη βιομηχανία δήλωσε πως έχουν κάνει βήματα ώστε να ανταποκριθούν στο νέο κίνημα της ευεξίας τα 5 τελευταία έτη και από αυτούς το 91% δήλωσε ότι οι αλλαγές που έκαναν ήδη αποφέρουν κέρδη
- 9 στις 10 επιχειρήσεις δήλωσαν πως προτίθενται να προβούν σε νέες επενδύσεις σχετικές με την ανάπτυξη των υπηρεσιών ευεξίας τα επόμενα 5-10 χρόνια.

Ως συμπέρασμα της ανωτέρω μελέτης καταγράφονται οι ευκαιρίες και οι πόροι που υπάρχουν στον τομέα της ευεξίας:

Στην κατασταλτική προσέγγιση:

- Ανάπτυξη συνεργασιών με συμβατικά ιατρικά ιδρύματα για την παροχή συμπληρωματικών και ολοκληρωμένων θεραπευτικών υπηρεσιών σε ασθενείς (π.χ. μασάζ). Επίσης, προτείνεται η ανάπτυξη ειδικών πακέτων θεραπείας για συγκεκριμένες ασθένειες ή ειδικά πακέτα υπηρεσιών ενίσχυσης της αυτοπεποίθησης και του καλλωπισμού σε ασθενείς με σοβαρές ασθένειες προκειμένου να βελτιώσουν την διάθεσή τους, την εικόνα τους και την θετικότητα τους απέναντι στην θεραπεία τους
- Ανάπτυξη συνεργασιών με τον ιατρικό κλάδο για την ενθάρρυνση και την διεξαγωγή τεκμηριωμένων ερευνών
- Ανάπτυξη συνεργασιών με την ιατρική τουριστική βιομηχανία για την δημιουργία συμπληρωματικών υπηρεσιών σε ασθενείς που βρίσκονται σε προ-εγχειρητικό, μετεγχειρητικό στάδιο και σε στάδιο ανάρρωσης. Επίσης, δημιουργία πακέτων στην παροχή υπηρεσιών spa, καλλωπισμού και ευεξίας στους συνοδούς των ασθενών

Στην προληπτική προσέγγιση:

- Αναδιάρθρωση των υφιστάμενων υπηρεσιών και ανάπτυξη νέων προκειμένου να προβληθούν οι ιαματικοί φυσικοί πόροι ως αναγκαιότητα ευεξίας, ειδικά στη βάση παραδοσιακών θεραπειών, εκπαίδευση καταναλωτών σχετικά με τα θεραπευτικά οφέλη των θεραπειών
- Παροχή βοήθειας στους καταναλωτές να κατανοήσουν και να επιλέξουν τις υπηρεσίες των spa χρησιμοποιώντας εργαλεία αξιολόγησης της ευεξίας και δημιουργώντας εξατομικευμένα πακέτα υπηρεσιών / προϊόντων
- Τοποθέτηση των ιαματικών πόρων ως κέντρα ολοκληρωμένων / ολιστικών προσεγγίσεων ευεξίας με τη δημιουργία ολοκληρωμένων πακέτων που περιλαμβάνουν υπηρεσίες spa, εξατομικευμένη άσκησης, υπηρεσίες μυαλού – σώματος, συμβουλές διατροφής, υγιούς γήρανσης, ομορφιάς, Life coaching κ.α.
- Παροχή συνεχούς φροντίδας στους πελάτες με την οικοδόμηση μακροπρόθεσμων σχέσεων μέσω της ανάπτυξης συνδρομητικών προγραμμάτων ή υπηρεσιών life coaching

Σε παγκόσμιο επίπεδο και σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα στοιχεία του Global Wellness Institute, όπως φαίνεται στο παρακάτω γράφημα 2, τα έσοδα από τον παγκόσμιο τουρισμό ευεξίας αυξήθηκαν κατά 14% από το 2013 έως το 2015 με 563 δις δολάρια. Αξιοσημείωτη είναι επίσης η αναφορά ότι τα έσοδα της παγκόσμιας οικονομίας ευεξίας που διαμορφώνονται από ανάλογες υπηρεσίες (βιομηχανία spa, θερμές ιαματικές πηγές, προληπτική και εξατομικευμένη ιατρική και δημόσια υγεία, ευεξία στο χώρο εργασίας, γύμναση σώματος, συμπληρωματική και εναλλακτική ιατρική, υγιεινή διατροφή και απώλειας βάρους, ομορφιά και αντιγήρανση) φτάνουν το ιλιγγιώδες ποσό των 3,7 τρις δολαρίων. Από αυτές, τα έσοδα από τη βιομηχανία spa φτάνουν τα 99 δις δολάρια, τις θερμές ιαματικές πηγές τα 51 δις δολάρια, την προληπτική και εξατομικευμένη ιατρική και δημόσια υγεία τα 534 δις δολάρια.

GLOBAL WELLNESS ECONOMY: \$3.7 trillion in 2015



Note: Numbers may not add due to overlap in segments.

Γράφημα 4: Παγκόσμια οικονομία ευεξίας

Οι ΗΠΑ παραμένουν η παγκόσμια δύναμη με την μεγαλύτερη εθνική αγορά **τουρισμού ευεξίας** με έσοδα 202 δις δολάρια και με αγορά τρεις φορές μεγαλύτερη από τη 2^η σε θέση Γερμανία. Η χώρα που έδειξε τη μεγαλύτερη ανάπτυξη ήταν η Κίνα μετακινούμενη από την 9η μεγαλύτερη αγορά το 2013,

στην 4^η το 2015, με αύξηση των εσόδων πάνω από 300%, από 12,3 δισεκατομμύρια έως 29,5 δισεκατομμύρια δολάρια. Η ΗΠΑ, η Γερμανία, η Κίνα μαζί με τη Γαλλία και την Ιαπωνία αντιπροσωπεύουν το 61% της παγκόσμιας αγοράς.

Αντίστοιχα, εκτιμάται ότι οι καταναλωτές των υπηρεσιών Υγείας και Ευεξίας ανέρχονται περίπου στους 289 εκ. στις 30 πιο βιομηχανικά ανεπτυγμένες και πλούσιες χώρες του κόσμου, αριθμός ο οποίος διαρκώς αυξάνεται.

Σύμφωνα με σχετικό ενημερωτικό δελτίο του 2015 που εξέδωσε το Center for the Promotion of Imports, το οποίο χρηματοδοτείται από το Υπ. Εξωτερικών της Ολλανδίας, η Ευρώπη είναι η πρώτη περιφέρεια σε παγκόσμιο επίπεδο για τις εισερχόμενες εκδρομές τουρισμού ευεξίας και η δεύτερη σε δαπάνες τουρισμού ευεξίας.

1.2.7 Χαρακτηριστικά τουριστών

Οι ευρωπαίοι ταξιδιώτες ευεξίας προέρχονται από όλες τις ομάδες ηλικιών και εισοδήματος. Μια έκθεση του CBI - Centre for the Promotion of Imports from developing countries (επίσημος φορέας προώθησης της οικονομικής ανάπτυξης και των εξαγωγών, που χρηματοδοτείται από το Υπ Εξωτερικών Ολλανδίας), διέκρινε τους Γερμανούς ταξιδιώτες υγείας και ευεξίας σε έξι (6) σαφώς διαφοροποιημένες ομάδες καταναλωτών. Σύμφωνα με τους εμπειρογνώμονες της βιομηχανίας, οι ίδιες ομάδες μπορούν επίσης να διακριθούν και σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες, αν και τα ποσοστά ενδέχεται να διαφέρουν ελαφρώς από χώρα σε χώρα.

Το μεγαλύτερο ποσοστό των τουριστών υγείας και ευεξίας (27%) καταλαμβάνουν οι επισκέπτες εκείνοι που έχουν εμπειρία στον τουρισμό ευεξίας, χαρακτηριζόμενοι ως «φιλόδοξοι» παραθεριστές υγείας, με ηλικία που κυμαίνεται κατά κύριο λόγο από 40 έως 69 ετών (ποσοστό 54%) που έχουν ενδιαφέρον και για συμπληρωματικές υπηρεσίες (μασάζ, σώματος, fitness, κ.λ.π.) πέρα των ιαματικών υπηρεσιών. Επίσης, ενδιαφέρονται για οφέλη έναντι της γήρανσης και συνήθως αγοράζουν συμπληρωματικά προϊόντα.

Το αμέσως επόμενο μεγαλύτερο ποσοστό (25%) καταλαμβάνουν οι επισκέπτες εκείνοι, χαρακτηριζόμενοι ως ταξιδιώτες που αναζητούν την αναψυχή, με ηλικία που κυμαίνεται από 20 έως 49 ετών, με μέσο και χαμηλό εισόδημα. Ένα μικρό ποσοστό αυτών (25%) έχουν μία μικρή εμπειρία και το μεγαλύτερο ποσοστό αυτών επιθυμεί συμπληρωματικές υπηρεσίες όπως σάουνα, solarium, μασάζ, σώματος καθώς και την ύπαρξη πισίνας ή θαλάσσιου πάρκου.

Η επόμενη κατηγορία επισκεπτών, χαρακτηριζόμενοι ως «bon viveur» και αποτελώντας το 19%, είναι ηλικίας άνω των 50 ετών με το 20% αυτών να έχουν προηγούμενη εμπειρία σε αντίστοιχες διακοπές. Είναι μεσαίου εισοδήματος και έχουν υψηλές απαιτήσεις σε προσφερόμενες υπηρεσίες όπως καλό φαγητό, δραστηριότητες αναψυχής και πολιτιστικές δραστηριότητες.

Η μικρότερη ηλικιακή ομάδα επισκεπτών αποτελείται από άτομα με ηλικία κάτω των 40 ετών, χαρακτηριζόμενοι ως «αθλητικός παραθεριστής», έχουν εισοδήματα άνω του μέσου όρου, χωρίς εμπειρία και ενδιαφέρονται για προσφερόμενες υπηρεσίες περιποίησης σώματος και υποδομές αθλητισμού και fitness.

Στην προτελευταία θέση βρίσκεται η χαρακτηριζόμενη ομάδα των «σκεπτικιστών» (11%), οι οποίοι έχουν μία σκεπτικιστική ή αρνητική στάση απέναντι στις διακοπές ευεξίας, με ηλικιακή διάρθρωση που απαντά σε όλες τις ηλικιακές ομάδες και με εισοδήματα όλων των κατηγοριών.

Τέλος, υπάρχει και ένα ποσοστό 5% των επισκεπτών που χαρακτηρίζονται ως «αρχάριοι» και αποτελείται κυρίως από ηλικιωμένους ταξιδιώτες άνω των 60 ετών, με καμία εμπειρία στον τομέα της υγείας και της ευεξίας που εντούτοις ενδιαφέρονται για τον τουρισμό ευεξίας.

Συμπερασματικά, οι ευρωπαίοι τουρίστες αναζητούν υψηλά επίπεδα ποιότητας (καθαριότητα, ασφάλεια, καλά διατηρημένες υποδομές, άνετα δωμάτια, ενημερωμένο και έμπειρο προσωπικό παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών στους τομείς της υγείας και της ευεξίας). Τους ενδιαφέρει η ευελιξία όσον αφορά στην πολιτική των κρατήσεων αλλά και στην επιλογή των υπηρεσιών που θα χρησιμοποιήσουν. Είναι συνειδητοποιημένοι σχετικά με τα θέματα υγείας και γι' αυτό αναζητούν υγιεινό φαγητό και υποδομές σωματικής άσκησης. Αναζητούν αυθεντικές και παραδοσιακές θεραπείες. Ενδιαφέρονται για την σωματική άσκηση και ιδιαίτερα αυτή που εφαρμόζεται στο φυσικό περιβάλλον, όπως ποδηλασία, τρέξιμο αλλά και για εξορμήσεις σε περιοχές πολιτιστικού και ιστορικού ενδιαφέροντος.

1.2.8 Συμπεράσματα

Μελετώντας τόσο την ελληνική όσο και τη διεθνή αγορά στον τομέα του ιαματικού τουρισμού, διαπιστώνουμε πως υφίσταται κοινή τάση μετάβασης από τον κλασικό ιαματικό τουρισμό, στον τουρισμό υγείας και ευεξίας. Ο τουρισμός αυτός βασίζεται στην παροχή ποικίλων υπηρεσιών με στόχο την πρόληψη και αποκατάσταση, δηλαδή υπηρεσιών χαλάρωσης και καλής φυσικής κατάστασης. Οι σχετικές επιχειρήσεις ανταποκρίνονται σε αυτή τη τάση επενδύοντας στην αναβάθμιση των εγκαταστάσεών τους και στον εμπλουτισμό των παρεχόμενων υπηρεσιών. Οι νέες υπηρεσίες πλέον προσανατολίζονται στη διατήρηση του υφιστάμενου πελατολογίου της τρίτης ηλικίας αλλά και την προσέλκυση επισκεπτών νεότερης ηλικίας οι οποίοι τείνουν να συνδυάζουν την χρήση των ανωτέρω υπηρεσιών με την ανάπτυξη παράλληλων δραστηριοτήτων, διαμορφώνοντας την επίσκεψη / θεραπεία σε ολοκληρωμένο πρόγραμμα διακοπών. Η σημαντική διεύρυνση της τυπολογίας πελατών έχει ως αποτέλεσμα την διαρκή αύξηση των μονάδων θερμαλισμού και επομένως της αύξηση της ανταγωνιστικότητας.

1.2.9 Φορείς Στήριξης Ιαματικού Τουρισμού

Ο ιαματικός τουρισμός στην Ελλάδα διαχειρίζεται από το **Υπουργείο Τουρισμού** και συγκεκριμένα από τη Γενική Γραμματεία Τουριστικών Υποδομών και Επενδύσεων και την Διεύθυνση Τουριστικών Επενδύσεων με το αρμόδιο τμήμα της, το Τμήμα Ειδικών Μορφών Τουρισμού και την Ειδική Υπηρεσία Προώθησης και Αδειοδότησης Τουριστικών Επενδύσεων (ΕΥΠΑΤΕ) η οποία μεταφέρθηκε από τον Ελληνικό Οργανισμό Τουρισμού (Ε.Ο.Τ.) στο Υπουργείο Τουρισμού σύμφωνα με το Π.Δ. 112/2014 (ΦΕΚ179/ Α).

Το Τμήμα Ειδικών Μορφών Τουρισμού είναι υπεύθυνο για τις αναγνωρίσεις των φυσικών πόρων ως ιαματικών και το θεσμικό πλαίσιο του ιαματικού τουρισμού. Παραλαμβάνει και διαχειρίζεται τους φακέλους που κατατίθενται στο Υπουργείο Τουρισμού και αφορούν την αναγνώριση των φυσικών πόρων ως ιαματικών. Στο Τμήμα Ειδικών Μορφών Τουρισμού υπάγεται η Επιτροπή Προστασίας Ιαματικών Φυσικών Πόρων, μία διεπιστημονική επιτροπή, που εξετάζει τις μελέτες και τις αναλύσεις που περιέχουν οι φάκελοι αναγνώρισης και δίνει θετική γνωμοδότηση προκειμένου να συνεχιστεί η διαδικασία και να εκδοθεί η απόφαση αναγνώρισης στην εφημερίδα της Κυβερνήσεως (ΦΕΚ). Η Επιτροπή αυτή είναι 11μελής και σύμφωνα με το άρθρο 10 του Νόμου 3498/2006 αποτελείται από εκπροσώπους των Ανώτατων Πανεπιστημιακών Ιδρυμάτων, του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, της υπηρεσίας του ΕΟΤ που είναι υπεύθυνη για τους ιαματικούς φυσικούς πόρους, του Γενικού Χημείου του Κράτους, του Ινστιτούτου Γεωλογικών και Μεταλλευτικών Ερευνών (Ι.Γ.Μ.Ε.), του Υπουργείου Ανάπτυξης, του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων, του Υπουργείου

Τουριστικής Ανάπτυξης, του Υπουργείου Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης και του Συνδέσμου Δήμων και Κοινοτήτων Ιαματικών Πηγών Ελλάδος.

Η Ειδική Υπηρεσία Προώθησης και Αδειοδότησης Τουριστικών Επενδύσεων (ΕΥΠΑΤΕ) αποτελείται από τρία (3) τμήματα:

- Τμήμα Προσέλκυσης και Ενημέρωσης Επενδυτών
- Τμήμα Υποστήριξης Επενδυτών
- Πολεοδομικό Γραφείο

Σκοπός της είναι να λειτουργεί ως «Υπηρεσία μίας στάσης» για την ενημέρωση των επενδυτών, για την έκδοση των αδειών και την παροχή των εγκρίσεων που είναι απαραίτητες για την έναρξη λειτουργίας των παρακάτω εγκαταστάσεων:

- Των **σύνθετων τουριστικών καταλυμάτων**
- Των εγκαταστάσεων **ειδικής τουριστικής υποδομής** ανεξαρτήτως μεγέθους και
- Των **κυρίων τουριστικών καταλυμάτων** δυναμικότητας **άνω των 300 κλινών**

Πρόκειται για την υπηρεσία που είναι υπεύθυνη για τη χορήγηση του ειδικού σήματος λειτουργίας (μόνιμη άδεια).

Σημαντικοί φορείς στήριξης του ιαματικού τουρισμού αποτελούν και οι **Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.)** οι οποίοι αναγνωρίζοντας τις τεράστιες δυνατότητες ανάπτυξης του ιαματικού τουρισμού στις περιοχές τους και την προστιθέμενη αξία που μπορεί να αποφέρει στο τουριστικό προϊόν της χώρας, προσπαθούν εδώ και πολλά χρόνια να συντηρήσουν και να αξιοποιήσουν τους ιαματικούς φυσικούς πόρους που βρίσκονται στα διοικητικά τους όρια.

Οι Ο.Τ.Α., στους οποίους έχει παραχωρηθεί η διαχείριση των ιαματικών φυσικών πόρων, έχουν συστήσει νομικά πρόσωπα μέσω των οποίων γίνεται η διαχείριση και εκμετάλλευση των ιαματικών πηγών. Σημειώνεται ότι η διάρκεια παραχώρησης της διαχείρισης από το Ελληνικό Κράτος (Δημόσιο, ΕΟΤ, ΕΤΑΔ Α.Ε.) προς τους ΟΤΑ ή τις Αναπτυξιακές εταιρείες αυτών – και εφόσον αυτοί συναινούν – παρατείνεται για 40 χρόνια από την έναρξη ισχύος του Ν. 4049/2012. Η παράταση ισχύει ακόμη και αν έχει λήξει η αρχική διάρκεια παραχώρησης.

Έτσι, σύμφωνα με στοιχεία του Συνδέσμου Δήμων Ιαματικών Πηγών Ελλάδος, σε επίπεδο διαχείρισης, υπάρχουν 71 ιαματικοί φυσικοί πόροι τους οποίους διαχειρίζονται οι Ο.Τ.Α., 29 ιαματικοί φυσικοί πόροι τους οποίους διαχειρίζεται το κράτος μέσα από την ΕΤΑΔ και το ΤΑΙΠΕΔ ενώ ακόμη 24 ιαματικοί φυσικοί πόροι διαχειρίζονται από ιδιώτες.

Σε επίπεδο επιχειρήσεων εκμετάλλευσης των ιαματικών φυσικών πόρων λειτουργούν τριάντα οκτώ (38) δημοτικές επιχειρήσεις από τις οποίες οι περισσότερες με τη μορφή των ανωνύμων ή κοινωφελών επιχειρήσεων, τριάντα μια (31) ιδιωτικές επιχειρήσεις από τις οποίες οι περισσότερες βρίσκονται στην Αιδηψό χρησιμοποιώντας τον κρατικό ιαματικό φυσικό πόρο και επτά (7) είναι κρατικές.

Ένας ακόμη σημαντικός φορέας στήριξης είναι ο **Σύνδεσμος Δήμων (και Κοινοτήτων) Ιαματικών Πηγών Ελλάδος (ΣΔΙΠΕ)**, ο οποίος ιδρύθηκε το 1983 από τους Ο.Τ.Α. για την προστασία και αξιοποίηση των ιαματικών φυσικών πόρων της Ελλάδος και την εκμετάλλευση αυτών από την Τοπική Αυτοδιοίκηση. Ο Σύνδεσμος αριθμεί σήμερα 56 μέλη – Δήμους από όλη την Ελλάδα οι οποίοι έχουν στα διοικητικά τους όρια ιαματικούς φυσικούς πόρους. Έδρα του Συνδέσμου είναι η Θεσσαλονίκη και γενικός στόχος του είναι ο εκσυγχρονισμός και η βελτίωση των συνθηκών λειτουργίας των λουτροπόλεων της χώρας, με

απώτερο σκοπό την ανάπτυξη του ιαματικού τουρισμού όπως αποδεικνύεται και από τους καταστατικούς του σκοπούς που φαίνονται παρακάτω:

1. Ανάπτυξη και διάδοση του θερμαλισμού και των εφαρμογών του
2. Δημιουργία Κέντρων Θερμαλιστικών Σπουδών για την κατάρτιση των νέων στην Υδροθεραπεία-Κλιματοθεραπεία-Πηλοθεραπεία
3. Προώθηση της επιστημονικής έρευνας για την προστασία-αξιοποίηση και διαχείριση των γεωθερμικών πόρων της χώρας καθώς και σύγχρονου νομοθετικού πλαισίου για τα ως άνω
4. Παροχή επιστημονικής και νομικής κάλυψης σε θέματα θερμαλισμού και γεωθερμίας στα μέλη του ΣΔΙΠΕ
5. Διοργάνωση ημερίδων ανάπτυξης και συνδιασκέψεων για τον θερμαλισμό και συνεργασία με διεθνείς και εθνικούς οργανισμούς με ανάλογους σκοπούς
6. Προώθηση και προβολή των στόχων του ΣΔΙΠΕ και του Ιαματικού Τουρισμού με την έκδοση φυλλαδίων, εντύπων, βιβλίων κ.λ.π.

Στόχος του ΣΔΙΠΕ αποτελεί και η εξωστρέφεια των Ελληνικών Ιαματικών φυσικών πόρων με στόχο την προσέλκυση τουριστών. Για το σκοπό αυτό συμμετέχει ενεργά στις δραστηριότητες του Ευρωπαϊκού Συνδέσμου Ιστορικών Λουτροπόλεων (European Historic Thermal Towns Association - ΕΗΤΤΑ) εντός και εκτός Ελλάδος.

Η **Εταιρεία Ακινήτων Δημοσίου (ΕΤΑΔ Α.Ε.)** είναι ανώνυμη εταιρεία με σκοπό τη διαχείριση, ανάπτυξη, εκμετάλλευση και αξιοποίηση της ιδιωτικής περιουσίας του Δημοσίου. Η Εταιρεία διαχειρίζεται ένα χαρτοφυλάκιο ακινήτων το οποίο περιλαμβάνει σημαντικά τουριστικά ακίνητα ανά την Ελλάδα, με σημαντική ποικιλία όπως ξενοδοχεία, κάμπινγκ, χιονοδρομικά κέντρα, ιαματικές πηγές, κ.λ.π. αλλά και σημαντικού μεγέθους και εκτάσεις προς τουριστική αξιοποίηση, τίτλους ακινήτων της ιδιωτικής περιουσίας του ελληνικού Δημοσίου καθώς και ακίνητα που έχουν μεταβιβαστεί στο ΤΑΙΠΕΔ.

Μέσα στο πλαίσιο αυτό η ΕΤΑΔ Α.Ε. έχει αναπτύξει πλήθος δραστηριοτήτων μία από τις οποίες είναι η λειτουργία τουριστικών επιχειρηματικών μονάδων ως υποκαταστήματα (μαρίνες, ακτές, ιαματικές πηγές). Βασική προτεραιότητα είναι η διαχείριση και αξιοποίηση των ακινήτων του χαρτοφυλακίου της με σύγχρονα χρηματοοικονομικά εργαλεία, σύμφωνα με τους στόχους και τις προτεραιότητες της αναπτυξιακής πολιτικής της χώρας, συμβάλλοντας στην ανάπτυξη της οικονομίας, του τουρισμού και των τοπικών κοινωνιών. Όσο αφορά τις ιαματικές πηγές, η ΕΤΑΔ διαχειρίζεται η ίδια κάποιες από αυτές ασκώντας τη διοίκηση, ενώ κάποιες άλλες τις υπενοικιάζει. Ωστόσο, στην πλειοψηφία των περιπτώσεων μεταβιβάζει τη διαχείριση τους στους ΟΤΑ.

Το **Ταμείο Αξιοποίησης Ιδιωτικής Περιουσίας του Δημοσίου (ΤΑΙΠΕΔ)**, έχοντας στην ιδιοκτησία του ορισμένο αριθμό ιαματικών φυσικών πόρων, διερευνά τη δυνατότητα ανάπτυξης του ιαματικού τουρισμού/ τουρισμού ευεξίας στην Ελλάδα σκοπεύοντας στην υλοποίηση επενδύσεων σε υποδομές και υπηρεσίες που θα συμβάλλουν στην ενίσχυση του τουριστικού προϊόντος και στη δημιουργία σημαντικού αριθμού νέων θέσεων εργασίας. Για το σκοπό αυτό, τα τελευταία χρόνια, προσπαθεί να τις αξιοποιήσει μέσω διαγωνισμών και προσκλήσεων ενδιαφέροντος από ιδιώτες επενδυτές.

Ο **Εθνικός Οργανισμός Παροχής Υπηρεσιών Υγείας (ΕΟΠΥΥ)** και συγκεκριμένα η Διεύθυνση Στρατηγικού Σχεδιασμού και το Τμήμα Ε.Κ.Π.Υ. και Προγραμμάτων Πρόληψης & Προαγωγής Υγείας το οποίο είναι υπεύθυνο για τη χορήγηση του επιδόματος λουτροθεραπείας στους ασφαλισμένους του ΕΟΠΥΥ.

Ακόμη, ο ΕΟΠΥΥ ολοκληρώνει το portal του τουρισμού υγείας στο οποίο φιλοδοξεί να συγκεντρώσει το σύνολο των παροχών του τουρισμού υγείας της χώρας (κλινικές, νοσοκομεία, ιατρεία, κέντρα αμνοκάθαρσης, κέντρα αποκατάστασης, κέντρα ιαματικών πηγών) προκειμένου να συγκεντρώσει και

να γνωστοποιήσει το σύνολο των παρεχόμενων υπηρεσιών υγείας της Ελλάδας στους αντίστοιχους ασφαλιστικούς φορείς του εξωτερικού.

Επιπλέον, η Διεύθυνση Διεθνών Ασφαλιστικών Σχέσεων του ΕΟΠΥΥ αποτελεί το σημείο επαφής (contact point) για την εφαρμογή της Οδηγίας 2011/24/ΕΕ και έχει ως σκοπό την παροχή της πληροφορίας στους πολίτες οι οποίοι έκαναν ή επιθυμούν να κάνουν χρήση της, για τα δικαιώματα των ασθενών στο πλαίσιο της διασυνοριακής περίθαλψης. Για το λόγο αυτό έχει συσταθεί το Εθνικό Σημείο Επαφής (ΕΣΕ) που ενημερώνει, διασυνδέει, επικοινωνεί, συντονίζει, υποστηρίζει και κατευθύνει όλους τους εμπλεκόμενους (ασθενείς, παρόχους υγειονομικής περίθαλψης, συστήματα περίθαλψης κρατών – μελών της Ε.Ε., εθνικούς και διεθνείς φορείς) σχετικά με τη διασυνοριακή περίθαλψη.

Η Οδηγία **2011/24/ΕΕ** της Ευρωπαϊκής Ένωσης αφορά την υγειονομική περίθαλψη των ασθενών σε χώρες μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Με την οδηγία αυτή δημιουργήθηκε το κατάλληλο πλαίσιο ώστε ο ασθενής να μπορεί να λάβει τη θεραπεία που έχει ανάγκη σε δημόσιο ή ιδιωτικό πάροχο της Α/βάθμιας ή Β/βάθμιας υγειονομικής περίθαλψης, να καταβάλει τα έξοδα της θεραπείας και στη συνέχεια να του επιστραφεί το ποσό το οποίο θα του είχε επιστραφεί για την ίδια θεραπεία, εάν αυτή είχε παρασχεθεί στη χώρα του. **Απαραίτητη προϋπόθεση** είναι η εν λόγω θεραπεία να προβλέπεται στον κανονισμό παροχών ασθενείας σε είδος, στον οποίο ο ασθενής υπάγεται.

Ο νόμος 4213 ΦΕΚ Α 261/09.12.2013 αποτελεί τη συμμόρφωση του εθνικού δικαίου στην Οδηγία 2011/24/ΕΕ.

Με βάση τα παραπάνω, οι Ευρωπαίοι πολίτες μπορούν να επιλέγουν την ιαματική πηγή της επιλογής τους σε οποιαδήποτε ευρωπαϊκή χώρα και τα έξοδα θα καλύπτει ο ασφαλιστικός φορέας στον οποίο υπάγονται. Έτσι λοιπόν ανοίγεται δρόμος συνεργασίας μεταξύ αλλοδαπών και ημεδαπών ασφαλιστικών φορέων, γεγονός που βοηθά στην προσέλκυση περισσότερων επισκεπτών που επιθυμούν να έλθουν για θεραπευτικούς λόγους στη χώρα μας.

Η **Ελληνική Ακαδημία Ιαματικής Ιατρικής** η οποία ιδρύθηκε το 2015 με κυρίαρχο σκοπό την ανάδειξη της Ιαματικής Ιατρικής ως συμπληρωματικό θεραπευτικό σχήμα στην επιλογή των θεραπόντων Ιατρών, αντιπροσωπεύοντας τις καθιερωμένες διεθνώς Κλινική Υδροθεραπεία και Ιατρική Βιοκλιματοθεραπεία.

Η Ακαδημία έχει ως σκοπό την προαγωγή της ιατρικής επιστημονικής γνώσης και έρευνας στον τομέα της ιαματικής ιατρικής στην πρόληψη, την αντιμετώπιση, την καταπολέμηση της νόσου και την αποκατάσταση της υγείας, νοούμενης ως σωματικής, ψυχικής και κοινωνικής ευεξίας του ανθρώπου.

Η **Ελληνική Επιτροπή Ατομικής Ενέργειας (Ε.Ε.Α.Ε.)** στις αρμοδιότητες της οποίας εμπίπτει η έκδοση των πιστοποιητικών ακτινοπροστασίας.

Το **Εθνικό Κέντρο Έρευνας Φυσικών Επιστημών (ΕΚΕΦΕ) «Δημόκριτος»** το οποίο έχει εμπλακεί στην παροχή των απαραίτητων ραδιολογικών αναλύσεων και ραδιολογικών εκθέσεων.

Τα **Πανεπιστήμια και τα ΤΕΙ** που συμμετέχουν σε επιστημονικές έρευνες και προωθούν προγράμματα εκπαίδευσης στελεχών που απασχολούνται στις επιχειρήσεις εκμετάλλευσης των ιαματικών φυσικών πόρων (ΑΠΘ, Πανεπιστήμιο Πατρών, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, ΤΕΙ Θεσσαλονίκης, ΤΕΙ Πειραιά).

Τέλος, μία σειρά από τοπικής σημασίας **Μη Κερδοσκοπικών Οργανισμών και εταιρειών λαϊκής βάσης** φίλων των ιαματικών φυσικών πόρων που στόχο έχουν να υποστηρίξουν την οργάνωση, λειτουργία και προώθηση των επιχειρήσεων εκμετάλλευσης των ιαματικών φυσικών πόρων.

Ανάλογη είναι και η δραστηριοποίηση οργανισμών και φορέων στο διεθνές και ευρωπαϊκό περιβάλλον του τουρισμού ευεξίας και υγείας γενικότερα, σημαντικότεροι από τους οποίους είναι οι ακόλουθοι:

Ευρωπαϊκός Σύνδεσμος Ιστορικών Λουτροπόλεων (European Historical Thermal Town Association – ΕΗΤΤΑ)

Η ΕΗΤΤΑ είναι ένας μη-κερδοσκοπικός οργανισμός που αντιπροσωπεύει ιστορικές πόλεις θερμικών ιαματικών λουτρών σε ολόκληρη την Ευρώπη και έχει πιστοποιηθεί από το Συμβούλιο της Ευρώπης για την εκτέλεση της Ευρωπαϊκής Διαδρομής Ιστορικών Θερμικών Πόλεων στο πλαίσιο του προγράμματος «Πολιτιστικές Διαδρομές».

Η ΕΗΤΑΑ έχει 38 μέλη ανάμεσά τους μεγάλες ευρωπαϊκές λουτροπόλεις όπως Vichy - France, Wiesbaden - Germany, Salsomaggiore Terme- Italy, Spa - Belgium, Montecatini Terme - Italy, Region of Galicia - Spain, Bath - England, Karlovy Vary Region - Czech republic

Από την Ελλάδα συμμετέχουν ο Σύνδεσμος Δήμων και Κοινοτήτων Ιαματικών Πηγών Ελλάδος και μέσω αυτού όλοι οι Δήμοι - Μέλη του αλλά και ο Δήμος Αλμωπίας με τα Λουτρά Πόζα, ο Δήμος Καβάλας με το πηλοθεραπευτήριο των Κρηνίδων και ο Δήμος Λουτρακίου - Αγίων Θεοδώρων με το υδροθεραπευτήριο του Λουτρακίου.

European Spas Association (ESPA): η Ευρωπαϊκή Ένωση SPA που εκπροσωπεί 20 μέλη από 19 χώρες. Ο στόχος του Συνδέσμου είναι να προωθήσει τις ιαματικές πηγές και τη λουτροθεραπεία στην Ευρώπη και να φροντίσει ώστε οι φυσικές θεραπείες με βάση το νερό, το τοπίο και το κλίμα να είναι διαθέσιμες σε όσο το δυνατόν περισσότερους πολίτες και επισκέπτες.

World Federation of Hydrotherapy and Climatotherapy (F.E.M.T.E.C): η παγκόσμια ομοσπονδία υδροθεραπείας και κλιματοθεραπείας συγκεντρώνει τους δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς που εκπροσωπούν τις θερμικές εγκαταστάσεις στις χώρες τους. Έχει έδρα στην Ιταλία και είναι ο μόνος μη κυβερνητικός οργανισμός στον τομέα που λειτουργεί υπό την αιγίδα του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας (ΠΟΥ). Οι κύριοι στόχοι της Ομοσπονδίας περιλαμβάνουν: εκπροσώπηση και προώθηση της παγκόσμιας υδροθεραπείας ενώπιον των διαφόρων εθνικών και διεθνών οργανισμών, προώθηση της διεθνούς συνεργασίας και προώθηση μελετών, ερευνών, κατάρτισης και εμπειριών στον τομέα.

Global Wellness Institute (GMI): το παγκόσμιο ινστιτούτο ευεξίας είναι ένας μη κερδοσκοπικός οργανισμός που έχει ως αποστολή να ενισχύσει την ευεξία σε όλο τον κόσμο εκπαιδύοντας τον δημόσιο και ιδιωτικό τομέα για την προληπτική υγεία και την ευεξία. Μέσω των τεσσάρων πυλώνων, της έρευνας, των πρωτοβουλιών, των συζητήσεων και αποδεικτικών στοιχείων για την ευεξία, χρησιμεύει ως κόμβος που ενημερώνει και συνδέει βασικούς ενδιαφερόμενους που μπορούν να επηρεάσουν τη γενική ευημερία των πολιτών όλου του κόσμου.

1.2.10 Επενδύσεις στον ιαματικό τουρισμό

Μέχρι σήμερα, οι προσπάθειες που έχουν γίνει για τον εκσυγχρονισμό του θερμολιουτροτικού – τουριστικού προϊόντος και του τουρισμού υγείας γενικότερα, προέρχονται κυρίως από ιδιωτικές επενδύσεις των επιχειρήσεων εκείνων που είτε διαχειρίζονται τους ιαματικούς φυσικούς πόρους είτε έχουν επενδύσει στη δημιουργία οργανωμένων κέντρων ευεξίας και υγείας, σε μία προσπάθεια να τοποθετηθούν με επάρκεια στον ανταγωνισμό με τις αντίστοιχες μονάδες του εξωτερικού.

Μία από τις κυριότερες κατηγορίες φορέων διαχείρισης ιαματικών φυσικών πόρων είναι οι Ο.Τ.Α. οι οποίοι εντάσσουν τις σχετικές αρμοδιότητες στους καταστατικούς σκοπούς των επιχειρήσεων τους

(μονομετοχικές Α.Ε., δημοτικές κοινωφελείς επιχειρήσεις). Με τη σειρά τους, οι επιχειρήσεις αυτές, είτε εκμεταλλεύονται τον ιαματικό φυσικό πόρο και τις αντίστοιχες εγκαταστάσεις με ίδια μέσα, είτε τις εκμισθώνουν σε ιδιώτες.

Το αυστηρό θεσμικό πλαίσιο που διέπει τους ΟΤΑ και τις επιχειρήσεις τους, κυρίως όσον αφορά στις διαδικασίες των προσλήψεων και της ανάθεσης έργων, υπηρεσιών και προμηθειών, αποτέλεσε και συνεχίζει να αποτελεί τροχοπέδη στην ανάπτυξη επενδυτικών δράσεων, όπως ο εκσυγχρονισμός των εγκαταστάσεων και η βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών.

Στα παραπάνω θα πρέπει να αθροισθούν και οι αδυναμίες που παρουσιάζει το δημοτικό management, το οποίο εμφανίζει αρνητικές επιπτώσεις στη λειτουργία, στην οικονομική διαχείριση, στον προγραμματισμό και το περιεχόμενο της επενδυτικής δραστηριότητας, κλπ.

Επιπλέον, η συνεχής μείωση των εσόδων των ΟΤΑ, δυσχέρανε την υπάρχουσα κατάσταση καθιστώντας τα δημοτικά λουτρά απαρχαιωμένα, σε συγκρινόμενα με τις δομές που τυγχάνουν διαχείρισης από ιδιώτες.

Παρά τα προβλήματα, εκτιμάται ότι η Τ.Α. και οι επιχειρηματικές της μονάδες, έχουν υλοποιήσει τις τελευταίες δεκαετίες, αξιόλογα επενδυτικά προγράμματα τόσο ως προς το ύψος τους όσο και ως προς το περιεχόμενό τους, που συνέβαλαν στον μερικό εκσυγχρονισμό και στην επέκταση των υπηρεσιών.

Ωστόσο, για να υπάρχει αξιόλογο επενδυτικό ενδιαφέρον, απαιτείται η άμεση ολοκλήρωση των νομοθετικών ρυθμίσεων ώστε να καταστεί λειτουργικός ο νόμος 3498/2006 για την Ανάπτυξη του Ιαματικού Τουρισμού, για να είναι πραγματοποιήσιμη η οποιαδήποτε επενδυτική πρωτοβουλία. Οι νομοθετικές αυτές ρυθμίσεις αφορούν στην έκδοση των Προεδρικών Διαταγμάτων για την κατοχύρωση των ζωνών προστασίας (αναμένονται).

Η σαφήνεια του θεσμικού πλαισίου και στην περίπτωση της δυναμικής αξιοποίησης των ιαματικών φυσικών πόρων, αποτελεί ουσιώδη όρο για την ανάπτυξη αντίστοιχων επενδυτικών δραστηριοτήτων. Η Κάλυμνος, η Κύθνος, η Ρόδος, η Νίσυρος, Ελευθερές - Παγγαίο, Τραϊανούπολη ανήκουν στις περιοχές που έχουν δεχθεί διερευνητικές κρούσεις, όπως επιβεβαιώνουν τοπικοί παράγοντες αλλά και ο Γενικός Γραμματέας του ΣΔΙΠΕ (www.thermalsprings.gr).

Δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις όπου ξένοι κυρίως επενδυτές έχουν προσεγγίσει ΟΤΑ σε μία προσπάθεια μέσω κάποιας σύμπραξης να δημιουργήσουν νέες, μεγαλύτερες και πιο σύγχρονες μονάδες που θα στηρίξουν τον ιαματικό τουρισμό αλλά και θα προσελκύσουν περισσότερους τουρίστες δημιουργώντας υποδομές στον ιαματικό τουρισμό αλλά και τον τουρισμό ευεξίας (www.thermalsprings.gr).

2. Υφιστάμενες εγκαταστάσεις

2.1 Θέση, πρόσβαση, συνδέσεις

Ο ιαματικός πόρος της Αμμουδάρας εντοπίζεται στην ρεματιά του ρέματος Ξεριά, παραπόταμου του ποταμού Αλιάκμονα και εμπίπτει εντός δημοτικής ιδιοκτησίας 300μ. νότια του οικισμού της Αμμουδάρας. Η θέση βρίσκεται εντός των ορίων της Τοπικής Κοινότητας Αμμουδάρας της Δημοτικής Ενότητας Ορεστιάδος του Δήμου Ορεστίδος της Περιφερειακής Ενότητας Καστοριάς της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας.

Πρόκειται για ιαματικό πόρο με την τοπωνύμιο «Πηγή Αφροδίτης» που χρησιμοποιείται για λουτροθεραπεία και ποσιθεραπεία εδώ και δεκαετίες από τους κατοίκους κυρίως της περιοχής για την αντιμετώπιση ασθενειών όπως ρευματοπάθειες, δερματικές παθήσεις, αρθροπάθειες και παθήσεις του αναπνευστικού. ως Ιαματικού.

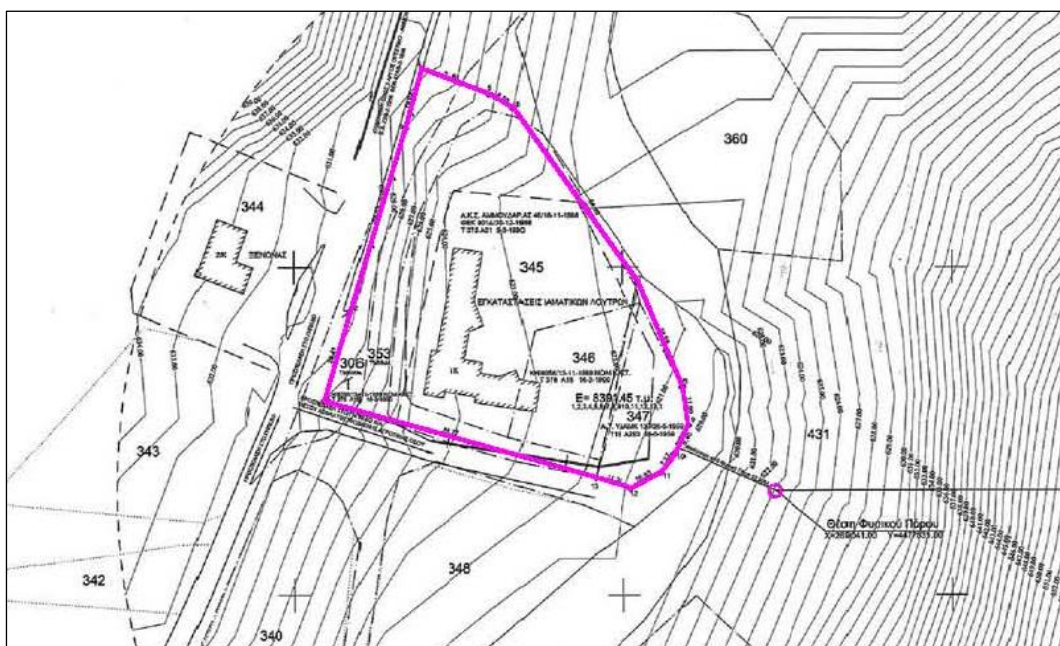
Ο φυσικός πόρος έχει αναγνωρισθεί ως ιαματικός, σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν. 3498/2006, με την αρ.9652/20-5-2019 Απόφαση του Υπουργού Τουρισμού «Αναγνώριση του Φυσικού Πόρου Λουτρά Αμμουδάρας Δήμου Άργους Ορεστικού» (ΦΕΚ 2112B/2019).

Για την εκμετάλλευση του φυσικού πόρου, είχε ήδη από το έτος 1998, κατασκευασθεί υδροθεραπευτήριο, στην όμορη στην πηγή δημοτική ιδιοκτησία συνολικής έκτασης 8.391,45 τ.μ. (αγροτεμάχια της Διανομής του Υ.Γ. 345, 346, 347) με πρόσωπο στην επαρχιακή οδό «Άργος Ορεστικό – Αμμουδάρα – Ασπροκκλησιά».

Το υφιστάμενο υδροθεραπευτήριο ανεγέρθηκε σύμφωνα με την υπ'αρ. 31/1998 οικοδομική άδεια της Ν.Α.Καστοριάς, έχει συνολική επιφάνεια 746,57 τμ και το διαχειρίζεται ο Δήμος Άργους Ορεστικού μέσω της Δημοτικής Κοινωφελούς Αναπτυξιακής Επιχείρησης.

Πρόκειται για μονώροφο κτίριο με υπόγειο το οποίο διαθέτει στο ισόγειο 15 ατομικούς λουτήρες και χώρους εξυπηρέτησης των λουόμενων όπως χώρους αναμονής, γραφεία, αποθήκες, ιατρείο, χώρους μασάζ, κολυμβητική δεξαμενή, αποδυτήρια και wc ενώ στο υπόγειο διαμορφώνονται βοηθητικοί αποθηκευτικοί χώροι, δεξαμενές νερού και λεβητοστάσιο.

Ο περιβάλλον χώρος του κτιρίου έχει διαμορφωθεί κατάλληλα με πλακοστρωμένους διαδρόμους και φύτευση.



Εικόνα 1 : Απόσπασμα Τοπογραφικού διαγράμματος εγκαταστάσεων Λουτροθεραπευτηρίου Αμμουδάρας

Η πηγή βρίσκεται σε απόσταση 30 μ. ανατολικά των εγκαταστάσεων του υδροθεραπετηρίου, αλλά λόγω της μικρής παροχής της, το υδροθεραπετήριο τροφοδοτείται με ιαματικό νερό από γεώτρηση που βρίσκεται σε απόσταση 10 μ. από την πηγή.

Τόσο ο φυσικός πόρος όσο και η υφιστάμενη εγκατάσταση εκμετάλλευσης του, βρίσκονται σε εκτός σχεδίου περιοχή και εκτός ορίων οικισμού, σε μέσο απόλυτο υψόμετρο +625 μ. περίπου.

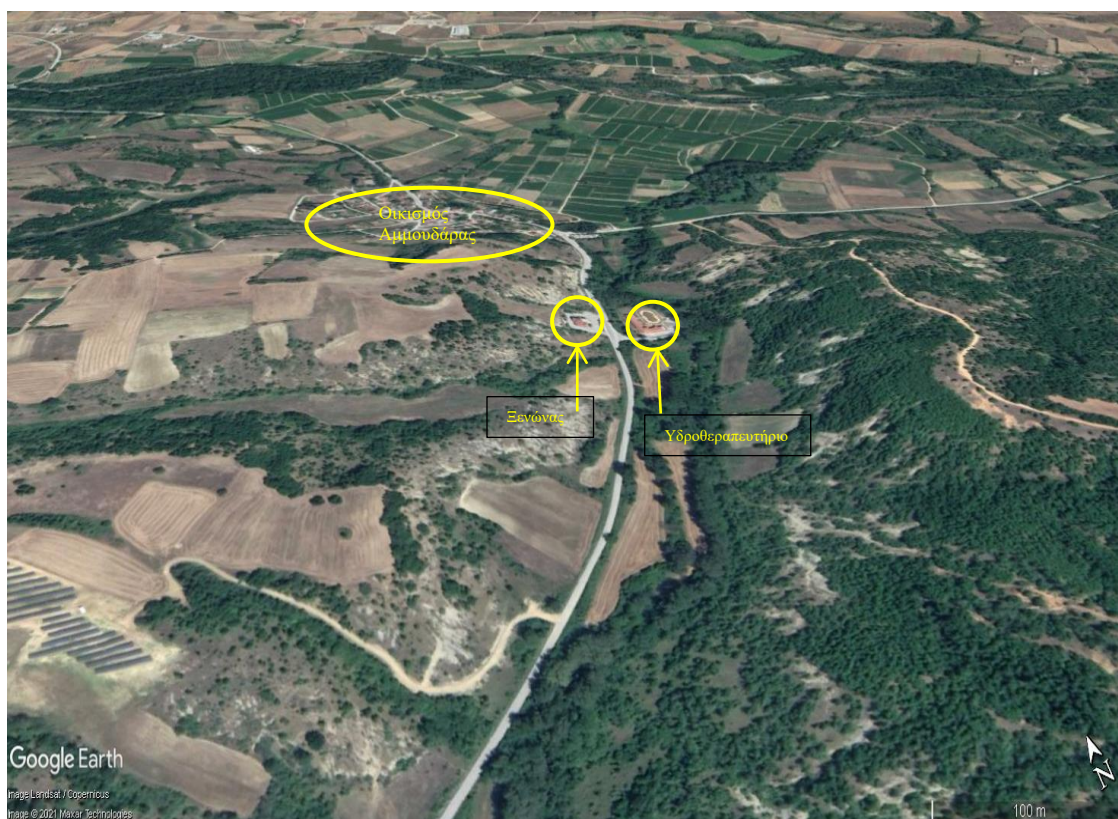
Το ευρύτερο περιβάλλον ανατολικά των εγκαταστάσεων χαρακτηρίζεται από την λαγκαδιά του ρέματος Ξεριά με δεσπόζουσα την παραρεμάτια βλάστηση, ενώ στα δυτικά κυριαρχεί ενδιαφέρον αγροτικό τοπίο με καλλιεργούμενες εκτάσεις που περιορίζονται από ζώνες ψηλής ή θαμνώδους βλάστησης.

Στα δυτικά του θεραπετηρίου και ανάντη της επαρχιακής οδού υπάρχει ο Ξενώνας των Λουτρών Αμμουδάρας, δυναμικότητας 16 κλινών.

Η πρόσβαση στο χώρο γίνεται μέσω της Δευτερεύουσας Επαρχιακής οδού Αργος Ορεστικό – Αμμουδάρα – Ασπροκκλησιά (ΦΕΚ 47^Α/1956, όπως τροποποιήθηκε με το ΦΕΚ-293/Β/17-4-95). Κοντινότεροι οικισμοί είναι οι οικισμοί της Π.Ε. Καστοριάς, Αμμουδάρα σε απόσταση 300μ., Ασπροκκλησιά σε απόσταση 2,7 χιλ/τρα, Αμπελοχώρι σε απόσταση 3,0 χιλ/τρα, ενώ οι εγκαταστάσεις του υδροθεραπετηρίου βρίσκονται εντός ακτίνας 5-15λέπτου από τον οικισμό Άργους Ορεστικού (4,0 χιλ/τρα) και από την πόλη της Καστοριάς (15,0 χιλ/τρα).

Βορειοανατολικά της θέσης του θεραπετηρίου διέρχεται ο κάθετος άξονας της Εγνατίας οδού Α/Δ Σιάτιστα – Κρυσταλοπηγή. Μέσω του Κόμβου αεροδρομίου από τον οποίο απέχει 8,6 χιλ/τρα γίνεται η σύνδεση της θέσης των εγκαταστάσεων με το εθνικό δίκτυο και εξασφαλίζεται η γρήγορή πρόσβαση της περιοχής από τον μεθοριακό σταθμό της Κρυσταλοπηγής και από τα αστικά κέντρα της περιφέρειας και την πόλη της Θεσσαλονίκης με τις εξής χρονοαποστάσεις: Μεθοριακός Σταθμός Κρυσταλοπηγής 34', Γρεβενά 45', Κοζάνη 50', Φλώρινα 1h και 17', Θεσσαλονίκη 1h και 57'.

Η είσοδος του κτιρίου σωστά δεν πραγματοποιείται από το πρόσωπο του οικοπέδου επί της Επαρχιακής οδού, αλλά από πάροδο κάθετη σε αυτήν, όμως ο ισόπεδος κόμβος για την πρόσβαση στον παράδρομο δεν πληροί τις προϋποθέσεις ασφαλείας της επαρχιακής οδού.



Εικόνα 2 : Ευρύτερο περιβάλλον Λουτροθεραπετηρίου Αμμουδάρας



Εικόνα 3: Έκταση οικοπέδου Λουτροθεραπευτηρίου Αμμουδάρας (Πηγή: ορθοφωτοχάρτης ΕΚΧΑ)

2.2 Αναγνώριση Φυσικού Πόρου (ενδείξεις και αντενδείξεις)

Σύμφωνα με την απόφαση της Υπουργού Τουρισμού με αρ. 9652 / 20-5-2019 (ΦΕΚ 2112B/2019) αναγνωρίστηκε ο φυσικός πόρος της «Πηγής Αμμουδάρας» ως ιαματικός. Η θέση του σημείου φυσικής ανάβλυσης Ι.Φ.Π. ορίζεται με συντεταγμένες ΕΓΣΑ 87.: X= 269041, Y=4477531, Z=620 μ.,

1. Τα χαρακτηριστικά του Ιαματικού φυσικού πόρου (γεώτρηση) προσδιορίζονται ως εξής:
 - θερμοκρασία : 18°C°,
 - ηλεκτρική αγωγιμότητα (μ.ο.): 840μS/cm,
 - ενεργό οξύτητα (Ph) (μ.ο.): 7,4,
 - ραδιενεργά στοιχεία: ραδόνιο (Rn) (μ.ο.): 19,1 Bq/l, Ra (μ.ο.): <0.2q/l, Ουράνιο(U): <1 Bq/l.
 - Χημικά στοιχεία: HC03, Ca, Na, Mg, Cl και αέρια: H2S
2. Η παροχή σε κυβικά μέτρα ανά ώρα: 18 m3/h.
3. Ο φυσικός πόρος χαρακτηρίζεται και ταυτοποιείται ως ψυχρός, υποτονικός, μέσο μεταλλικός, ασβεστούχος, οξυανθρακικός, υδροθειούχος..
4. Τρόπος χρήσεως: λουτροθεραπεία, ρινοθεραπεία, εισπνοθεραπεία
5. Ιαματικές ιδιότητες: Ενδείξεις: Ρευματικές παθήσεις, χρόνιους ρευματισμούς, ισχιαλγίες, οσφυαλγίες, παθήσεις νευρικού συστήματος, χρόνια ρινοκολπίτιδα, οξεία ρινίτιδα, αλλεργική ρινίτιδα.
6. Αντενδείξεις: Καρδιακές παθήσεις, οιδήματα κάτω άκρων, στεφανιαία νόσος, εγκεφαλικές αιμορραγίες ή θρομβώσεις αγγείων, κακοήθειες νεοπλασίες, νευρικές και ψυχικές παθήσεις, ενεργός φυματίωση, εγκυμοσύνη μετά τον έκτο μήνα.

2.3 Προγραμματιζόμενες εγκαταστάσεις

Για τις εγκαταστάσεις έχει εκπονηθεί Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (Μ.Π.Ε. Ιαματικών Λουτρών Αμμουδάρας) ως έργο κατηγορίας Α2 και έχει εκδοθεί σχετική απόφαση έγκρισης Με βάση την εκπονηθείσα Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων το υφιστάμενο κτίσμα αποτελείται από δύο επίπεδα, Ισόγειο και Υπόγειο που περιλαμβάνουν τους εξής επιμέρους χώρους :

- Το υπόγειο περιλαμβάνει αποθήκη, αποθήκη καυσίμων, λεβητοστάσιο και τις δεξαμενές νερού. Το συνολικό εμβαδόν του ανέρχεται σε 142,17 τμ. Τα εμβαδά των επί μέρους χώρων έχουν ως εξής:

ΥΠΟΓΕΙΟ	
Περιγραφή Χώρου	Εμβαδόν Χώρου (μ2)
Αποθήκη	15,6
Αποθήκη καυσίμων	17,61
Λεβητοστάσιο	56
Δεξαμενή ιαματικού νερού 1	14,76
Δεξαμενή ιαματικού νερού 2	7,38
ΣΥΝΟΛΟ	111,35

- Το επίπεδο 2 περιλαμβάνει 15 λουτήρες, χώρους αναμονής, γραφεία, αποθήκες, ιατρείο, χώρους μασάζ, κολυμβητική δεξαμενή, αποδυτήρια και wc. Το συνολικό εμβαδόν του ανέρχεται σε 746,57 τετραγωνικά μέτρα. Τα εμβαδά των επί μέρους χώρων του επιπέδου έχουν ως εξής:

ΙΣΟΓΕΙΟ	
Περιγραφή Χώρου	Καθαρό Εμβαδόν Χώρου (μ2)
Λουτήρας (συμπεριλαμβάνεται αποδυτήριο)	11,89
Λουτήρας (συμπεριλαμβάνεται αποδυτήριο)	11,89
Λουτήρας (συμπεριλαμβάνεται αποδυτήριο)	11,89
Λουτήρας (συμπεριλαμβάνεται αποδυτήριο)	11,89
Λουτήρας (συμπεριλαμβάνεται αποδυτήριο)	11,89
Λουτήρας (συμπεριλαμβάνεται αποδυτήριο)	11,89
Λουτήρας (συμπεριλαμβάνεται αποδυτήριο)	11,89
Λουτήρας (συμπεριλαμβάνεται αποδυτήριο)	11,89
Λουτήρας (συμπεριλαμβάνεται αποδυτήριο)	11,89
Λουτήρας (συμπεριλαμβάνεται αποδυτήριο)	11,89
Λουτήρας (συμπεριλαμβάνεται αποδυτήριο)	11,89
Λουτήρας (συμπεριλαμβάνεται αποδυτήριο)	11,89
Λουτήρας (συμπεριλαμβάνεται αποδυτήριο)	11,89
Λουτήρας (συμπεριλαμβάνεται αποδυτήριο)	11,89
Λουτήρας (συμπεριλαμβάνεται αποδυτήριο)	11,89
Λουτήρας (συμπεριλαμβάνεται αποδυτήριο)	11,89
Χώρος αναμονής 1	13,9
Χώρος αναμονής 2	19,15
Χώρος αναμονής 3	6,25

Γραφείο λουτρονόμων	8,9
Αποθήκη	3,76
Κυλικείο	3,72
WC 1	5,85
WC 2	5,85
WC 3	1,65
WC 4	1,65
Ιατρείο	9,84
Εξεταστήριο Ιατρείου	7,83
WC Ιατρείου	5,22
Χώρος αναμονής ιατρείου	15,84
Αίθουσα αναμονής	57
Γραφείο διοίκησης	7,83
WC γραφείου διοίκησης	3,48
Ταμείο	2,6
Αποθήκη	3,15
Χώρος υδρομασάζ	12,38
Χώρος γυμναστικής	12,81
Χώρος αναμονής	10
Χώρος μασάζ 1	2,66
Χώρος μασάζ 2	2,66
Αποδυτήριο 1	3,78
Αποδυτήριο 2	3,72
Κολυμβητική δεξαμενή	16,2
ΣΥΝΟΛΟ	426,03

Με μια κατ' αρχήν αξιολόγηση της κατάστασης του Λουτροθεραπευτηρίου, διαπιστώνεται ότι η μελέτη πληροί τις ελάχιστες τεχνικές προδιαγραφές που εγκρίθηκαν με την υπ' αρ. 2704/13-2-2018 Απόφαση της Υπουργού Τουρισμού (ΦΕΚ 603B/2018) όπως τροποποιήθηκαν με την υπ' αριθ. 1243/23.01.2020 του ίδιου (ΦΕΚ 438 Β') περί « Τροποποίηση της 2704/2018 απόφασης της Υπουργού Τουρισμού» για την ίδρυση είτε Μονάδων Ιαματικής Θεραπείας είτε Κέντρων Ιαματικού Τουρισμού – Θερμαλισμού, αλλά θα μπορούσε να προσαρμοσθεί σε αυτές..

Στα πλαίσια της διαδικασίας Περιβαλλοντικής αδειοδότησης έχουν γνωμοδοτήσει οι εξής φορείς:

- Η Υπηρεσία Νεωτέρων Μνημείων & Τεχνικών Έργων Ηπείρου, Βορείου Ιονίου και Δυτικής Μακεδονίας του ΥΠΠΟΑ με το υπ'αρ. πρωτ. ΥΠΠΟΑ/ΓΔΑΜΤΕ/ΥΝΜΤΕΗΒΙΔΜ 133615/14438/898/28.03.2018, έγγραφο της.
- Η Εφορεία Αρχαιοτήτων Καστοριάς με το υπ'αρ. ΥΠΠΟΑ/ΓΔΑΠΚ/ΕΦΑΚΑΣ/136397 /94416/644/11.04.2018 έγγραφο της
- Το τμήμα Χαρτών και Εμποδίων της Δ/ νσης Αερολιμένων της Πολιτικής Αεροπορίας με το υπ'αρ. πρωτ. Δ3/Δ/7617/2562/11.04.2018 έγγραφο του
- Το ΓΕΕΘΑ με υπ'αρ.Α.Π.Φ.916.74/306/805860 Σ 1367 έγγραφο του
- Η Δ.Α.Ο.Κ Καστοριάς με το υπ'αρ. 55661/3583/28.03.2018 έγγραφο της, με συνημμένα: το Πρακτικό 06/2018
- Η Εφορεία Παλαιοανθρωπολογίας – Σπηλαιολογίας του Υπουργείου Πολιτισμού & Αθλητισμού με το υπ'αρ. ΥΠΠΟΑ / ΓΔΑΠΚ / ΕΠΣ / ΓΒΕ /133535/92215/1607/73/ 30.03.2018 έγγραφο της
- Το Τμήμα Περιβαλλοντικής Υγιεινής & Υγειονομικού Ελέγχου με αρ. πρωτ.55924/728/3.05.2018 έγγραφο του

- Η Δ/νση Δασών Καστοριάς με το αρ. πρωτ. 78220/24.05.2018 έγγραφο της.
- Το Τμήμα Περιβάλλοντος & Υδροοικονομίας Π.Ε. Καστοριάς με αρ. πρωτ. 55676/780/18.06.2018 έγγραφο του
- Το Περιφερειακό Συμβούλιο Δ. Μακεδονίας, με το υπ'αρ. 115985/587/25.06.2018 έγγραφο του με το οποίο αποστέλλεται η με αρ.19/2018 Απόφαση με ομόφωνη θετική γνωμοδότηση.
- Η Δ/νση Υδάτων Δυτικής Μακεδονίας με το υπ'αρ. 139993/7.09.2018 (Α.Π Δι.ΠΕ,ΧΩΣ Δ.Μ/ΑΔΗΔΜ 140826/7.09.2018) έγγραφο της.
- Η Δ/νση Συντονισμού & Επιθεώρησης Δασών Η/ΔΜ με το υπ'αρ. 140803/7.09.2018 έγγραφο της
- Η ομόφωνα θετική Γνωμοδότηση ΠΕΣΠΑ Χωρικής Αρμοδιότητας Δυτικής Μακεδονίας με αρ. 7/15.11.2019 12ης Συνεδρίασης έτους 2019.
- Η Ειδική Υπηρεσία Προώθησης & Αδειοδότησης Τουριστικών Επενδύσεων (ΕΥΠΑΤΕ) με το υπ'αρ. 1325/24.01.2020 έγγραφό της.

Για την λειτουργία του Υδροθεραπευτηρίου έχει εκδοθεί το υπ'αρ. πρωτ. 12619/6-8-2020 Ειδικό Σήμα Λειτουργίας για «ΜΟΝΑΔΑ ΙΑΜΑΤΙΚΗΣ ΘΕΡΑΠΕΙΑΣ: "ΙΑΜΑΤΙΚΑ ΛΟΥΤΡΑ ΑΜΜΟΥΔΑΡΑΣ" με αριθμό ΜΗΤΕ 0517Υ4300000501 με βάση τις ισχύουσες προδιαγραφές.

2.4 Τεχνικές υποδομές

✓ Συστήματα συλλογής μεταφοράς και αποθήκευσης ιαματικού νερού

Η τροφοδοσία με νερό των υποτυπωδών εγκαταστάσεων γίνεται από γεώτρηση που έχει ανορυχθεί δίπλα στην πηγή. Η θερμοκρασία του νερού της γεώτρησης είναι 18°C και η παροχή της εκτιμάται σε 18 m³/h. Το νερό που συλλέγεται αποθηκεύεται σε δεξαμενή χωρητικότητας στο υπόγειο των εγκαταστάσεων.

✓ Συστήματα παροχής νερού χρήσεως

Η έκταση υδροδοτείται από το δίκτυο του Δήμου Άργους Ορεστικού

✓ Συστήματα αποχέτευσης

Η εγκατάσταση είναι συνδεδεμένη με το αποχετευτικό δίκτυο του Δήμου όπου οδηγούνται τόσο τα οικιακά απόβλητα όσο και το χρησιμοποιημένο ιαματικό νερό.

✓ Σύστημα πυρασφάλειας

Δεν υπάρχουν συστήματα πυρασφάλειας.

✓ Σύνδεση με Οργανισμούς Κοινής Ωφέλειας

Οι εγκαταστάσεις είναι συνδεδεμένες με το δίκτυο ηλεκτρικής ενέργειας.

✓ Σήμανση

Η σήμανση πρόσβασης στα λουτρά είναι ανεπαρκής.

✓ Απορρίμματα

Τα απορρίμματα περισυλλέγονται από τον Δήμο Άργους Ορεστικού ενώ τα ανακυκλώσιμα υλικά συγκεντρώνονται σε κάδους και με μέριμνα της Δημοτική Αρχής παραδίδονται στην ΔΙΑΔΥΜΑ Α.Ε.

✓ Λοιπές υποστηρικτικές υποδομές

Δεν υπάρχει εντός της έκτασης διαμορφωμένος χώρος στάθμευσης.

2.5 Θεσμικό πλαίσιο δόμησης

2.5.1 Όροι και περιορισμοί δόμησης

Η έκταση των Λουτρών βρίσκεται εκτός οικισμών και εκτός σχεδίου πόλης και η δόμηση διέπεται από το ΠΔ 24/5/1985 (ΦΕΚ 270Δ/85) όπως τροποποιήθηκε και ισχύει σήμερα, για τις τουριστικές εγκαταστάσεις. Η παραποτάμια θέση του όμως επιβάλλει πριν την έκδοση οικοδομικής άδειας, επέκτασης τον καθορισμό των οριογραμμών του ρέματος Ξεριά και τήρηση των αποστάσεων από τις οριογραμμές, οπότε δεν είναι δυνατός εκ των προτέρων ο εκ των προτέρων υπολογισμός της επιπλέον δόμησης που μπορεί νομίμως να πραγματοποιηθεί εντός της δημοτικής ιδιοκτησίας.

Για την περιοχή δεν έχουν καθορισθεί χρήσεις γης μέσω έγκρισης Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου (ΓΠΣ) ή Σχεδίου Χωρικής και Οικιστικής Οργάνωσης Ανοικτών Πόλεων (ΣΧΟΟΑΠ).

Η έκταση δεν εμπίπτει σε καμία από τις προστατευόμενες περιοχές περιβάλλοντος (NATURA 2000, Τοπία Ιδιαίτερου φυσικού Κάλλους –ΤΙΦΚ, Εθνικό Δρυμό ή περιοχές RAMSAR) και η περιοχή είναι εκτός Ζ.Ο.Ε. Καστοριάς Π.Δ.15.1.86/ ΦΕΚ125Δ/21.2.86, αλλά και εκτός της ζώνης προστασίας της λίμνης της Καστοριάς.

Τέλος στην περιοχή δεν εντοπίζονται γεωργικές εκτάσεις υψηλής παραγωγικότητας, υποδοχείς βιομηχανικών, βιοτεχνικών ή επιχειρηματικών εγκαταστάσεων ή μεμονωμένες μονάδες. Επίσης στην περιοχή μελέτης δεν υπάρχουν περιοχές αναπτυξιακών κινήτρων, οικονομικών και πολεοδομικών κινήτρων ούτε υπάρχουν οικισμοί ή τμήματα τους που προστατεύονται λόγω του ιδιαίτερου πολεοδομικού, αισθητικού, ιστορικού, λαογραφικού και αρχιτεκτονικού τους χαρακτήρα, ούτε χαρακτηρισμένοι παραδοσιακοί οικισμοί.

2.5.2. Περιοχές Ειδικού Καθεστώτος

Δασικός χαρακτήρας

Σύμφωνα με την απόφαση 65605/15-06-2020 περί Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων του έργου: «Ιαματικά λουτρά Αμμουδάρας του Δήμου Άργους Ορεστικού της Π.Ε Καστοριάς, της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας» (ΑΔΑ ΨΛ8ΗΟ1Γ-ΧΜΒ) η Δ/νση Δασών Καστοριάς με το Α.Π.134143/29.08.2018 έγγραφο της αναφέρεται ότι σχετικά με το γήπεδο των εγκαταστάσεων των λουτρών Αμμουδάρας εκδόθηκε η υπ'αρ. 4910/25.09.1988 βεβαίωση και σε ότι αφορά τη θέση του ιαματικού πόρου του λουτρού και της έκτασης που αυτή καταλαμβάνει εκδόθηκε η υπ' αρ.866625/8.06.2018 βεβαίωση υφιστάμενης γεώτρησης, σύμφωνα με τις οποίες οι εν λόγω εκτάσεις χαρακτηρίστηκαν ως μη δασικές και δεν διέπονται από τις διατάξεις της Δασικής Νομοθεσίας.

Εντός της έκτασης ή στο άμεσο περιβάλλον της, δεν υπάρχουν κηρυγμένοι αρχαιολογικοί χώροι ή μνημεία.

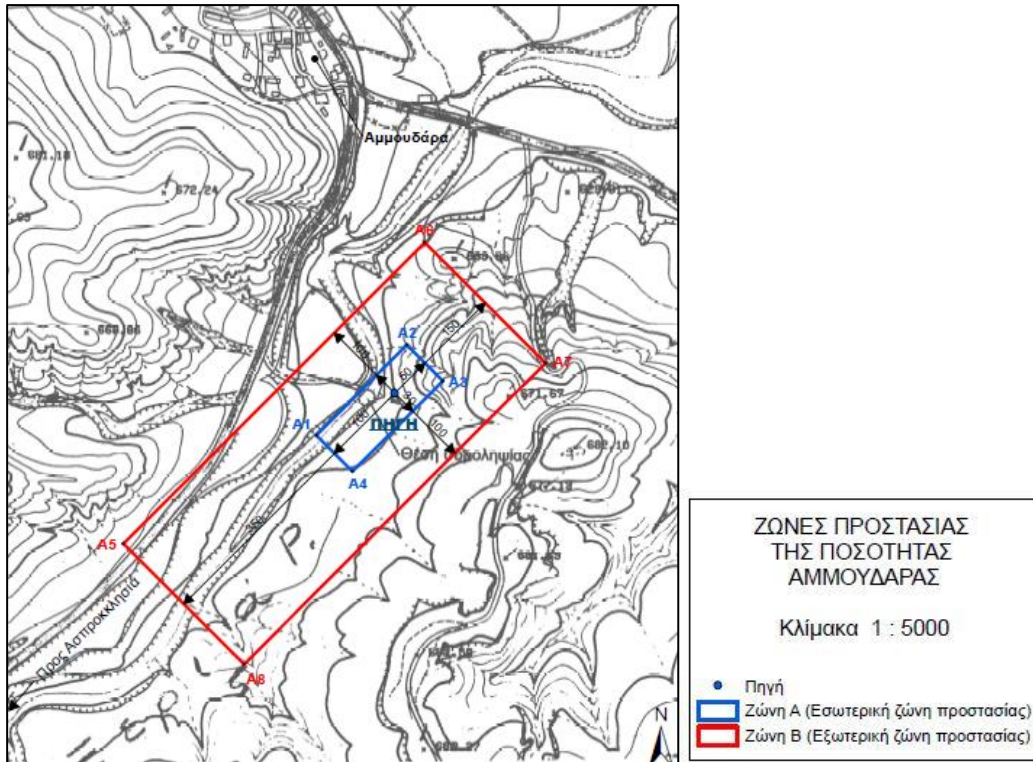
2.5.3. Περιοχές προστασίας Υδρογεωλογικής Μελέτης

Ζώνες Προστασίας Ποσότητας και Ποιότητας

Με βάση την εγκεκριμένη Γεωλογική Μελέτη καθορίζονται ζώνες «Προστασίας Ποσότητας» και «Προστασίας Ποιότητας» στο άμεσο περιβάλλον του ιαματικού πόρου.

1. Οι Ζώνες Προστασίας Ποσότητας

Οι Ζώνες Προστασίας Ποσότητας αποσκοπούν στην προστασία του ταυτοποιημένου χαρακτήρα της αναγνωρισμένης ιαματικής πηγής ή της ελεύθερης ροής ή της παροχής της. Τα όρια των Ζωνών (Ζώνη Β και Ζώνη Α) αποτυπώνονται στο παρακάτω απόσπασμα χάρτη:



Χάρτης Ζωνών Προστασίας Ποσότητας Πηγής Αμμουδάρας

- **Εξωτερική Ζώνη (Ζώνη Β)** Η ζώνη αυτή αφορά σε έκταση εντός ορθογώνιου παραλληλόγραμμου με συντεταγμένες κορυφών (σύστημα ΕΓΣΑ '87):

Σημείο	x	y
A5	268723	4477353
A6	269077	4477708
A7	269217	4477566
A8	268865	4477213

Στο εσωτερικό της ζώνης Β κατά κανόνα δεν είναι συμβατές, ή είναι συμβατές μόνο μετά από εφαρμογή ιδιαίτερων μέτρων προστασίας, οι πιο κάτω δραστηριότητες

- εκτέλεση γεωτρήσεων βάθους μεγαλύτερου των 20 μέτρων, εκτός αυτών που γίνονται για την κάλυψη των αναγκών της υδροθεραπείας,
- κάθε είδος λατομικής ή μεταλλευτικής δραστηριότητα,
- απόληψη υπόγειου νερού από βάθος μεγαλύτερο των 20 μέτρων από την επιφάνεια του εδάφους,
- υποβιβασμός της πιεζομετρικής ή υδροστατικής στάθμης του υπόγειου νερού μεγαλύτερος από 3 μέτρα πέρα από τη φυσική διακύμανση του,
- μεταφορά ρευστών μέσω του υπεδάφους και σε βάθος μεγαλύτερο από 20 μέτρα από την επιφάνεια του εδάφους,
- πρόκληση εκρήξεων στο υπεδάφος σε βάθος μεγαλύτερο των 20 μέτρων,
- εκσκαφές, ανόρυξη δανειοθαλάμων αδρανών, εκσκαφή πηγαδιών, ανόρυξη γεωτρήσεων, κατασκευή υπόγειων «γκαράζ» και θεμελίων για πολυκατοικίες και κατασκευή σηράγγων,
- η κατασκευή εγκαταστάσεων ψύξης θέρμανσης που χρησιμοποιούν τη θερμότητα του υπόγειου νερού όπως οι αντλίες θερμότητας οι οποίες είναι δυνατόν να προκαλέσουν μεταβολή του θερμικού καθεστώτος σε βάθος 20 μέτρων κατά ± 1 οC,

θ) κάθε εργασία εντός του ρέματος,
ι) κάθε εκσκαφή πέρα των 5 μέτρων βάθους.

- **Εσωτερική Ζώνη (Ζώνη Α).** Η Ζώνη αφορά σε έκταση ορθογώνιου παραλληλόγραμμου (100 m προς ΝΔ (ανάντι) 30 m προς ΒΔ και ΝΑ (πλευρικά) και 50 m ΒΑ (κατάντι), με συντεταγμένες κορυφών (σύστημα ΕΓΣΑ '87):

Σημείο	x	y
A1	268723	4477481
A2	269055	4477587
A3	269097	4477545
A4	268991	4477439

Στο εσωτερικό της ζώνης Α δεν είναι συμβατή καμία δραστηριότητα ή έργο, με εξαίρεση της εκτέλεσης μόνο υδρομαστευτικών έργων για την εξασφάλιση της απαραίτητης ποσότητας ιαματικού νερού που αφορά τη λειτουργία των εγκαταστάσεων θερμαλισμού υγείας.

2. Ζώνες Προστασίας Ποιότητας.

Η θέση τους, το μέγεθος τους και τα όρια τους καθώς και τα μέτρα προστασίας που εφαρμόζονται σε κάθε ζώνη καθορίζονται από το γενετικό τύπο της πηγής και τον τρόπο υδρομάστευσης, τις υδρογεωλογικές ιδιότητες του υδροφόρου συστήματος και της οροφής τους, τις υφιστάμενες εν δυνάμει πηγές ρύπανσης ή κινδύνων. Τα όρια των Ζωνών αποτυπώνονται στο παρακάτω απόσπασμα χάρτη:



Χάρτης Ζωνών Προστασίας Ποιότητας Πηγής Αμμουδάρας

- **Μακρινή ζώνη προστασίας (Ζώνη III)** η οποία περιλαμβάνει μια ζώνη 800 m προς ΝΔ (ανάντι και προς τον οικισμό Ασπροκκλησιάς, ως τμήμα της θερμομεταλλικής λεκάνης), 150 m προς ΒΔ και ΝΑ (πλευρικά) και 100 προς ΒΑ (κατάντι). Η ζώνη αυτή αφορά σε έκταση εντός ορθογώνιου παραλληλόγραμμου με συντεταγμένες κορυφών (σύστημα ΕΓΣΑ '87):

Σημείο	x	y
A17	268369	4477071
A18	269006	4477708
A19	269218	4477496
A20	268581	4476859

Στο εσωτερικό της ζώνης αυτής ελέγχονται ιδιαίτερα οι εξής δραστηριότητες:

α) Η ίδρυση και λειτουργία πάσης φύσεως βιομηχανικών εγκαταστάσεων και βιοτεχνιών, θερμοηλεκτρικών σταθμών παραγωγής ενέργειας, συνεργείων οχημάτων, η εγκατάσταση και λειτουργία διυλιστηρίων, λιοτριβιών, νοσοκομείων, πρατηρίων υγρών καυσίμων, νεκροταφείων, ΧΥΤΑ, σκουπιδότοπων, στρατιωτικών εγκαταστάσεων, φαρμακοβιομηχανιών, αεροδρομίων, λατομείων, εγκαταστάσεων παραγωγής ή επεξεργασίας αδρανών,

- β) η μεταφορά, απόρριψη, αποθήκευση και το θάψιμο αποβλήτων, μπαζών, φυτοφαρμάκων, ορυκτελαίων, και άλλων χημικών ουσιών,
- γ) οι υπόγειες αποχετεύσεις, χρήσεις λιπασμάτων, φυτοφαρμάκων, σταβλισμός ζώων,
- δ) η εισαγωγή ρευστών, και νερού και όμβριων στο υπέδαφος καθώς και η στράγγιση του υπεδάφους,
- ε) οι γεωργικές, δασονομικές και κηπευτικές δραστηριότητες,
- στ) η κατασκευή φρεάτων, κεκλιμένων, ορυγμάτων και εν γένει διατομών στο έδαφος που μπορούν να μειώσουν το πάχος της οροφής του υδροφόρου συστήματος, η ανόρυξη γεωτρήσεων για την έρευνα ή παραγωγή υδρογονανθράκων ή γεωθερμικών ρευστών,
- ζ) η παραγωγή, επεξεργασία, αποθήκευση και διακίνηση ραδιενεργών υλικών καθώς και μη διασπώμενων ή δύσκολα διασπώμενων χημικών,
- η) η εκτέλεση στρατιωτικών ασκήσεων.
- θ) Η αποθήκευση χημικών ή πετρελαίου θέρμανσης ακόμα και σε ποσότητες που προορίζονται για οικιακή χρήση ή για αγροτική χρήση,
- ι) η εγκατάσταση μετασχηματιστών και αγωγών μεταφοράς ηλεκτρικού ρεύματος στους οποίους χρησιμοποιούνται για την ψύξη τους ή τη μόνωση τους ρευστά επικίνδυνα για το νερό,
- ια) η κατασκευή στο έδαφος καναλιών, διωρύγων κλπ., η παροχέτευση όμβριων σε σώμα επιφανειακού νερού που διασχίζει την υποζώνη III/1,
- ιβ) η μεταφόρτωση ή μετάγγιση χημικών ή ανακυκλούμενων υλικών,
- ιγ) η δημιουργία κήπων ή κηπάριων, πλυντηρίων οχημάτων, κοιμητηρίων, σταθμών υγρών καυσίμων,
- ιδ) εγκατάσταση υπαίθριας αγοράς, ή εμπορικών καταστημάτων, ή λαϊκών πανηγυριών, έξω από τους ειδικά για το σκοπό αυτό προβλεπόμενους χώρους, η αποθήκευση δομικών υλικών, πλην αδρανών,
- ιε) η διενέργεια αγώνων αυτοκινήτων και μοτοσικλετών,
- ιστ) η ανόρυξη δανειοθαλάμων αδρανών υλικών, η κατασκευή γεωτρήσεων, ο τραυματισμός της φυσικής επιφάνειας του εδάφους.
- **Κοντινή Ζώνη ή Ζώνη II**, η οποία ορίζεται 250 m προς ΝΔ (ανάντι και, 100 m προς ΒΔ και ΝΑ (πλευρικά), αλλά και προς ΒΑ (κατάντι). Η ζώνη αυτή αφορά σε έκταση εντός ορθογώνιου παραλληλόγραμμου με συντεταγμένες κορυφών (σύστημα ΕΓΣΑ '87):

Σημείο	x	Y
A13	268793	4477425
A14	269040	4477672
A15	269182	4477531
A16	268935	4477283

Στη ζώνη II εκτός από τους περιορισμούς που αναφέρονται στη ζώνη III δεν επιτρέπονται αυτές που δεν είναι περιβαλλοντικά, συμβατές επίσης και οι οικοδομικές (πλην των λουτρικών εγκαταστάσεων), γεωργικές, δασοκομικές, κηπευτικές, κτηνοτροφικές, αθλητικές, κατασκευαστικές κάθε φύσης, λατομικές και μεταλλευτικές δραστηριότητες καθώς και οι δραστηριότητες οδοποιίας και κατασκευής σιδηροδρομικών γραμμών. Δεν επιτρέπονται επίσης η διακίνηση χημικών και ραδιενεργών ουσιών, η αποθήκευση χημικών ορυκτελαίων και υδρογονανθράκων, η χρήση βελτιωτικών του εδάφους και λιπασμάτων, η επιφανειακή άρδευση, η εγκατάσταση μετασχηματιστών και ηλεκτρικών εγκαταστάσεων που χρησιμοποιούν ρευστό μέσο ψύξης και μόνωσης, η πρόκληση εκρήξεων και η εγκατάσταση «κάμπινγκ» και γηπέδων.

- **Ζώνη I ή Ζώνη Υδροληψίας**, η οποία περιλαμβάνει την περιοχή όπου βρίσκονται οι εγκαταστάσεις υδροληψίας και την άμεση γειτονία της, εκτείνεται δε από την υδροληψία μέχρι απόσταση τουλάχιστον 20 μέτρα από αυτή, οπότε η ζώνη αυτή λαμβάνεται ως τετράγωνο 50 m περιμετρικά της πηγής, με συντεταγμένες κορυφών (σύστημα ΕΓΣΑ '87):

Σημείο	X	Y
A9	268970	4477531
A10	269041	4477602
A11	269112	4477531
A12	269041	4477460

Στη ζώνη I ή Υδροληψίας επιτρέπονται μόνο οι εργασίες που είναι απαραίτητες για την απόληψη του ιαματικού νερού ή αερίου και τη διοχέτευσή τους στις αντίστοιχες εγκαταστάσεις χρήσης τους.

2.6 Αξιολόγηση των υφιστάμενων εγκαταστάσεων

Με βάση την καταγραφή της υφιστάμενης κατάστασης των Λουτρών και με δεδομένο το συγκριτικό πλεονέκτημα της θέσης και του φυσικού περιβάλλοντος, οι σημερινές δυνατότητες συνοψίζονται στα εξής:

Ως προς την πρόσβαση

- Οι εγκαταστάσεις των Λουτρών έχουν σχετικά εύκολη πρόσβαση στο Εθνικό οδικό δίκτυο (κάθετος άξονας Σιάτιστα Κρυσταλοπηγή) και στην Εγνατία οδό. Μέσω αυτού του οδικού δικτύου, εξασφαλίζεται η σύνδεση με τα αστικά κέντρα της Δυτικής Μακεδονίας (Γρεβενά, Κοζάνη και Καστοριά) σε χρόνο μικρότερο της 1 ώρας, αλλά και τον Μεθοριακό Σταθμό της Κρυσταλοπηγής (σύνορα Αλβανίας).

Ως προς την λειτουργικότητα των λουτρικών εγκαταστάσεων

Οι εγκαταστάσεις δύναται να θεωρηθούν λειτουργικές με την υφιστάμενη μορφή τους.

Ως προς τις λοιπές τουριστικές υποδομές της ευρύτερης περιοχής

- Στο άμεσο περιβάλλον υπάρχει ο Ξενώνας των Λουτρών δυναμικότητας 16 κλινών, αρκετά μικρότερη από την δυναμικότητα του Λουτροθεραπευτηρίου ανά ημέρα. Η διαμονή επισκεπτών και λουόμενων, θα πρέπει να αναζητηθεί στον οικισμό του Άργους Ορεστικού και στην πόλη της Καστοριάς.
- Δεν υπάρχουν στην άμεσα ευρύτερη περιοχή, αθλητικές εγκαταστάσεις (κοινόχρηστες ή ιδιωτικές), οι οποίες αποτελούν απαραίτητες υποδομές για την προσέλκυση κοινού νεότερων ηλικιακών ομάδων.
- Υπάρχουν αξιόλογες θέσεις και δομές οικότουριστικού ενδιαφέροντος στη ευρύτερη περιοχή
 - ✓ Το απολιθωμένο δάσος στο Νόστιμο
 - ✓ Ποταμός Αλιάκμονας (Παραλίμνιες περιπατητικές διαδρομές)
 - ✓ Λίμνη της Καστοριάς (περίπλους της λίμνης)
 - ✓ Το σπήλαιο του Δράκου στην Λίμνη της Καστοριάς,
 - ✓ Ο λιμναίος οικισμός του Δισπηλιού, το πρώτο υπαίθριο οικομυσείο της Ελλάδας, που αναπαριστά πιστά ένα σύνολο κατοικιών πριν από 7.500 χρόνια.
 - ✓ Μουσείο Παλαιοβοτανικής και Παλαιοντολογίας του Νοστίμου, το οποίο φιλοξενεί φυτικά, ζωικά και θαλάσσια εκθέματα 20 εκατομμυρίων χρόνων,
 - ✓ το Ενυδρείο και το Κέντρο περιβαλλοντικής εκπαίδευσης στην Καστοριά.
- Τα σημεία πολιτιστικού ενδιαφέροντος σε ακτίνα 15 χιλ/τρων, αφορούν αρχαιολογικούς χώρους, εκκλησιαστικά μνημεία, παραδοσιακά οικιστικά σύνολα και μουσεία .

- ✓ Ο επισκέψιμος αρχαιολογικός χώρος της Διοκλητιανούπολης,
- ✓ το Αρχαιολογικό Μουσείο στο Άργος Ορεστικό
- ✓ Μονή Παναγίας Μαυριώτισσας στην λίμνη της Καστοριάς,
- ✓ Ι. Ναό Αγίου Γεωργίου Ομορφοκκλησιάς
- ✓ οι παραδοσιακές γειτονιές Ντολτσό και Αποζάρι της Καστοριάς ζωντανά μουσεία της βυζαντινής και μεταβυζαντινής εποχής στην περιοχή, όπου και το Μουσείο Μακεδονικού Αγώνα και το Λαογραφικό Μουσείο Καστοριάς,
- ✓ Οι γειτονιές του Τσιφλίκι και Βαρόσι στο Άργος Ορεστικό
- Η έκταση των Λουτρών δεν συνδέεται άμεσα με πιστοποιημένα οδοιπορικά μονοπάτια όμως στην ευρύτερη περιοχή υπάρχουν πολλές φυσιολατρικές διαδρομές.

Σταθερή επιδίωξη του Δήμου είναι η βελτίωση των συνθηκών των εγκαταστάσεων και η δικτύωσή του με λοιπές τουριστικές δραστηριότητες με ένα ολοκληρωμένο και βιώσιμο επενδυτικό πρόγραμμα με στόχο την προσέλκυση ενός ευρύτερου κοινού πέραν της 3ης ηλικίας, που μπορεί να αναπτύξει και λοιπές ήπιες τουριστικές δραστηριότητες.

Οι δυνατότητες αξιοποίησης των Λουτρών εξαρτώνται από τον βαθμό ετοιμότητας του ιδιωτικού και του δημόσιου παράγοντα και των αντίστοιχων διαθέσιμων οικονομικών πόρων, για έργα αναβάθμισης των λουτρικών εγκαταστάσεων και του ευρύτερου περιβάλλοντος .

3. Έκθεση χωροταξικής οργάνωσης

Όπως ήδη αναφέρθηκε ο ιαματικός πόρος της Αμμουδάρας βρίσκεται σε παραποτάμια θέση παραπλεύρως του ρέματος Ξεριά, παραπόταμου του ποταμού Αλιάκμονα Εμπίπτει εντός της ευρύτερης κοιλάδας του ποταμού Αλιάκμονα που ορίζεται από την οροσειρά της Πίνδου στα δυτικά και το ορεινό συγκρότημα του Βαρνούντα στα ανατολικά. Η κοιλάδα αυτή αποτελεί το πιο εύφορο τμήμα της Π.Ε. Καστοριάς.

Εντάσσεται στο Δήμο Άργους Ορεστικού που βρίσκεται στο νότιο τμήμα της Π.Ε. Καστοριάς και συνορεύει δυτικά, με το Δήμο Νεστορίου, βόρεια με τον Δήμο Καστοριάς και νότια με τον Νομό Κοζάνης. Η έκταση του Δήμου είναι περίπου 340,731 στρ. και έδρα της είναι η κωμόπολη του Άργους Ορεστικού με πληθυσμό 7.482 κατοίκους. Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛ.ΣΤΑΤ., ο πραγματικός πληθυσμός του Δήμου (απογραφή 2011) ήταν 11.739 κάτοικοι και παρουσίασε μείωση κατά 14% κατά την 10ετία 2001-2011. Τα κύρια χαρακτηριστικά της περιοχής μελέτης είναι:

- Η θέση της στην ακτίνα επιρροής του αστικού κέντρου της Καστοριάς,
- ο παραδοσιακός αγροτοκτηνοτροφικός χώρος και η απασχόληση με την γουνοποιία.
- το πλήθος οικουριστικών πόλων περιβαλλοντικού και πολιτιστικού ενδιαφέροντος της ευρύτερης περιοχής.

Χαρακτηριστικά παραδοσιακά γεωργοκτηνοτροφικά προϊόντα της περιοχής της Π.Ε. είναι τα φασόλια και γενικότερα τα όσπρια, τα κάστανα, τα μήλα, οι τομάτες, οι πατάτες και ορισμένα άλλα κηπευτικά είδη, τα τυροκομικά και γενικότερα τα γαλακτοκομικά προϊόντα, το βοδινό, αιγοπρόβειο και χοιρινό κρέας, το μέλι και τα γουνοδέσματα.

Ο Δήμος διασχίζεται από τον Εθνικής σημασίας κάθετο άξονα της Εγνατίας οδού Α/Δ Σιάτιστας – Κρυσταλοπηγής που αποτελεί πύλη εισόδου στην χώρα.

Ιδιαίτερα σημαντική μεταφορική υποδομή διαπεριφερειακής εμβέλειας είναι το Αεροδρόμιο του Άργους Ορεστικού, το οποίο εξυπηρετεί την πόλη της Καστοριάς.

Από τον Δήμο διέρχεται ο σχεδιαζόμενος Διαδριατικός Αγωγός φυσικού αερίου (Trans Adriatic Pipeline-TAP), ο οποίος αναμένεται να βοηθήσει στην ενεργειακή αναβάθμιση του Δήμου, της Περιφέρειας και της Χώρας.

Σημαντική κοινωνική υποδομή με περιοχή επιρροής το σύνολο της Περιφέρειας αναγνωρίζεται το Κέντρο Αποθεραπείας-Αποκατάστασης και Κοινωνικής Υποστήριξης Ατόμων με Αναπηρία του Άργους Ορεστικού, το οποίο αποτελεί μείζονα μονάδα κοινωνικής πρόνοιας.

3.1 Θεσμικό Πλαίσιο Προστασίας Φυσικού και Πολιτιστικού Περιβάλλοντος

Φυσικό Περιβάλλον

Η έκταση δεν εμπίπτει εντός προστατευόμενης περιοχής NATURA 2000, RAMSAR ή ΤΙΦΚ

Δεν εμπίπτει εντός της ΖΟΕ Καστοριάς (ΦΕΚ125Δ/86)

Πολιτιστικό Περιβάλλον

Οι κηρυγμένοι αρχαιολογικοί χώροι του Δήμου Άργους Ορεστικού αφορούν στα εξής μνημεία:

Πίνακας 5. Κηρυγμένοι αρχαιολογικοί χώροι Δήμου Άργους Ορεστικού

ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΜΝΗΜΕΙΟΥ	ΘΕΣΗ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	ΦΕΚ
Αρχαιολογικός Χώρος "Παραμπέλα"	Άργος Ορεστικών	Αρχαιολογικές Θέσεις, Τμήματα Κτιρίου	ΦΕΚ 35/Β/2-2-1962 ΦΕΚ 175/Β/26-3-1966
Αρχαία Διοκλητιανούπολη	Άργος Ορεστικών	Αμυντικά Συγκροτήματα, Αρχαιολογικές Θέσεις, Οικιστικά Σύνολα	ΦΕΚ 660/Β/19-10-1981
Ναός Αγίου Νικολάου	Λαχανόκηποι	Ιεροί Ναοί Χριστιανικοί, Θρησκευτικοί Χώροι	ΦΕΚ 298/Β/8-5-1991

Ναός Κοιμήσεως Θεοτόκου (πρώην Εκκλησία της Ντόλιανης)	Σπήλαια	Ιεροί Ναοί Χριστιανικοί, Θρησκευτικοί Χώροι	ΦΕΚ 279/Α/6-11-1924 ΦΕΚ 36/Β/3-2-1962 ΦΕΚ 179/Β/26-5-1962
Ναός της Μονής Αγίου Αθανασίου	Σπήλιος	Μοναστηριακά Συγκροτήματα, Ιεροί Ναοί Χριστιανικοί, Θρησκευτικοί Χώροι	ΦΕΚ 572/Β/29-4-1976

Πηγή: http://listedmonuments.culture.gr/result_declarations.php

3.2 Υπερκείμενος Χωροταξικός Σχεδιασμός σε επίπεδο χώρας

Έως σήμερα έχουν δημοσιευτεί πέντε θεσμικά κείμενα/πλαίσια κατευθύνσεων:

- ✓ Το Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (Γ.Π. / Εθνικό Χωροταξικό Σχέδιο) (Απόφαση 6876/4871/08, ΦΕΚ 128/Α/3.7.2008).
- ✓ Το Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τον Τουρισμό (Ε.Π. Τουρισμού) (Απόφαση 24208/09, ΦΕΚ 1138/Β/11.06.2009), όπως τροποποιήθηκε (Απόφαση 67659/9-12- 2013, ΦΕΚ 3155/Β/12.12.2013)³
- ✓ Το Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (Ε.Π.Α.Π.Ε.) (Απόφαση 49828/08, ΦΕΚ 2464/Β/3.12.2008).
- ✓ Το Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τη Βιομηχανία (Ε.Π. Βιομηχανίας) (Απόφαση 11508/09, ΦΕΚ 151/ΑΑΠ/13.04.2009).
- ✓ Το Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις Υδατοκαλλιέργειες (Ε.Π. Υδατοκαλλιερργειών) (Απόφαση 31722/11, ΦΕΚ 2505/Β/04.11.2011).

Α) Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΦΕΚ128/Α/3.7.2008)

Το Γενικό Πλαίσιο έχει θεσμοθετηθεί σε εφαρμογή του Ν.2742/99 και αναφέρεται σε γενικές κατευθύνσεις για το χωροταξικό σχεδιασμό της χώρας στο πλαίσιο της ένταξης στο διεθνές περιβάλλον ενώ ταυτόχρονα καθορίζει τους άξονες ανάπτυξης της χώρας, τη διάρθρωση του οικιστικού δικτύου, τις υποδομές μεταφορών και ενέργειας, τη χωρική διάρθρωση των παραγωγικών τομέων και την προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος.

Βασική στρατηγική επιλογή του Γενικού Πλαισίου αποτελεί η υιοθέτηση ενός προτύπου βιώσιμης χωρικής ανάπτυξης. Οι κατευθύνσεις του Γενικού Πλαισίου που επηρεάζουν την ευρύτερη περιοχή των Λουτρών Αμμουδάρας, συνοψίζονται στις εξής ενότητες:

➤ Ως προς την Χωρική οργάνωση των κύριων εθνικών πόλων και αξόνων ανάπτυξης.

Το διαμορφούμενο δίκτυο αστικών πόλων εντάσσεται σε ένα πλέγμα αξόνων ανάπτυξης, που συναρθρώνεται με τα λοιπά οικιστικά κέντρα, τους μικρότερους οικισμούς και τις περιοχές ανάπτυξης παραγωγικών, οικονομικών και διοικητικών δραστηριοτήτων και υπηρεσιών. Το πλέγμα αυτό υποστηρίζεται από τα στρατηγικά δίκτυα μεταφορών και υποδομών και διασυνδέεται με τις πύλες εισόδου – εξόδου της χώρας.

Ειδική μέριμνα λαμβάνεται για την ενδογενή και ολοκληρωμένη ανάπτυξη με τη δημιουργία υποδομών, την παροχή υπηρεσιών και τη διευκόλυνση των μετακινήσεων, με τη μείωση του κόστους μεταφοράς και των χρονοαποστάσεων στις απομονωμένες ή δυσπρόσιτες περιοχές της χώρας (ορεινός και παραμεθόριος). Η ευρύτερη περιοχή των Λουτρών, συνδέεται μέσω του κάθετου οδικού άξονα Στάτιστα - Κρυσταλοπηγή, με τον Βόρειο Αναπτυξιακό Άξονα (Εγνατία οδό).

³ Από την 12^η Οκτωβρίου 2015, σύμφωνα με την υπ. Αρίθμ. 3632/2015 Απόφαση της ολομέλειας του ΣτΕ, η απόφαση έγκρισης της τροποποίησης του Ειδικού Πλαισίου για τον Τουρισμό, ακυρώθηκε. Ως εκ τούτου, μέχρι την έγκριση νέου Ειδικού Πλαισίου δεν ισχύουν οι καταργηθείσες διατάξεις του. Ωστόσο, για την πληρότητα της μελέτης, σε επόμενα κεφάλαια θα παρουσιασθούν ορισμένες από τις κατευθύνσεις του Ειδικού Πλαισίου, ως ενδεικτικές.

Επιπρόσθετα, κυρίαρχο χαρακτηριστικό του χωρικού προτύπου που προωθείται από το Γενικό Πλαίσιο όσον αφορά στις μειονεκτικές περιοχές, αποτελεί η ενδογενής – τοπική ανάπτυξη με τη δημιουργία της απαραίτητης υποδομής, την παροχή υπηρεσιών και την αξιοποίηση των τοπικών πόρων και του ανθρώπινου δυναμικού. Για την αξιοποίηση και τη διάχυση της δυναμικής των πόλων ανάπτυξης στα μικρότερα αστικά κέντρα και την ύπαιθρο απαιτείται η εγκαθίδρυση εταιρικής σχέσης μεταξύ τους με την προώθηση των αναγκαίων δράσεων. Η ευρύτερη περιοχή των Λουτρών Αμμουδάρας, συνδέεται μέσω του δευτερεύοντος πόλου ανάπτυξης της πόλης της Καστοριάς.

➤ Ός προς την Χωρική διάρθρωση, εξειδίκευση και συμπληρωματικότητα των παραγωγικών τομέων

Ός γενική κατεύθυνση για τον αγροτικό τομέα προτείνεται η ανάδειξη του πολύ-λειτουργικού χαρακτήρα της γεωργίας και του ρόλου της ως σημαντικού "διαχειριστή" των φυσικών πόρων και του αγροτικού τοπίου καθώς και η δημιουργία ενός προτύπου πολύ-απασχόλησης και διασύνδεσης των διαφόρων τομέων μεταξύ τους (π.χ. τουρισμός - πρωτογενής τομέας, τουρισμός - πολιτισμός, κ.λ.π).

Όσον αφορά στον τομέα του **τουρισμού**, οι βασικοί στόχοι-επιδιώξεις του Γενικού Πλαισίου, είναι:

- ✓ Η ορθολογική οργάνωση - βελτίωση της απόδοσης και της ανταγωνιστικότητας του τομέα με την προσαρμογή και τον εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος και του σχεδιασμού στα νέα δεδομένα και τάσεις της τουριστικής αγοράς.
- ✓ Η προώθηση νέων μορφών τουρισμού που αναμένεται να συμβάλουν και στην επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου.
- ✓ Η διάχυση της τουριστικής δραστηριότητας και των αποτελεσμάτων της σε νέες περιοχές και προώθηση της ισόρροπης και αειφόρου ανάπτυξης σύμφωνα με τις φυσικές, πολιτιστικές, οικονομικές και κοινωνικές ιδιαιτερότητες κάθε περιοχής.
- ✓ Η περιβαλλοντική αναβάθμιση των περιοχών τουριστικού ενδιαφέροντος.
- ✓ Η εξασφάλιση της προστασίας και της βιωσιμότητας των πόρων.

Βάσει των ανωτέρω στόχων – επιδιώξεων, δίδονται και οι ακόλουθες κατευθύνσεις για την ανάληψη ενεργειών και υιοθέτηση δράσεων που συνδέονται με την εξυπηρέτηση του τουρισμού βάσει των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών κάθε περιοχής, της έντασης και του είδους της τουριστικής δραστηριότητας, της γεωμορφολογίας και της ευαισθησίας των πόρων. Αυτές οι ενέργειες και δράσεις αφορούν κυρίως στα εξής:

- ✓ Αναβάθμιση της εικόνας των τουριστικών προορισμών προκειμένου να καταστούν ελκυστικότεροι και ασφαλέστεροι, με την ανάδειξη στοιχείων ταυτότητας και αναγνωρισιμότητας, την αναβάθμιση και την αποκατάσταση του δομημένου χώρου, την οργάνωση του, ατύπως διαμορφωμένου οικιστικά, εξωαστικού χώρου, κ.ά. (Για την ευρύτερη περιοχή της Π.Ε. Καστοριάς: και ειδικότερα τον άξονα Καστοριάς – Κοζάνης, προβλέπεται εξορθολογισμός της χωροθέτησης των βιομηχανικών μονάδων, αφ' ενός με πρόσφορες ρυθμίσεις για την εγκατάσταση νέων μονάδων, αφ' ετέρου με αντιμετώπιση των προβλημάτων που προκαλούν οι ήδη υφιστάμενες συγκεντρώσεις ή οι διάσπαρτες μονάδες. Ειδικότερα, για τις νέες μονάδες επιδιώκεται η συγκέντρωση σε οργανωμένους υποδοχείς σε κατάλληλες θέσεις, παράλληλα με τον περιορισμό της εκτός σχεδίου δόμησης.
- ✓ Προστασία, ανάδειξη και αποκατάσταση του περιβάλλοντος και του τοπίου (προστασία φυσικού περιβάλλοντος, αρχιτεκτονικής κληρονομιάς, άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς, δημιουργία πολιτιστικών χώρων, δικτύων μονοπατιών και διαδρομών).
- ✓ Διάχυση της τουριστικής δραστηριότητας με ένταξη των αναξιοποίητων τουριστικά πόρων της ενδοχώρας στο προσφερόμενο προϊόν και με παράλληλη προστασία και διαφύλαξη των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών τους. Ειδικότερα, ενίσχυση της σχέσης ανεπτυγμένων τουριστικών κέντρων και

υπαίθρου ή ανεπτυγμένων παράκτιων περιοχών και ενδοχώρας, ώστε να εμπλουτιστεί η υφιστάμενη τουριστική προσφορά με νέα τουριστικά προϊόντα και να καταστούν βιώσιμες οι νέες μορφές τουρισμού που θα αναπτυχθούν σε ορεινές ή μη ανεπτυγμένες περιοχές.

- Ως προς την Χωρική οργάνωση και ανάπτυξη του ορεινού, παράκτιου και αγροτικού χώρου, καθώς και των παραμεθόριων περιοχών

Στο Γενικό Πλαίσιο περιλαμβάνονται επίσης κατευθύνσεις για την χωρική οργάνωση και την ανάπτυξη ορισμένων ειδικών κατηγοριών του χώρου, οι οποίες συγκεντρώνουν κοινά χαρακτηριστικά καθιστούν αναγκαία την ειδική αντιμετώπισή τους. Οι κατηγορίες αυτές του χώρου που περιλαμβάνονται στην ευρύτερη περιοχή μελέτης είναι ο ορεινός και ο αγροτικός χώρος.

Οι γενικές κατευθύνσεις για όλες αυτές τις ειδικές κατηγορίες του χώρου είναι αφ' ενός η ενίσχυση της ανάπτυξής τους με βιώσιμο τρόπο και της σύνδεσής τους με βασικά αστικά κέντρα της λουιτής χώρας, ώστε να εξασφαλιστεί η συνοχή και η περιφερειακή ισορροπία, αφ' ετέρου η διαφύλαξη της πλούσιας βιοποικιλότητας και των τοπίων που αποτελούν βασικά στοιχεία έλξης και, επομένως, συγκριτικά πλεονεκτήματα των περιοχών αυτών, καθώς και της αρμονίας του ανθρωπογενούς με το φυσικό περιβάλλον, που αποτελεί προϋπόθεση ποιότητας ζωής.

Β) Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού & Αειφόρου Ανάπτυξης Τουρισμού

Το ΕΠΧΣΑΑ για τον Τουρισμό που εξειδίκευε τις βασικές κατευθύνσεις, προτεραιότητες και επιλογές του ΓΠΧΣΑΑ στον κλάδο του τουρισμού, παρέχοντας όλες τις αναγκαίες κατευθύνσεις προς τα υποκείμενα επίπεδα χωρικού σχεδιασμού για την προώθηση της τουριστικής ανάπτυξης στο πλαίσιο της αειφόρου, ισόρροπης, συνεκτικής και ολοκληρωμένης διαχείρισης του χώρου που εγκρίθηκε κατ' αρχήν το 2009 και τροποποιήθηκε το 2013 (ΦΕΚ 3155B/12.12.2013) έχει ακυρωθεί με σχετικές αποφάσεις του ΣτΕ (Αποφάσεις με αρ. 3632/2015 και 519/2017).

Το ΕΠΧΣΑΑ για τον Τουρισμό αποτέλεσε εισαγωγικό κείμενο για τις διαπιστώσεις στον τομέα του τουρισμού σε παγκόσμιο επίπεδο και σε σχέση με τον εθνικό χώρο, τις τάσεις της τουριστικής αγοράς και των χαρακτηριστικών της ζήτησης και της προσφοράς τουριστικών καταλυμάτων, των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της χώρας καθώς και τις αδυναμίες των υποδομών και τις αρνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον και σαν τέτοιο κείμενο κατευθύνσεων ενσωματώνεται στο παρόν

Για τις ανάγκες του Ειδικού Πλαισίου του Τουρισμού, ο εθνικός χώρος προσεγγίζεται βάσει τριών κριτηρίων:

- α. έντασης και είδους της τουριστικής ανάπτυξης,
- β. γεωμορφολογικών χαρακτηριστικών,
- γ. ευαισθησίας των πόρων.

Με βάση τα παραπάνω κριτήρια, η ευρύτερη περιοχή των Λουτρών Αμμουδάρας εμπίπτει στην κατηγορία του εθνικού χώρου (B2) Περιοχές με περιθώρια ανάπτυξης ήπιων και εναλλακτικών μορφών τουρισμού, και ειδικότερα στην περιοχή B2.4 Καστοριά - Φλώρινα – Πρέσπες.

Με βάση την κατηγοριοποίηση της περιοχής των Λουτρών Αμμουδάρας, οι κατευθύνσεις χωρικής οργάνωσης που δόθηκαν από το χωροταξικό πλαίσιο και έχουν εφαρμογή στην περίπτωση της θέσης του φυσικού πόρου συνοψίζονται στα εξής:

- Διατήρηση, προστασία και ανάδειξη των φυσικών, ιστορικών, αρχιτεκτονικών, κ.α., σημείων του χώρου με "μοναδικά" χαρακτηριστικά καθώς και του χαρακτήρα, της κλίμακας και των χαρακτηριστικών των οικισμών.
- Λήψη μέτρων για την έγκαιρη πρόληψη φαινομένων υποβάθμισης της ποιότητας των φυσικών και ανθρωπογενών πόρων και συνδυασμένη προβολή τους.
- Συγκρότηση τοπικών πολυθεματικών δικτύων και βελτίωση της προσβασιμότητας μεταξύ των πόλων και των πόρων που τα συγκροτούν με περιβαλλοντικά ήπιες παρεμβάσεις στις οδικές συνδέσεις.

- Κατασκευή νέων, συμπλήρωση και αναβάθμιση υφιστάμενων τεχνικών, κοινωνικών (περίθαλψης και αθλητισμού), περιβαλλοντικών και πολιτιστικών υποδομών (μουσεία, τεχνολογικά - θεματικά πάρκα, κ.λπ.).
- Περιορισμός της δόμησης νέων υποδομών φιλοξενίας, εστίασης και λοιπών σχετικών με τον τουρισμό υποδομών, στον Ηπειρωτικό χώρο, εντός οικισμών καθώς και σε μια ζώνη πλάτους 500 μέτρων από τα όριά τους στις περιπτώσεις που διαπιστώνεται σχετικός κορεσμός (ποσοστό αδόμητων γηπέδων <40%). Ο περιορισμός αυτός δεν ισχύει: α) Για την επέκταση υφισταμένων εγκαταστάσεων για λόγους βιωσιμότητας των μονάδων, β) για τη δημιουργία ειδικών τουριστικών υποδομών με ή χωρίς υποδομές φιλοξενίας που από τη φύση τους συνδέονται με την αξιοποίηση πόρων με έντονη χωρική εξάρτηση π.χ. (ιαματικές πηγές) και γ) για τη δημιουργία ενός μικρού αριθμού ολοκληρωμένων τουριστικών αναπτύξεων του Αρθ-9 του παρόντος για την υποστήριξη των ευρύτερων περιοχών στις οποίες εντάσσονται.
- Προσαρμογή της τυπολογίας των καταλυμάτων (μορφολογικοί περιορισμοί, δυναμικότητα, τάξεις) και άλλων σχετικών με τον τουρισμό υποδομών σύμφωνα με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της περιοχής και των ειδικών μορφών που υποστηρίζουν.
- Προστασία και ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος συμπεριλαμβανομένης της προστασίας της βιοποικιλότητας και του τοπίου.
- Αξιοποίηση των εκάστοτε τοπικών πόρων που παρουσιάζουν ενδιαφέρον για την ανάπτυξη ήπιων μορφών τουρισμού (αγροτουρισμού, περιηγητικού, πεζοπορικού, πολιτιστικού τουρισμού, κ.α.)
- Στήριξη δραστηριοτήτων που συμβάλλουν στην αναβάθμιση της εικόνας και γενικότερα στην ανάδειξη και προβολή των χαρακτηριστικών και της φυσιογνωμίας του αγροτικού χώρου.
- Δημιουργία δικτύων μονοπατιών (εθνικών, ευρωπαϊκών) και διαδρομών ("δρόμοι" καπνού, αμπέλου, ελιάς κ.α.) περιβαλλοντικής ευαισθησίας και εκπαίδευσης.
- Δημιουργία υποδομών στήριξης, προώθηση προγραμμάτων εκπαίδευσης και πιστοποίησης απασχολούμενων σε εναλλακτικές μορφές τουρισμού (Eco-Management and Audit Scheme-EMAS).
- Ενίσχυση του προσανατολισμού των συνεχιζόμενων ευρωπαϊκών προγραμμάτων για τον αγροτικό χώρο (Leader+, ΟΠΑΑΧ) προς μια ολοκληρωμένη αγροτική ανάπτυξη, πέραν της αποκλειστικής χρηματοδότησης καταλυμάτων.
- Προώθηση τοπικών συμφώνων ποιότητας.

Τέλος ως ειδική κατηγορία υποδομής ιαματικού τουρισμού, διέπεται από τις εξής στρατηγικές κατευθύνσεις χωρικής οργάνωσης και ανάπτυξης:

α) Αξιοποίηση των ιαματικών φυσικών πόρων με σκοπό την ανάπτυξη περιοχών θερμαλισμού με κριτήρια:

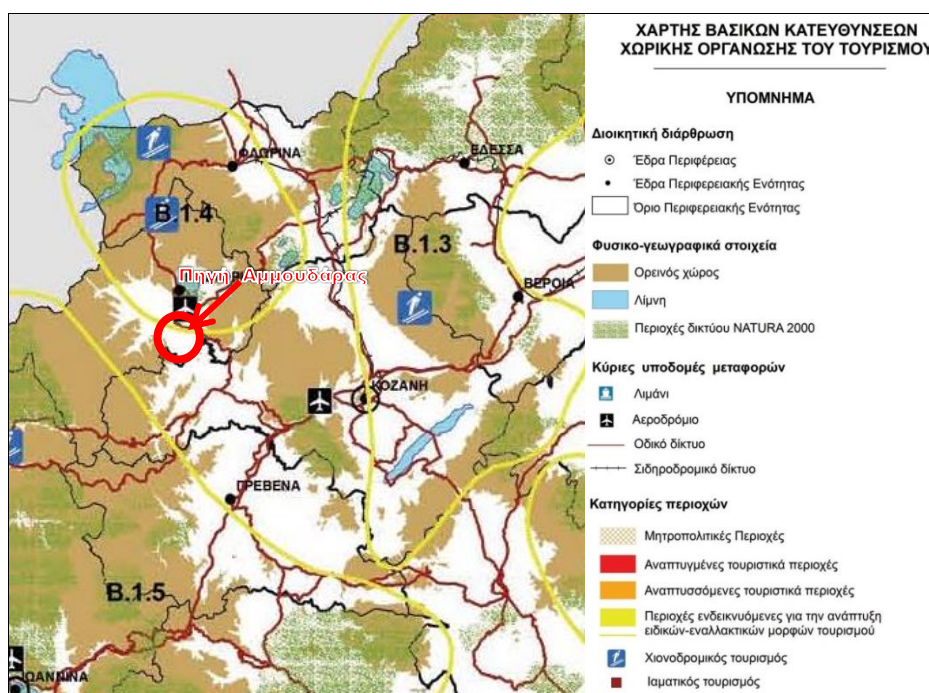
- Την αξία/ιαματικότητα/θεραπευτικές ιδιότητες (με βάση σύγχρονα επιστημονικά δεδομένα), σε συνδυασμό με την επάρκεια του φυσικού πόρου για τη βιωσιμότητα της επένδυσης.
- Την ποιότητα του φυσικού και οικιστικού περιβάλλοντος της ευρύτερης περιοχής του φυσικού ιαματικού πόρου.
- Το βαθμό χωροταξικής ένταξης τους σε περιοχές που παρουσιάζουν ευρύτερο τουριστικό ενδιαφέρον.
- Την προσβασιμότητα της περιοχής και την υποστήριξη της με σύγχρονη τεχνική και κοινωνική υποδομή.
- Τη δυνατότητα υποστήριξης με ξενοδοχειακές υποδομές υψηλών προδιαγραφών καθώς και με συναφείς εγκαταστάσεις ελεύθερου χρόνου, αναψυχής, αθλητισμού.

β) Λήψη μέτρων για τη διαφύλαξη του φυσικού πόρου από τη ρύπανση και γενικότερα κάθε είδους υποβάθμιση.

γ) Συνεχής παρακολούθηση της ποιότητας των ιαματικών μέσων, ανάπτυξη σχετικής επιστημονικής έρευνας/τεκμηρίωσης των θεραπευτικών ιδιοτήτων σε συνδυασμό με τις εφαρμοζόμενες τεχνικές και εκπαίδευση/εξειδίκευση επιστημονικού και μη προσωπικού.

δ) Ανάδειξη και χαρακτηρισμός λουτροπόλεων σε περιοχές που διαθέτουν ιαματικούς φυσικούς πόρους (φυσικά νερά, ατμοί, φυσικά αέρια, πηλοί κ.λ.π.), και όπου αναπτύσσεται ή δύναται να αναπτυχθεί συνολική προσφορά τουριστικών δραστηριοτήτων, προϊόντων και υπηρεσιών επικεντρωμένων στην παροχή υπηρεσιών θερμαλισμού, υγείας, ευεξίας, αποκατάστασης.

ε) Δημιουργία γενικότερα κέντρων θεραπευτικού τουρισμού (θερμαλισμού, θαλασσοθεραπείας, υδροτουρισμού – spa, τουρισμού ευεξίας – wellness, κ.ά.) με έμφαση στον συνδυασμό πρόληψης/θεραπείας – αποκατάστασης, αναψυχής και παραθερισμού σε περιοχές που διαθέτουν, σε αντιστοιχία με το αντικείμενο «θεραπείας», κατάλληλους πόρους, ιδιαίτερα σε αναπτυσσόμενες ή αναπτυσσόμενες τουριστικά περιοχές της χώρας με καλή προσβασιμότητα.



Απόσπασμα Χάρτη ΕΠΧΣΑΑ για τον Τουρισμό

Πηγή: ΦΕΚ 3155B/2013

Γ) Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΑΠΕ) (Απόφαση 49828/08, ΦΕΚ 2464B/2008)

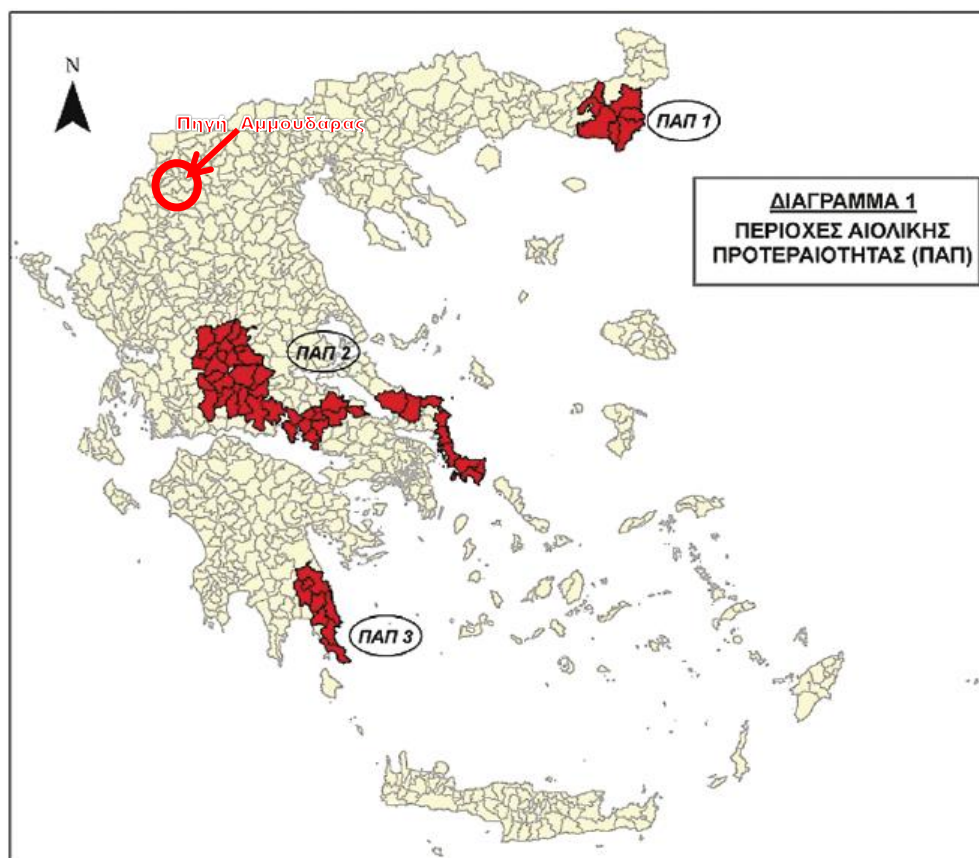
Οι ανανεώσιμες μορφές ενέργειας αφορούν:

- Αιολική Ενέργεια
- Εκμετάλλευση ηλιακής ενέργειας
- Μικρά Υδροηλεκτρικά Έργα
- Εκμετάλλευση της ενέργειας από βιομάζα ή βιοαέριο
- Εκμετάλλευση της γεωθερμικής ενέργειας

Αιολική ενέργεια - Αιολικά Πάρκα

Το Ε.Π. των ΑΠΕ επιχειρεί τη διάκριση του εθνικού χώρου σε σχέση με το ειδικό θέμα σε Περιοχές Αιολικής Προτεραιότητας (Π.Α.Π.) και Περιοχές Αιολικής Καταλληλότητας (Π.Α.Κ.). Η περιοχή της Δυτικής Μακεδονίας δεν εμπίπτει στις περιοχές Π.Α.Π.

Ωστόσο σύμφωνα με το άρθρο 5 του πλαισίου, απλές Περιοχές Αιολικής Καταλληλότητας (Π.Α.Κ.), χαρακτηρίζονται όλοι οι πρωτοβάθμιοι ΟΤΑ της ηπειρωτικής χώρας που δεν περιλαμβάνονται στις ΠΑΠ, των οποίων περιοχές ή και μεμονωμένες θέσεις κρίνονται από την Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας κατά το άρθρο 3 παρ. 1.δ του ν. 3468/2006, ως ενεργειακά αποδοτικές.



Περιοχές Αιολικής Προτεραιότητας Π.Α.Π.

Πηγή: ΦΕΚ ΦΕΚ 2464/Β/3.12.2008

Διακρίνονται δυο ομάδες κριτηρίων:

- α) Αποστάσεις από γειτνιαζουσες χρήσεις γης, δραστηριότητες και δίκτυα τεχνικής υποδομής.
- β) Αποστάσεις που έχουν σχέση με κριτήρια προστασίας του τοπίου.

Σύμφωνα με τα δημοσιευμένα στοιχεία της ΡΑΕ στην ευρύτερη περιοχή του υδροθεραπευτηρίου υπάρχουν μόνο φωτοβολταϊκοί σταθμοί σε λειτουργία ή σε στάδιο αδειοδότησης. Αιολικά πάρκα σε στάδιο αδειοδότησης αποτυπώνονται στο ανατολικό ορεινό τμήμα του Δήμου Άργος Ορεστικού.

Δ) Το Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τη Βιομηχανία (Ε.Π. Βιομηχανίας) (Απόφαση 11508/09, ΦΕΚ 151/ΑΑΠ/13.04.2009)

Σκοπός του Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τη Βιομηχανία είναι ο μετασχηματισμός της χωρικής διάρθρωσης του εθνικής σημασίας τομέα της βιομηχανίας προς την κατεύθυνση της βιώσιμης ανάπτυξης, η οποία περιλαμβάνει τρεις διαστάσεις: την προστασία του περιβάλλοντος, την κοινωνική ισότητα και συνοχή και την οικονομική ευημερία.

Για το σκοπό αυτό το Πλαίσιο περιλαμβάνει κατευθύνσεις που αφορούν στη μακρο - χωρική οργάνωση της βιομηχανίας καθώς και τη χωροθέτησή της σε τοπικό επίπεδο σε συνάρτηση με τις χρήσεις γης. Ειδικότερα, περιλαμβάνει κατευθύνσεις για το εθνικό πρότυπο χωροταξικής οργάνωσης της βιομηχανίας, με εξειδίκευση σε περιφερειακό και νομαρχιακό επίπεδο, κατευθύνσεις κλαδικού και ειδικού χαρακτήρα, κατευθύνσεις για το καθεστώς και τους όρους οργανωμένης χωροθέτησης της

βιομηχανίας καθώς και για τη χωροθέτησή της εκτός σχεδίου, κριτήρια και συμβατότητες χωροθέτησης των βιομηχανικών μονάδων και υποδοχέων, κατευθύνσεις για τον υποκείμενο χωροταξικό και πολεοδομικό σχεδιασμό και για άλλες μορφές σχεδιασμού και πρόγραμμα δράσης.

Ειδικότερα για τον Ν. Καστοριάς προτείνονται:

Γενική προτεραιότητα άσκησης χωρικής πολιτικής για τη μεταποίηση: Μέση+ (1,5).

Κλαδικές προτεραιότητες: Ο Νομός Καστοριάς παρουσιάζει μια σαφώς ιδιαίτερη βιομηχανική φυσιογνωμία, με εξαιρετικά υψηλή ειδίκευση στον κλάδο 18 (ενδυμασία, γούνα) και συμπληρωματικώς στο κλάδο 19 (δέρμα). Η μονοειδίκευση αυτή αποτελεί ένα de facto συγκριτικό πλεονέκτημα (τεχνογνωσία, οικονομίες συγκέντρωσης, πολλαπλασιαστικές επιπτώσεις και στον τουρισμό) αλλά ταυτόχρονα και παράγοντα υψηλού κινδύνου/ευαισθησίας στις διακυμάνσεις της αγοράς. Δεν υπάρχει περιθώριο ριζικής αλλαγής προσανατολισμού, και προτεραιότητα είναι η στήριξη του εκσυγχρονισμού και της ανταγωνιστικότητας του κλάδου. Μακροπρόθεσμα, ωστόσο, κάποια σταδιακή διαφοροποίηση προς άλλους κλάδους πρέπει να επιδιωχθεί και να στηριχθεί ισχυρά από τον προγραμματισμό.

Χωροταξικό πρότυπο της βιομηχανίας: Η μεταποίηση του Νομού συγκεντρώνεται σε μια σχετικά ευρεία ζώνη, με πολύ ισχυρό πυρήνα την Καστοριά και το Άργος Ορεστικό, και μια πιο εξωτερική ομόκεντρη ζώνη με μικρότερη παρουσία μεταποίησης γύρω από τον πυρήνα. Το σχήμα αυτό παραμένει κυρίαρχο.

Οργανωμένη χωροθέτηση της βιομηχανίας: Με βάση τις γενικές αρχές χωρικής οργάνωσης της βιομηχανίας προκύπτει ανάγκη για οργανωμένους υποδοχείς αλλά τα ειδικά χαρακτηριστικά του Νομού (μονοειδίκευση, μικρές μονάδες διάσπαρτες στον αστικό χώρο) δεν διευκολύνουν μια τέτοια στρατηγική. Είναι σκόπιμη, ωστόσο, η διερεύνηση της σκοπιμότητας/δυνατότητας δημιουργίας κατάλληλων υποδοχέων με εξειδικευμένα χαρακτηριστικά, μεσοπρόθεσμα. Σε κάθε περίπτωση, απαιτείται η παροχή δυνατοτήτων μετασχηματισμού επί τόπου για τις υφιστάμενες διάσπαρτες μονάδες.

Χρήσεις γης και σχέση με άλλες δραστηριότητες: Υπάρχουν δυνατότητες μεγάλης ανάπτυξης του τουρισμού στην πόλη της Καστοριάς. Η ταυτόχρονη σημασία της μεταποίησης (γούνας κ.λπ.) επιβάλλει αξιοποίηση της σχέσης των δύο τομέων. Η φύση της τοπικής μεταποίησης δεν συνεπάγεται σύγκρουση, ενώ αντίθετα επιτρέπει και αμοιβαία (υπαρκτή ήδη) ενίσχυση με τον τουρισμό.

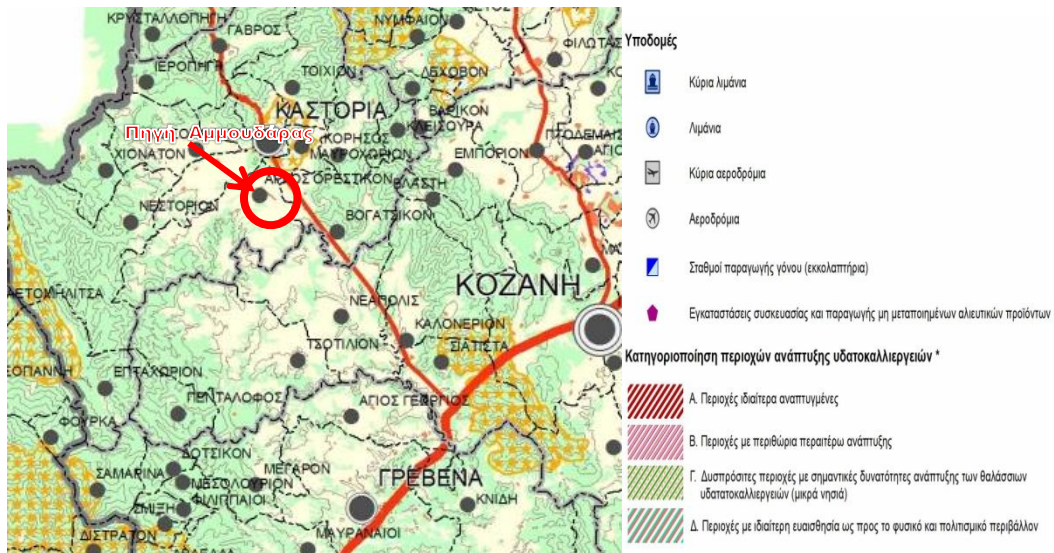
Πολιτική για τις περιοχές με ιδιαίτερα χαμηλή παρουσία βιομηχανίας (ενδονομαρχιακές ανισότητες): Πολιτική τύπου 3. Ισχυρή στήριξη της βιομηχανίας, βασισμένη σε μη αξιοποιημένα/δυναμικά συγκριτικά πλεονεκτήματα ορισμένων περιοχών. Η μείωση της χωρικής πόλωσης της βιομηχανίας αντιμετωπίζει περιορισμούς που συνδέονται με τις δυσκολίες άρσης της κλαδικής πόλωσης, και η προσπάθεια πρέπει να είναι διπλή (χωρική-κλαδική).

Βιομηχανία και αγορά εργασίας: Πολιτικές τύπου 2.

Ε) Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις Υδατοκαλλιέργειες (ΕΠΧΣΑΑΥ) (Απόφαση 31722/11, ΦΕΚ 2505B/2011)

Σύμφωνα με το ΕΠΧΣΑΑ για τις Υδατοκαλλιέργειες, οι μονάδες θαλάσσιας υδατοκαλλιέργειας δύνανται να αναπτύσσονται σε επιλεγμένες ευρύτερες θαλάσσιες περιοχές, οι οποίες κρίνονται κατάλληλες για τη χωροθέτηση υδατοκαλλιεργητικών μονάδων (ΠΑΥ) και μέσα στις οποίες προσδιορίζονται ζώνες, είτε οργανωμένες με φορέα διαχείρισης (ΠΟΑΥ), είτε με μορφή άτυπων συγκεντρώσεων (ΠΑΣΜ). Οι ΠΑΥ που προτείνονται στο Ειδικό Πλαίσιο έχουν επιλεγεί μετά από αξιολόγηση χωροταξικών, περιβαλλοντικών και αναπτυξιακών παραμέτρων.

Τα υδάτινα συστήματα της περιοχής δεν εμπίπτουν στις διατάξεις του εν λόγω ΕΠΧΣΑΑ.

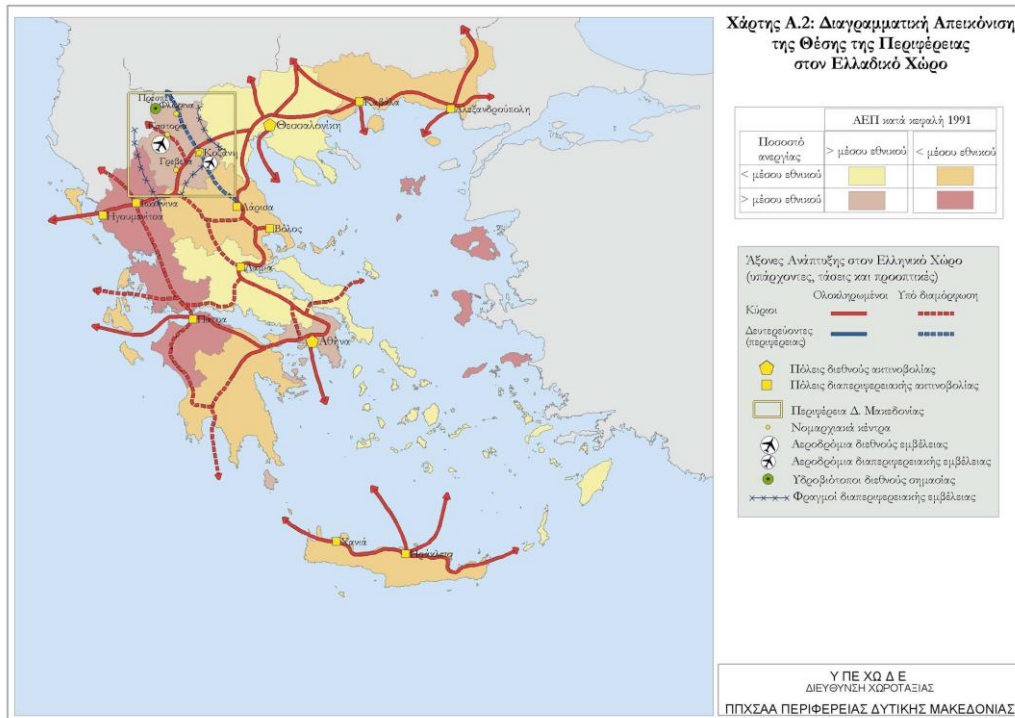


Απόσπασμα Χάρτη Εθνικού Προτύπου Χωρικής Οργάνωσης της Υδατοκαλλιεργητικής δραστηριότητας, Πηγή: Ειδικό ΠΠΧΣΑΑ για τις Υδατοκαλλιέργειες, ΦΕΚ 2505B/2011

3.3 Υπερκείμενος Χωροταξικός Σχεδιασμός σε περιφερειακό επίπεδο

3.3.1 Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας (Απόφαση 26295/1-7-2003 – ΦΕΚ 1472B/2003)

Η Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας έχει έκταση 9.451 km² και καταλαμβάνει το 7,2 % της συνολικής έκτασης της χώρας. Είναι περιοχή κατ' εξοχήν ορεινή, με το 82% του εδάφους της να καλύπτεται από ορεινές και ημιορεινές εκτάσεις. Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛ.ΣΤΑΤ ο μόνιμος πληθυσμός της Δυτικής Μακεδονίας (283.689 κάτοικοι) αντιστοιχεί περίπου στο 3% του συνολικού πληθυσμού της χώρας. Αποτελεί την πιο αραιοκατοικημένη περιφέρεια της Ελλάδας, ενώ ποσοστό 49% του πληθυσμού είναι αστικός και 51% αγροτικός.



Πηγή: Χάρτης Α.2. ΠΠΧΣΑΑ Περιφέρειας Δ. Μακεδονίας (ΦΕΚ 1472B/2003)

Η Περιφέρεια καταλαμβάνει τμήμα του βορειοελλαδικού χώρου στα σύνορα της Χώρας με τη ΠΓΔΜ και την Αλβανία και αποτελεί τη μόνη Περιφέρεια της χώρας που δεν βρέχεται από θάλασσα. Ο ρόλος της στον εθνικό χώρο εξακολουθεί να καθορίζεται από τον παραγωγικό της χαρακτήρα και την εξειδίκευσή της, πρωτίστως στην ενέργεια (εδώ παράγεται το 75% του εθνικά καταναλισκόμενου ηλεκτρικού ρεύματος) και δευτερευόντως στον κλάδο της γουνοποιίας. Μια μικρή διαφοροποίηση της οικονομίας έχει επιτευχθεί από την ανάπτυξη της τουριστικής δραστηριότητας σε κάποιες ζώνες, ενώ τα τελευταία χρόνια υπάρχουν σημαντικές ενδείξεις ανάπτυξης συγκεκριμένων παραγωγικών κλάδων του πρωτογενούς και του δευτερογενούς τομέα.

Την τελευταία δεκαετία επήλθε μια μεταβολή του χαρακτήρα της Περιφέρειας με τη δραστική αύξηση της προσβασιμότητάς της που ήταν αποτέλεσμα, πρωτίστως, της λειτουργίας της Εγνατίας Οδού και των συνοδευτικών της Καθέτων Αξόνων και οδήγησε στην πλήρη άρση του ακριτικού της χαρακτήρα. Επαναπροσδιορίζεται ο ρόλος της Περιφέρειας σε έναν ευρύτερο Βαλκανικό και Κεντροευρωπαϊκό χώρο. Δια του συστήματος Εγνατία/Κάθετοι άξονες προσφέρεται εν δυνάμει η διέξοδος της ΠΓΔΜ αλλά και της Ν. Αλβανίας προς τον νότο, τον λιμένα της Θεσσαλονίκης αλλά και του Βόλου με τον ευρύτερο χώρο της Ανατολικής Μεσόγειου. Η χωρική και αναπτυξιακή ολοκλήρωση και η αντίστοιχη αύξηση της σημασίας της Περιφέρειας θα εξαρτηθεί κυρίως από εξωγενείς αναπτυξιακούς και γεωπολιτικούς παράγοντες περιφερειών άλλων χωρών. Αυτή η προοπτική προσδίδει στην Εγνατία αναπτυξιακό χαρακτήρα, αναδεικνύοντας την, από απλό διάδρομο διαμπερούς διέλευσης οχλούσας εμπορευματικής κυκλοφορίας, σε στοιχείο αναπτυξιακής υποδομής.

Η Περιφέρεια διαθέτει σημαντικούς φυσικούς πόρους, όπως ενεργειακά ορυκτά, μεταλλεύματα, δάση (50% της συνολικής της έκτασης), βοσκότοπους και το 65% των επιφανειακών υδάτινων πόρων της χώρας. Διαθέτει επίσης αξιόλογο φυσικό και δομημένο περιβάλλον.

Στην Περιφέρεια κυριαρχούν δυο βασικοί άξονες ανάπτυξης που προσδιορίζουν σε σημαντικό βαθμό και τις τάσεις εξέλιξης του οικιστικού δικτύου:

- Ο άξονας εξόρυξης λιγνίτη, Φλώρινα - Αμύνταιο - Πτο-λεμαΐδα - Σαριγκιόλ.
- Ο άξονας της γούνας, Καστοριά - Άργος Ορεστικό - Σιάτιστα - Βόϊο.

Το θεσμικό πλαίσιο για την ευρύτερη περιοχή διέπετε από τις προβλέψεις, περιορισμούς και κατευθύνσεις του Περιφερειακού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΠΠΧΣΑΑ) Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας.

Οι γενικοί στόχοι που καθορίζουν και το πρότυπο χωρικής οργάνωσης της Περιφέρειας συγκεκριμενοποιούνται στο χώρο:

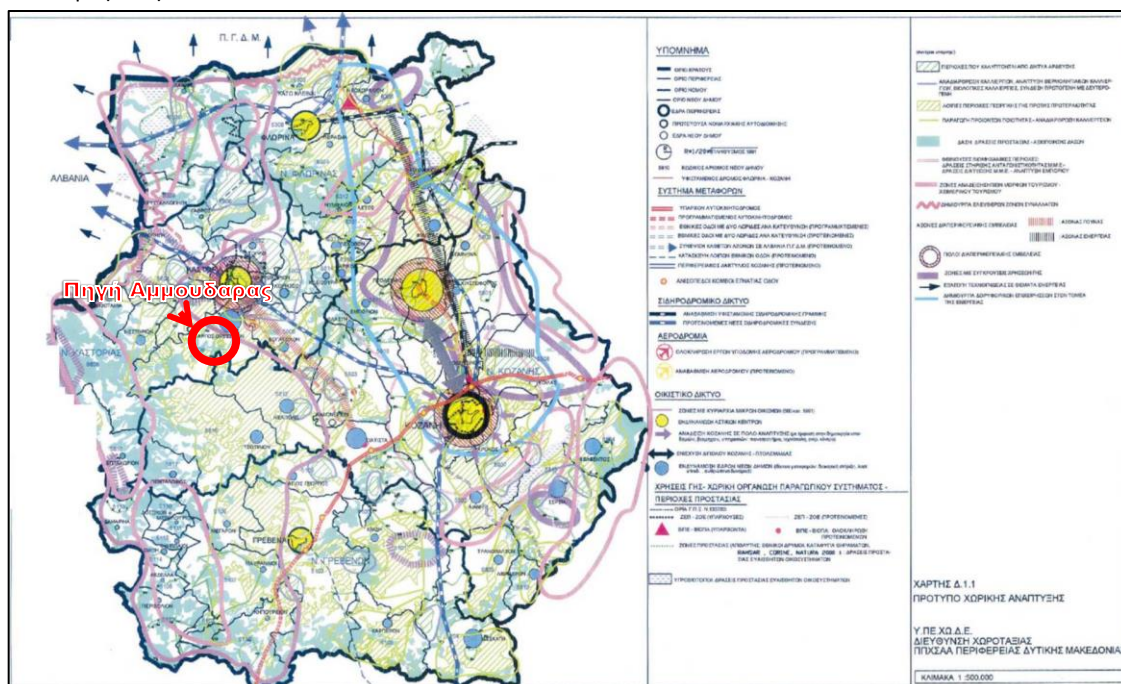
- Με την επιδίωξη συγκρότησης ενός ισόρροπου και πολυκεντρικού δικτύου αστικών κέντρων,
- Με την ενδυνάμωση και βελτίωση των αστικών κέντρων της Περιφέρειας,
- Με την ανάπτυξη ενός βιώσιμου προτύπου ανάπτυξης της υπαίθρου,
- Με την ανάπτυξη ολοκληρωμένων συστημάτων μεταφορών και πρόσβασης της γνώσης,
- Με τη βελτίωση της προσπελασιμότητας της Περιφέρειας και της εσωτερικής της συνοχής,
- Με τη διάχυση της πληροφορίας και της γνώσης,
- Με την αναπτυξιακή αξιοποίηση των φυσικών και πολιτιστικών πόρων,
- Με τη συνεπή διαχείριση των υδατικών πόρων και την πρόληψη των κινδύνων φυσικών καταστροφών.
- Στη συνετή χρήση των φυσικών της πόρων, πράγμα του συνεπάγεται τη συμφιλίωση του ενεργειακού αναπτυξιακού προτύπου με τον έλεγχο και τον περιορισμό της ρύπανσης.

Στην διάρθρωση του οικιστικού δικτύου κυριαρχεί το δίπολο Κοζάνης - Πτολεμαΐδας. Η πόλη της Καστοριάς ορίζεται ως κέντρο δεύτερου επιπέδου και προορίζεται να αναπτυχθεί εκτός από διοικητικό κέντρο του ομώνυμου νομού, και ως βιοτεχνικό και εμπορικό κέντρο με έμφαση στις εξαγωγές, πύλη προς την Αλβανία, κέντρο τουριστικής ανάπτυξης, καθώς και κέντρο βυζαντινού και παραδοσιακού

πολιτισμού, με βασικές προωθητικές δραστηριότητες το εμπόριο, τα τοπικά προϊόντα (δέρμα, γούνα), τον τουρισμό και τον πολιτισμό και την τοπική παράδοση.

Συνδεδεμένο με την ανάπτυξη της Καστοριάς φαίνεται να είναι και το μέλλον του Άργους Ορεστικού, το οποίο θα πρέπει να αντιμετωπισθεί σαν προάστιο της Καστοριάς, ειδικά μετά την αναβάθμιση του αεροδρομίου του, αλλά κυρίως λόγω της συμμετοχής του στο βιοτεχνικό άξονα που σχετίζεται με τον κλάδο επεξεργασίας δέρματος-γούνας.

Η ευρύτερη περιοχή των Λουτρών δεν εμπίπτει σε Περιοχή Ειδικών Χωρικών Παρεμβάσεων (ΠΕΧΠ) που παρουσιάζουν ιδιαίτερα ή κρίσιμα προβλήματα χωρικής ανάπτυξης, τα οποία απαιτούν ειδικό σχεδιασμό και ή ρυθμίσεις, όπως περιοχές που υφίστανται χωρικές επιπτώσεις από μεγάλης κλίμακας έργα, ή απομονωμένες ή παραμεθόριες περιοχές, ή περιοχές με απρόβλεπτες ανάγκες, λόγω φυσικών ή τεχνολογικών καταστροφών ή κινδύνων.



Πηγή: Χάρτης Δ.1.1. «Πρότυπο Χωρικής Οργάνωσης» ΠΠΧΣΑΑ Περιφέρειας Δ. Μακεδονίας (ΦΕΚ 1472Β/2003)

Πολλές από τις διαπιστώσεις του ισχύοντος χωροταξικού της Περιφέρειας, παρά τα 15 χρόνια που έχουν μεσολαβήσει από την έγκρισή του, εξακολουθούν να ισχύουν τόσο ως προς την θέση της Περιφέρειας στον χώρο της Ε.Ε. όσο και στον εθνικό χώρο. Ωστόσο, την τρέχουσα περίοδο, όπως και τα υπόλοιπα Περιφερειακά Πλαίσια της χώρας, βρίσκεται σε διαδικασία αναθεώρησης, όπου στο πλέον πρόσφατο δημοσιευμένο Σχέδιο ΥΑ, σε ορισμένους τομείς εντοπίζονται ορισμένες διαφοροποιήσεις.

Ως εκ τούτου, στο σημείο αυτό, κρίθηκε σκόπιμη, η συνοπτική παράθεση και των κατευθύνσεων της πρότασης αναθεώρησης του ΠΠΧΣΑΑ η οποία βρίσκεται σε τελικό στάδιο αλλά δεν έχει εγκριθεί.

3.3.2 Μελέτη αξιολόγησης, αναθεώρησης και εξειδίκευσης Περιφερειακού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας

Σύμφωνα με την υπό έγκριση πρόταση αναθεώρησης του Χωροταξικού της Περιφέρειας, οι κύριες στρατηγικές κατευθύνσεις για τη θέση και το ρόλο της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας στο Διεθνή και Ευρωπαϊκό χώρο ορίζονται οι ακόλουθες:

- Αξιοποίηση της γωνιαίας θέσης και ενδυνάμωση του ρόλου της Περιφέρειας ως “Περιφέρεια-Πύλη εισόδου της Χώρας” σε μια ευρύτερα αναπτυγμένη διασυνοριακή ζώνη.

- Αναβάθμιση της θέσης της Περιφέρειας στα Διευρωπαϊκά Δίκτυα Μεταφορών και περαιτέρω βελτίωση της συνδεσιμότητάς της με τον Ευρωπαϊκό χώρο με ένα αναπτυγμένο πολυτροπικό σύστημα μεταφορών.
- Αναβάθμιση της θέσης της Περιφέρειας στα Διευρωπαϊκά Ενεργειακά Δίκτυα και συμβολή στην ενίσχυση της ενεργειακής ασφάλειας του ευρωπαϊκού χώρου μέσω της διαφοροποίησης των πηγών προμήθειας.
- Συμβολή στην ανάπτυξη, δικτύωση, συνεργασία και χωρική ολοκλήρωση ενός ισόρροπου και πολυκεντρικού διασυνοριακού χώρου.
- Βελτίωση της θέσης της Περιφέρειας στο διεθνή ανταγωνισμό με την ανάπτυξη μιας δυνατής και εξωστρεφούς τοπικής οικονομίας και την ενίσχυση των ανθεκτικότερων κλάδων της.
- Ενίσχυση του διεθνούς ρόλου της Περιφέρειας ως ενεργειακού κέντρου με την αξιοποίηση και την αύξηση των ανανεώσιμων και εν γένει καινοτόμων πηγών ενέργειας.
- Συμβολή στην προστασία του περιβάλλοντος και στην αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής σε διασυνοριακή και παγκόσμια κλίμακα.

Ειδικά για την ανάπτυξη του τουρισμού που σχετίζεται με την αξιοποίηση των Λουτρών διαπιστώνεται και προτείνεται:

«Στον τριτογενή τομέα υπάρχουν περιθώρια περαιτέρω ανάπτυξης ήπιων και ειδικών μορφών τουρισμού και αναψυχής (χειμερινός τουρισμός, αρχαιολογικός τουρισμός, θρησκευτικός τουρισμός, ορειβατικός-περιπατητικός τουρισμός, οικολογικός τουρισμός, δραστηριότητες αναψυχής, κ.λ.π.) σε συνδυασμό με το φυσικό περιβάλλον, την πολιτιστική κληρονομιά, τις διαχρονικές παραδόσεις και τα παραδοσιακά τοπικά προϊόντα ποιότητας της Περιφέρειας. Για τη συμβολή του τουρισμού στην οικονομία της Περιφέρειας είναι απολύτως απαραίτητη η προώθηση ανταγωνιστικού τουριστικού προϊόντος και η αναζήτηση νέων αγορών εκτός του υπό κρίση εσωτερικού τουρισμού. Από χωρική άποψη είναι απαραίτητη η υποστήριξη δικτύων τουρισμού και παράλληλα, η διαμόρφωση ενός πλαισίου ανάδειξης και αξιοποίησης του κτιριακού τουριστικού αποθέματος που δημιουργήθηκε την προηγούμενη περίοδο και το οποίο δεν πρέπει να υποβαθμιστεί γρήγορα λόγω των συνθηκών κρίσης. Επιπλέον, ιδιαίτερα κρίσιμη θα είναι η κοινή δράση επιχειρήσεων και φορέων του τουρισμού και του πολιτισμού, αλλά και λοιπών συμπληρωματικών δραστηριοτήτων, για τη διαμόρφωση και διακίνηση στην τουριστική αγορά νέων ολοκληρωμένων προτάσεων-πακέτων (δημιουργία διαδρομών τουρισμού-πολιτισμού, ποιοτική αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών και της παραγωγής - διάθεσης πολιτιστικών προϊόντων) με χωρική/θεματική εστίαση».

Η Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας διαθέτει σημαντικό αριθμό φυσικών συστημάτων με συνέχεια, μεγάλη αξία (οικολογική και αισθητική) και ποικίλο καθεστώς προστασίας.

Τα κύρια χαρακτηριστικά του Δήμου Άργους Ορεστικού και οι κατευθύνσεις της πρότασης Αναθεώρησης του ΠΠΧΣΑΑ για τον υποκείμενο σχεδιασμό (ΓΠΣ, ΣΧΟΟΑΠ και λοιπά σχέδια χρήσεων γης) εξειδικεύονται ως εξής:

Ο Δήμος Άργους Ορεστικού, με πληθυσμό 11.802 κατοίκους (απογραφή 2011), συγκεντρώνει το 4% του συνολικού πληθυσμού της Περιφέρειας. Το οικιστικό δίκτυο του Δήμου συγκροτείται από 33 οικισμούς και περιλαμβάνει ένα μεγάλο ημιαστικό κέντρο, το Άργος Ορεστικό, με πληθυσμό 7.473 κατοίκους, 4 οικισμούς με πληθυσμό μεταξύ 501-2.000 κατοίκων, 5 οικισμούς με πληθυσμό 101-500 κατοίκων, 22 οικισμούς με πληθυσμό μέχρι 100 κατοίκους και έναν με μηδενικό πληθυσμό. Ειδικότερα, το Άργος Ορεστικό αντιπροσωπεύει το 63% του συνολικού πληθυσμού του Δήμου.

Οι παραγωγικές δραστηριότητες που αναπτύσσονται στον Δήμο σχετίζονται κυρίως με την γουνοποιία και τον αγροτικό τομέα. Ειδικότερα, ο κλάδος της κτηνοτροφίας εμφανίζεται αρκετά δυναμικός, με σημαντικότερους υποκλάδους την εκτροφή αιγοπροβάτων και γουνοφόρων ζώων.

Έδρα του Δήμου είναι το Άργος Ορεστικό που λειτουργεί ως κέντρο διοίκησης, εμπορίου και υπηρεσιών με περιοχή επιρροής το σύνολο του Δήμου (οικιστικό κέντρο 6ου επιπέδου) και του οποίου ο αναπτυξιακός ρόλος είναι στενά συνδεδεμένος με την γουνοποιία.

Το φυσικό περιβάλλον του Δήμου Άργους Ορεστικού περιλαμβάνει κυρίως αγροτικά και δευτερευόντως δασικά και υδατικά οικοσυστήματα. Ιδιαίτερα σημαντικό θεωρείται το απολιθωμένο δάσος στο Νόστιμο. Οι εντοπιζόμενες ρυθμίσεις προστασίας εξαντλούνται σε κάποια καταφύγια άγριας ζωής. Βασικοί φυσικοί πόροι που εντοπίζονται αφορούν σε κάποια λατομικά ορυκτά καθώς και σε αποθέματα λιγνίτη. Κεντρικά ζητήματα περιβαλλοντικής αλλοίωσης αφορούν στην πίεση του υδατικού δυναμικού λόγω γεωργοκτηνοτροφίας.



Πηγή: Μελέτη Αξιολόγησης, Αναθεώρησης & Εξειδίκευσης ΠΠΧΣΑΑ Δυτικής Μακεδονίας
 Σχέδιο Β.1.1.β-3. Φυσική και πολιτιστική κληρονομιά - Ευρείες ζώνες και δίκτυα φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς

Στο πολιτιστικό περιβάλλον καταγράφεται περιορισμένος αριθμός αρχαιολογικών χώρων- μνημείων της προϊστορικής και κλασικής εποχής, της βυζαντινής-μεταβυζαντινής εποχής και της νεότερης εποχής. Ιδιαίτερα σημαντικός είναι ο αρχαιολογικός χώρος που περικλείεται από τη γραμμή των αρχαίων τειχών στην θέση Αρμενοχώρι στο Άργος Ορεστικό, ο οποίος μάλιστα έχει κηρυχθεί και ιστορικός τόπος και ταυτίζεται με την αρχαία Διοκλητιανούπολη.

Αξιόλογοι οικισμοί του Δήμου είναι το Βογατσικό, όπου διατηρούνται μέχρι σήμερα οικίες με ενδιαφέροντα και αξιόλογα στοιχεία παραδοσιακής αρχιτεκτονικής και ο Βράχος που αποτελεί πετρόκτιστο γραφικό χωριό με πλακόστρωτα καλντερίμια.

Από το εσωτερικό του Δήμου Άργους Ορεστικού διέρχεται ο Κάθετος Άξονας Σιάτιστα-Κρυσταλλοπηγή που αποτελεί μεταφορική υποδομή με ιδιαίτερη αναπτυξιακή σημασία για το σύνολο της Χώρας. Ιδιαίτερα σημαντική μεταφορική υποδομή διαπεριφερειακής εμβέλειας είναι το Αεροδρόμιο του Άργους Ορεστικού, το οποίο εξυπηρετεί την πόλη της Καστοριάς.

Επίσης, από τον Δήμο διέρχεται ο σχεδιαζόμενος Διαδριατικός Αγωγός φυσικού αερίου (Trans Adriatic Pipeline-TAP), ο οποίος αναμένεται να βοηθήσει στην ενεργειακή αναβάθμιση του Δήμου, της Περιφέρειας και της Χώρας.

Από την άποψη της διοικητικής υποδομής, στον Δήμο λειτουργούν υπηρεσίες Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Από την άποψη της κοινωνικής υποδομής, λειτουργούν εξυπηρετήσεις πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, κέντρο υγείας, περιφερειακά ιατρεία, παιδικοί σταθμοί, ΚΑΠΗ, βιβλιοθήκες κλπ. (που έχουν ως επίπεδο αναφοράς το σύνολο του Δήμου), Μουσεία τοπικής σημασίας (Αρχαιολογικό Μουσείο Άργους Ορεστικού και Μουσείο Παλαιοιολογίας και Παλαιοβοτανικής Νόστιμου), καθώς και μία μείζων μονάδα κοινωνικής πρόνοιας, περιφερειακής εμβέλειας, στον τομέα της αποκατάστασης ατόμων με αναπηρίες.

Οι κατευθύνσεις του υπό αναθεώρηση ΠΠΧΣΑΑ εξειδικεύονται για το Δήμο Άργους Ορεστικού ως εξής:

A. Ως προς την αναπτυξιακή φυσιογνωμία

αυτή συναρτάται κυρίως με την εξειδίκευση του Δήμου στον κλάδο της γούνας και τη διεύρυνση του κλάδου αυτού στην παραγωγή πρώτων υλών με την εκτροφή γουνοφόρων ζώων, την ενίσχυση της αγροτικής οικονομίας και ειδικότερα της κτηνοτροφίας, και την ανάδειξη και αξιοποίηση του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος με σκοπό την τουριστική του ανάπτυξη.

Ειδικότερα:

- Είναι αναγκαία η ενίσχυση, προώθηση και προβολή του κυρίαρχου κλάδου της οικονομίας της περιοχής, δηλαδή της γουνοποιίας. Απαιτείται ολοκληρωμένος σχεδιασμός για την ανάπτυξη του ιδιαίτερα δυναμικού κλάδου της εκτροφής γουνοφόρων ζώων, τη διασύνδεσή του με άλλους κλάδους της τοπικής οικονομίας, καθώς και τη διαχείριση των τυχόν σωρευτικών περιβαλλοντικών επιπτώσεών του.
- Κρίνεται απαραίτητη η στήριξη του αγροτικού τομέα και ειδικότερα της κτηνοτροφικής δραστηριότητας και η προώθηση παραδοσιακών κτηνοτροφικών προϊόντων ποιότητας (κρέας αμνοεριφίων, τυροκομικά), καθώς και η παραγωγή και προώθηση νέων αγροτικών προϊόντων με σημαντική προοπτική (αρωματικά-φαρμακευτικά φυτά). Προτεραιότητα πρέπει να δοθεί στην ανάπτυξη της βιολογικής γεωργίας και κτηνοτροφίας και την υποστήριξή τους από μεταποιητικές μονάδες.
- Είναι αναγκαία η προώθηση δράσεων προστασίας, ανάδειξης και αξιοποίησης του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος του Δήμου προς την κατεύθυνση της ανάπτυξης ήπιων μορφών τουρισμού και αναψυχής.
- Για την τουριστική ανάπτυξη της περιοχής κρίνεται σκόπιμη η ανάπτυξη, στήριξη και προβολή του θερμαλιστικού-ιαματικού τουρισμού στην περιοχή της Αμμουδάρας (Ιαματικά Λουτρά Αμμουδάρας). Επίσης, είναι επιθυμητή η τουριστική ανάδειξη και προβολή των οικισμών Βογατσικό και Βράχος με την ένταξή τους σε ευρύτερα τουριστικά δίκτυα γειτονικών Δήμων και συνολικά της Περιφέρειας.

B. Ως προς το οικιστικό δίκτυο, το ρόλο των βασικών οικιστικών κέντρων και τη σχέση πόλης-υπαίθρου

- Απαιτείται ενίσχυση του Άργους Ορεστικού από την άποψη υποδομών, μηχανισμών και άλλων επεμβάσεων, ώστε να αποτελέσει διοικητικό, παραγωγικό και εμπορικό κέντρο της ευρύτερης περιοχής του και να λειτουργήσει ως δυναμικό κέντρο υποστήριξης της Αναπτυξιακής Ενότητας Δήμου και εν τέλει ως πόλος συγκράτησης/έλξης πληθυσμού και οργάνωσης της τοπικής οικονομίας. Είναι αναγκαία η ενδυνάμωση της δικτύωσης των λοιπών οικισμών με το Άργος

Ορεστικό για την διευκόλυνση της πρόσβασης σε υπηρεσίες, διοικητικές-κοινωνικές υποδομές, επικοινωνία και γνώση.

Γ. Ως προς τις αστικές παρεμβάσεις, τις αναπτυξιακές και τις κοινωνικές υποδομές

- Απαιτείται η προώθηση ολοκληρωμένων παρεμβάσεων που θα αναδεικνύουν τον αναπτυξιακό ρόλο και την ιδιαίτερη ταυτότητα του Άργους Ορεστικού και θα διασφαλίζουν την απαιτούμενη ποιότητα ζωής των κατοίκων και την παραμονή τους στην περιοχή.
- Είναι αναγκαία η διασφάλιση της βέλτιστης λειτουργίας του Κέντρου Υγείας Άργους Ορεστικού για την επαρκή κάλυψη των αναγκών της Αναπτυξιακής Ενότητας Δήμου Άργους Ορεστικού ως προς την πρωτοβάθμια περίθαλψη.
- Κρίνεται χρήσιμη η εξασφάλιση μονάδας ανοιχτής φροντίδας και δημιουργικής απασχόλησης για άτομα με ειδικές ανάγκες στο Άργος Ορεστικό, με επίπεδο εξυπηρέτησης την Αναπτυξιακή Ενότητα Δήμου Ορεστίδος.
- Σημαντική προτεραιότητα για την αναπτυξιακή φυσιογνωμία του Δήμου θεωρείται η προβολή και ανάδειξη των μουσείων τοπικής εμβέλειας του Δήμου (Αρχαιολογικό Μουσείο Άργους Ορεστικού και Μουσείο Παλαιοντολογίας και Παλαιοβοτανικής Νόστιμου).

Δ. Ως προς τα μεταφορικά δίκτυα και τις λοιπές τεχνικές υποδομές

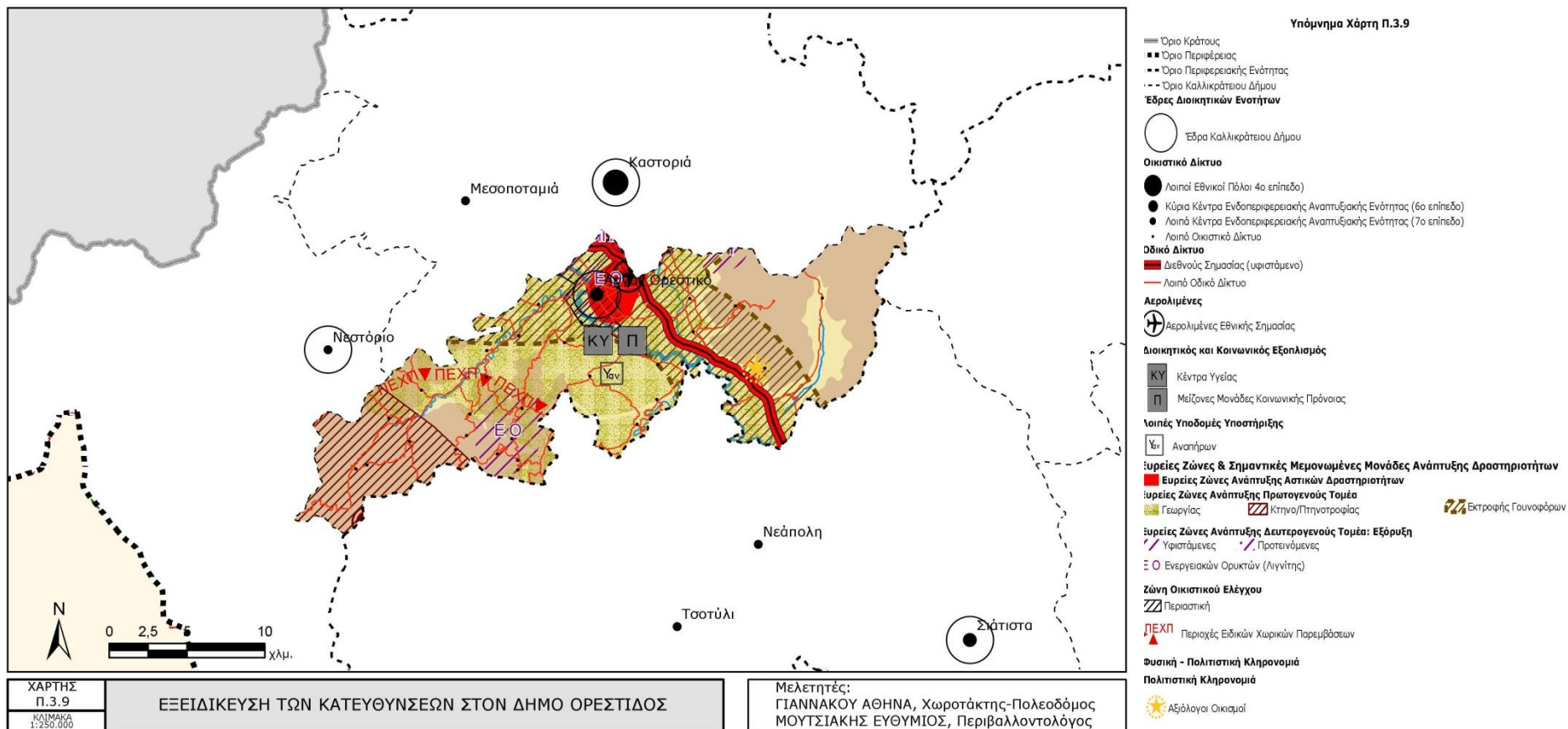
- Είναι αναγκαία η βελτίωση των μεταφορικών συνδέσεων του Δήμου, με προτεραιότητα στη σύνδεση του Άργους Ορεστικού με: α) το απολιθωμένο δάσος στο Νόστιμο και τα Ιαματικά Λουτρά Αμμουδάρας και β) τους ορεινούς οικισμούς του Δήμου.
- Κρίνεται απαραίτητη η ολοκλήρωση των αναγκαίων τεχνικών υποδομών σε όλους τους οικισμούς του Δήμου. Ειδικότερα για τους μικρούς οικισμούς κάτω των 2.000 κατοίκων απαιτείται η εκπόνηση σχεδίου εναλλακτικών επιλογών ανάπτυξης υποδομών διαχείρισης αστικών λυμάτων στα πλαίσια συνολικού περιφερειακού σχεδιασμού.

Ε. Ως προς το φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον

- Απαιτείται η προστασία, ανάδειξη και αποκατάσταση της φυσικής-πολιτιστικής κληρονομιάς και του τοπίου (αρχαιολογικός χώρος στη θέση Αρμενοχώρι, απολιθωμένο δάσος στο Νόστιμο) και η διατήρηση της ποιότητας των φυσικών και ανθρωπογενών πόρων του Δήμου με την προώθηση σχετικών προγραμμάτων και την εφαρμογή συγκεκριμένων δράσεων προς την κατεύθυνση της έγκαιρης πρόληψης φαινομένων υποβάθμισής τους.
- Βασική και διαρκής προτεραιότητα είναι η ανάδειξη, διατήρηση και διαχείριση των αρχαιολογικών χώρων και μνημείων του Δήμου, με τη συγκρότησή τους σε πολυθεματικά δίκτυα διαπεριφερειακού και περιφερειακού επιπέδου.
- Προτείνεται η υπαγωγή σε καθεστώς ειδικής προστασίας των αξιόλογων οικισμών του Δήμου με προτεραιότητα το Βογατσικό και τον Βράχο και η προώθηση δράσεων ανάδειξης του παραδοσιακού χαρακτήρα τους.
- Απαιτείται η προώθηση της δημιουργίας ενιαίων δικτύων φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, με βασικούς κόμβους το απολιθωμένο δάσος στο Νόστιμο και τον ποταμό Αλιάκμονα, και εν γένει η ανάδειξη και αξιοποίησή τους καθώς και η σύνδεσή τους με αντίστοιχα δίκτυα γειτονικών Δήμων.

ΣΤ. Ως προς τον υποκείμενο σχεδιασμό

- Απαιτείται η ολοκλήρωση του χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού στο σύνολο του Δήμου με προτεραιότητα σε όποιες Δημοτικές Ενότητες έχει ήδη ξεκινήσει (Δημοτικές Ενότητες Άργους Ορεστικού και Ίωνος Δραγούμη).

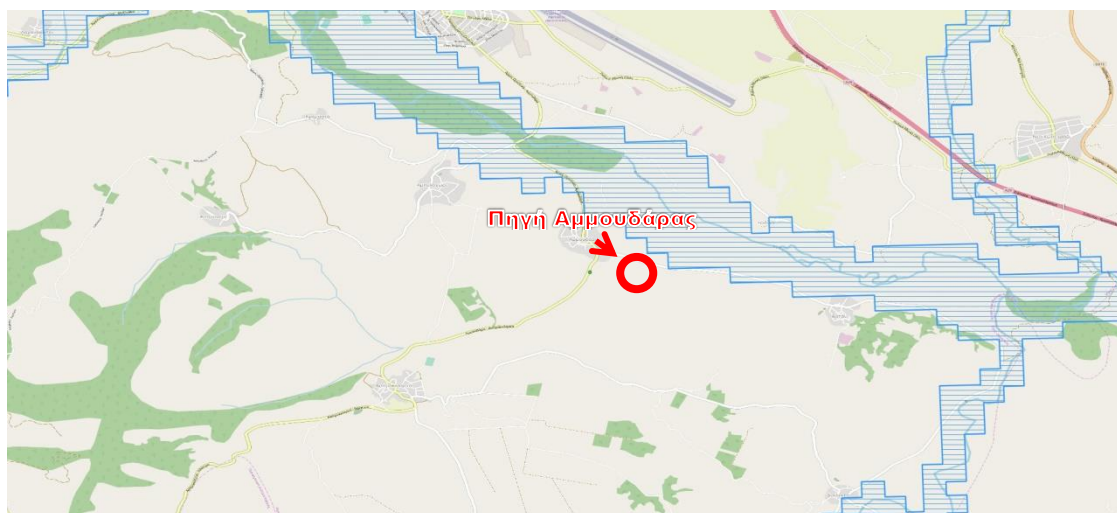


Πηγή: Μελέτη Αξιολόγησης, Αναθεώρησης & Εξειδίκευσης ΠΠΧΣΑΑ Δυτικής Μακεδονίας
 Χάρτης Π.3.5 Εξειδίκευση των Κατευθύνσεων της Μελέτης στον Δήμο Άργους Ορεστικού

3.3.3 «Σχέδιο Διαχείρισης Κινδύνων Πλημμύρας των Λεκανών Απορροής των Υδατικού Διαμερίσματος Δυτικής Μακεδονίας (GR09)»

Στα πλαίσια Ευρωπαϊκής Οδηγίας 2007/60/ΕΚ για την Αξιολόγηση και τη Διαχείριση των Κινδύνων Πλημμύρας, της Κ.Υ.Α. Η.Π. 31822/1542/Ε103/2010 (ΦΕΚ Β' 1108/21.07.2010), περί Αξιολόγησης και διαχείρισης των κινδύνων πλημμύρας, σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της Οδηγίας 2007/60/ΕΚ και του Ν. 3199/2003 (ΦΕΚ 280/Α/9.12.2003) «Προστασία και διαχείριση των υδάτων - Εναρμόνιση με την Οδηγία 2000/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου» με την οποία εναρμονίζεται το εθνικό δίκαιο προς τις διατάξεις της Οδηγίας, εκπονήθηκε «Σχέδιο Διαχείρισης Κινδύνων Πλημμύρας των Λεκανών Απορροής ποταμών του Υδατικού Διαμερίσματος Δυτικής Μακεδονίας (ΕΛ09)» το οποίο εγκρίθηκε με την υπ'αρ. ΥΠΕΝ/ΓρεΓΥ/41387/331Απόφαση (ΦΕΚ 2689Β/2018).

Η θέση της πηγής και των γεωτρήσεων του ιαματικού Πόρου της Αμμουδάρας όπως και ο ξενώνας δεν εμπίπτουν εντός Ζώνης Επικινδυνότητας Πλημμύρας, και ειδικότερα στην Ζώνη «Χαμηλή ζώνη άνω ρου π. Αλιάκμονα και λίμνης Καστοριάς» (ΕΛ09ΑΚ0007)



Χάρτης Κινδύνου Πλημμύρας: Χαμηλή ζώνη άνω ρου Π.Αλιάκμονα και Λίμνης Καστοριάς

Πηγή: <http://floods.ypeka.gr/index.php/sxedia-diaxeirisis/dyt-makedonia-gr09>

Τα Μέτρα για την διαχείριση κινδύνων πλημμύρας διακρίνονται ανάλογα με τον άξονα δράσης διαχείρισης των κινδύνων πλημμύρας (Πρόληψη, Προστασία, Ετοιμότητα, Αποκατάσταση).

Στα μέτρα «πρόληψης» περιλαμβάνονται μέτρα για την αποφυγή εγκατάστασης νέων ή επιπρόσθετων αποδεκτών πλημμυρικού κινδύνου, μέτρα για την μετεγκατάσταση σε ζώνες με χαμηλότερη πιθανότητα πλημμύρας και μέτρα για την προσαρμογή των αποδεκτών ώστε να μειωθούν οι αρνητικές επιπτώσεις από ένα πλημμυρικό γεγονός.

3.3.4 «Σχέδιο Διαχείρισης των Λεκανών Απορροής Ποταμών του Υ.Δ. Δυτικής Μακεδονίας -»

Η περιοχή του έργου σύμφωνα με το Σχέδιο Διαχείρισης των Λεκανών Απορροής Ποταμών του Υ.Δ. Δυτικής Μακεδονίας (ΦΕΚ 4676Β/2017) είναι ενταγμένη στην ΛΑΠ Αλιάκμονα (GR02) και πιο συγκεκριμένα στην υδρολογική υπολεκάνη του ποταμού Αλιάκμονα.

Η λειτουργία του υδροθεραπευτηρίου Αμμουδάρας του Δήμου Άργους Ορεστικού είναι απολύτως συμβατή με το πρόγραμμα μέτρων του Σχεδίου Διαχείρισης των Λεκανών Απορροής Ποταμών του Υ.Δ. Δυτικής Μακεδονίας καθώς δεν προκύπτουν αρνητικές επιπτώσεις για την ΛΑΠ Αλιάκμονα.

3.4 Χωροταξικός Σχεδιασμός σε τοπικό επίπεδο

Για την περιοχή του Δήμου Άργους Ορεστικού δεν έχει εγκριθεί Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο

3.5 Σύνοψη κατευθύνσεων υπερκείμενου χωροταξικού σχεδιασμού

Με βάση την διαπιστώσεις και τις κατευθύνσεις των Πλαισίων Χωροταξικού Σχεδιασμού που έχουν εγκριθεί σε επίπεδο χώρας και Περιφέρειας συμπεραίνεται:

- Η ευρύτερη περιοχή των Λουτρών Αμμουδάρας εμπίπτει αναπτυξιακά σε περιοχή αγροτικού χώρου
- Η έκταση των Λουτρών, δεν εμπίπτει εντός προστατευόμενων περιοχών περιβαλλοντικής αξίας (NATURA 2000, ΤΙΦΚ, κ.λ.π).
- Η περιοχή δεν εμπίπτει εντός αναπτυγμένων τουριστικών περιοχών
- Η Περιφέρεια δεν εμπίπτει σε περιοχές προτεραιότητας ΑΠΕ.
- Για την περιοχή της Π.Ε.Καστοριάς η γενική προτεραιότητα άσκησης χωρικής πολιτικής για τη μεταποίηση καθορίζεται ως Μέση (1,5).
- Τα αναπτυξιακά έργα που έχουν πρόσφατα ολοκληρωθεί με κυριότερο την διάνοιξη της Εγνατίας Οδού, βελτιώνουν την σύνδεση της περιοχής με τους αναπτυξιακούς άξονες της χώρας.
- Η λειτουργία της Εγνατίας οδού οδήγησε στην πλήρη άρση του ακριτικού χαρακτήρα της Περιφέρειας και επαναπροσδιορίζεται ο ρόλος της σε έναν ευρύτερο Βαλκανικό και Κεντροευρωπαϊκό χώρο.
- Η ευρύτερη περιοχή διαθέτει αξιόλογο φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον που μπορεί να ενταχθεί σε ενιαίο δίκτυο ήπιων τουριστικών δραστηριοτήτων συμβατών με την λουτροθεραπεία.
- Για τη συμβολή του τουρισμού στην οικονομία της Περιφέρειας είναι απολύτως απαραίτητη η προώθηση ανταγωνιστικού τουριστικού προϊόντος και η αναζήτηση νέων αγορών εκτός του υπό κρίση εσωτερικού τουρισμού.
- Η θέση του ιαματικού πόρου εμπίπτει εντός Ζώνης Δυνητικά Υψηλού Κινδύνου Πλημμύρας (ΖΔΥΚΠ) σύμφωνα με το «Σχέδιο Διαχείρισης Κινδύνων Πλημμύρας των Λεκανών Απορροής ποταμών του Υδατικού Διαμερίσματος Δυτικής Μακεδονίας (ΕΛ09)» ενώ η έκταση των εγκαταστάσεων του Ξενώνα ανάντη της επαρχιακής οδού, βρίσκεται εκτός.
- Η λειτουργία του υδροθεραπευτηρίου Αμμουδάρας του Δήμου Άργους Ορεστικού είναι απολύτως συμβατή με το πρόγραμμα μέτρων του Σχεδίου Διαχείρισης των Λεκανών Απορροής Ποταμών του Υ.Δ. Δυτικής Μακεδονίας καθώς δεν προκύπτουν αρνητικές επιπτώσεις για την ΛΑΠ Αλιάκμονα.
- Οι λοιπές παραγωγικές δραστηριότητες της περιοχής είναι συμβατές με την τουριστική δραστηριότητα στην περιοχή.
- Ως ειδική κατηγορία υποδομής Ιαματικού Τουρισμού, υπόκειται στις εξής στρατηγικές κατευθύνσεις χωρικής οργάνωσης και ανάπτυξης:
 - α) Αξιοποίηση των ιαματικών φυσικών πόρων με σκοπό την ανάπτυξη περιοχών θερμάλισμου με κριτήρια:
 - ✓ Την αξία/ιαματικότητα/θεραπευτικές ιδιότητες (με βάση σύγχρονα επιστημονικά δεδομένα), σε συνδυασμό με την επάρκεια του φυσικού πόρου για τη βιωσιμότητα της επένδυσης.
 - ✓ Την ποιότητα του φυσικού και οικιστικού περιβάλλοντος της ευρύτερης περιοχής του φυσικού ιαματικού πόρου.
 - ✓ Το βαθμό χωροταξικής ένταξης τους σε περιοχές που παρουσιάζουν ευρύτερο τουριστικό ενδιαφέρον.
 - ✓ Την προσβασιμότητα της περιοχής και την υποστήριξη της με σύγχρονη τεχνική και κοινωνική υποδομή.
 - ✓ Τη δυνατότητα υποστήριξης με ξενοδοχειακές υποδομές υψηλών προδιαγραφών καθώς και με συναφείς εγκαταστάσεις ελεύθερου χρόνου, αναψυχής, αθλητισμού.
 - β) Λήψη μέτρων για τη διαφύλαξη του φυσικού πόρου από τη ρύπανση και γενικότερα κάθε είδους υποβάθμιση.

γ) Συνεχής παρακολούθηση της ποιότητας των ιαματικών μέσων, ανάπτυξη σχετικής επιστημονικής έρευνας/τεκμηρίωσης των θεραπευτικών ιδιοτήτων σε συνδυασμό με τις εφαρμοζόμενες τεχνικές και εκπαίδευση/εξειδίκευση επιστημονικού και μη προσωπικού.

δ) Ανάδειξη και χαρακτηρισμός λουτροπόλεων σε περιοχές που διαθέτουν ιαματικούς φυσικούς πόρους (φυσικά νερά, ατμοί, φυσικά αέρια, πηλοί κ.λπ.), και όπου αναπτύσσεται ή δύναται να αναπτυχθεί συνολική προσφορά τουριστικών δραστηριοτήτων, προϊόντων και υπηρεσιών επικεντρωμένων στην παροχή υπηρεσιών θερμαλισμού, υγείας, ευεξίας, αποκατάστασης.

ε) Δημιουργία γενικότερα κέντρων θεραπευτικού τουρισμού (θερμαλισμού, θαλασσοθεραπείας, υδροτουρισμού – spa, τουρισμού ευεξίας – wellness, κ.ά.) με έμφαση στον συνδυασμό πρόληψης/θεραπείας – αποκατάστασης, αναψυχής και παραθερισμού σε περιοχές που διαθέτουν, σε αντιστοιχία με το αντικείμενο «θεραπείας», κατάλληλους πόρους, ιδιαίτερα σε αναπτυσσόμενες ή αναπτυσσόμενες τουριστικά περιοχές της χώρας με καλή προσβασιμότητα

4. Στοιχεία σύνθεσης περιφερειακού τουριστικού προϊόντος και αναγνώριση αλληλεπιδράσεων και εξαρτήσεων με τον υφιστάμενο ιαματικό τουρισμό

Η Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας (Π.Δ.Μ.) είναι μία από τις δεκατρείς (13) Περιφέρειες της χώρας και έχει έκταση 9.451 km² και πληθυσμό 283.689 κατοίκους σύμφωνα με την απογραφή του 2011. Στα δυτικά συνορεύει με την Περιφέρεια Ηπείρου, ανατολικά με την Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας, βόρεια με την Αλβανία και την Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας και νότια με τη Περιφέρεια Θεσσαλίας.

Αποτελείται από τέσσερις (4) Περιφερειακές Ενότητες (Γρεβενών, Κοζάνης, Καστοριάς και Φλώρινας) και 12 Δήμους όπως αυτοί προέκυψαν έπειτα από την εφαρμογή του Προγράμματος «Καλλικράτης» το 2010. Η πόλη της Κοζάνης είναι η πρωτεύουσα της Περιφέρειας με τον πληθυσμό της Π.Ε. Κοζάνης να αποτελεί το 52,94% του πληθυσμού της Π.Δ.Μ. Η δεύτερη σε πληθυσμό Περιφερειακή Ενότητα είναι η Π.Ε. Φλώρινας με μικρή διαφορά από τη Π.Ε. Καστοριάς, ενώ τελευταία βρίσκεται η Π.Ε. Γρεβενών ο πληθυσμός της οποίας αποτελεί μόλις το 11,2% του πληθυσμού της Π.Δ.Μ. όπως αποτυπώνεται και στον ακόλουθο πίνακα.

Πίνακας 6: Πληθυσμός της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας ανά Π.Ε.

ΠΕΡΙΟΧΗ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ
Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης	150.196
Περιφερειακή Ενότητα Καστοριάς	50.322
Περιφερειακή Ενότητα Φλώρινας	51.414
Περιφερειακή Ενότητα Γρεβενών	31.757
Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας	283.689

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, απογραφή πληθυσμού 2011

Η Π.Δ.Μ. εμφανίζει δραστηριότητες σε όλους τους τομείς της οικονομίας (πρωτογενής, δευτερογενής, τριτογενής) αν και η οικονομία της στηρίζεται κατά κύριο λόγο στον τριτογενή τομέα παραγωγής χωρίς όμως να παραβλέπεται το γεγονός ότι η Π.Δ.Μ. αποτελεί το κατ' εξοχήν ενεργειακό κέντρο της χώρας αφού οι μονάδες που βρίσκονται στα γεωγραφικά της όρια συμμετείχαν με ποσοστό 52-55% στη συνολική ηλεκτρική παραγωγή στο διασυνδεδεμένο σύστημα (περίοδος 2010-2012). Από τις υπόλοιπες δραστηριότητες ο τουρισμός, αν και αποτελεί τον λιγότερο ελκυστικό τουριστικό προορισμό της χώρας, είναι ο τομέας της οικονομίας που εμφανίζει τις καλύτερες προϋποθέσεις για την περαιτέρω ανάπτυξή του (πλούσιο φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον), ο οποίος με την αξιοποίηση των τεχνολογικών και μη καινοτομιών μπορεί να δώσει σημαντική ώθηση στον κλάδο αλλά και την οικονομία της Π.Δ.Μ. γενικότερα.

4.1 Το τουριστικό προϊόν της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας

Σύμφωνα με στοιχεία μελέτης⁴ του Συνδέσμου Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων (ΣΕΤΕ), η συμβολή του τουρισμού στο Περιφερειακό Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν της Π.Δ.Μ. είναι μόλις 2% όταν αντίστοιχα σε επίπεδο χώρας ο τουρισμός συμβάλλει στη δημιουργία τουλάχιστον του 9% του ΑΕΠ. Μάλιστα, η Π.Δ.Μ. βρίσκεται στην τελευταία θέση μεταξύ των Περιφερειών γεγονός που αποδεικνύει την ελάχιστη συμμετοχή της στο ΑΕΠ της χώρας.

Η Π.Δ.Μ. είναι μία κατ' εξοχήν ορεινή περιοχή αφού δεν υπάρχει περιοχή που να βρίσκεται κάτω από το υψόμετρο των 200μ. Η περιοχή προσδιορίζεται γεωμορφολογικά από τους ορεινούς όγκους που τη διατρέχουν και είναι η οροσειρά της Πίνδου στο δυτικό τμήμα της, ο όγκος του Βόρα στα σύνορα με τα Σκόπια, το όρος Βέρμιο που τη χωρίζει από τη Κεντρική Μακεδονία, τα Πιέρια όρη στα νοτιοανατολικά και τα Καμβούνια στα νότια. Τέλος, υπάρχει και μία οροσειρά που διασχίζει τη Π.Δ.Μ. με κατεύθυνση ΒΔ-ΝΑ και αρχίζει από το Βαρνούντα και καταλήγει στο όρος Βούρινο.

⁴ Η συμβολή του τουρισμού στην ελληνική οικονομία το 2014 – συνοπτική απεικόνιση βασικών μεγεθών

Λόγω των προαναφερθέντων γεωμορφολογικών χαρακτηριστικών της αφού αποτελεί τη μοναδική Περιφέρεια της χώρας χωρίς πρόσβαση στη θάλασσα αλλά με το μεγαλύτερο στη χώρα δυναμικό επιφανειακών υδάτων (σχεδόν το 65% των επιφανειακών υδάτων της Ελλάδος με 11 φυσικές και τεχνητές λίμνες), επικράτησαν διαφορετικά πρότυπα τουρισμού.

Στην Π.Δ.Μ. δεν υπάρχουν κορεσμένες τουριστικά περιοχές με τους κυριότερους τόπους προσέλκυσης επισκεπτών να αποτελούν τα τρία χιονοδρομικά της κέντρα, η πόλη της Καστοριάς, τη περιοχή των Πρεσπών και το Νυμφαίο. Ακόμη, κατά τους καλοκαιρινούς μήνες σημειώνεται μεγαλύτερη τουριστική κίνηση σε κάποιους οικισμούς (Άγιος Παντελεήμονας, Βλάστη, Σιάτιστα, Νεστόριο).

Ωστόσο, τα ιδιαίτερα γεωφυσικά γνωρίσματα που συμπληρώνονται με την παρουσία των ορεινών όγκων διαμορφώνουν μία χωροταξική ενότητα που θα μπορούσε να αναδειχθεί σε ελκυστικό τόπο ανάπτυξης δραστηριοτήτων τουρισμού. Διαθέτει ιδιαίτερα αξιόλογο φυσικό περιβάλλον και πλούσια πολιτιστική κληρονομιά, γνωρίσματα που της προσδίδουν σημαντικές δυνατότητες τουριστικής ανάπτυξης.

Ο ύπαρξη των φυσικών πόρων και ο συνδυασμός τους με τους ανθρωπογενείς αλλά και τις υφιστάμενες τουριστικές εγκαταστάσεις διαμονής, εστίασης, ψυχαγωγίας, μπορούν να συμβάλουν αποφασιστικά στην οικονομική ανάπτυξη, την πληθυσμιακή διατήρηση, τη διατήρηση και δημιουργία θέσεων εργασίας και γενικότερα να υποστηρίξουν την ποιοτική διαβίωση στην Περιφέρεια.

Στη συνέχεια παρατίθενται στοιχεία του τουριστικού προϊόντος της Π.Δ.Μ. η αξιοποίηση των οποίων μπορεί να συμβάλει στη δημιουργία νέων μορφών τουρισμού και την τόνωση της οικονομίας της περιοχής. Αναλυτικότερα το τουριστικό προϊόν της περιφέρειας αποτελείται από:

- **Φυσικοί πόροι** (δασικά και λιμναία οικοσυστήματα, ορεινοί όγκοι, κ.α.), που η αισθητική τους αξία τους καθιστούν κατάλληλους για την ανάπτυξη δραστηριοτήτων όπως η πεζοπορία, η παρατήρηση της φύσης, η παρατήρηση πουλιών και ζώων, η συλλογή μανιταριών, η ανάπτυξη αθλητικών δραστηριοτήτων (σκι, αναρρίχηση, ποδηλασία, αεροπτερισμός, κ.λ.π.), με στόχο την ανάπτυξη του οικολογικού – φυσιολατρικού τουρισμού, του τουρισμού περιπέτειας και του χειρσαίου αθλητικού τουρισμού αναψυχής.
- **Γεωλογικοί σχηματισμοί** και ευρήματα δημιουργούν ενδιαφέροντες γεωτόπους με ιδιαίτερη σημασία ως προς τη σπανιότητα, την επιστημονική και εκπαιδευτική τους αξία. Η περιοχή οργανώνεται υπό το γεωπάρκο Τηθύος που περιλαμβάνει μοναδικής σπανιότητας γεωλογικά εκθέματα που αναφέρονται στη γένεση της Ευρωπαϊκής Ηπείρου, πρόσφατους σχηματισμούς που αναφέρονται στην εποχή των παγετώνων και παλαιοντολογικά ευρήματα που αναφέρονται σε προϊστορικές εποχές. Κυριότερα γεωπάρκα αναφέρονται:
 - Τα «Μπουχάρια – Νοχτάρια» της Π.Ε. Κοζάνης, φυσικές γεωμορφές που έχουν το σχήμα χωμάτινης κολόνας από άμμο, κροκάλες, μάργες και άργιλο που προήλθαν από τη διάβρωση του εδάφους σε διάστημα χιλιάδων ετών.
 - Το Φαράγγι Σερβίων, όπου υπάρχουν διαβρωμένα πετρώματα που σχηματίζουν ιδιαίτερες μορφές (Μαρμαρωμένος Δεσπότης, Αρκούδα, Αετός)
 - Η Μηλιά Γρεβενών, όπου ανακαλύφθηκαν παλαιοντολογικά ευρήματα (χαυλιόδοντες 3 εκ. ετών μήκους 5 μέτρων) που εκθέτονται στο Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Μηλιάς.
 - Ακόμη, καταγράφεται μεγάλος αριθμός σπηλαίων (κηρυγμένων και μη) με περισσότερο αναγνωρίσιμο το σπήλαιο του Δράκου στη πόλη της Καστοριάς.
- **Προστατευμένες περιοχές.** Στη Π.Δ.Μ. υπάρχουν πολλές περιοχές ιδιαίτερης οικολογικής και αισθητικής ιδιαιτερότητας που εμπίπτουν σε θεσμικό καθεστώς προστασίας και διαχείρισης. Οι περιοχές αυτές μπορεί να επικαλύπτονται, να είναι ανεξάρτητες μεταξύ τους και συνιστούν δίκτυα

φυσικών περιοχών με αναγνωρισμένη αισθητική, περιηγητική και αισθητική αξία, σε μία πλέον διακριτή ζώνη τοπίου. Αυτές κωδικοποιούνται ως εξής⁵:

- Διεθνής Σύμβαση Ραμσάρ (1 περιοχή)
- Διεθνής Σύμβαση για τα βιογενετικά αποθέματα (3 περιοχές)
- Ευρωπαϊκό Δίκτυο Προστασίας της φύσης (NATURA 2000) (20 περιοχές)
- Εθνικά Πάρκα (2 περιοχές) και Εθνικοί Δρυμοί (2 περιοχές)
- Περιοχές απόλυτης προστασίας της φύσης (3 ζώνες μιας συγκεκριμένης περιοχής)
- Περιοχές προστασίας της φύσης (4 ζώνες 3 περιοχών)
- Διατηρητέα μνημεία της φύσης (εντοπίζονται σε μία περιοχή)
- Καταφύγια άγριας ζωής (41 περιοχές)
- Εκτροφεία θηραμάτων (3 περιοχές)
- Τοπία ιδιαίτερου φυσικού κάλους (18 περιοχές)

Τέτοιες περιοχές που εμπεριέχονται στις παραπάνω κατηγορίες είναι:

- Το Εθνικό Διεθνές Πάρκο Πρεσπών, στο οποίο περιλαμβάνονται οι ομώνυμες λίμνες, η ζώνη του Εθνικού Δρυμού, η ορεινή ζώνη δασικών εκτάσεων και οι παρόχθιες ζώνες των αγροτικών εκμεταλλεύσεων και των οικισμών.
 - Το Εθνικό Πάρκο Πίνδου εντός του οποίου περιλαμβάνεται ο Εθνικός Δρυμός Πίνδου (Βάλια Κάλντα), πέντε (5) περιοχές του Πανευρωπαϊκού Δικτύου Προστατευόμενων Περιοχών «NATURA 2000» και ένα βιογενετικό απόθεμα στο πυρήνα της Βάλια Κάλντα. Η περιοχή είναι πλούσια σε είδη χλωρίδας και αποτελεί σημαντικό βιότοπο για μεγάλα θηλαστικά όπως η αρκούδα, ο λύκος, το ζαρκάδι, κ.λ.π.
 - Βόρας – Βεγορίτιδα, με την περιοχή της λίμνης Βεγορίτιδας, που είναι πλούσια σε ορνιθοπανίδα, να λειτουργεί συμπληρωματικά με τον ορεινό όγκο του Βόρα, του οποίου το κέντρο βρίσκεται στη ΠΚΜ.
 - Βίτσι – Χειμαδίτιδα – Ζάζαρη, με τις λίμνες Χειμαδίτιδα και Ζάζαρη να αποτελούν δύο αβαθείς λίμνες με εκτεταμένους καλαμιώνες που αποτελούν βιότοπο για πολλά πουλιά. Προς τα δυτικά από τις λίμνες αναπτύσσεται το όρος Βίτσι, που αποτελεί σημαντικό βιότοπο της καφέ αρκούδας, στις πλαγιές του οποίου βρίσκονται οι εγκαταστάσεις των κέντρων περίθαλψης αρκούδας (Νυμφαίο) και λύκου (Αγραπιδιά) που αποτελούν σημαντικούς πόλους έλξης επισκεπτών και εμπλουτίζουν το τουριστικό προϊόν της περιοχής με επίκεντρο το Νυμφαίο.
 - Λίμνη Καστοριάς. Η λίμνη αποτελεί σημαντικό υγρότοπο για τα πουλιά και χρησιμεύει ως τόπος αναπαραγωγής, διατροφής και διαχείμασής τους. Η ορνιθοπανίδα της περιοχής είναι πλούσια και σπάνια. Ακόμη, έχουν αναπτυχθεί σημαντικές υποδομές και δραστηριότητες στον παραλίμνιο χώρο (μονοπάτια, πολιτιστικές δραστηριότητες, κ.λ.π.) που συνθέτουν έναν αξιόλογο τουριστικό προορισμό.
- **Μνημεία και αρχαιολογικοί χώροι.** Στη Π.Δ.Μ. υπάρχουν συνολικά 500 κηρυγμένα μνημεία και αρχαιολογικοί χώροι που παρουσιάζουν σημαντική χρονική και χωρική διαφοροποίηση. Συγκεκριμένα, υπάρχουν 42 μνημεία – χώροι της προϊστορικής και κλασικής εποχής η πλειονότητα των οποίων βρίσκεται στην Π.Ε. Κοζάνης (26), 283 μνημεία – χώροι της βυζαντινής και μεταβυζαντινής εποχής η πλειονότητα των οποίων βρίσκεται στη Π.Ε. Κοζάνης (111) και Π.Ε. Καστοριάς (90) και 175 της νεότερης εποχής η πλειονότητα των οποίων βρίσκεται στη Π.Ε. Καστοριάς (74). Στη Π.Ε. Γρεβενών βρίσκονται 3 μνημεία – χώροι της προϊστορικής και κλασικής εποχής, 31 μνημεία – χώροι της βυζαντινής και μεταβυζαντινής εποχής και 6 μνημεία – χώροι της νεότερης εποχής. Οι σημαντικότεροι αρχαιολογικοί χώροι της Π.Δ.Μ. είναι:
 - Αρχαιολογικός χώρος Αιανής (5^{ος} π.Χ. αιώνας)

⁵ ΥΠΕΚΑ 2015, Αξιολόγηση, αναθεώρηση και εξειδίκευση του Περιφερειακού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας

- Αρχαιολογικός χώρος Δισπηλιού (5.000 π.Χ.) ο οποίος είναι ο αρχαιότερος που βρέθηκε στην Ευρώπη.

Οι βυζαντινές και μεταβυζαντινές αρχαιότητες περιλαμβάνουν ως επί το πλείστον Ιερούς Ναούς και Μονές. Στη Π.Ε. Γρεβενών απαντώνται πολλά αξιόλογα γεφύρια τα οποία θεωρούνται τα μεγαλύτερα και εντυπωσιακότερα της Μακεδονίας και συγκεντρώνονται κυρίως στον Βενέτικο ποταμό.

Τα νεότερα μνημεία περιλαμβάνουν ως επί το πλείστον οικίες και αρχοντικά

- **Χαρακτηρισμένοι ιστορικοί τόποι**, και συγκεκριμένα:
 - Στη Καστοριά, ο επί της Ακροπόλεως και παρά την νέα δεξαμενή Καστοριάς και σε ακτίνα 6 μέτρων χώρος
 - Οι συνοικίες Αποζάρι και Ντολτσό της Καστοριάς,
 - Η περιοχή του οικισμού Σπηλαίου Γρεβενών,
 - Οι συνοικίες «Χώρα» και «Γεράνεια» της Σιάτιστας
 - Το ιστορικό κέντρο της Φλώρινας
 - Ο οικισμός Νυμφαίο στη Π.Ε. Φλώρινας,
 - Ο οικισμός Πολυκέρασο στη Π.Ε. Καστοριάς,
 - Η περιοχή που περικλείεται από τη γραμμή των αρχαίων τειχών στη θέση Αρμενοχώρι στο Άργος Ορεστικό
 - Το κτήμα της Γεωργικής Σχολής Φλώρινας
- **Μουσεία** που προβάλλουν τα ήθη και έθιμα της περιοχής, την τέχνη, το φυσικό περιβάλλον αλλά και ευρήματα ιστορικών περιόδων όπως το αρχαιολογικό μουσείο Αιανής, Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Μηλέας, Μουσείο Παλαιοντολογίας και Παλαιο-βοτανικής Νόστιμου, Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης Φλώρινας, κ.λ.π.
- **Παραδοσιακοί οικισμοί.** Στη Π.Δ.Μ. καταγράφονται 40 αξιόλογοι οικισμοί από τους οποίους μόνο 7 είναι κηρυγμένοι ως παραδοσιακοί, οι περισσότεροι των οποίων είναι ορεινοί. Οι οικισμοί είναι είτε μεμονωμένοι είτε απαντώνται σε συγκεντρώσεις μικρότερων οικισμών με κοινά πολιτισμικά χαρακτηριστικά.
Σημαντικοί και αξιόλογοι παραδοσιακοί οικισμοί είναι:
 - Καστοριά (τμήμα της με αρχοντικά και εκκλησίες)
 - Σιάτιστα
 - Φλώρινα (κέντρο)
 - Νυμφαίο
 - Βλάστη
- Οι κυριότερες συγκεντρώσεις παραδοσιακών οικισμών είναι:
 - Βλαχοχώρια Γρεβενών (Σαμαρίνα, Σμίξη, Αβδέλλα, Περιβάλι, κ.ά)
 - Μαστοροχώρια Βοίου (Καλλονή, Πεντάλοφος, Τρίκορφο, Δοτσικό, κ.ά.)
 - Μαστοροχώρια Φλώρινας (Φλάμπουρο, Λέχοβο, Δροσοπηγή)
 - Οικισμοί Πρεσπών (Ψαράδες, Άγιος Γερμανός, Άγιος Αχιλλεϊος)
 - Οικισμοί Κορεστειών (Γάβρος, Κρανιώνας, Μελάς, κ.ά.)
- Τα ενδιαφέροντα **τοπικά και πιστοποιημένα προϊόντα** διαμορφώνουν τον τουριστικό πόρο της γαστρονομίας που μπορεί να προσελκύσει ειδικές ομάδες τουρισμού αλλά και να συμβάλλει στη διαμόρφωση ενός ποιοτικότερου τουριστικού προϊόντος. Στη Π.Δ.Μ. υπάρχουν προϊόντα που διαθέτουν την ένδειξη ΠΟΠ/ ΠΓΕ τα περισσότερα από τα οποία είναι τυριά (ανεβατό, μπάτζος, κ.λ.π.), αλλά και κρασί (Αμυνταίου), φασόλια Πρεσπών, Κρόκος Κοζάνης, κ.λ.π.
Άλλα σημαντικά τοπικά προϊόντα είναι τα μανιτάρια, οι πιπεριές Φλωρίνης, τα λιμναία ψάρια, κ.λ.π. Στα τοπικά προϊόντα που έχει ενδιαφέρον για τον τουρισμό περιλαμβάνεται και η γούνα που στο παρελθόν αποτελούσε το «σήμα κατατεθέν» για Καστοριά, Σιάτιστα, Άργος Ορεστικό και Κλεισούρα.
- **Ιαματικοί φυσικοί πόροι.** Στη Π.Δ.Μ. υπάρχουν ΙΦΠ με χαμηλό επίπεδο αξιοποίησης όπως αναλυτικά περιγράφεται στα επόμενα κεφάλαια. Γνωστότερο όλων είναι το Ξινό Νέρο Φλώρινας αλλά και τα ιαματικά λουτρά που υπάρχουν στην Αμμουδάρα στο Άργος Ορεστικό. Ακόμη, η μονάδα στην

Αγραπιδιά του Δήμου Αμυνταίου σταμάτησε τη λειτουργία της το 2011 ενώ ιαματικός φυσικός πόρος υπάρχει και στην Κιβωτό του Δήμου Γρεβενών. Τέλος, στους Ακρίτες του Δήμου Νεστορίου έχουν πραγματοποιηθεί μελέτες για την αναγνώριση του πόρου.

- **Πολιτιστικές εκδηλώσεις** και δρώμενα, τα οποία αναβιώνουν σημαντικά στοιχεία του λαογραφικού κεφαλαίου των κατοίκων της περιοχής που έχουν τις ρίζες τους στην αρχαιότητα. Πολύ γνωστό είναι το δρώμενο των Μωμόερων το οποίο έχει αναγνωρισθεί στον κατάλογο της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς της UNESCO, τα Ραγκουτσάρια και οι Φανοί που λαμβάνουν χώρα στα αστικά κέντρα της Περιφέρειας. Ακόμη, τα τελευταία χρόνια έχουν παγιωθεί εκδηλώσεις με πανελλήνιο ενδιαφέρον όπως τα φεστιβάλ Νεστορίου και Πρεσπών.
- **Ειδικές υποδομές χειμερινού τουρισμού** και συγκεκριμένα το Εθνικό Χιονοδρομικό Κέντρο Βασιλίτσας, το Χιονοδρομικό Κέντρο Πισοδερίου, το Χιονοδρομικό Κέντρο Βιτσιού, καθώς και οι ναυταθλητικές εγκαταστάσεις των λιμνών Καστοριάς και Πολυφύτου.
- Άλλες **δομές και υποδομές** όπως εκθεσιακοί χώροι και συνεδριακά κέντρα που συμβάλλουν στην ανάπτυξη του συνεδριακού τουρισμού.

4.2 Υποδομές στήριξης του τουρισμού

4.2.1 Μεταφορικές Υποδομές

Ο άλλοτε απομονωμένος χαρακτήρας της Π.Δ.Μ., λόγω της γεωγραφικής της θέσης, έχει πλέον βελτιωθεί σημαντικά με την διέλευση ενός από τους σημαντικότερους άξονες του Διευρωπαϊκού Δικτύου Μεταφορών της χώρας: **της Εγνατίας Οδού**.

Οδικοί άξονες

Η Π.Δ.Μ. έχει ένα σημαντικό δίκτυο μεταφορών που διέρχεται από την χωρική της ενότητα για να συνδέσει τμήματα της Ελλάδος μεταξύ τους αλλά και με τις χώρες των Βαλκανίων και της Ευρώπης. Η κατασκευή της μεγαλύτερης οδού, της Εγνατίας Οδού, έχει βοηθήσει σημαντικά στην ενίσχυση του τουρισμού της Π.Δ.Μ. αφού εξυπηρετούνται απομακρυσμένες περιοχές και η πρόσβαση προς αυτήν γίνεται σε πολύ μικρότερους χρόνους.

Η **Εγνατία Οδός (Α2)** αποτελεί τμήμα της Ευρωπαϊκής Οδού (Ε90) και διασχίζει την Π.Δ.Μ. σε μήκος 110 km περίπου από την περιοχή της Παναγιάς μέχρι τον Πολύμυλο.

Με την Εγνατία Οδό συνδέονται δύο ακόμη κάθετοι οδικοί άξονες και συγκεκριμένα ο κάθετος άξονας **«Κοζάνη – Φλώρινα - Νίκη» (αυτοκινητόδρομος Α27)** ο οποίος με μήκος 78,5 χιλιόμετρα, συνδέει τις κυριότερες πόλεις και κωμοπόλεις των ανατολικών περιφερειακών ενοτήτων της ΠΔΜ όπως η Φλώρινα, το Αμύνταιο, η Πτολεμαΐδα και η Κοζάνη, με τον κύριο αυτοκινητόδρομο της Εγνατίας Οδού. Αποτελεί μία από της κύριες πύλες εισόδου της Ελλάδας από την Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, αφού στο βόρειο τμήμα του καταλήγει στη συνοριακή διάβαση της Νίκης.

Ο δεύτερος κάθετος άξονας είναι ο **αυτοκινητόδρομος Α29 «Σιάτιστα – Κρυσταλλοπηγή»**, ο οποίος είναι ακόμη ένας κάθετος άξονας της Εγνατίας οδού που συνδέει τις κυριότερες πόλεις και κωμοπόλεις των δυτικών περιφερειακών ενοτήτων της ΠΔΜ όπως η Καστοριά, το Άργος Ορεστικό, η Νεάπολη και η Σιάτιστα, με τον κύριο αυτοκινητόδρομο της Εγνατίας Οδού, που διατρέχει τη Βόρεια Ελλάδα και την Ήπειρο. Αποτελεί μια από της κύριες πύλες εισόδου της Ελλάδας από την Αλβανία, αφού στο βόρειο τμήμα της, καταλήγει στη συνοριακή διάβαση της Κρυσταλλοπηγής.

Επιπλέον των ανωτέρω οδικών αξόνων, υπάρχει ένα εκτεταμένο εθνικό δίκτυο 750 km περίπου καθώς και επαρχιακό και τοπικό οδικό δίκτυο που εξυπηρετεί τις ανάγκες του πληθυσμού. Το οδικό δίκτυο είναι στο

μεγαλύτερο μέρος του σε μεγάλο υψόμετρο με αποτέλεσμα μην υπάρχουν σε αρκετά σημεία ικανοποιητικές συνθήκες ασφάλειας, ιδιαίτερα την περίοδο του χειμώνα λόγω των χιονοπτώσεων και του παγετού.



Σιδηροδρομικό δίκτυο

Το σιδηροδρομικό δίκτυο της Περιφέρειας περιορίζεται στον άξονα Φλώρινα - Αμύνταιο/Πτολεμαΐδα – Κοζάνη. Στον άξονα αυτό η εμπορευματική κίνηση είναι κυρίως λιθάνθρακας, πετρέλαιο, λιγνίτης και φρούτα. Διατίθεται μονή σιδηροδρομική γραμμή, η οποία αποτελεί συνέχεια της γραμμής που συνδέει τη Θεσσαλονίκη με την Έδεσσα. Το πρόγραμμα του ΟΣΕ προβλέπει την κατασκευή της σιδηροδρομικής σύνδεσης Καλαμπάκα – Κοζάνη η οποία θα παρέχει απ' ευθείας σύνδεση της Περιφέρειας με την Θεσσαλία και την υπόλοιπη Νότια Ελλάδα. Παράλληλα, έχει προταθεί από σχετικές μελέτες η επέκταση της σιδηροδρομικής γραμμής Θεσσαλονίκης - Αμύνταιου - Φλώρινας προς τον μεθοριακό σταθμό Κρυσταλλοπηγής και η διασύνδεσή του με το αλβανικό σιδηροδρομικό δίκτυο στην περιοχή του Πόγραδετς, δια μέσου του οποίου θα διασφαλισθεί σιδηροδρομική πρόσβαση της Θεσσαλονίκης και γενικότερα της Βόρειας Ελλάδας στις ακτές της Αδριατικής.

Αεροπορικές μεταφορές

Η Π.Δ.Μ. εξυπηρετείται από δύο αεροδρόμια που λειτουργούν στο εσωτερικό της, το αεροδρόμιο «Αριστοτέλης» της Καστοριάς και το αεροδρόμιο «Φίλιππος» της Κοζάνης αλλά και δευτερευόντως από τα αεροδρόμια Θεσσαλονίκης και Ιωαννίνων μέσω συνδυασμένης μεταφοράς.

Σύμφωνα με στοιχεία της Υπηρεσίας Πολιτικής Αεροπορίας, οι αεροπορικές αφίξεις εσωτερικού για την περίοδο 2010 – 2016 φαίνονται στον ακόλουθο πίνακα:

Πίνακας 7: Αεροπορικές Αφίξεις Εσωτερικού ΠΔΜ

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ			
Αεροπορικές Αφίξεις Εσωτερικού 2010-2016			
Έτος	Καστοριά	Κοζάνη	Σύνολο
2018	1.960	1.955	3.915
2017	2.294	1.674	3.968
2016	2.885	1.777	4.662
2016	2.169	1.273	3.442
2014	1.757	1.243	3.000
2013	2.272	1.692	3.964
2012	2.072	1.508	3.580
2011	2.294	1.622	3.916
2010	1.298	768	2.066

Πηγή: ΥΠΑ, Επεξεργασία: SETE Intelligence

4.2.2 Υποδομές Διαμονής

Σύμφωνα με τα «*Βασικά Τουριστικά Μεγέθη της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας*» - ΙΝΣΕΤΕ Απρίλιος 2018, το ξενοδοχειακό δυναμικό της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας έχει ως εξής:

Πίνακας 8: Ξενοδοχεία Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ							
Ξενοδοχειακό δυναμικό 2017							
Περιφερειακή Ενότητα		5*	4*	3*	2*	1*	Σύνολο
Γρεβενών	Μονάδες			12	9	3	24
	Δωμάτια			356	152	47	555
	Κλίνες			747	377	146	1.270
Καστοριάς	Μονάδες	2	14	13	6	3	38
	Δωμάτια	47	392	353	110	64	966
	Κλίνες	105	826	775	207	156	2.069
Κοζάνης	Μονάδες	1	1	19	11	2	34
	Δωμάτια	14	28	521	269	50	882
	Κλίνες	32	56	1.042	521	125	1.776
Φλώρινας	Μονάδες		2	18	10	1	34
	Δωμάτια		28	374	136	12	550
	Κλίνες		60	772	281	24	1.137
Σύνολο	Μονάδες	3	17	62	36	9	127
	Δωμάτια	61	448	1.604	667	173	2.953
	Κλίνες	137	942	3.336	1.386	451	6.252

Πηγή: Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδος, Επεξεργασία ΙΝΣΕΤΕ

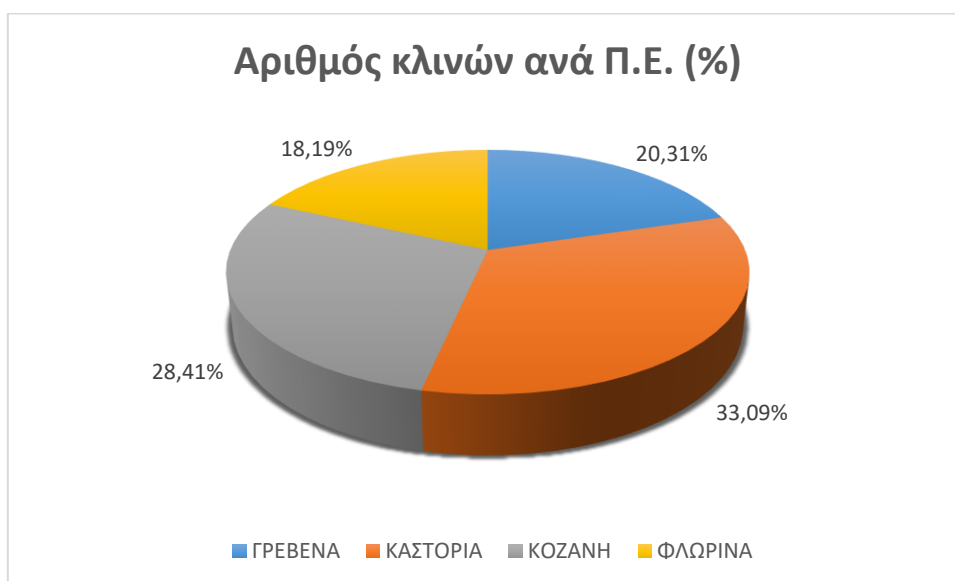
Θα πρέπει να σημειωθεί ότι στο Μητρώο του Ξενοδοχειακού Επιμελητηρίου Ελλάδος καταγράφονται τα ξενοδοχεία με βάση το σήμα λειτουργίας τους. Αυτό σημαίνει ότι κάποια ξενοδοχεία μπορεί να εμφανίζονται σε μικρότερη κατηγορία από αυτήν για την οποία μπορεί να βρίσκεται σε εξέλιξη διαδικασία πιστοποίησης και την εκ νέου κατάταξή τους σε μεγαλύτερη κατηγορία.

Όπως φαίνεται και στο γράφημα που ακολουθεί, η κατανομή των ξενοδοχειακών μονάδων είναι μοιρασμένη σε όλες τις Π.Ε. με τις λιγότερες να συγκεντρώνονται στη Π.Ε. Γρεβενών (19%) (χιονοδρομικό κέντρο Βασιλίτσα, Βάλια Κάλντα) και τις περισσότερες στη Π.Ε. Καστοριάς με ποσοστό 30% (χιονοδρομικό κέντρο Βιτσίου, λίμνη Καστοριάς, κέντρο παραγωγής γούνας). Η Π.Ε. Κοζάνης ακολουθεί αυτή της Καστοριάς με ποσοστό 27% (βιομηχανικό και ενεργειακό κέντρο της Περιφέρειας) ενώ τη λίστα συμπληρώνει η Π.Ε. Φλώρινας με ποσοστό 24% (Χιονοδρομικό Κέντρο Πισοδερίου, Πρέσπες, Νυμφαίο).



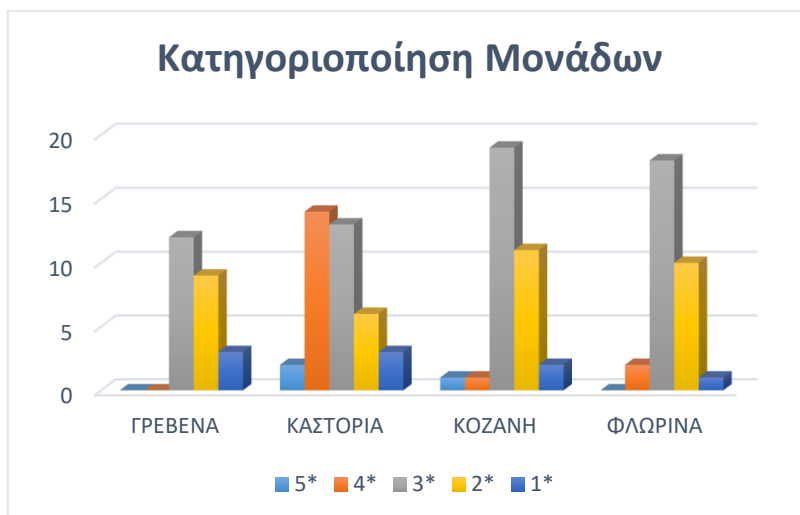
Γράφημα 5: Ξενοδοχειακές μονάδες ανά Περιφερειακή Ενότητα

Μελετώντας την δυναμικότητα των ξενοδοχειακών μονάδων η εικόνα ανά Περιφερειακή Ενότητα τροποποιείται σε ένα ποσοστό, δίνοντας το στίγμα της φύσης των καταλυμάτων ανά περιοχή και το είδος τουρισμού ανά περιοχή. Έτσι λοιπόν, όπως φαίνεται από το επόμενο γράφημα, η Π.Ε. Καστοριάς καταλαμβάνει έναν μεγάλο αριθμό κλινών (33,09%) συγκριτικά με τον αριθμό των ξενοδοχειακών μονάδων, γεγονός το οποίο αποδεικνύει την ύπαρξη μεγάλων μονάδων στην περιοχή. Η Π.Ε. Φλώρινας, καταλαμβάνει το μικρότερο ποσοστό στην παροχή υπηρεσιών διαμονής / διανυκτέρευσης αν και η Π.Ε. Γρεβενών είναι αυτή που έχει τις λιγότερες μονάδες. Τέλος, η Π.Ε. Κοζάνης έχει το 28,41% του συνολικού αριθμού των κλινών της Περιφέρειας που μαζί με τη Π.Ε. Καστοριάς αποτελούν τα σημαντικότερα σημεία συγκέντρωσης επισκεπτών.



Γράφημα 6: Δυναμικότητα ξενοδοχειακών μονάδων ανά Περιφερειακή Ενότητα

Αναφορικά με την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών, όπως φαίνεται στο γράφημα 5, από τα καταλύματα της περιοχής διακρίνουμε πως είναι, κατά κύριο λόγο 3 και 2 αστέρων και παρέχουν επομένως βασικές υπηρεσίες που απευθύνονται σε επισκέπτες χαμηλού και μεσαίου εισοδήματος. Η πλειοψηφία των κλινών 4 αστέρων (82,35%) βρίσκεται στην Π.Ε. Καστοριάς, ενώ η Π.Ε. Γρεβενών εμφανίζεται ως ουραγός στην ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών, χωρίς κατάλυμα 4 ή 5*.



Γράφημα 7: Κατηγοριοποίηση ξενοδοχειακών μονάδων της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας

Εκτός όμως από τις ξενοδοχειακές μονάδες υπάρχει σημαντικός αριθμός μονάδων ενοικιαζόμενων δωματίων, η δυναμικότητα των οποίων φαίνεται στον ακόλουθο πίνακα:

Πίνακας 9: Ενοικιαζόμενα Δωμάτια Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ						
Ενοικιαζόμενα Δωμάτια 2017						
Περιφερειακή Ενότητα		4Κ	3Κ	2Κ	1Κ	Σύνολο
Γρεβενών	Μονάδες	8	8	20	2	38
	Δωμάτια	57	62	146	10	275
	Κλίνες	113	126	342	19	600
Καστοριάς	Μονάδες	8	19	8		35
	Δωμάτια	46	133	48		227
	Κλίνες	102	304	107		513
Κοζάνης	Μονάδες	1	5	1		7
	Δωμάτια	9	35	10		54
	Κλίνες	17	73	15		105
Φλώρινας	Μονάδες	4	9	13	3	29
	Δωμάτια	26	65	79	14	184
	Κλίνες	30	144	188	33	425
Σύνολο	Μονάδες	21	41	42	5	109
	Δωμάτια	138	295	283	24	740
	Κλίνες	292	647	652	52	1.643

Πηγή: ΜΗΤΕ – Επεξεργασία ΙΝΣΕΤΕ

Μελετώντας την δυναμικότητα των ενοικιαζόμενων δωματίων η εικόνα ανά Περιφερειακή Ενότητα τροποποιείται σε ένα ποσοστό, δίνοντας το στίγμα της φύσης των καταλυμάτων ανά περιοχή και σε αντιδιαστολή με τις ξενοδοχειακές μονάδες. Έτσι λοιπόν, όπως φαίνεται από τον παραπάνω πίνακα, η Π.Ε. Κοζάνης έχει σημαντικά λιγότερες μονάδες ενοικιαζόμενων δωματίων συγκριτικά με τις υπόλοιπες Π.Ε., με την Π.Ε. Γρεβενών να έχει τις περισσότερες. Αναφορικά με τη ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών αυτή αντικατοπτρίζεται από το γεγονός ότι οι περισσότερες μονάδες είναι 2 και 3 Κλειδιών ενώ σημαντικός είναι και ο αριθμός των μονάδων με 4 Κλειδιά αφού αποτελούν σχεδόν το 20% των μονάδων.

Συμπεράσματα

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι:

- ✓ Το μέσο μέγεθος της ξενοδοχειακής μονάδας είναι 23,25 δωμάτια (49,22 κλίνες) που είναι προφανώς μικρό.
- ✓ Στις πρώτες δύο κατηγορίες ξενοδοχειακών μονάδων (4 και 5 αστέρων), οι οποίες κατά τεκμήριο προσφέρουν μεγαλύτερη ποικιλία και καλύτερη ποιότητα υπηρεσιών, αντιστοιχεί μόλις το 15,75% των ξενοδοχειακών μονάδων και το 17,25% των δωματίων.
- ✓ Η Π.Ε. Καστοριάς διαθέτει 14 και 2 μονάδες στις κατηγορίες 4 και 5 αστέρων αντίστοιχα.
- ✓ Το μέσο μέγεθος των ενοικιαζόμενων δωματίων είναι 6,8 δωμάτια (15,07 κλίνες) που ακολουθεί το μέσο μέγεθος των αντίστοιχων μονάδων της χώρας που είναι τα 7 δωμάτια και υποδεικνύει ότι πρόκειται για οικογενειακού χαρακτήρα μονάδες.
- ✓ Στις δύο πρώτες κατηγορίες ενοικιαζόμενων δωματίων (4 και 3 Κλειδιών), οι οποίες προσφέρουν περισσότερες υπηρεσίες από τις υπόλοιπες, αντιστοιχεί σχεδόν το 57% των μονάδων και το 58,5% των δωματίων.
- ✓ Η Π.Ε. Καστοριάς έχει σημαντικό αριθμό μονάδων ενοικιαζόμενων δωματίων στις δύο πρώτες κατηγορίες των 4 και 3 κλειδιών.

4.2.3 Οι επισκέπτες της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας

Σύμφωνα με την Ελληνική Στατιστική Υπηρεσία παρατηρείται σταδιακή μείωση των διανυκτερεύσεων αλλοδαπών στα ξενοδοχειακά καταλύματα της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας καθώς και μείωση των διανυκτερεύσεων των ημεδαπών, ενδεχομένως λόγω της οικονομικής κρίσης των τελευταίων ετών αλλά και της στασιμότητας που παρουσιάζει η τουριστική ανάπτυξη στην περιοχή. Μοναδική εξαίρεση αποτελεί το έτος 2013 όπου σημειώθηκε αύξηση των διανυκτερεύσεων για να συνεχίσουν τα επόμενα χρόνια τη φθίνουσα πορεία. Αντίστοιχα, οι αφίξεις των αλλοδαπών στα καταλύματα της Δυτικής Μακεδονίας μειώθηκε κατά 27,9% από το 2010 έως το 2016 ενώ των ημεδαπών μειώθηκε κατά 38%. Όσον αφορά στην πληρότητα των καταλυμάτων, σε ετήσια βάση, εμφανίζει επίσης μείωση ποσοστού και κυμαίνεται στο 15,9% όταν το 2010 ήταν 23,2%.

Ο κύριος όγκος των επισκεπτών της Περιφέρειας αφορά σε ημεδαπούς πολίτες. Συγκεκριμένα, η αναλογία ημεδαπών – αλλοδαπών ανέρχονταν στο 89,3% / 10,7% το 2010 και με σταθερό αλλά πολύ χαμηλό ρυθμό η διαφορά μειώνεται (87,8% / 12,2% το 2016), χωρίς ωστόσο να διαταράσσει την γενική εικόνα της πολύ χαμηλής επισκεψιμότητας από πολίτες άλλων χωρών.

Πίνακας 10: Στοιχεία αφίξεων, διανυκτερεύσεων και πληρότητας 2010-2016

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ: στοιχεία αφίξεων, διανυκτερεύσεων και πληρότητας τα έτη 2010-2016								
Περιφερειακές Ενότητες		2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Γρεβενών	Αφίξεις αλλοδαπών	545	406	0	4	42	177	99
	Αφίξεις ημεδαπών	22.192	11.407	1.577	971	1.111	3.531	2.363
	Διανυκτερεύσεις αλλοδαπών	999	761	0	4	70	296	160
	Διανυκτερεύσεις ημεδαπών	41.715	21.476	3.437	2.150	2.163	7.057	4.243
	Πληρότητα	14,1%	7,2%	1,1%	0,7%	0,7%	2,2%	1,3%
Καστοριάς	Αφίξεις αλλοδαπών	13.286	17.227	17.232	16.777	12.501	10.555	10.579
	Αφίξεις ημεδαπών	58.286	55.358	46.741	45.654	51.379	51.577	50.374
	Διανυκτερεύσεις αλλοδαπών	22.373	27.878	28.586	29.662	22.930	19.686	20.639
	Διανυκτερεύσεις ημεδαπών	108.957	104.915	92.193	88.218	99.856	98.378	97.463
	Πληρότητα	30,5%	28,1%	24,0%	21,6%	22,9%	20,4%	20,4%
Κοζάνης	Αφίξεις αλλοδαπών	3.012	2.769	2.691	3.738	3.303	3.101	2.472
	Αφίξεις ημεδαπών	51.253	43.784	31.860	33.653	36.468	38.096	37.747
	Διανυκτερεύσεις αλλοδαπών	8.371	6.184	8.054	9.298	10.017	9.584	8.732
	Διανυκτερεύσεις ημεδαπών	100.704	101.204	108.664	123.834	124.755	120.298	111.628
	Πληρότητα	23,4%	22,2%	23,8%	27,2%	27,6%	26,6%	25,4%
Φλώρινας	Αφίξεις αλλοδαπών	3.276	3.693	1.716	2.754	2.455	2.478	1.360
	Αφίξεις ημεδαπών	36.420	31.592	19.083	28.714	19.733	13.420	13.772
	Διανυκτερεύσεις αλλοδαπών	6.595	7.465	3.856	6.440	5.542	5.264	2.971
	Διανυκτερεύσεις ημεδαπών	69.058	54.745	39.390	57.298	37.643	28.413	24.067
	Πληρότητα	22	17,7%	12,3%	18,1%	12,3%	11,3%	9,1%
Σύνολο	Αφίξεις αλλοδαπών	20.119	24.095	21.639	23.273	18.301	16.311	14.510
	Αφίξεις ημεδαπών	168.151	142.141	99.261	108.992	108.691	106.624	104.256
	Διανυκτερεύσεις αλλοδαπών	38.338	42.288	40.496	45.404	38.559	34.830	32.502
	Διανυκτερεύσεις ημεδαπών	320.434	282.340	243.684	271.500	264.417	254.146	237.401
	Πληρότητα	23,2%	20,1%	17,2%	18,7%	17,8%	17,0%	15,9%

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ - Τα στοιχεία προκύπτουν από μέρος των συνολικά διαθέσιμων κλινών - δεν γίνεται εκτίμηση και προβολή των αποτελεσμάτων στο 100% των μονάδων αναφοράς λόγω έλλειψης της πληροφορίας των μηνών λειτουργίας του κάθε καταλύματος μέσα στο έτος.

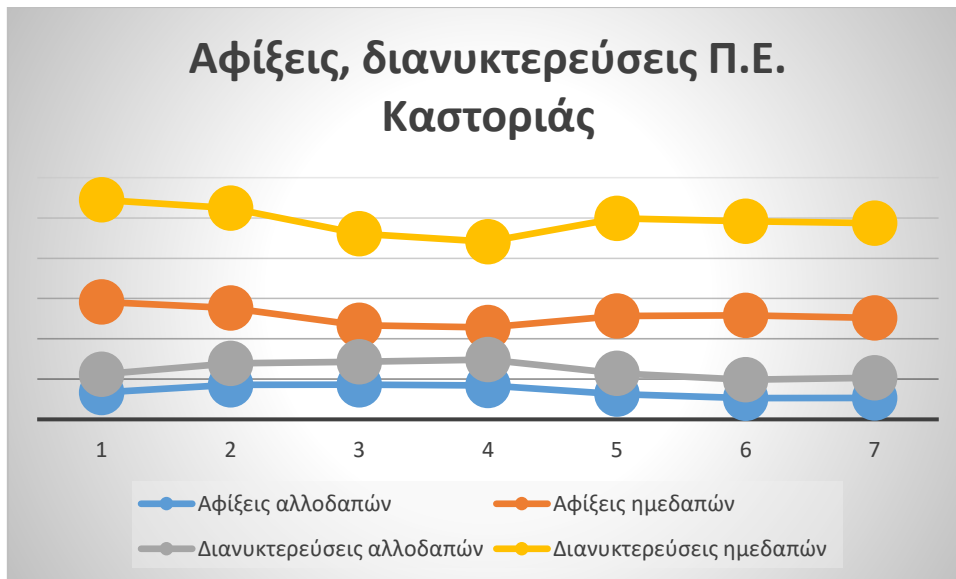
Αναλύοντας τα στοιχεία που πίνακα 3 ανά περιφερειακή ενότητα, διαπιστώνονται πως σε γενικές γραμμές οι τάσεις είναι οι ίδιες με τις εξής διαφοροποιήσεις:

- Στη Π.Ε. Γρεβενών σημειώθηκε σημαντική μείωση στις αφίξεις των ημεδαπών και αλλοδαπών που φτάνουν τα 81,8% και 89,3% αντίστοιχα.
- Στη Π.Ε. Γρεβενών σημειώθηκε η μεγαλύτερη μείωση στις διανυκτερεύσεις αλλοδαπών κατά 89,8% ενώ ανάλογη είναι και η μείωση τις διανυκτερεύσεις ημεδαπών κατά 84%

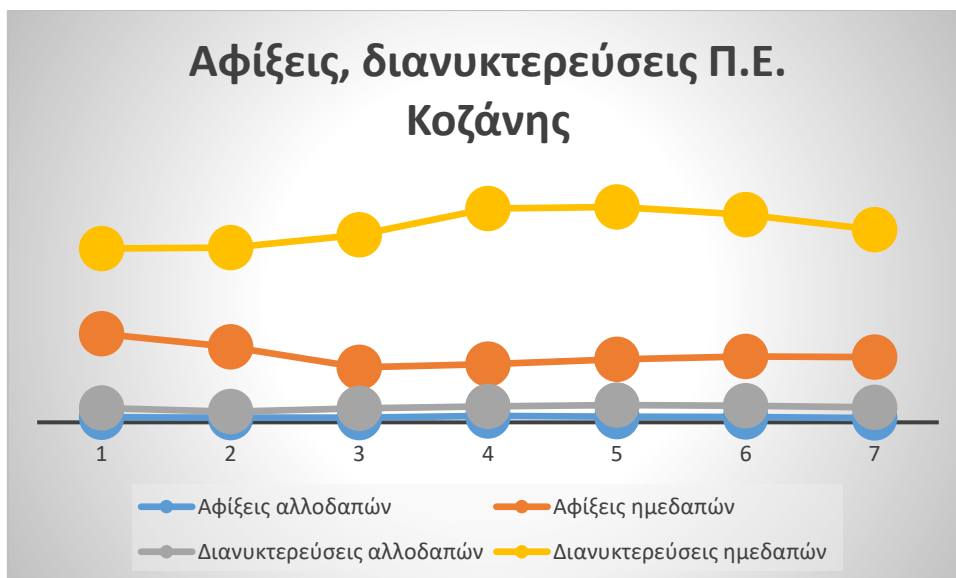
- Στη Π.Ε. Καστοριάς η μείωση στις αφίξεις των ημεδαπών και αλλοδαπών αντίστοιχα ήταν 20,37% και 13,57% ενώ οι διανυκτερεύσεις ήταν μειωμένες κατά μικρότερα ποσοστά 7,75% και 10,55% αντίστοιχα.
- Στη Π.Ε. Κοζάνης αν και οι αφίξεις αλλοδαπών και ημεδαπών μειώθηκαν (17,9% και 26,3% αντίστοιχα), η αύξηση των διανυκτερεύσεων και στις δύο κατηγορίες (4,31% των ημεδαπών και 10,85% των αλλοδαπών) φανερώνει ότι αυξήθηκε ο χρόνος διαμονής τους
- Στη Π.Ε. Φλώρινας σημαντική είναι η μείωση στις αφίξεις ημεδαπών και αλλοδαπών που συνοδεύονται από αντίστοιχες σε ποσοστά μειώσεις στις διανυκτερεύσεις ημεδαπών και αλλοδαπών
- Στη Π.Δ.Μ. πραγματοποιήθηκαν κατά μέσο όρο 2,2 διανυκτερεύσεις (αλλοδαπούς και ημεδαπούς) ανά επισκέπτη. Ωστόσο, υπάρχει σημαντική διαφοροποίηση ανάμεσα στις Π.Ε. αφού:
 - Στη Π.Ε. Γρεβενών πραγματοποιήθηκαν κατά μ.ό. 1,6 διανυκτερεύσεις αλλοδαπών και 1,8 διανυκτερεύσεις ημεδαπών
 - Στη Π.Ε. Καστοριάς πραγματοποιήθηκαν κατά μ.ό. 1,9 διανυκτερεύσεις αλλοδαπών και 1,9 διανυκτερεύσεις ημεδαπών
 - Στη Π.Ε. Κοζάνης πραγματοποιήθηκαν κατά μ.ό. 3,5 διανυκτερεύσεις αλλοδαπών και 2,9 διανυκτερεύσεις ημεδαπών
 - Στη Π.Ε. Φλώρινας πραγματοποιήθηκαν κατά μ.ό. 2,2 διανυκτερεύσεις αλλοδαπών και 1,75 διανυκτερεύσεις ημεδαπών
- Τέλος, όσο αφορά το ποσοστό πληρότητας σε κάθε Π.Ε., τη σημαντικότερη μείωση εμφανίζει η Π.Ε. Γρεβενών η οποία σημειώνει μείωση 90,78% (από 14,1% το 2010 σε 1,3% το 2016). Ομοίως μεγάλη μείωση εμφανίζει η Π.Ε. Φλώρινας κατά 58,64% με το ποσοστό πληρότητας το 2016 να φτάνει μόλις το 9,1% και η Π.Ε. Καστοριάς η οποία εμφανίζει μείωση κατά 33,11% με το ποσοστό πληρότητας ωστόσο να διαμορφώνεται στο 20,4%. Τέλος, η Π.Ε. Κοζάνης είναι η μόνη που εμφανίζει αύξηση στο ποσοστό πληρότητάς της το οποίο από 23,4% το 2010 διαμορφώνεται σε 25,4% το 2016.



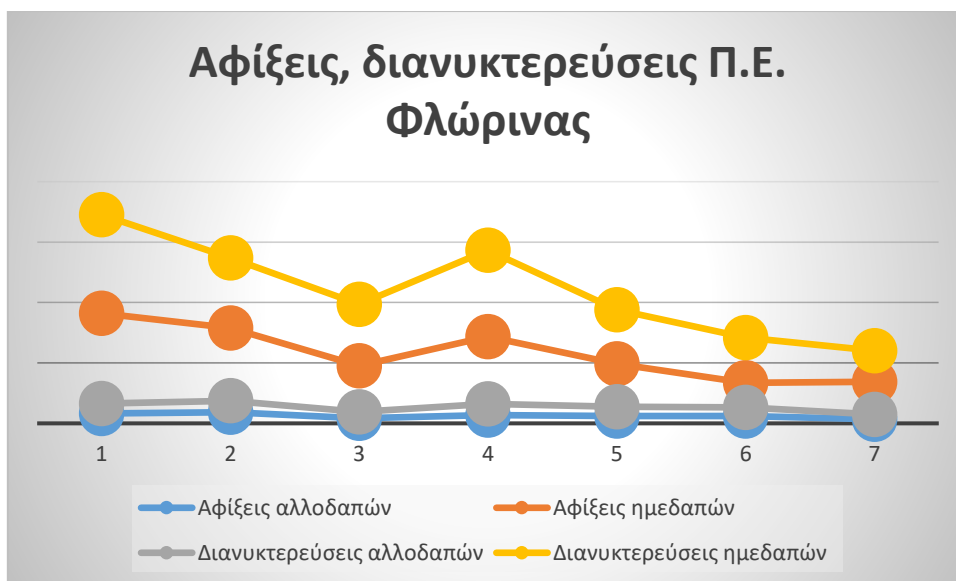
Γράφημα 8: Στοιχεία κίνησης επισκεπτών Π.Ε. Γρεβενών



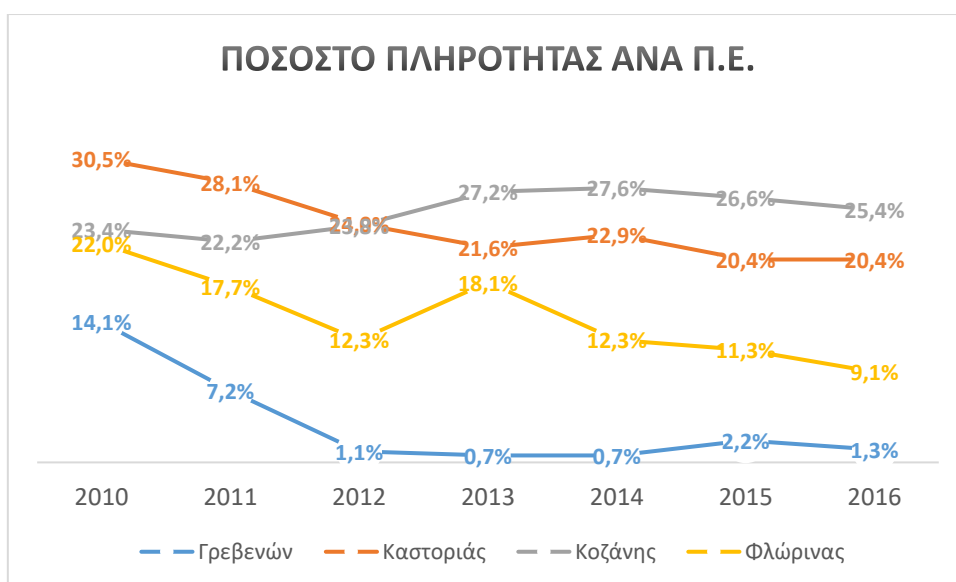
Γράφημα 9: Στοιχεία κίνησης επισκεπτών Π.Ε. Καστοριάς



Γράφημα 10: Στοιχεία κίνησης επισκεπτών Π.Ε. Κοζάνης



Γράφημα 11: Στοιχεία κίνησης επισκεπτών Π.Ε. Φλώρινας



Γράφημα 12: Ποσοστό πληρότητας ανά Περιφερειακή Ενότητα

Συμπερασματικά, η Π.Δ.Μ. αποτελεί τον λιγότερο ελκυστικό προορισμό μεταξύ των 13 Περιφερειών της χώρας, καθώς καταγράφονται σε αυτήν μόλις 0,17 διανυκτερεύσεις αλλοδαπών ανά κάτοικο και κατατάσσεται με μεγάλη διαφορά στην τελευταία θέση (Πηγή: Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δυτικής Μακεδονίας)

Η τουριστική ζήτηση στην Περιφέρεια παρουσιάζει έντονη εξάρτηση από την εγχώρια τουριστική αγορά. Η απουσία του θαλασσίου μετώπου επηρεάζει την χρονική κατανομή αφίξεων / διανυκτερεύσεων, με την εποχικότητα να είναι λιγότερο έντονη σε σχέση με αυτή της υπόλοιπης χώρας και τους μήνες των θερινών διακοπών να παρουσιάζουν τη χαμηλότερη σχετική ζήτηση.

Θα πρέπει να επισημανθεί πως η εξεταζόμενη περίοδος χαρακτηρίζεται από συνθήκες «κανονικότητας», ενώ η παρούσα περίοδος (ήτοι 2020, 2021) δε προσφέρεται μάλλον για ανάλογα συμπεράσματα.

4.2.4 Ειδικές Υποδομές

Χιονοδρομικά κέντρα

Στη Π.Δ.Μ. λειτουργούν 3 χιονοδρομικά κέντρα και συγκεκριμένα:

- Εθνικό Χιονοδρομικό Κέντρο Βασιλίτσας στη Π.Ε. Γρεβενών
- Χιονοδρομικό Κέντρο Πισοδερίου στη Π.Ε. Φλώρινας
- Χιονοδρομικό Κέντρο Βιτσίου στη Π.Ε. Καστοριάς

Τα χιονοδρομικά κέντρα λειτουργούν κατά τη διάρκεια του χειμώνα από τον Νοέμβριο έως τα τέλη Μαρτίου / Αρχές Απριλίου ανάλογα με τις καιρικές συνθήκες.

Μονοπάτια – καταφύγια

Στους ορεινούς όγκους της Π.Δ.Μ. υπάρχουν μονοπάτια για περιήγηση και ορειβασία. Η ασφάλεια είναι διαφορετική για το κάθε ένα από αυτά. Τα σημαντικότερα μονοπάτια ή δίκτυα της περιοχής είναι:

- **Ευρωπαϊκό μονοπάτι μεγάλων διαδρομών E4 (-GR)** το οποίο ξεκινάει από το φυλάκιο της Νίκης στη Φλώρινα, περνάει από το Νυμφαίο και την λίμνη Βεγορίτιδα, συνεχίζει νότια και διέρχεται από την λίμνη του Πολυφύτου για να καταλήξει στο φαράγγι της Σαμαριάς στη Κρήτη. Διασχίζεται με τα πόδια ή ποδήλατο βουνού, ενώ σε κάποια σημεία του υπάρχει εναλλακτική χρησιμοποίηση πλωτών μέσων (κανό).
- **Ευρωπαϊκό μονοπάτι μεγάλων διαδρομών E6 (-GR)** το οποίο διασχίζει κατά μήκος τη Βόρεια Ελλάδα με κατάληξη Φιλανδική Λαπωνία. Στη Δυτική Μακεδονία φτάνει ως τις Λίμνες των Πρεσπών, από όπου μέσω Καστοριάς καταλήγει στην Ηγουμενίτσα.
- Σημαντικά μονοπάτια υπάρχουν στο Βόιο (12 διαδρομές), στη Βάλια Κάλντα (8 διαδρομές), όπως και στις περιοχές του Ασκίου, του Βούρινου, του Βιτσίου, των Πιερίων, του Γράμμου, του Βαρνούνα και της Βασιλίτσας.

Ακόμη στα περισσότερα βουνά υπάρχουν καταφύγια, που προσφέρουν ξεκούραση και ασφάλεια στους επισκέπτες, με στοιχειώδεις ανέσεις, κυρίως σε Βασιλίτσα, Πιέρια, Βέρνον / Βίτσι, Βούρινο, Καμβούνια.

4.3 Τάσεις ανάπτυξης του τουριστικού προϊόντος στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας

Σύμφωνα με το Ε.Π. της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας 2015-2019, «...ο τουρισμός αναμένεται να συμβάλει πολλαπλασιαστικά στην προσπάθεια αναγέννησης της οικονομίας σε περιφερειακό επίπεδο, με ισχυρές διατομεακές συνέργειες (ειδικότερα δε με έμφαση σε καινοτομικές παρεμβάσεις στα συμπλέγματα «τουρισμού-πολιτισμού», «τουρισμού-αγροδιατροφής» και «τουρισμού-περιβάλλοντος»), οριζόντια κινητοποίηση όλων των παραγωγικών δυνάμεων και κλάδων (ξενοδοχεία, εστίαση, μεταφορές, λιαν εμπόριο) και πολλαπλασιαστικές επιδόσεις ιδιαίτερα στην απασχόληση. Βασικό στόχο των δράσεων στον τομέα αυτό θα αποτελέσει η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας μέσω εμπλουτισμού και αναβάθμισης του προσφερόμενου τουριστικού προϊόντος, με αξιοποίηση του πλούσιου φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος, του ιδιαίτερου αγροδιατροφικού προϊόντος (γαστρονομία) και της πολιτιστικής κληρονομιάς. Σε συνδυασμό με το φυσικό περιβάλλον και την πολιτιστική κληρονομιά, εντοπίζονται περιθώρια περαιτέρω ανάπτυξης διαφοροποιημένων εναλλακτικών ήπιων μορφών τουρισμού (αγροτουρισμός, γαστρονομικός, φυσιολατρικός, αθλητικός, χειμερινός, πολιτιστικός, αρχαιολογικός, θρησκευτικός, ιαματικός, ιατρικός, κ.λ.π.). Από χωρική άποψη απαραίτητη κρίνεται η υποστήριξη δικτύων τουρισμού και παράλληλα η διαμόρφωση ενός πλαισίου ανάδειξης και αξιοποίησης του κτιριακού τουριστικού αποθέματος!»

Από την ενότητα 2.2.3 προκύπτει ότι το τουριστικό δυναμικό της Περιφέρειας ακολουθεί φθίνουσα πορεία σε επίπεδο μονάδων και διαθέσιμων κλινών καθώς επίσης και σε αριθμό διανυκτερεύσεων ημεδαπών και αλλοδαπών, η οποία δημιουργεί μία μείωση στην πληρότητα κατά 31% αφού το ποσοστό πληρότητας το 2010 ήταν 23,2% και το 2016 ήταν 15,9%.

Σε μία προσπάθεια κατανόησης της επίδρασης της σταδιακής μείωσης των επισκεπτών της Περιφέρειας στο υφιστάμενο τουριστικό προϊόν, εξετάζουμε την διαχρονική εξέλιξη των καταλυμάτων και της θέσης αυτών στον χώρο. Έτσι λοιπόν, σύμφωνα με το πίνακα που ακολουθεί, διαπιστώνουμε πως κατά την περίοδο 2010-2017 ο συνολικός αριθμός των ξενοδοχειακών μονάδων παραμένει σταθερός (από 128 μονάδες σε 127). Μάλιστα την ίδια σταθερότητα επιδεικνύουν και οι τέσσερις Π.Ε.

Αντίστοιχα, εξετάζοντας της ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών διαπιστώνουμε σημαντική βελτίωση του επιπέδου τους, κατά κύριο λόγο:

- Στην Π.Ε. Καστοριάς, με αύξηση των καταλυμάτων 5* και 4* αστέρων
- Στην Π.Ε. Φλώρινας, με αύξηση των καταλυμάτων 4* αστέρων

Πίνακας 11: Ξενοδοχειακό δυναμικό 2010-2017

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ													
Περιφ/κή Ενότητα		Ξενοδοχειακό δυναμικό 2010						Ξενοδοχειακό δυναμικό 2017					
		5*	4*	3*	2*	1*	Σύνολο	5*	4*	3*	2*	1*	Σύνολο
Γρεβενών	Μονάδες	0	1	11	9	3	24			12	9	3	24
	Δωμάτια	0	28	298	133	40	499			356	152	47	555
	Κλίνες	0	56	628	250	78	1.012			747	377	146	1.270
Καστοριάς	Μονάδες	1	9	15	9		34	2	14	13	6	3	38
	Δωμάτια	38	225	490	168		921	47	392	353	110	64	966
	Κλίνες	86	495	977	307		1.865	105	826	775	207	156	2.069
Κοζάνης	Μονάδες	1	1	20	12	1	35	1	1	19	11	2	34
	Δωμάτια	14	24	464	346	15	863	14	28	521	269	50	882
	Κλίνες	32	48	939	631	30	1.680	32	56	1.042	521	125	1.776
Φλώρινας	Μονάδες		1	17	16	1	35		2	18	10	1	34
	Δωμάτια		10	298	283	12	603		28	374	136	12	550
	Κλίνες		21	612	575	24	1.232		60	772	281	24	1.137
Σύνολο	Μονάδες	2	12	63	46	5	128	3	17	62	36	9	127
	Δωμάτια	52	287	1.550	930	67	2.886	61	448	1.604	667	173	2.953
	Κλίνες	118	620	3.156	1.763	132	5.789	137	942	3.336	1.386	451	6.252

Πηγή: Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδος

Συμπερασματικά λοιπόν προκύπτει ότι το δυναμικό των υποδομών δεν αποτελεί ουσιαστικό παράγοντα επίδρασης της μείωσης των επισκεπτών αφού διατηρείται σταθερό στη διάρκεια της 7ετίας και ποιοτικά αναβαθμισμένο. Τα αίτια θα πρέπει να αναζητηθούν σε άλλους παράγοντες όπως η γενικότερη οικονομική ύφεση αλλά και εγγενείς αδυναμίες του τομέα εντός της Π.Δ.Μ., όπως αυτές αναφέρονται στη RIS3, που αφορούν σε:

- χαμηλό μορφωτικό επίπεδο των απασχολούμενων στον τουριστικό τομέα
- χαμηλό επίπεδο γνώσης του τομέα του τουρισμού
- χαμηλά έσοδα από τις παρεχόμενες υπηρεσίες εναλλακτικών μορφών τουρισμού
- μειωμένο επαγγελματισμό κατά την παραγωγή και παροχή υπηρεσιών και
- χαμηλό σχετικά επίπεδο κοινωνικών υποδομών (στις ορεινές και απομακρυσμένες περιοχές).

Ένα ακόμη στοιχείο που επιβεβαιώνει τη στασιμότητα στον αριθμό των επισκεπτών της Περιφέρειας στο υφιστάμενο τουριστικό προϊόν, προκύπτει από την εξέταση του αριθμού επισκεπτών σε μουσεία και αρχαιολογικούς χώρους. Σύμφωνα με το πίνακα που ακολουθεί, προκύπτει πως κατά την περίοδο 2011-2017

σημειώθηκε μία σημαντική αύξηση των επισκεπτών στα μουσεία κατά 227% ενώ αντίθετη ήταν η πορεία κίνησης των επισκεπτών στους αρχαιολογικούς χώρους αφού μειώθηκε κατά 87%. Γεωγραφικά, την αύξηση στον αριθμό επισκεπτών στα μουσεία μοιράζονται όλες οι Π.Ε. με την Π.Ε. Κοζάνης να σημειώνει και την μεγαλύτερη αύξηση.

Αντίστοιχα, αναφορικά με την επισκεψιμότητα των αρχαιολογικών χώρων, η μείωση στον αριθμό επισκεπτών των αρχαιολογικών χώρων οφείλεται στη Π.Ε. Κοζάνης η οποία από το 2016 δεν εμφανίζει στοιχειά επισκεψιμότητας αυτών.

Πίνακας 12: Επισκεψιμότητα Μουσείων και Αρχαιολογικών χώρων 2011-2017

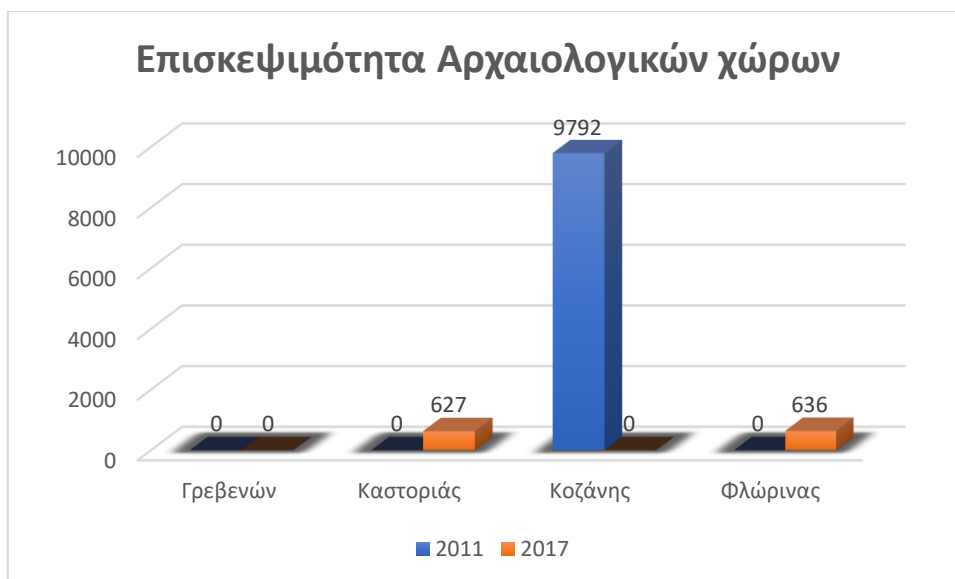
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ								
Περιφερειακές Ενότητες		2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Γρεβενά	Μουσεία	0	0	0	0	0	188	200
	Αρχαιολογικοί χώροι	0	0	0	0	0	0	0
Καστοριά	Μουσεία	3.070	4.230	3.443	0	0	2.013	3.906
	Αρχαιολογικοί χώροι	0	198	1.276	1.593	2.135	1.335	627
Κοζάνη	Μουσεία	0	2.022	5.965	5.148	5.879	4.516	6.353
	Αρχαιολογικοί χώροι	9.792	6.424	389	153	35	0	0
Φλώρινα	Μουσεία	579	1.271	2.842	1.857	1.572	1.853	1.486
	Αρχαιολογικοί χώροι	0	0	515	894	509	983	636
Σύνολο	Μουσεία	3.649	7.523	12.250	7.005	7.451	8.570	11.945
	Αρχαιολογικοί χώροι	9.792	6.622	2.180	2.640	2.679	2.318	1.263

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Στα παρακάτω γραφήματα παρουσιάζεται η μεταβολή στην επισκεψιμότητα των μουσείων και των αρχαιολογικών χώρων για τα έτη 2011 και 2017 προκειμένου να δοθεί σχηματικά η μεταβολή σε κάθε Π.Ε.

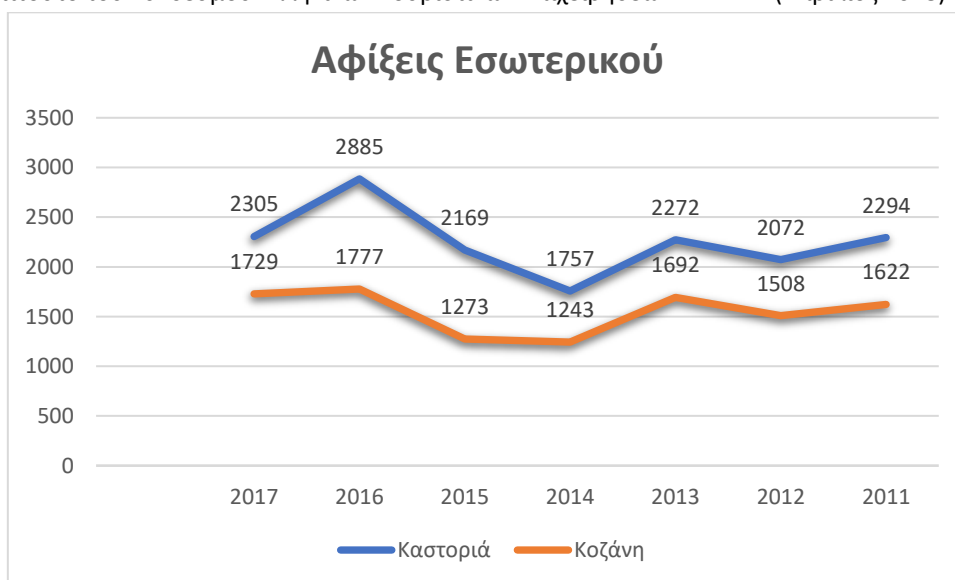


Γράφημα 13: Επισκεψιμότητα μουσείων



Γράφημα 14: Επισκεψιμότητα αρχαιολογικών χώρων

Αναφορικά με τις εγχώριες αφίξεις των επισκεπτών για την περίοδο 2011 – 2017, αυτές παρουσιάζονται στο ακόλουθο γράφημα σύμφωνα με στοιχεία της Υπηρεσίας Πολιτικής Αεροπορίας και την επεξεργασία αυτών από το Ινστιτούτο του Συνδέσμου Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων - ΙΝΣΕΤΕ (Απρίλιος 2018).



Γράφημα 15: αφίξεις των επισκεπτών, ΥΠΑ, επεξεργασία ΙΝΣΕΤΕ

Όπως φαίνεται από το παραπάνω γράφημα για το διάστημα από το 2011 έως το 2014 ο αριθμός των ταξιδιωτών μειώνεται για να ανακάμψουν πάλι μέχρι και το 2016. Επιπλέον, το 2016 είναι η χρονιά που σημειώνεται ρεκόρ αφίξεων οι οποίες φτάνουν τους 4.662 επισκέπτες.

Οι αφίξεις δεν είναι σταθερές αλλά εμφανίζουν μία εποχικότητα στη διάρκεια του έτους με περίοδο αιχμής το διάστημα από Ιούλιο έως και Αύγουστο λόγω μετακίνησης τουριστών.

Πίνακας 13: Στοιχεία αφίξεων εσωτερικού, 2017

Αεροπορικές αφίξεις εσωτερικού	
Ιανουάριος	214
Φεβρουάριος	250
Μάρτιος	294
Απρίλιος	357
Μάιος	321
Ιούνιος	355
Ιούλιος	433
Αύγουστος	385
Σεπτέμβριος	356
Οκτώβριος	312
Νοέμβριος	357
Δεκέμβριος	400
Σύνολο	4.034

Πηγή: ΥΠΑ, ΔΑΑ Επεξεργασία SETE Intelligence

Ακόμη, σύμφωνα με το Σχέδιο Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης Δυτικής Μακεδονίας 2014-2020, «...η οικονομική κρίση έχει δημιουργήσει ένα νέο επιχειρηματικό περιβάλλον υψηλής αβεβαιότητας. Σήμερα οι επιχειρήσεις πρέπει να είναι σε θέση να επιχειρήσουν και να δράσουν σε ένα οικονομικό περιβάλλον ασταθές με εκτεταμένους και απρόβλεπτους επιχειρηματικούς κινδύνους. Η εμπειρία μέχρι σήμερα έχει καταδείξει ότι σε εθνικό επίπεδο η παρατεταμένη διάρκεια της κρίσης, έχει ως συνέπεια την πραγματοποίηση σοβαρότατων σφαλμάτων. Επιλέγεται η περιστολή κόστους σε λάθος περιοχές. Απολύεται έμπειρο και πολύτιμο προσωπικό και μειώνονται οι δαπάνες για την στήριξη της ανάπτυξης των επιχειρήσεων. Από τις διαπιστώσεις αυτές δεν εξαιρείται το επιχειρηματικό περιβάλλον της Δυτικής Μακεδονίας. Η συνεχιζόμενη κρίση τείνει να ανατρέψει τις όποιες προσπάθειες για στήριξη της επιχειρηματικότητας, με τη συμμετοχή του συνόλου των θεσμικών και λοιπών φορέων. Όλοι οι τομείς δραστηριότητας φαίνεται να έχουν πληγεί, με τις επιχειρήσεις του πρωτογενούς τομέα σε μεγαλύτερο βαθμό. Η μεταποίηση, επίσης, φαίνεται να έχει επηρεαστεί αρνητικά, καθώς η συντριπτική πλειοψηφία των μεταποιητικών επιχειρήσεων αρχικών σταδίων, παρουσιάζει συρρίκνωση των διαφαινόμενων ευκαιριών. Παρόμοια είναι η εικόνα στις επιχειρήσεις που έχουν ως τελικό πελάτη τον καταναλωτή. (RIS3)

Το παραγωγικό πρότυπο της περιφέρειας χαρακτηριζόταν παραδοσιακά από την έμφαση στον πρωτογενή τομέα και στην αξιοποίηση ορισμένων μόνο εκ των φυσικών πλεονεκτημάτων της, ενώ με την πάροδο του χρόνου μετεξελίχθηκε στην ανάπτυξη ορισμένων ισχυρών μονο-δραστηριοτήτων, όπως το κύκλωμα λιγνίτη-ενέργειας και το κύκλωμα της γούνας, με γενικότερες χωρικές εξειδικεύσεις της οικονομικής δραστηριότητας σε συγκεκριμένους θύλακες. Η κυριαρχία των δύο αυτών κλάδων καθιστά την εξάρτηση της οικονομίας της από αυτούς ιδιαίτερα σημαντική, περιορίζει προσπάθειες ανάπτυξης άλλων δραστηριοτήτων και δημιουργεί στρεβλή εικόνα ως προς τις αναπτυξιακές δυνατότητες της Περιφέρειας, η οποία αφίσταται των πόρων και των δυνατοτήτων της. (RIS3).

Γίνονται προσπάθειες για τουριστική ανάπτυξη κυρίως του ορεινού τουρισμού αναψυχής, του οικολογικού και του χειμερινού τουρισμού στα χιονοδρομικά κέντρα της περιοχής. Ταυτόχρονα υλοποιούνται στο επίπεδο της προβολής της πολιτιστικής κληρονομιάς, δράσεις προστασίας – ανάδειξης μνημείων (κυρίως βυζαντινών) και αρχαιολογικών χώρων καθώς επίσης δημιουργίας νέων μουσειακών υποδομών και πολιτιστικών κέντρων. Απομένει η προώθηση ενεργειών ορθολογικής αξιοποίησής τους μέσω της δημιουργίας δικτύων – διαδρομών σε συνδυασμό με τις τουριστικές διαδρομές, της αναβάθμισης των παρεχομένων υπηρεσιών και της παραγωγής και διάθεσης πολιτιστικών προϊόντων. Σε κάθε περίπτωση, η προσπάθεια στους συγκεκριμένους τομείς, χρειάζεται να συνεχιστεί σε πιο συστηματική βάση αξιοποίησης τόσο του φυσικού όσο και του

πολιτιστικού πλούτου, που σε συνδυασμό με την προβολή της περιοχής θα συμβάλει στη διαμόρφωση ενός βιώσιμου προτύπου ανάπτυξης του τουρισμού».

Ειδικότερα, σύμφωνα με την Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης (RIS3) ο τουρισμός αποτελεί μία από τις τέσσερις ενότητες προτεραιότητας. Συγκεκριμένα, στους στόχους της στρατηγικής ανάπτυξης περιλαμβάνονται:

α) η μετάβαση από το μοντέλο του μαζικού, μονο-θεματικού τουρισμού σε έναν ποιοτικό, διαφοροποιημένο και πολυθεματικό τουρισμό,

β) η προώθηση της αειφόρου και ισόρροπης ανάπτυξης του τουρισμού, σύμφωνα με τις φυσικές, πολιτιστικές, οικονομικές και κοινωνικές ιδιαιτερότητες της περιοχής.

Ο πρώτος στόχος της Π.Δ.Μ. είναι να δημιουργήσει τις προϋποθέσεις για ένα «αυθεντικό» προϊόν το οποίο θα είναι άρρηκτα συνδεδεμένο με την ταυτότητα της περιοχής. Με γνώμονα τη διατήρηση του περιβαλλοντικού και πολιτισμικού πλούτου της περιοχής, θα επιχειρηθεί η ανάπτυξη και προώθηση διαφοροποιημένων εναλλακτικών μορφών τουρισμού (αγροτουρισμός, πολιτιστικός, θρησκευτικός, βιομηχανικός, γαστρονομικός, φυσιολατρικός, ιαματικός τουρισμός, κ.λ.π.), οι οποίες προκύπτουν από τον ιδιαίτερο χαρακτήρα και φυσιογνωμία της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας, με απώτερο σκοπό την αύξηση της ελκυστικότητας της Περιφέρειας, την ενίσχυση της εξωστρέφειας και την άμβλυση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων υπό τον όρο πάντοτε της αειφορικής διαχείρισης.

Επίσης, θα επιδιωχθεί η χρήση τεχνολογιών πληροφορικής, η σύνδεση με την τοπική γαστρονομία και τον πολιτισμό με στόχο την αναβάθμιση των προσφερόμενων υπηρεσιών που θα έχει ως αποτέλεσμα τη προσέλκυση νέων ομάδων τουριστών βελτιώνοντας έτσι τη θέση της στην Ελληνική αλλά και Βαλκανική αγορά.

Οι κατευθύνσεις πάνω στις οποίες θα στηριχθεί η θεματική παρέμβαση στον τουρισμό και τον πολιτισμό, σύμφωνα με τη στρατηγική έξυπνης εξειδίκευσης της Π.Δ.Μ., θα είναι:

- Αναβάθμιση των καταλυμάτων και γενικότερα των ξενοδοχειακών υπηρεσιών με την ανάπτυξη και εφαρμογή τεχνολογικών λύσεων με την αξιοποίηση των ΤΠΕ και εφαρμογών για κινητά και το διαδίκτυο καθώς και τη δημιουργία λύσεων «έξυπνων δωματίων» και υπηρεσιών.
- Ενσωμάτωση νέων δραστηριοτήτων και υπηρεσιών ειδικά στην κατεύθυνση της αξιοποίησης των συνεργειών με την αγροδιατροφή.
- Ανάπτυξη έως τριών γεγονότων εθνικού ή βαλκανικού τουλάχιστον επιπέδου (Φεστιβάλ Επιχειρηματικότητας – Τουρισμού – Πολιτισμού) με πρώτη προτεραιότητα τη γαστρονομία, την υγιεινή διατροφή και την σύνδεση με την επιχειρηματικότητα και τον πολιτισμό.

Συμπερασματικά, η Π.Δ.Μ. έχει ορισμένα χαρακτηριστικά γνωρίσματα που παραμένουν αναλλοίωτα τα τελευταία χρόνια και δεν την αφήνουν να αντιστρέψει την κρίση στην οποία έχει περιέλθει και να μπει σε αναπτυξιακή πορεία. Χαρακτηριστικά όπως η γεωγραφική της θέση με το ορεινό ανάγλυφο, το ηπειρωτικό της κλίμα, το μικρό μέγεθος πληθυσμού συγκριτικά με την έκτασή της, η εξάρτηση της οικονομίας της από παραδοσιακούς κλάδους, η περιορισμένη χρήση καινοτομιών και τεχνολογιών πληροφορικής, αποτελούν χαρακτηριστικά γνωρίσματα που την έχουν τοποθετήσει σε μία δύσκολη θέση.

Μέσα σε όλο αυτό το πλαίσιο που έχει διαμορφωθεί, ο τομέας του τουρισμού θα μπορούσε μακροπρόθεσμα να αποτελέσει σημαντικό τομέα ανάπτυξης της Π.Δ.Μ.. Όπως περιεγράφηκε σε προηγούμενη ενότητα, οι διαθέσιμοι και αξιόλογοι τουριστικοί πόροι της περιοχής υπάρχουν και πρέπει να αξιοποιηθούν μέσα σε ένα ιδιαίτερα ανταγωνιστικό περιβάλλον αφού οι όμορες Περιφέρειες της Κεντρικής Μακεδονίας και της Ηπείρου διαθέτουν ανάλογους πόρους και ανεπτυγμένους τουριστικούς προορισμούς που δρουν ανταγωνιστικά.

Θα πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στους πόρους εκείνους που είναι άμεσα «αξιοποιήσιμοι» με στόχο την άμεση τόνωση της συγκεκριμένης αγοράς. Τέτοιες μορφές τουρισμού, ενδεικτικά, μπορούν να είναι ο οικολογικός τουρισμός (μονοπάτια, παρατήρηση της φύσης, δραστηριότητες βουνού, mountain bike, ορειβασία-αναρρίχηση, κ.λ.π.), ο πολιτιστικός και θρησκευτικός τουρισμός, ο συνεδριακός τουρισμός στα

μεγάλα αστικά κέντρα, ο αλιευτικός τουρισμός λόγω της διαθεσιμότητας των λιμνών και ο γαστρονομικός τουρισμός.

Αναφορικά με τον ιαματικό τουρισμό δεν εμφανίζει κάποια ιδιαίτερη δυναμική ως Περιφέρεια, ωστόσο η ύπαρξη των φυσικών πόρων, η αναγνώριση αυτών, η υλοποίηση επενδυτικών προγραμμάτων αναβάθμισης ή πρώτης εγκατάστασης και η δικτύωση τους με τα λοιπά συγκριτικά πλεονεκτήματα θα μπορούσε να συμβάλει στη διεύρυνση του τουριστικού προϊόντος της ΠΔΜ.

4.4 Αλληλεπίδραση τουριστικού προϊόντος με τον υφιστάμενο ιαματικό τουρισμό στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας

Εξετάζοντας την «αλληλεπίδραση» μεταξύ του Περιφερειακού τουριστικού προϊόντος και των ιαματικών φυσικών πόρων της Π.Δ.Μ., γίνεται προσπάθεια εντοπισμού του βαθμού και του τρόπου με τον οποίο οι τουριστικοί πόροι αναπτύσσουν ελκτικές δυνάμεις στον ιαματικό φυσικό πόρο και αντίστροφα. Για τον εντοπισμό των αλληλεπιδράσεων εξετάζονται η τυπολογία των πελατών, οι λόγοι για τους οποίους πραγματοποιούνται επισκέψεις στα λουτρά και οι δραστηριότητες που αναπτύσσουν οι επισκέπτες μίας περιοχής, η προβολή της περιοχής, υπό την έννοια της ύπαρξης δυνατοτήτων χρήσης διαφορετικών τουριστικών προϊόντων, έστω και εάν η χρήση αυτή δεν πραγματοποιείται, η χρονοαπόσταση μεταξύ των τουριστικών πόρων και η κατάσταση – ασφάλεια του οδικού δικτύου.

Η τυπολογία των πελατών

Ο μικρός αριθμός των εν λειτουργία μονάδων στην Π.Δ.Μ. έδωσε τη δυνατότητα να αναζητηθούν πρωτογενή στοιχεία σχετικά με την τυπολογία των πελατών και τις δραστηριότητες που αυτοί αναπτύσσουν. Ουσιαστικά πρόκειται για τα συμπεράσματα που προέκυψαν από τον ιαματικό φυσικό πόρο της Αμμουδάρας στο Δήμο Άργους – Ορεστικού καθώς και τις εγκαταστάσεις του ιαματικού φυσικού πόρου στην Κιβωτό Γρεβενών.

Όπως παρατίθεται στην παρακάτω ενότητα 6.1.9 *Τυπολογία χρηστών*, τα βασικά χαρακτηριστικά των επισκεπτών – χρηστών των Λουτρών Αμμουδάρας–σχετίζονται με την ηλικία και την χωροταξική τους προέλευση. Πρόκειται για άτομα όλων των ηλικιών με τους περισσότερους να ανήκουν στην ηλικιακή ομάδα άνω των 50 ετών, οι οποίοι επισκέπτονται τη μονάδα κυρίως τους καλοκαιρινούς μήνες.

Αναφορικά με τη χωροταξική τους προέλευση οι περισσότεροι επισκέπτες προέρχονται από την τοπική κοινότητα και της γύρω περιοχές.

Τα ιαματικά λουτρά της Αμμουδάρας λειτουργούν από τις αρχές Ιουλίου έως το τέλος Οκτωβρίου καθώς την υπόλοιπη διάρκεια του έτους το κρύο καθιστά ουσιαστικά αδύνατη τη λειτουργία των εγκαταστάσεων. Η ηλικία των πελατών κυμαίνεται από 40 έως πάνω από 70 ετών με την πλειονότητα αυτών να κυμαίνεται πάνω από 60 ετών. Πρόκειται για επισκέπτες οι οποίοι κάνουν χρήση του ιαματικού φυσικού πόρου με τη μορφή της λουτροθεραπείας και μόνο αφού δεν υπάρχουν άλλες παρεχόμενες υπηρεσίες (ευεξίας, διαμονής, κ.λ.π.). Οι επισκέπτες προέρχονται κυρίως από τις περιοχές της Πτολεμαΐδας, της Κοζάνης, της Φλώρινας και γενικότερα της ευρύτερης περιοχής και δεν προσελκύουν επισκέπτες από άλλες περιοχές της χώρας λόγω και της αδυναμίας που υπάρχει στις υποδομές διαμονής.

Συμπερασματικά προκύπτει ότι πρόκειται για μονάδες / εγκαταστάσεις που προσελκύουν μόνο τον τοπικό πληθυσμό, προσφέρουν ελάχιστες υποδομές χρήσης του ιαματικού φυσικού πόρου και δεν ανιχνεύτηκε καμία αλληλεπίδραση με το υπόλοιπο τουριστικό προϊόν της Π.Δ.Μ. αφού οι επισκέπτες διαμένουν κατά κανόνα στην περιοχή και κάνουν μόνο χρήση του ιαματικού φυσικού πόρου.

Οι ενέργειες προβολής είναι ελάχιστες ως ανύπαρκτες με αποτέλεσμα να παραμένουν σε πολύ χαμηλά ποσοστά επισκεψιμότητας συγκριτικά με τους υπόλοιπους ιαματικούς φυσικούς πόρους της χώρας. Τελευταία, σύμφωνα με στοιχεία του εκπροσώπου των ιαματικών λουτρών της Αμμουδάρας, έχουν ξεκινήσει μία προσπάθεια προσέλκυσης στοχευμένου κοινού με τη διανομή φυλλαδίων σε επισκέπτες που διαμένουν σε

ξενοδοχεία της περιοχής και προέρχονται από χώρες της Ανατολικής Ευρώπης (π.χ. Ρωσία, κ.λ.π.) οι οποίες έχουν μακρά παράδοση στη χρήση των ιαματικών φυσικών πόρων.

Οι δραστηριότητες που αναπτύσσουν οι επισκέπτες των Λουτρών

Η έλλειψη υποδομών φιλοξενίας και διαμονής δεν ευνοεί την επισκεψιμότητά τους από δυνητικούς τουρίστες της περιοχής με αποτέλεσμα να μην αναπτύσσονται αλληλεπιδράσεις μεταξύ των Λουτρών και των λοιπών τουριστικών πόρων της ευρύτερης περιοχής.

Μεθοδολογία έρευνας αλληλεπίδρασης

Η έρευνα του βαθμού αλληλεπίδρασης μεταξύ του Περιφερειακού τουριστικού προϊόντος και των Λουτρών Αμμουδάρας, διενεργήθηκε υπό το πρίσμα ενός εν δυνάμει επισκέπτη. Διενεργήθηκε εκτεταμένη έρευνα στο διαδίκτυο και συγκεκριμένα στην μηχανή αναζήτησης GOOGLE και διαπιστώθηκε πως δεν υφίσταται βαθμός αλληλεπίδρασης με την Π.Δ.Μ. καθώς στις κυριότερες τουριστικές ιστοσελίδες (tripadvisor, booking) δεν γίνεται αναφορά στα Λουτρά Αμμουδάρας (γίνεται εκτεταμένη αναφορά στην Αμμουδάρα Ηρακλείου) ως δυνητική δραστηριότητα των επισκεπτών της Περιφέρειας. Στην ιστοσελίδα της Π.Δ.Μ. στην ενότητα ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ παραπέμπει στο διαδικτυακό τόπο της Εταιρείας Τουρισμού Δυτικής Μακεδονίας (visitmadeconia.gr) όπου δεν υφίσταται καμία αναφορά στον ιαματικό τουρισμό και συνεπώς στον ιαματικό φυσικό πόρο της Αμμουδάρας. Τέλος, στην ιστοσελίδα του Δήμου Άργους Ορεστικού γίνεται εκτεταμένη παρουσίαση του πόρου ενώ υφίσταται ειδική ιστοσελίδα για την παρουσίαση του.

Εν συνεχεία, η έρευνα περιορίστηκε στην αλληλεπίδραση με τους λοιπούς τουριστικούς πόρους της Π.Ε. Καστοριάς, στο πλαίσιο της οποίας εξάχθηκαν τα εξής συμπεράσματα:

- Από τα δέκα (10) ξενοδοχεία που εμφανίζονται κατά προτεραιότητα στην Π.Ε. Καστοριάς, ένα μόνο κάνει αναφορά για τον ιαματικό φυσικό πόρο της Αμμουδάρας ως δυνητικές δραστηριότητες που μπορεί να αναπτύξει ένας επισκέπτης
- Η δημοφιλής ιστοσελίδα Discover Greece δεν κάνει αναφορά στους Ιαματικούς Φυσικούς Πόρους της Π.Δ.Μ.
- Στις ιστοσελίδες της Εταιρείας Τουρισμού Δυτικής Μακεδονίας, παραδόξως, δεν υφίσταται καμία αναφορά στους Ιαματικούς Φυσικούς Πόρους της Π.Δ.Μ.
- Υπάρχει σελίδα (λογαριασμός) του ιαματικού φυσικού πόρου στο μέσο κοινωνικής δικτύωσης facebook η οποία όμως φαίνεται να είναι ανενεργή από το 2012.

Οι χρονικές αποστάσεις και το οδικό δίκτυο ως παράγοντες διαμόρφωσης των αλληλεπιδράσεων

Ο ιαματικός φυσικός πόρος της Αμμουδάρας απέχει 550 μέτρα από το κέντρο του ομώνυμου οικισμού. Η πρόσβαση γίνεται μέσω του Άργους Ορεστικού με ασφαλτοστρωμένη μήκους 5,9 χλμ.. Όσον αφορά στη χρονοαπόσταση μεταξύ του ιαματικού φυσικού πόρου της Αμμουδάρας και των λοιπών τουριστικών πόρων / προορισμών της ευρύτερης περιοχής παρατηρούμε πως οι αποστάσεις δεν είναι μεγάλες εξαιτίας αφενός μεν της γεωγραφικής θέσης του πόρου, αφετέρου της πυκνής χωροθέτησης φυσικών και ανθρωπογενών συγκριτικών πλεονεκτημάτων της ευρύτερης περιοχής.

Παρατίθενται χρονικές αποστάσεις μεταξύ των Λουτρών και ενδεικτικών τουριστικών πόρων της ευρύτερης περιοχής από τον κοντινότερο προορισμό προς τον πιο μακρινό:

Πίνακας 14: Χιλιομετρικές αποστάσεις τουριστικών προορισμών

Διαδρομή	Χιλιόμετρα	Χρόνος διαδρομής	Μέση ταχύτητα
Λουτρά Αμμουδάρας – οικισμός Αμμουδάρας	0,55	1'	33 km/h
Λουτρά Αμμουδάρας – Άργος Ορεστικό	5,9	8'	44,25 km/h

Λουτρά Αμμουδάρας – Κέντρο πόλης Καστοριάς (στην τοποθεσία αυτή εμπεριέχονται όλα τα αξιοθέατα της	16,1	21'	46 km/h
Λουτρά Αμμουδάρας – Ενυδρείο Καστοριάς	13,9	16'	52,13 km/h
Λουτρά Αμμουδάρας – Προϊστορικός Λιμναίος Οικισμός Δισπηλιού	9,9	13'	45,69 km/h
Λουτρά Αμμουδάρας - Νεολιθικός Οικισμός Αυγής	13,9	17'	49,06 km/h
Λουτρά Αμμουδάρας - Σπήλαιο Ντούχλος	9	11'	49,09 km/h
Λουτρά Αμμουδάρας – Νεστόριο	48,8	60'	48,80 km/h

Πηγή: Google maps

Ακόμη, παρατίθενται στοιχεία που αφορούν στις χιλιομετρικές αποστάσεις από τον ιαματικό φυσικό πόρο με σημαντικά αστικά κέντρα και αγορές, τόσο εγγύς του πόρου όσο και της χώρας:

Πίνακας 15: Χιλιομετρικές αποστάσεις, χρόνος διαδρομής, πληθυσμός αστικών κέντρων

Πόλη	Χιλιόμετρα (km)	Χρόνος	Μέγεθος αγοράς (κάτοικοι)
Θεσσαλονίκη	188	2h 2min	1.057.825
Κοζάνη	70,2	53min	155.324
Λάρισα	181	2h 32min	279.305
Βέροια	122	1h18min	66.547
Αθήνα	483	5h39min	3.761.800
Ιωάννινα	161	1h 51 min	170.239

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ, Εγνατία Οδός

Από τα ανωτέρω μπορεί να διατυπωθεί η παρατήρηση πως οι αλληλεπιδράσεις μεταξύ του Περιφερειακού τουριστικού προϊόντος και του ιαματικού τουρισμού όπως αυτός διαμορφώνεται στα Λουτρά Αμμουδάρας είναι εξαιρετικά αδύναμες, παρά την γειννιάσή τους με λοιπούς τουριστικούς πόρους.

Οι δυνητικοί επισκέπτες της Π.Δ.Μ. λαμβάνουν στοιχειώδη πληροφόρηση σχετικά με την ύπαρξη των Λουτρών Αμμουδάρας. Το ίδιο συμβαίνει για τους επισκέπτες της Π.Ε. Καστοριάς οι οποίοι λαμβάνουν ανεπαρκή πληροφόρηση για τα Λουτρά αν και η πληροφόρηση για τους λοιπούς τουριστικούς πόρους της ευρύτερης περιοχής είναι μάλλον πλήρης.

5. Φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον

5.1 Φυσικό περιβάλλον

Ο Δήμος Άργους Ορεστικού είναι ένας από τους τρεις (3) Δήμους της Περιφερειακής Ενότητας Καστοριάς, η οποία ανήκει στην περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας και συστάθηκε με το Πρόγραμμα Καλλικράτης. Προέκυψε από την συνένωση των προϋπαρχόντων δήμων Άργους Ορεστικού και Ίωνος Δραγούμη και μέχρι το 2013 είχε την ονομασία Δήμος Ορεστίδος.



Χάρτης διοικητικών ορίων

Η έκταση του νέου Δήμου είναι 349,26 km² και ο πληθυσμός του είναι 11.802 κάτοικοι (πληθυσμός Π.Ε. Καστοριάς 50.322) σύμφωνα με την απογραφή του 2011 (13.375 κάτοικοι κατά την απογραφή του 2001). Έδρα του νέου δήμου είναι το Άργος Ορεστικό.

Η Π.Ε. Καστοριάς είναι η μικρότερη σε έκταση Ενότητα της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας (1.685 km²). Συνορεύει βόρεια με την Ενότητα Φλώρινας, νοτιοανατολικά με την Ενότητα Κοζάνης και στα νότια και νοτιοδυτικά με τις Ενότητες Γρεβενών και Ιωαννίνων αντίστοιχα. Στα δυτικά συνορεύει με την Αλβανία. Το 90% της έκτασης της χαρακτηρίζεται ως ορεινό και ημιορεινό, ενώ μόλις το 10% χαρακτηρίζεται ως πεδινό. Στη συνέχεια παρατίθενται στοιχεία του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος της ευρύτερης περιοχής

5.1.1 Δημογραφικά χαρακτηριστικά Δήμου Άργους Ορεστικού

Οι δημοτικές και τοπικές κοινότητες με τον αντίστοιχο πληθυσμό τους (απογραφή 2011) του Δήμου Άργους Ορεστικού παρουσιάζονται στον πίνακα που ακολουθεί:

ΔΗΜΟΣ ΑΡΓΟΥΣ ΟΡΕΣΤΙΚΟΥ	ΣΥΝΟΛΟ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΔΗΜΟΥ:	11.802
Δ.Ε. Άργους Ορεστικού:	Σύνολο Πληθυσμού:	8.903
Δημοτική Κοινότητα Άργους Ορεστικού	Άργος Ορεστικό, Κρεμαστό	7.482
Τοπική Κοινότητα Αγίου Ηλία	Άγιος Ηλίας	8
Τοπική Κοινότητα Αμμουδάρας	Αμμουδάρα , Αμπελοχώρι , Βοτάνι	245
Τοπική Κοινότητα Ασπροκκλησιάς	Ασπροκκλησιά , Ασπρονέρι	375
Τοπική Κοινότητα Βράχου	Βράχος	33
Τοπική Κοινότητα Διαλεκτού	Διαλεκτό , Βέλος	133
Τοπική Κοινότητα Καστανοφύτου	Καστανόφυτο , Άνω Περιβόλι	44
Τοπική Κοινότητα Λάγκας	Λάγκα	41
Τοπική Κοινότητα Λακκωμάτων	Λακκώματα , Κρύα Νερά, Λαχανόκηποι	218
Τοπική Κοινότητα Μελάνθιου	Μελάνθιο, Πετροπουλάκι, Νίκη	139
Τοπική Κοινότητα Νοστίμου	Νόστιμο	108
Τοπική Κοινότητα Σπηλαίων	Σπήλαια , Ζευγοστάσι	37
Τοπική Κοινότητα Σπήλιου	Σπήλιος , Ανθηρό, Κερασώνα	40
Δ.Ε. Ίωνος Δραγούμη:	Σύνολο Πληθυσμού:	2.899
Τοπική Κοινότητα Αμπελοκήπων	Αμπελόκηποι	668
Τοπική Κοινότητα Βογατσικού	Βογατσικό , Άγιος Νικόλαος	549
Τοπική Κοινότητα Γέρμα	Γέρμας	560
Τοπική Κοινότητα Κωσταραζίου	Κωσταράζι	751
Τοπική Κοινότητα Μηλίτσας	Μηλίτσα	371

(ΠΗΓΗ: ΕΣΥΕ 2011)

Σύμφωνα με στοιχεία της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας ο πληθυσμός της Δ.Ε. Άργους Ορεστικού κατά τη δεκαετία 1991 - 2001 παρουσίασε αύξηση κατά 9,1 %, ενώ τη δεκαετία 2001 - 2011 παρουσίασε μείωση της τάξης του 12,2 %. Σημαντική μείωση παρατηρήθηκε στους μικρότερους οικισμούς, ειδικά κατά τη δεκαετία 2001-2011.

Πληθυσμιακές μεταβολές 1991 - 2001 στη Δ.Ε Άργους Ορεστικού			
ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΕΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ	1991	2001	2011
Δ.Κ. Άργους Ορεστικού	7.108	7.838	7.482
Τ. Κ. Αγίου Ηλία	28	23	8
Τ.Κ. Αμμουδάρας	318	355	245
Τ.Κ. Ασπροκκλησιάς	452	443	375
Τ.Κ. Βράχου	81	68	33
Τ.Κ. Διαλεκτού	174	311	133
Τ.Κ. Καστανοφύτου	79	76	44
Τ.Κ. Λάγκας	64	80	41
Τ.Κ. Λακκωμάτων	418	367	218
Τ.Κ. Μελάνθιου	278	309	139
Τ.Κ. Νοστίμου	128	115	108
Τ.Κ. Σπηλαίων	82	83	37
Τ.Κ. Σπήλιου	85	78	40
ΣΥΝΟΛΟ	9.295	10.146	8.903

Ο Δήμος Άργους Ορεστικού ανήκει στη Π.Ε. Καστοριάς της Π.Δ.Μ. από τα δημογραφικά στοιχεία της οποίας προκύπτει ότι η κύρια δημογραφική τάση της Περιφέρειας σε όλες τις Π.Ε. είναι η πληθυσμιακή συρρίκνωση και γήρανση.

Υπάρχουν στον Δήμο Άργους Ορεστικού 5.908 Άνδρες και 5.894 γυναίκες, η δε ηλικιακή τους σύνθεση είναι η εξής (2011):

0-9 ετών:1.022 / 10-19 ετών:1.162 / 20-29 ετών:1.127 / 30-39 ετών:1.533 / 40-49 ετών:1.880 / 50-59 ετών:1.672 / 60-69 ετών:1.249 / 70+ ετών:2.157 /Μέση ηλικία: 44,6 έτη.

Ταυτόχρονα, η Π.Δ.Μ. εμφανίζει τη μικρότερη πληθυσμιακή πυκνότητα, αφού είναι η πιο αραιοκατοικημένη Περιφέρεια της χώρας (30,4 κάτοικοι/km²). Η πληθυσμιακή πυκνότητα στο Δήμο Άργους Ορεστικού είναι 33,8 κάτοικοι/km².

5.1.2 Φυσικό Περιβάλλον

Ο Δήμος Άργους Ορεστικού και σε ευρύτερη κλίμακα παρατήρησης η Π.Ε. Καστοριάς χαρακτηρίζεται από πλούσιο φυσικό περιβάλλον με ορεινούς όγκους και υδάτινα συστήματα (λίμνη, ποτάμια) που δημιουργούν ένα σημαντικό τουριστικό προορισμό για τους λάτρεις της φύσης και αυτούς που αγαπούν την εξερεύνηση και την περιπέτεια.

5.1.3 Έδαφος, δάση, ποτάμια

Ανάγλυφο

Η Δ.Ε. Άργους Ορεστικού καταλαμβάνει το νότιο-νοτιοδυτικό τμήμα της Π.Ε Καστοριάς και εκτείνεται από την λίμνη Καστοριάς Νότια έως και τις παρυφές του Βοΐου (στο νότιο τμήμα της) και μέχρι τις παρυφές του Γράμμου (στο δυτικό τμήμα της). Καταλαμβάνει περιοχές που εκτείνονται από υψόμετρο 600 μέχρι 1.600 m περίπου. Οι περιοχές με χαμηλότερο υψόμετρο εμφανίζονται στο βορειοανατολικό τμήμα του Δήμου και τα υψόμετρα αυξάνονται προς τα νοτιοδυτικά όπου συναντώνται και οι κορυφές του Βοΐου όρους.

Η Π.Ε. Καστοριάς χαρακτηρίζεται ως ορεινή, καθώς από τα 1.685 km² της επιφάνειάς της, μόνο τα 209 km² είναι πεδινά. Προς τα δυτικά του Νομού υψώνεται η οροσειρά της Πίνδου, που καθορίζει τα όριά του με την περιφερειακή ενότητα Ιωαννίνων. Ανατολικότερα και παράλληλα προς τη βόρεια Πίνδο υψώνεται το Βόιο όρος. Στο βόρειο τμήμα υψώνονται οι νότιες κορυφές του Τρικλαρίου, Όρλοβο και Μπούτσι (1.776 m). Προς τα ανατολικά υψώνεται το Βέρνο ή Βίτσι (2.128m), προς τα νότια οι νότιες κορυφές του Ασκίου (ή Σινιάτσικο, 2.111 m) και ανάμεσά τους το όρος Μουρίκι (+1.703m).

Μεταξύ των ορεινών όγκων σχηματίζεται το οροπέδιο της Καστοριάς όπου αναπτύσσεται η ομώνυμη λίμνη, ενώ βασικό υδρογραφικό στοιχείο του Νομού αποτελεί ο ποταμός Αλιάκμονας.

Η βασική μορφολογική ενότητα του Δήμου Άργους Ορεστικού είναι το υψίπεδο της Όντριας. Το δασικό οικοσύστημα των Οντρίων χωροθετείται στη νοτιοδυτική περιοχή του Δήμου, στους οικισμούς του Βράχου, Λάγκας, Πετροπουλακίου και Καστανόφυτου, με δάση οξιάς, καστανιών και δρυών.

Η γεωμορφολογική εικόνα που παρουσιάζει η άμεση στο έργο περιοχή είναι αποτέλεσμα τόσο ενδογενών, όσο και εξωγενών παραγόντων που έδρασαν στην περιοχή.

Μορφολογικά η περιοχή χαρακτηρίζεται λοφώδης έως ημιορεινή με ήπιο ανάγλυφο και κλίσεις από 3% έως 46%, με υψηλότερα υψώματα την Ψηλή Ράχη (714 μ.) και την Ράχη (708 μ.), που διασχίζεται από την κοιλάδα του Αλιάκμονα, ενώ η περιοχή της πηγής από τη στενή κοιλάδα του ρέματος Ξεριάς. Η περιοχή της πηγής περιλαμβάνει υψώματα με υψόμετρα από 668 έως 682 μ.

Η μορφολογία είναι αποτέλεσμα της νέας ρηξιγενούς τεκτονικής και της έντονης διάβρωσης των σχηματισμών του Τριτογενούς, εξαιτίας της έντονης διαβρωτικής δράσης του Αλιάκμονα.

Ορεινοί όγκοι

Οι βασικότεροι ορεινοί όγκοι της Π.Ε Καστοριάς είναι:

Γράμμος

Ο Γράμμος είναι το τέταρτο υψηλότερο με την υψηλότερη κορυφή του «Τσούκα Πέτσικ» να φτάνει σε υψόμετρο 2.520 m. Άλλες υψηλές κορυφές του Γράμμου είναι το Περήφανο (2.444 m.) το Διάσελο (2.393 m), η Επάνω Αρρένα (2.192 m), η Κάτω Αρρένα (2.075 m.). Ο όγκος του βρίσκεται στα ελληνοαλβανικά σύνορα και καταλαμβάνει το βορειοανατολικό τμήμα του νομού Ιωαννίνων, το νοτιοδυτικό του νομού Καστοριάς και ένα τμήμα της νοτιοανατολικής Αλβανίας. Ουσιαστικά αποτελεί τμήμα της ευρύτερης οροσειράς της Πίνδου και είναι σκεπασμένος από πυκνά δάση και από αυτόν ξεκινούν πολλά υδάτινα ρεύματα όπως ο Αλιάκμονας, ο μεγαλύτερος σε μήκος ποταμός της Ελλάδας, που πηγάζει σε ελληνικό έδαφος.

Βόιο

Το όρος Βόιο είναι βουνό της Δυτικής Μακεδονίας και καταλαμβάνει το νότιο τμήμα του Νομού Καστοριάς. Γι' αυτό το λόγο συχνά θεωρείται εσφαλμένα προέκταση του Γράμμου. Το ύψος του είναι 1.802 μέτρα, το μήκος του 45 χιλιόμετρα. Στο όρος Βόιο ανήκει και ο ιδιαίτερος ορεινός όγκος Όντρια. Τα όρη της Όντριας βρίσκονται μεταξύ των νομών Καστοριάς και Κοζάνης. Είναι ένα από τα πιο δασωμένα βουνά της Ελλάδας με δασοκάλυψη που φτάνει το 80% και η οποία αποτελείται από τεράστια αμιγή και μεικτά δάση από βελανιδιές, οξιές, καστανιές, μαυρόπευκα, έλατα, σφενδάμια, σκλήθρα, φλαμουριές, γαύρους, οστρές, ιτιές, ρόμπολα, κ.ά.

Βέρνο ή Βίτσι

Το Βέρνο (ή Βίτσι) είναι ο ορεινός όγκος που βρίσκεται στα σύνορα των νομών Φλώρινας και Καστοριάς. Το ύψος του είναι 2.128 μέτρα. Το βουνό αποτελεί σήμερα έναν από τους βιότοπους της καφέ αρκούδας. Καλύπτεται από πυκνά δάση δρυός και οξιάς σε ενδιάμεσο υψόμετρο, ενώ σε μεγαλύτερα υψόμετρα σχηματίζονται αλπικά λιβάδια.

Άσκιο ή Σινιάτσικο

Το Άσκιο ή Σινιάτσικο είναι βουνό της δυτικής Μακεδονίας, με ψηλότερη κορυφή στα 2.111 μέτρα, η οποία βρίσκεται στο μεσαίο τμήμα του. Είναι νότια συνέχεια του όρους Βίτσι και μεσαίος κρίκος της ορεινής αλυσίδας, που σχηματίζει με το Βίτσι προς βόρεια και τον Βούρινο προς νότο, αρχίζει από τα στενά της Κλεισούρας στην περιοχή που ενώνονται τα σύνορα των νομών Φλωρίνης – Καστοριάς – Κοζάνης, προχωρεί με νότια νοτιοανατολική κατεύθυνση στο νομό Κοζάνης και απολήγει νότια της Σιάτιστας. Το μήκος του είναι περίπου 33 χλμ. Εκτός από το νότιο τμήμα του, που είναι βραχώδες όλο το υπόλοιπο καλύπτεται με δάση, ενώ στο νότιο τμήμα του το Άσκιο είναι βραχώδες.

Ποτάμια

Στο ανατολικό τμήμα του Δήμου διέρχεται ο ποταμός Αλιάκμονας, ο οποίος είναι ο μεγαλύτερος ποταμός της Ελλάδας που ρέει εξ ολοκλήρου σε ελληνικό έδαφος. Οι πηγές του εντοπίζονται στα όρη του Γράμμου, Βέρνου και Βοίου. Οι τρεις αυτοί κλάδοι ενώνονται πριν από το Άργος Ορεστικό και σχηματίζουν την κυρίως κοίτη του Αλιάκμονα, ενώ κατόπιν της πόλης εισρέουν και τα πλεονάζοντα ύδατα της λίμνης Καστοριάς. Στη συνέχεια ο ποταμός συνεχίζει την πορεία του προς ΝΑ για να καταλήξει τελικά μετά και τη συμβολή πολλών υδατορευμάτων, στον Θερμαϊκό κόλπο με συνολική λεκάνη απορροής τα 9.455 km².

Λίμνες

Η λίμνη Καστοριάς (ή Ορεσιάδα) περικλείεται από τα όρη Χελώνη και Βέρνο (βόρεια), Άσκιο, Τσούκα, Κορησσός και Πύργος (ΝΑ), Βίγλα και Σαμαρίνα (δυτικά), Ούχι και Καϊνάκη (ανατολικά).

Πρόκειται για μία ανοιχτή λίμνη, τα νερά της οποίας μέσω του ρέματος Γκιόλε διοχετεύονται στον ποταμό Αλιάκμονα. Το σχήμα της είναι νεφροειδές, η επιφάνειά της καλύπτει συνολική έκταση 28,8 km², η δε περίμετρό της αγγίζει τα 33,6 km, ενώ το βάθος της φτάνει τα 9,1 m περίπου. Τροφοδοτείται από τα ρέματα και νερό της βροχής και από κάποιες υπολίμνιες πηγές, ενώ ο έλεγχος της στάθμης της (μέγιστη και κατώτερη στάθμη +630,27 m και +628,8 m αντίστοιχα) και της υπερχειλίζουσας ποσότητας, γίνεται στην έξοδο της προς το ρέμα Γκιόλε μέσω ηλεκτροκινήτου φράγματος.

Αποτελεί μια από τις ομορφότερες λίμνες των Βαλκανίων και αποτελεί αναμφισβήτητα έναν σημαντικό προορισμό όχι μόνο του ομώνυμου νομού, αλλά και ολόκληρης της Δυτικής Μακεδονίας.

Βλάστηση

Η χλωριδική σύνθεση της άμεσα ευρύτερης περιοχής μελέτης κατατάσσεται στην Παραμεσογειακή Ζώνη βλάστησης *Quercetalia pubescentis* (Λοφώδης, υποορεινή). Επιπροσθέτως, η φυτοκάλυψη της περιοχής μελέτης συνέχεται στα όρια κάλυψης των υποζωνών *Ostrya – Carpinion* και *Quercion confetrae* (ταξινόμηση φυτοκοινωνικών μονάδων σύμφωνα με το σύστημα Braun – Blanquet).

Οι φυτοκοινωνικές διαπλάσεις που καταγράφονται στην περιοχή μελέτης ανήκουν σε τρεις αυξητικούς χώρους βλάστησης, τα όρια των οποίων δεν είναι σαφή. Ειδικότερα η χλωρίδα της περιοχής διακρίνεται στους αυξητικούς χώρους του *Coccifero – Carpinetum*, του *Carpinetum orientalis* και του *Quercetum confetrae*.

Ο αυξητικός χώρος του *Coccifero – Carpinetum* εξαπλώνεται στα μεγαλύτερα υψόμετρα εμφανιζόμενος στον υποροόροφο μικτών συστάδων *Abies* (ελάτης) και *Pinus nigra* (μαύρης πεύκης). Η φυτοκάλυψη του αυξητικού χώρου καταλαμβάνεται κυρίως από μεγάλη έκταση πρινώνων, που αντικατέστησε προϋπάρχοντα δάση *Quercus pubescens* (χνοώδης δρύς) και *Quercus conferta* (πλατύφυλλος δρύς).

Ο αυξητικός χώρος του *Carpinetum orientalis* εξαπλώνεται στις βόρειες εκθέσεις λοφώδων περιοχών και στις παρυφές ψηλών όρων, όπου αντικαθιστά εκτάσεις κατάληψης του *Coccifero – Carpinetum* ή και συνέχεται με αυτό. Κυρίαρχο δασοπονικό είδος στη σύνθεση του προαναφερόμενου χώρου αποτελεί το *Carpinus orientalis* (γαύρος ανατολικός). Ακόμη, στη χλωριδική σύνθεση απαντώνται και μικτά δάση με *Fraxinus ornus* (φράξος), *Pistacia terebinthus* (κοκορεβιθία), *Ligustrum vulgare* (λιγούστρο), *Rhus coriaria* (ρούδι), *Cotinus coggyria* (κότινος, χρυσόξυλο), *Quercus pubescens* (χνοώδης δρύς), *Quercus conferta* (πλατύφυλλη δρύς), *Acer monspessulanum* (σφενδάμι) και *Sorbus torminalis* (σορβιά).

Τα δάση δρυός του αυξητικού χώρου *Quercetum confetrae* απαντώνται σε μεσαία υψόμετρα και κατανέμονται σε συνεχείς ζώνες στις δυτικές και βορειοδυτικές εκθέσεις της ευρύτερης περιοχής μελέτης, σχηματίζοντας αμιγή ή μικτά δάση με αντιπροσωπευτική χλωριδική σύνθεση. Τα κύρια δασοπονικά είδη που εμφανίζονται είναι τα ακόλουθα είδη δρυός: *Quercus conferta* (πλατύφυλλη δρυς), *Quercus pubescens* (χνοώδης δρυς), *Quercus macedonica* (μακεδονική δρυς), *Quercus carpinifolia* και *Quercus cerris* (ευθύφλοια δρύς).

Στα χαμηλότερα υψόμετρα όπου και το έργο απαντώνται μικτές συστάδες με αείφυλλα πλατύφυλλα, όπως *Quercus ilex* (αριά), *Quercus coccifera* (πουρνάρι), *Fraxinus ornus* (φράξος) και *Phillyrea angustifolia* (φιλλυρέα, στενόφυλλη). Άλλα δασικά είδη που απαντώνται στις δασικές εκτάσεις της περιοχής μελέτης είναι *Ostrya carpinifolia* (οστρυά καρπινόφυλλη), *Carpinus betulus* (γάβρος, βετουλοειδής) και *Cornus sp.* (κρανιά). Οι δασοσκεπείς εκτάσεις διακόπτονται από καταλήψεις εδαφών με ποώδη σύνθεση από αγρωστώδη και ψυχανθή και καλλιέργειες.

Τα δάση της περιοχής του Δήμου καταλαμβάνουν συνολικά το 29,4% (62.297 στρ) της συνολικής έκτασης και βρίσκονται σχετικά διάσπαρτα στα διάφορα Δημοτικά Διαμερίσματα, με ιδιαίτερη συγκέντρωση στην ορεινή ζώνη. Από αυτά 54.015 στρ. (86,7%) τελούν υπό οργανωμένη διαχείριση για την παραγωγή δασικών προϊόντων (ξύλου ή και κάστανων), 5.456 στρ (8,7%) τελούν εκτός οργανωμένης διαχείρισης και 2.826 στρ. (4,5%) αξιοποιούνται μέσω της κτηνοτροφίας.



Απόσπασμα δασικού χάρτη περιοχής μελέτης

5.1.4 Κλίμα

(πηγή: ΥΔΡΟΓΕΩΛΟΓΙΚΗ - ΓΕΩΛΟΓΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΠΗΓΗΣ «ΑΜΜΟΥΔΑΡΑΣ» ΔΗΜΟΥ ΑΡΓΟΥΣ ΟΡΕΣΤΙΚΟΥ Ν. ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ - Χριστόδουλος Αγγελόπουλος, Δρ. Γεωλόγος Μηχανικός, 2015)

Το κλίμα της περιοχής χαρακτηρίζεται ως ηπειρωτικό. Για την ανάλυση των μετεωρολογικών χαρακτηριστικών της χρησιμοποιήθηκαν τα στατιστικά στοιχεία της περιόδου 1980 – 1998 του Μετεωρολογικού Σταθμού (Μ.Σ.) Καστοριάς, ως του πλησιέστερα ευρισκόμενου στην περιοχή. Οι κλιματικές παράμετροι παρατίθενται παρακάτω.

Μέσες μηνιαίες και ετήσιες τιμές θερμοκρασίας αέρα

	Ι	Φ	Μ	Α	Μ	Ι	Ι	Α	Σ	Ο	Ν	Δ	Μ.Ο.
Μέση Τ (οC)	2,4	4,6	8,5	10,6	16,0	20,4	22,9	22,0	18,8	13,1	7,8	3,6	12,6

Ύψος βροχοπτώσεων (mm)

Ι	Φ	Μ	Α	Μ	Ι	Ι	Α	Σ	Ο	Ν	Δ	Έτος
69,8	58,0	56,4	54,7	63,7	36,8	22,6	30,2	47,4	63,9	74,9	79,5	657,9

Στην περιοχή η μέση ετήσια θερμοκρασία είναι 12,6 °C, θερμότερος μήνας είναι ο Ιούλιος (22,9 °C) και ψυχρότερος ο Ιανουάριος (2,4 °C), ενώ η απόλυτα ελάχιστη θερμοκρασία που σημειώθηκε είναι -19,0 °C και

η απόλυτα μέγιστη είναι 41,5 °C (Ιανουάριος και Ιούλιος αντίστοιχα). Το φαινόμενο του παγετού είναι συχνό και έντονο.

Το μέσο ετήσιο ύψος της βροχής είναι 657,9 mm, ως πιο βροχεροί μήνες του έτους θεωρούνται ο Νοέμβριος, ο Δεκέμβριος και ο Ιανουάριος, ενώ ως λιγότερο βροχεροί ο Ιούλιος και ο Αύγουστος. Σποραδικές βροχές πέφτουν καθ' όλη τη διάρκεια του έτους.

Από τα άλλα κατακρημνίσματα, το χιόνι είναι συνηθισμένο φαινόμενο και πέφτει συνήθως τον Ιανουάριο και το Φεβρουάριο, αλλά και τον Δεκέμβριο. Παραμένει δε στο έδαφος για αρκετές μέρες, ενώ το χαλάζι στη περιοχή αποτελεί σπάνιο φαινόμενο.

Η μέση ετήσια νέφωση της περιοχής κυμαίνεται γύρω στις 4,5 βαθμίδες. Ο αριθμός των νεφοσκεπών ημερών βρίσκεται μεταξύ 70 - 80, ενώ των αίθριων μεταξύ 100 - 120.

Η ομίχλη είναι τακτικό φαινόμενο και εμφανίζεται περίπου για 35 ημέρες κατά μέσο όρο το έτος.

Η μέση ετήσια σχετική υγρασία είναι 69,2%. Η ξηρασία δεν αποτελεί σοβαρό πρόβλημα στη περιοχή και έχει μικρή διάρκεια γύρω στον 1 - 1,5 μήνα.

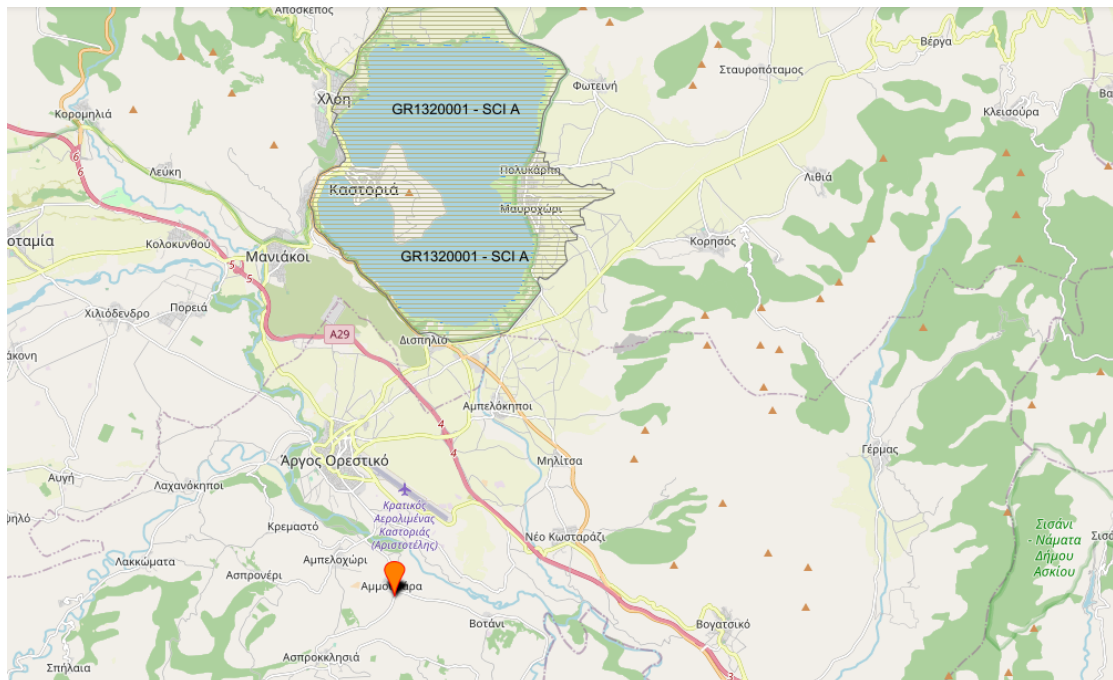
Στην περιοχή επικρατούν οι δυτικοί, βόρειοι και βορειοδυτικοί άνεμοι το χειμώνα, με εξαίρεση τον Δεκέμβριο, που κυριαρχούν οι νοτιοδυτικοί, ενώ το καλοκαίρι κυριαρχούν οι νοτιοδυτικοί και βορειοανατολικοί. Η έντασή τους είναι κυρίως ασθενής έως μέτρια. Άπνοιες εμφανίζονται για μεγάλη διάρκεια καθ' όλο το έτος.

Το κλίμα της περιοχής χαρακτηρίζεται ως μεσόθερμο υγρό με μέτρια υγρασία τους καλοκαιρινούς μήνες.

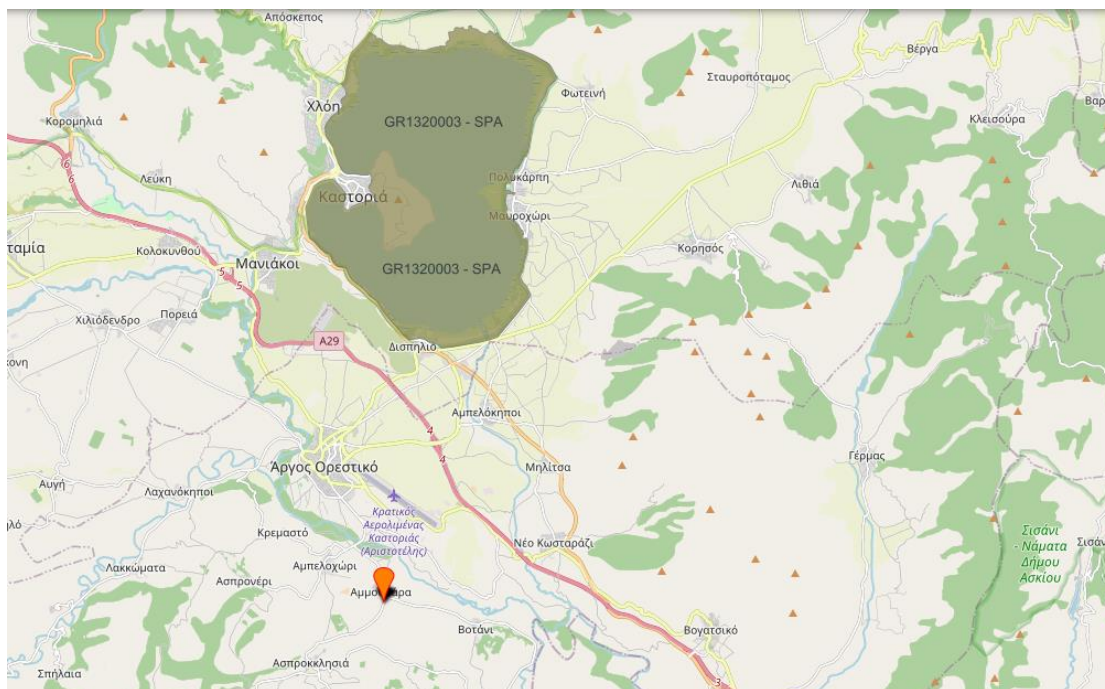
Από τα μετεωρολογικά στοιχεία της περιοχής και σύμφωνα με το ομβροθερμικό πηλίκιο Emberger, το βιοκλίμα της περιοχής χαρακτηρίζεται ημίξηρο, με ψυχρό χειμώνα ($0^{\circ}\text{C} < m < 3^{\circ}\text{C}$).

5.1.5 Βιότοποι - Προστατευόμενες περιοχές

Το υπό εξέταση έργο **δεν εμπίπτει** εντός προστατευόμενων περιοχών του Ευρωπαϊκού Οικολογικού δικτύου Natura 2000 (οδηγία 92/43/ΕΟΚ), αλλά ούτε και σε κάποια άλλη προστατευόμενη περιοχή. Στην ευρύτερη περιοχή του έργου εντοπίζονται προστατευόμενες περιοχές του Ευρωπαϊκού Οικολογικού Δικτύου Natura. Ειδικότερα, σε απόσταση περί τα 6.8 Km βόρεια εντοπίζεται η προστατευόμενη περιοχή "Λίμνη Καστοριά" (GR 1320003), η οποία έχει χαρακτηριστεί ως Ζώνη Ειδικής Προστασίας (Ζ.Ε.Π. ή Σ.Ρ.Α.) καθώς και η περιοχή "Λίμνη Καστοριά" (GR 1320001), η οποία έχει χαρακτηριστεί ως Ειδική Ζώνη Διατήρησης (Σ.Α.Σ.).



Θέση του έργου ως προς την Περιοχή Natura GR1320001 (<http://www.oikoskopio.gr/map>)

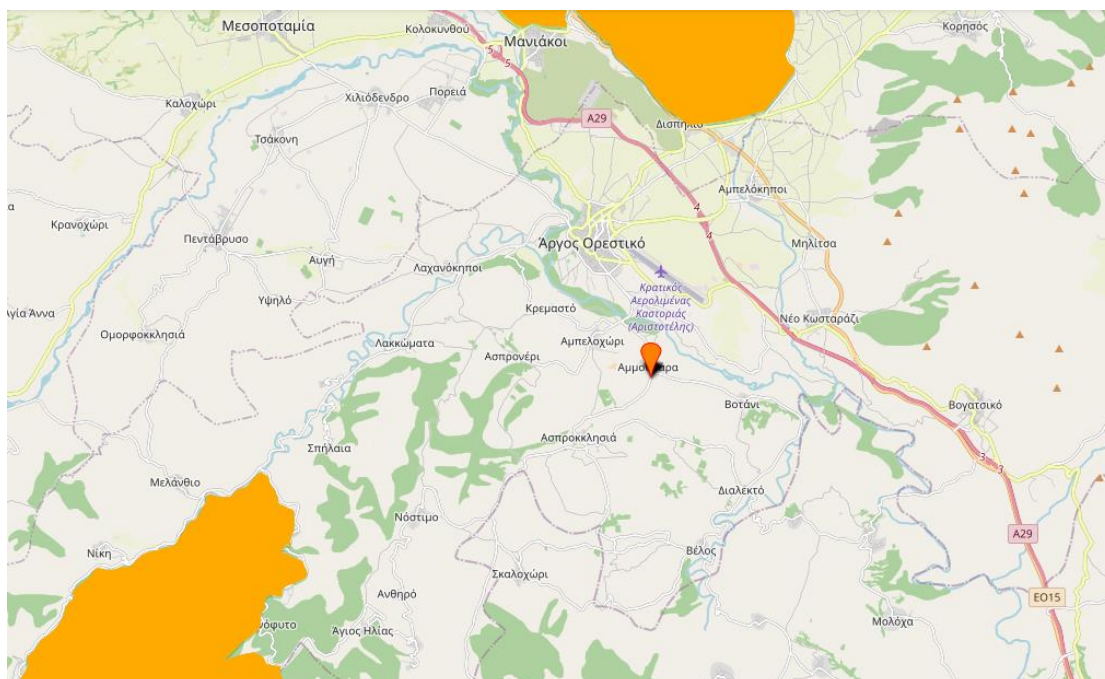


Θέση του έργου ως προς την Περιοχή Natura GR1320003

(<http://www.oikoskopio.gr/map>)

Στην ευρύτερη περιοχή εντοπίζονται επίσης και δύο (2) Καταφύγια Άγριας Ζωής:

- "Λίμνη - Βουνό Καστοριάς" (ΦΕΚ 717/Β/19- 08-1997), σε απόσταση περί τα 6,8 Km βόρεια του υπό μελέτη έργου
- "Καστανόφυτο - Μελάνθιο - Ζευγοστάσιο - Νίκη - Λάγκα" (ΦΕΚ 717/Β/19-08-1997) σε απόσταση περί τα 10 Km ΝΔ.



Θέση του έργου ως προς τα γειτονιάζοντα Κ.Α.Ζ.

(<http://www.oikoskopio.gr/map>)

5.1.6 Προβλήματα Ρύπανσης

Τα περιβαλλοντικά προβλήματα της ευρύτερης περιοχής μελέτης αποτελούν χαρακτηριστικό δείγμα για ημιορεινές αγροτικές περιοχές της χώρας μας, με τις ανάλογες για την περίπτωση (εκτός από μερικές εξαιρέσεις) επιβαρύνσεις και οχλήσεις.

Η πεδινή περιοχή αν και έχει «τραυματισθεί» από τις διάφορες ανθρώπινες δραστηριότητες, εν τούτοις διατηρεί σε σημαντικό βαθμό την ταυτότητά της και δημιουργεί μια συνολικά θετική εικόνα. Η ορεινή – ημιορεινή περιοχή έχει δεχθεί συγκριτικά λιγότερες ανθρώπινες παρεμβάσεις.

Όπως σε κάθε περίπτωση, έτσι και για την συγκεκριμένη οποιαδήποτε ανθρώπινη δραστηριότητα, είναι φυσικό να έχει και τις ανάλογες επιβαρύνσεις στο φυσικό περιβάλλον. Το μέγεθος της επιβάρυνσης και των επιπτώσεων που αυτή έχει επιφέρει ή ενδέχεται να επιφέρει στο φυσικό περιβάλλον της περιοχής είναι δύσκολο να εκτιμηθεί σε κάθε περίπτωση. Η έννοια της προστασίας του περιβάλλοντος δεν είναι και δεν πρέπει να είναι σε καμιά περίπτωση μονοδιάστατη. Είναι συνδυασμός πολλών και διαφορετικών παραμέτρων όπως οικονομικών, κοινωνικών και φυσικών (π.χ. βιοποικιλότητα) που συνολικά δίνουν την εικόνα του περιβάλλοντος της περιοχής. Με γνώμονα αυτή τη βασική παραδοχή, στη συνέχεια παρουσιάζονται κάποια στοιχεία για τις πιέσεις που δέχεται το φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον στην περιοχή μελέτης, ανάλογα με τη αντίστοιχη ανθρώπινη δραστηριότητα.

Γεωργική δραστηριότητα: Στις αγροτικές περιοχές το κύριο πρόβλημα ρύπανσης προέρχεται κυρίως, όπως και στις περισσότερες ανάλογες περιπτώσεις στον Ελληνικό χώρο, από την έντονη χρήση λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων, που επιβαρύνουν το έδαφος, επιφανειακά και υπόγεια νερά. Οι επιπτώσεις κυρίως από τα φυτοφάρμακα είναι δυσμενείς σε όλους τους οργανισμούς, από τη μικροπανίδα του εδάφους μέχρι τα ανώτερα θηλαστικά και τον άνθρωπο, είτε άμεσα (δηλητηρίαση) είτε έμμεσα μέσω της βιοσυσσώρευσης. Πρέπει να τονισθεί όμως ότι είναι περιορισμένη έκτασης λόγω των μικρών σχετικά εκτάσεων και των εκστατικών κυρίως μορφών καλλιέργειας

Αλλά περιβαλλοντικό πρόβλημα, οφειλόμενα στην γεωργία που μπορούν να αναφερθούν είναι:

- Η κατανάλωση μεγάλων ποσοτήτων ύδατος
- Η συμβολή της στο φαινόμενο της εδαφικής διάβρωσης.
- Το κάψιμο της καλαμιάς, που εκτός από τη συμβολή της στην αύξηση των ατμοσφαιρικών ρύπων, επηρεάζει αρνητικά πολλούς φυτικούς και ζωικούς οργανισμούς και δημιουργεί εστίες φωτιάς.
- Η μείωση λόγω εκχέρσωσης των δασικών εκτάσεων.

Κτηνοτροφική δραστηριότητα: Σε κοντινή απόσταση δεν αντιμετωπίζεται ιδιαίτερο πρόβλημα αφού δεν υπάρχουν κτηνοτροφικές μονάδες. Στις ημιορεινές περιοχές υπάρχουν κάποιες μονάδες παραδοσιακής (εκτατικής) μορφής ενώ στις πεδινές περιοχές βρίσκονται οι μονάδες εντατικής μορφής. Τα προβλήματα που δημιουργούν είναι διαφορετικής φύσεως. Η παραδοσιακή κτηνοτροφία συμβάλλει σε μερικές περιοχές σε φαινόμενα υπερβόσκησης με τα ανάλογα οφειλόμενα σε αυτή προβλήματα, όχι τόσο από τον συνολικό αριθμό των ζώων, αλλά κυρίως από την έλλειψη κάποιας στοιχειώδους διαχειριστικής πρακτικής για τον βοσκότοπο. Η εντατική κτηνοτροφία αντίστοιχα δημιουργεί προβλήματα οργανικής και μικροβιολογικής ρύπανσης στα υπόγεια ύδατα, οσμών και εστιών αύξησης πληθυσμών των εντόμων.

Τουριστική δραστηριότητα: Στην εγγύς περιοχή δεν υπάρχουν ξενοδοχειακές μονάδες ή ενοικιαζόμενα δωμάτια. Στην ευρύτερη περιοχή οι βασικότερες επιβαρύνσεις (οχλήσεις), που προέρχονται από τη λειτουργία τους είναι οι ακόλουθες:

- ▶ Αύξηση των επιπέδων θορύβου.
- ▶ Αύξηση των προς διαχείριση ποσοτήτων υγρών και στερεών αποβλήτων.
- ▶ Αύξηση της κυκλοφοριακής κίνησης
- ▶ Αύξηση των εκπεμπόμενων ποσοτήτων ατμοσφαιρικών ρύπων και οσμών.

Εμπορική – βιοτεχνική δραστηριότητα: Η μικρή εμπορική και βιοτεχνική δραστηριότητα της άμεσης και ευρύτερης περιοχής δεν δημιουργεί σημαντικά προβλήματα ρύπανσης και άλλων οχλήσεων στην περιοχή.

Οικιστική δραστηριότητα: Η λειτουργία του ΧΥΤΥ και του βιολογικού καθαρισμού για το Άργος Ορεστικό έχουν ελαχιστοποιήσει τα σημαντικότερα από τα προβλήματα όχλησης από την οικιστική δραστηριότητα στην ευρύτερη περιοχή. Η διαχείριση των απορριμμάτων γίνεται από το Δήμο ο οποίος είναι ενταγμένος στο

σύστημα ενιαίας αποκομίδης απορριμμάτων της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας που λειτουργεί η ΔΙΑ.ΔΥ.ΜΑ στην οποία συμμετέχουν όλοι οι Δήμοι της περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας).

5.1.7 Ύδατα

Σύμφωνα με την Αριθμ. Ε.Γ.: οικ. 906 απόφαση "Έγκριση της 1ης Αναθεώρησης του Σχεδίου Διαχείρισης των Λεκανών Απορροής Ποταμών του Υδατικού Διαμερίσματος Δυτικής Μακεδονίας και της αντίστοιχης Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων" (ΦΕΚ 4676/Β/29-12-2017), η περιοχή, εμπίπτει χωρικά στην ΛΑΠ Αλιάκμονα (ΕΛ0902) του Υδατικού Διαμερίσματος Δυτικής Μακεδονίας (ΕΛ09).

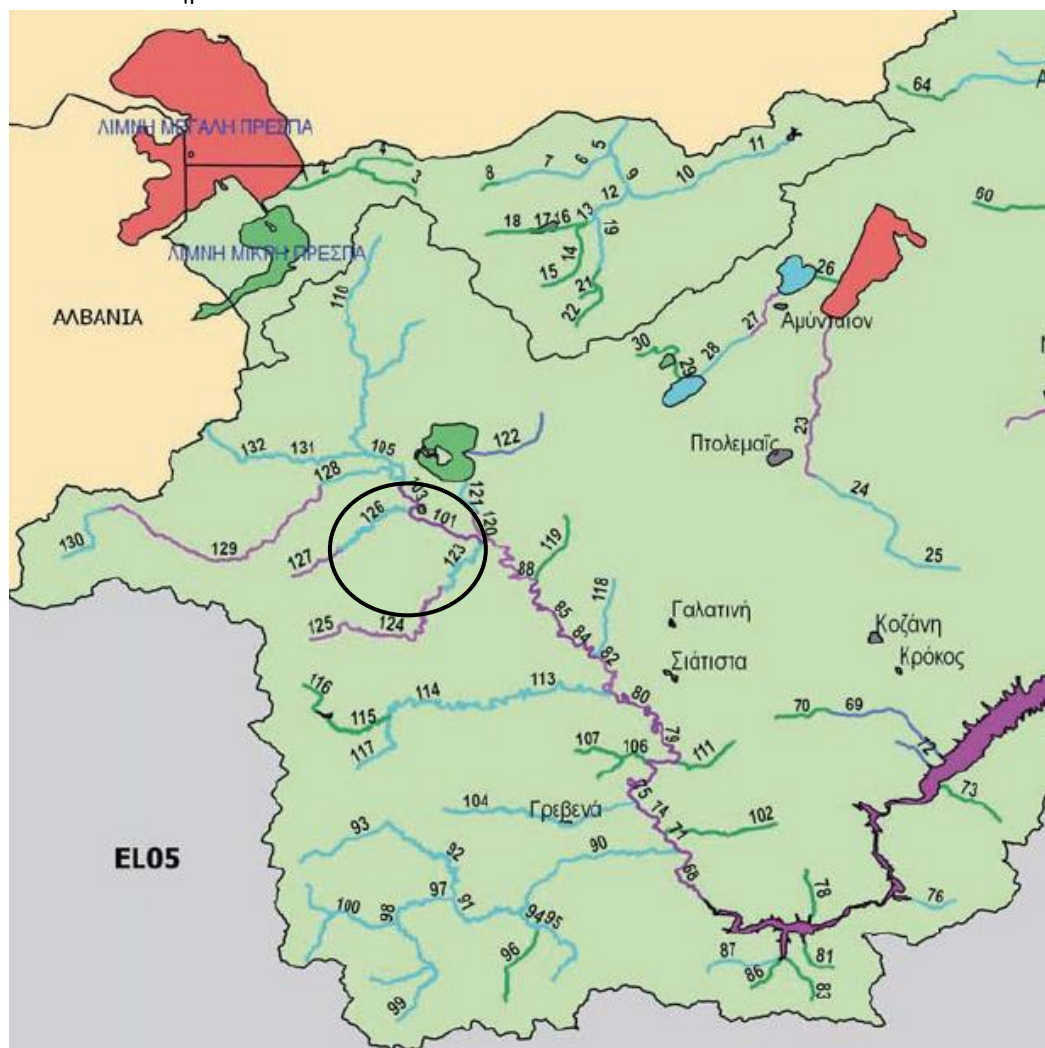
Το ΥΔ Δυτικής Μακεδονίας, έκτασης 14.746 km², αποτελείται από δύο (2) Λεκάνες Απορροής Ποταμού (ΛΑΠ):

- Πρεσπών (ΕΛ0901), με έκταση 1.209,94 km²
- Αλιάκμονα (ΕΛ0902), με έκταση 12.407,74 km².

Η ΛΑΠ Αλιάκμονα (ΕΛ0902), μπορεί να διακριθεί σε τέσσερις επιμέρους υδρολογικές υπολεκάνες: του Αλιάκμονα, της Κλειστής Λεκάνης Πτολεμαΐδας, της Περιφερειακής Τάφρου και της Πεδιάδας Κατερίνης. Η πρώτη και μεγαλύτερη του Αλιάκμονα, ακολουθεί τα όρια της φυσικής υδρολογικής λεκάνης του ομώνυμου ποταμού (όπου περιλαμβάνεται και η υδρολογική λεκάνη της λίμνης Καστοριάς).

Επιφανειακά ύδατα

Στην χωρική αρμοδιότητα του Υδατικού Διαμερίσματος Δυτικής Μακεδονίας (ΕΛ09) έχουν αναγνωρισθεί 150 ποτάμια υδατικά συστήματα.



Ποτάμια υδατικά οικοσυστήματα Υδατικού Διαμερίσματος Δυτικής Μακεδονίας (ΕΛ09)

Στην ευρύτερη περιοχή μελέτης και στην δυτική πλευρά του ποταμού Αλιάκμονα έχουν ορισθεί δύο βασικά ποτάμια συστήματα των ποταμών Μέλα και Στραβοπόταμου με τα εξής κωδικοποιημένα υποσυστήματα - περιοχές:

Α.α. 123 και κωδικό EL902R002460064N (Βέλας)

Α.α. 124 και κωδικό EL902R002480065N (Βέλας)

Α.α. 125 και κωδικό EL902R002480066N (Βέλας)

Α.α. 126 και κωδικό EL902R002480068N (Στραβοπόταμος)

Α.α. 127 και κωδικό EL902R002480069N (Στραβοπόταμος)

Το σημαντικότερο υδατόρευμα της περιοχής, είναι ο ποταμός Αλιάκμονας και πιο συγκεκριμένα ο δυτικός του κλάδος (κύριος), που αποστραγγίζει την ορεινή περιοχή του Γράμμου και εκβάλλει, μετά από μεγάλη διαδρομή στο Θερμαϊκό Κόλπο. Ο ρους του είναι κατά τόπους μαιανδρικός και περισσότερο διακλαδιζόμενος. Το συνολικό μήκος του είναι 315 km και η λεκάνη απορροής του καλύπτει έκταση 7.312 km². Η παροχή του κυμαίνεται από 25 έως 131 m³/sec.

Το υδρογραφικό δίκτυο παρουσιάζει αρκετά έντονη ανάπτυξη και διαχωρίζεται σε δύο διακριτά τμήματα. Το ανατολικό τμήμα έχει γωνιώδη μορφή, ταυτιζόμενο σε γενικό πλαίσιο με την τεκτονική της περιοχής, με τη ροή να αναπτύσσεται σε ρήγματα, σχεδόν παράλληλα μεταξύ τους, με διεύθυνση περίπου Α-Δ. Το δυτικό τμήμα έχει δενδρική μορφή και παρουσιάζεται με μικρότερη πυκνότητα απ' ό,τι το ανατολικό. Στην περιοχή υπάρχουν αρκετά άλλα μικρότερα ρέματα, που συμβάλλουν στον Αλιάκμονα. Το πιο κοντινό στην προκειμένη περίπτωση είναι το ρέμα Ξεριά, εντός της στενής κοιλάδας του οποίου εμφανίζεται η ιαματική πηγή.

Για την περιοχή του έργου, δεν υπάρχουν αναφορές που έρχονται σε αντίθεση με την μελετώμενη δραστηριότητα. Συνεπώς, το προτεινόμενο είναι απολύτως συμβατό με τους στόχους του ΣΔΛΑΠ ΥΔ. Δυτικής Μακεδονίας (ΕΛ 09).

Υπόγεια ύδατα

Στην ευρύτερη περιοχή της ΛΑΠ Αλιάκμονα, αναπτύσσονται εκτεταμένα και υψηλής δυναμικότητας καρστικά και κοκκώδη, υπόγεια υδατικά συστήματα. Επίσης συναντώνται τοπικής σημασίας, δευτερεύοντα κοκκώδη ή/και ρωγματικά ΥΥΣ. Στην περιοχή αναπτύσσεται το Υπόγειο Υδατικό Σύστημα Καστοριάς με κωδικό GR0900020 κοντά στο σημείο επαφής με δευτερεύον Ρωγματικό Σύστημα Μεσοελληνικής Αύλακας με κωδικό GR090A350.

Το ΥΥΣ Καστοριάς, χαρακτηρίζεται ως κύριο, κοκκώδες και εντοπίζεται περιμετρικά και σε επαφή (Ανατολικά, Νότια, Δυτικά) της ομώνυμης λίμνης. Εντάσσονται σε αυτό δύο υποσυστήματα: το GR0900021 κοκκώδες υποσύστημα Καστοριάς και το GR0900022 κοκκώδες υποσύστημα Μεσοποταμίας - Χιλιοδέντρου Καστοριάς. Τα δύο υποσυστήματα χωρίζονται από ένα ύβωμα που δομείται από τους μολασσοειδείς σχηματισμούς της Μεσοελληνικής Αύλακας, οι οποίοι λειτουργούν ως στεγανό όριο με συνέπεια να μην είναι δυνατή η υδραυλική επικοινωνία των άλλων δύο -εκατέρωθεν ευρισκόμενων- υποσυστημάτων.

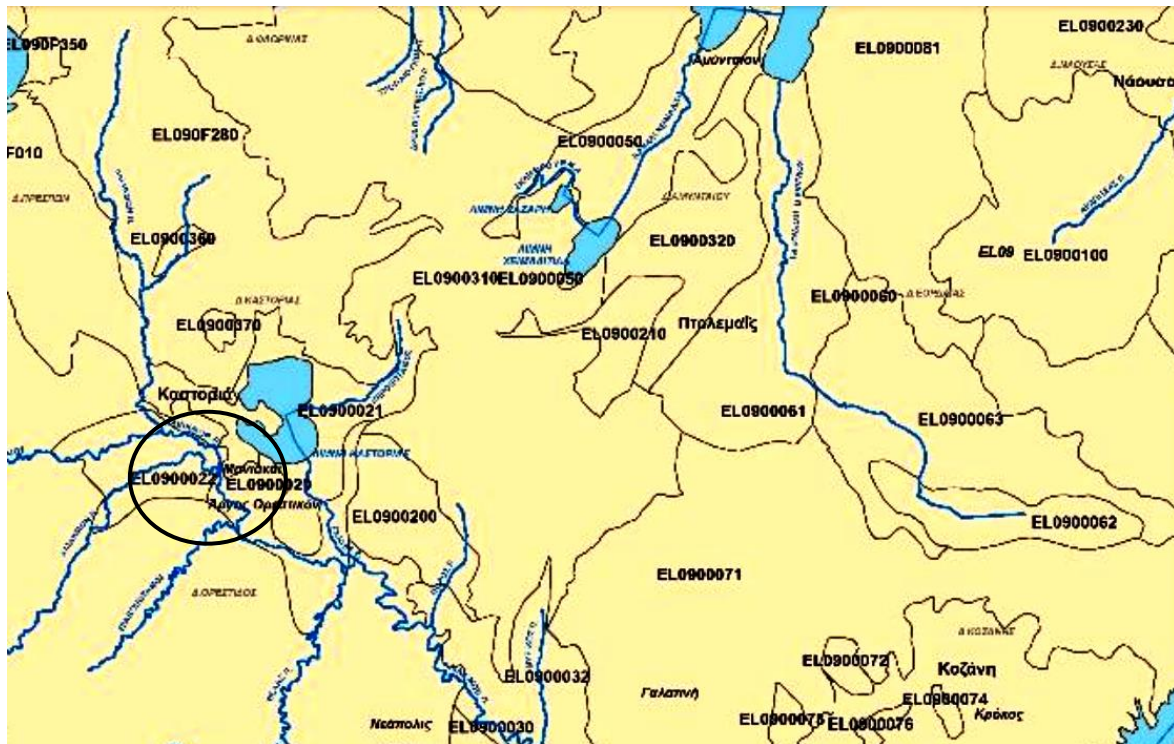
Τα κυριότερα χαρακτηριστικά του συστήματος GR0900020 στο σύνολό του είναι τα εξής:

Δομείται από Τεταρτογενείς αποθέσεις αποτελούμενες από εναλλαγές άμμων, αμμοχαλίκων, αργίλων και λύων με κύριο χαρακτηριστικό την γρήγορη εναλλαγή της κοκκομετρίας κατά την οριζόντιο και κατακόρυφη διεύθυνση αλλά και την - κατά θέσεις - επικράτηση του ενός ή του άλλου λιθολογικού τύπου.

Αναπτύσσεται εντός των αδρο-μεσοκλαστικών σχηματισμών. Η συνεχής εναλλαγή των οριζόντων αυτών με οριζόντες αργιλοίλυδων υλικών έχει ως αποτέλεσμα την έντονη ανισοτροπία του συστήματος και ευνοεί την ανάπτυξη υδροφοριών μερικώς υπό πίεση. Έτσι στην περιοχή αυτή αναπτύσσεται ένας ελεύθερος υδροφόρος ορίζοντας ενώ στους βαθύτερους οριζόντες, καταγράφονται επάλληλοι υδροφορείς, μερικώς υπό πίεση. Η τροφοδοσία του συστήματος γίνεται μέσω της κατείσδυσης των ατμοσφαιρικών κατακρημνισμάτων, της διήθησης των επιφανειακών νερών (κυρίως των υδατορεμάτων, τα οποία δέχονται την υπερχειλίση της υδρομάστευσης και την παροχή των λοιπών μικρών πηγών, που εμφανίζονται στους γνευσίους, της διήθησης ποσοστού του νερού άρδευσης και μέσω της πλευρικής διήθησης υπόγειου νερού από τις ορεινές μάζες που βρίσκονται Β, Δ και ΝΔ του συστήματος.

Τα γεωμετρικά χαρακτηριστικά του συστήματος έχουν ως ακολούθως :

Έκταση: 180,54 km²– Ανανεώσιμα αποθέματα : 35x106 m³/έτος – Μέση ετήσια απόληψη : 30,80x106 m³/έτος.
Το υπόγειο νερό χρησιμοποιείται για άρδευση (κατά κύριο λόγο) και δευτερευόντως για ύδρευση.



Υπόγεια υδατικά οικοσυστήματα Υδατικού Διαμερίσματος Δυτικής Μακεδονίας (EL09)

Σχέδια Διαχείρισης Κινδύνων Πλημμύρας

Η Οδηγία 2007/60/ΕΚ έχει ενσωματωθεί στο Εθνικό Δίκαιο με την Κ.Υ.Α. Η.Π. 31822/1542/Ε103/2010 (ΦΕΚ Β' 1108/21.07.2010) όπως τροποποιήθηκε και ισχύει με την ΚΥΑ 17772/924/2017 (ΦΕΚ Β'2140/22.06.2017), όπου στην έννοια της πλημμύρας περιλαμβάνονται και οι πλημμύρες από καταστροφές μεγάλων υδραυλικών έργων, όπως θραύσεις αναχωμάτων και φραγμάτων, που δεν αναφέρονται στην Οδηγία.

Σύμφωνα με την Κ.Υ.Α. Η.Π. 31822/1542/Ε103/2010 (ΦΕΚ Β' 1108/21.07.2010) όπως τροποποιήθηκε και ισχύει, η γεωγραφική μονάδα εφαρμογής της Οδηγίας 2007/60/ΕΚ για την αξιολόγηση και τη διαχείριση των κινδύνων πλημμύρας είναι η Περιοχή Λεκάνης Απορροής Ποταμού (Υδατικό Διαμέρισμα), ίδια γεωγραφική μονάδα με αυτή της Οδηγίας 2000/60/ΕΚ για τα Νερά. Σύμφωνα με την Οδηγία, η διαδικασία διαχείρισης και αξιολόγησης του κινδύνου πλημμυρών υλοποιείται σε συνδυασμό με την κατάρτιση των ΣΔΛΑΠ.

Έτσι, στους Χάρτες Κινδύνων Πλημμύρας περιγράφονται όχι μόνο οι δυνητικές αρνητικές συνέπειες που συνδέονται με τις πλημμύρες, αλλά περιλαμβάνονται και οι προστατευόμενες περιοχές που αναφέρονται στην Οδηγία Πλαίσιο για τα Ύδατα και ενδέχεται να πληγούν (προστατευόμενες περιοχές του Παραρτήματος V (παρ. Α παρ.1, 3 και 5) του άρθρου 19 του ΠΔ 51/2007). Τέλος τα στάδια εφαρμογής που ορίζει η Οδηγία 2007/60/ΕΚ, θα πρέπει να επαναλαμβάνονται κάθε 6 έτη συγχρονισμένα με τα βήματα της Οδηγίας 2000/60/ΕΚ.

Όπως αναφέρθηκε, η περιοχή μελέτης ανήκει στο Υδατικό Διαμέρισμα Δυτικής Μακεδονίας ή Υδατικό Διαμέρισμα EL09. Το Σχέδιο Διαχείρισης των Κινδύνων Πλημμύρας (ΣΔΚΠ) του εν λόγω διαμερίσματος καθώς και για τα υπόλοιπα υδατικά διαμερίσματα της χώρας, καταρτίστηκαν για τις περιοχές που υπάρχουν δυνητικοί σοβαροί κίνδυνοι πλημμύρας ή είναι πιθανόν να σημειωθεί πλημμύρα οι οποίες ονομάζονται Ζώνες Δυνητικά Υψηλού Κινδύνου Πλημμύρας.

Η προκαταρκτική αξιολόγηση των κινδύνων πλημμύρας για το σύνολο της ελληνικής επικράτειας και γενικά του ΥΔ Δυτικής Μακεδονίας, σύμφωνα με την Οδηγία 2007/6/ΕΚ για την «αξιολόγηση και διαχείριση των κινδύνων πλημμύρας» και την ΚΥΑ Η.Π. 31822/1542/Ε103/2010, της τροποποιήθηκε περιλάμβανε αρχικά την καταγραφή των ιστορικών πλημμυρών με τα κύρια χαρακτηριστικά της και τον εντοπισμό των σημαντικών ιστορικών πλημμυρών με βάση της συνέπειες της.

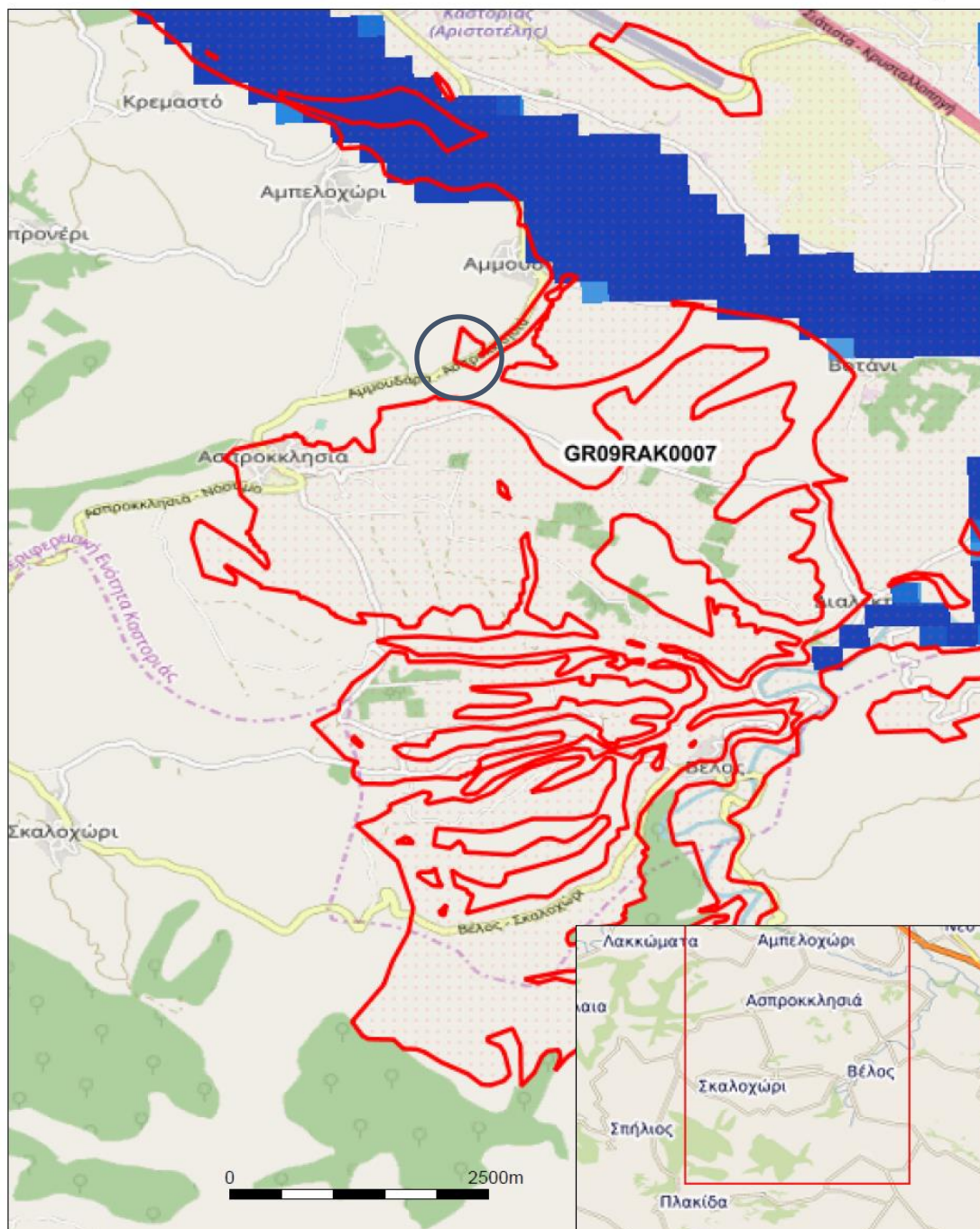
Για κάθε Υδατικό Διαμέρισμα οι Ζώνες Δυνητικά Υψηλού Κινδύνου Πλημμύρας ορίστηκαν συνδυάζοντας τα αποτελέσματα από τον προσδιορισμό των περιοχών που είναι πιθανόν να σημειωθεί πλημμύρα και των περιοχών με δυνητικά σημαντικές συνέπειες από μελλοντικές πλημμύρες, λαμβάνοντας της υπόψη της αναφορές των περιφερειακών φορέων και της σημαντικές ιστορικές πλημμύρες.

Η θέση του προτεινόμενου έργου εντοπίζεται εντός Δυνητικών Ζωνών Κινδύνου Πλημμύρας και συγκεκριμένα εντός της Χαμηλής Ζώνης Άνω Ρου Ποταμού Αλιάκμονα και Λίμνης Καστοριάς - EL09RAK0007.

Στη Χαμηλή Ζώνη Άνω ρου π. Αλιάκμονα και Λίμνης Καστοριάς (EL09RAK0007) ο πλημμυρικός κίνδυνος για τις τρεις περιόδους επαναφοράς είναι στο μεγαλύτερο ποσοστό της κατακλυζομένης επιφάνειας πολύ χαμηλός και χαμηλός και ακολουθούν σε μικρότερο ποσοστό οι κλάσεις του μέτριου, υψηλού και πολύ υψηλού. Η τρωτότητα είναι στις πεδινές εκτάσεις της ΖΔΥΚΠ πολύ χαμηλή, ενώ περιφερειακά υπάρχουν διακεκριμένες περιοχές στις οποίες καταγράφηκε αυξημένη, στη χαμηλή κλάση.

Η θέση όπως φαίνεται και στο παρακάτω σχήμα είναι εκτός της περιοχής κατακλυσης ακόμη και περίοδο αναφοράς T=1000

1 : 50000



Χάρτης ορίων ζωνών πλημμύρας (Πηγή: <http://wfdver.ypeka.gr/el/geoportal-gr>)

5.2 Ανθρωπογενές περιβάλλον

5.2.1 Οικονομικές δραστηριότητες

ΠΗΓΗ: ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ (Μ.Π.Ε.) ΙΑΜΑΤΙΚΩΝ ΛΟΥΤΡΩΝ ΑΜΜΟΥΔΑΡΑΣ., Δάνου Γρηγόριος - Μηχανικός Χωροταξίας - Πολεοδομίας κ Περιφερειακής Ανάπτυξης, 2016

Στο σύνολο του Δήμου το μεγαλύτερο μέρος των απασχολούμενων δραστηριοποιείται στον τριτογενή τομέα, ενώ οι απασχολούμενοι στον πρωτογενή και δευτερογενή τομέα έχουν ισοδύναμα ποσοστά.

- Οι μικρότεροι οικισμοί του δήμου είναι κύρια αγροτικοί/κτηνοτροφικοί, ενώ το Άργος Ορεστικό έχει ανεπτυγμένη βιοτεχνική/μεταποιητική παραγωγή, γεγονός προφανώς οφειλόμενο στην υψηλή δραστηριότητα βιοτεχνιών και επιχειρήσεων γούνας.

Η ανεργία κυμαίνεται σε πολύ υψηλά επίπεδα στο σύνολο του δήμου, αγγίζοντας ποσοστό της τάξεως του 25%. Μεγάλο ποσοστό των ανέργων (περίπου το 1/4 για το Νομό Καστοριάς) είναι άνεργοι γουνεργάτες.

Επίσης, σύμφωνα με τις παρατηρήσεις του ΤΑΠ 3ης Εδαφικής Περιφέρειας Άργους Ορεστικού Ν. Καστοριάς, διαπιστώνονται τα εξής:

- Από το 1991 και έπειτα σημειώνεται συνεχής αύξηση του ποσοστού ανεργίας στο σύνολο του δήμου, η οποία υπερβαίνει κατά πολύ τον εθνικό μέσο όρο και πλήττει πολύ περισσότερο τις γυναίκες. Η μεγάλη αύξηση του ποσοστού των ανέργων αποδίδεται στην κρίση της γούνας μετά το 1985 και στη έλλειψη νέων θέσεων εργασίας.

- Όσον αφορά στην ηλικιακή κατανομή των ανέργων, τα συντριπτικά υψηλότερα ποσοστά ανεργίας εντοπίζονται στους νέους 20-24 ετών.

- Το μεγαλύτερο ποσοστό των ανέργων το 1997 είχαν τελειώσει το Γυμνάσιο (20,8%) ή το Λύκειο (32,0%), σε αντίθεση με αυτούς που είχαν πτυχίο ανώτερης ή ανώτατης σχολής.

- Στο σύνολο των ανέργων με πτυχίο ανώτερης ή ανώτατης σχολής, οι περισσότεροι είναι Ασκούντες επιστημονικά και ελευθέρια επαγγέλματα και Τεχνίτες, εργάτες και χειριστές Μεταφορικών Μέσων.

Πρωτογενής τομέας

Ο πρωτογενής τομέας της οικονομίας περιλαμβάνει τρεις παραγωγικούς κλάδους, τον κλάδο της φυτικής παραγωγής, τον κλάδο της ζωικής παραγωγής και τον κλάδο της δασικής παραγωγής.

Γενικά ο Νομός Καστοριάς έχει περιορισμένη γεωργική παραγωγή. Οι κυριότερες καλλιεργήσιμες εκτάσεις βρίσκονται στην περιοχή γύρω από τη λίμνη της Καστοριάς και στο οροπέδιο του Άνω Αλιάκμονα. Βασικά γεωργικά προϊόντα του Νομού είναι τα δημητριακά, τα όσπρια, τα μήλα, και τα κηπευτικά.

Στο Δήμο Άργους Ορεστικού, οι πεδινές εκτάσεις, όπου εξασκείται εντατικότερα η γεωργία, είναι πολύ λίγες, οι δε λουπές χαρακτηρίζονται από τη μικρότερη δυνατότητα αξιοποίησής τους λόγω των αυξημένων δαπανών καλλιέργειάς τους, του δύσβατου της περιοχής και προπαντός της μειωμένης γονιμότητάς τους. Η ταυτόχρονη έλλειψη υποδομής σε αρδευτικά και εγγειοβελτιωτικά έργα περιορίζει τις δυνατότητες στην υφιστάμενη διάρθρωση των εκμεταλλεύσεων και τα επίπεδα και μορφές παραγωγής. Η δε υφιστάμενη κατάσταση φαίνεται ότι δεν οδηγεί τους νέους να ασχοληθούν με τη γεωργοκτηνοτροφία, και το μεγαλύτερο ποσοστό των γεωργικών εκμεταλλεύσεων ανήκει σε μεγάλης ηλικίας αγρότες. Παρόλα αυτά, τα τελευταία χρόνια γίνονται σημαντικές προσπάθειες για την έγκριση σχεδίων βελτίωσης των αγροτικών εκμεταλλεύσεων και επιχορηγήσεων.

Παρά τα παραπάνω, ο κλάδος της φυτικής παραγωγής εξακολουθεί να παίζει αρκετά σημαντικό ρόλο στην τοπική οικονομία, με ορισμένους οικισμούς να ξεχωρίζουν με πιο έντονο γεωργικό χαρακτήρα από άλλους.

Η μεγαλύτερη επιφάνεια χρησιμοποιούμενων γεωργικών εκτάσεων εντοπίζεται στο δημοτικό διαμέρισμα Άργους Ορεστικού (44%) ενώ σημαντικές γεωργικές εκμεταλλεύσεις εντοπίζονται και στα δημοτικά διαμερίσματα Λακκωμάτων (17%), Αμμουδάρας (9%) και Μελανθίου (8%). Ελάχιστες έως μηδενικές είναι οι γεωργικές εκμεταλλεύσεις στα δημοτικά διαμερίσματα Καστανόφυτου, Λάγκας, Βράχου, Αγίου Ηλία

Το μεγαλύτερο μέρος των καλλιεργειών του Δήμου Άργους Ορεστικού το καταλαμβάνουν οι ετήσιες καλλιέργειες (66%), καθώς και οι δενδρώδεις καλλιέργειες (17%), κάτι που ισχύει και για την ευρύτερη περιοχή του δήμου. Οι εκτάσεις των αμπελιών, των βοσκοτόπων καθώς και των αγραναπαύσεων καταλαμβάνουν εξαιρετικά μικρό ποσοστό των καλλιεργειών του δήμου. Στο Δήμο Άργους Ορεστικού η κυριότερη καλλιέργεια είναι τα φασόλια (ετήσια καλλιέργεια), τα οποία καλλιεργούνται κυρίως στις παραποτάμιες γεωργικές εκτάσεις. Υπάρχουν επίσης σημαντικές καλλιέργειες μήλου, στις πεδινές και ημιορεινές εκτάσεις του δήμου, καθώς και καστανού στα Όντρια (δενδρώδεις καλλιέργειες). Καλλιεργούνται επίσης σιτηρά, ξηρική μηδική, καπνός και καρύδια. Η μονοκαλλιέργεια φασολιού είναι συχνή (πχ Αμμουδάρα

Κτηνοτροφία

Η εκτροφή προβατοειδών, πουλερικών και αιγών αποτελούν τις σημαντικότερες δραστηριότητες στον κλάδο της κτηνοτροφίας. Η κτηνοτροφία στο δήμο παρουσιάζει μεγάλη διασπορά, συνήθως αναπτυσσόμενη ανεξέλεγκτα, και κατά περίπτωση συνδέεται με άμεσες και σοβαρές αρνητικές επιπτώσεις για τη γεωργία και για το θέμα της προστασίας των δασών.

Στο Δημοτικό Διαμέρισμα Ασπροκκλησιάς έχει δημιουργηθεί κτηνοτροφική ζώνη επί δημοτικής έκτασης, με πλήρη υποδομή, έκτασης περίπου 100 στρεμμάτων. Ήδη έχουν μεταφερθεί εκεί ορισμένες κτηνοτροφικές μονάδες, στις οποίες εκτρέφονται κυρίως αιγοπρόβατα.

Στα υπόλοιπα Δημοτικά Διαμερίσματα η έλλειψη των κτηνοτροφικών ζωνών είναι παράγοντας ανασταλτικός, τόσο για τη μετεγκατάσταση των ήδη υφιστάμενων εντός των οικισμών κτηνοτροφικών μονάδων, όσο και για την ίδρυση νέων, καθώς παράλληλα ισχύουν απαγορευτικές διατάξεις για τη λειτουργία κτηνοτροφικών μονάδων εντός των οικισμών. Ακόμα, η έλλειψη των κτηνοτροφικών ζωνών πέριξ κάθε οικισμού αποτελεί και αυτή ανασταλτικό παράγοντα, ακόμα και για τον οποιονδήποτε προγραμματισμό και την κατασκευή των διαφόρων έργων υποδομής και υποστήριξης των μονάδων αυτών.

Δευτερογενής Τομέας

Ο δευτερογενής τομέας στην περιοχή περιλαμβάνει κατά κύριο λόγο τις μεταποιητικές επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στον κλάδο της γούνας. Οι επιχειρήσεις αυτές κατανέμονται σε όλη την έκταση του δήμου, με τη μεγαλύτερη συγκέντρωση να παρατηρείται κατά μήκος της εθνικής οδού Καστοριάς – Κοζάνης.

Σύμφωνα με τα στοιχεία του ΤΑΠ 3ης Εδαφικής Περιφέρειας Άργους Ορεστικού Ν. Καστοριάς, το έτος 1997 από το σύνολο των 488 επιχειρήσεων του δευτερογενούς τομέα του Δήμου Άργους Ορεστικού οι 359 είχαν έδρα στο Άργος Ορεστικό, ήτοι ποσοστό 73,5% και οι 129 έχουν την έδρα τους στους περιφερειακούς οικισμούς του Δήμου, ήτοι ποσοστό 26,5%. Η συντριπτική πλειονότητα αφορούσε επιχειρήσεις Γουνοποιίας (427 από τις 488), και ακολουθούσαν με μεγάλη διαφορά οι επιχειρήσεις Παραγωγής Προϊόντων Ξύλου και Χάρτου, οι επιχειρήσεις Παραγωγής Δομικών Προϊόντων (Σιδήρου, Αλουμινίου κτλ) και οι επιχειρήσεις Παραγωγής Αλεύρων & Προϊόντων Άρτου. Το υπόλοιπο των επιχειρήσεων του Βιοτεχνικού - Βιομηχανικού κλάδου προσμετρούσε από ελάχιστες έως μηδενικές επιχειρήσεις

Τριτογενής Τομέας

Ο τριτογενής είναι πλέον ο κυρίαρχος τομέας της οικονομίας (θέσεις απασχόλησης) στον ΟΤΑ. Στον τομέα αυτό δραστηριοποιείται το 47% του ενεργού πληθυσμού του Νομού.

Οι κυριότερες δραστηριότητες του τριτογενή τομέα είναι το εμπόριο κυρίως γούνας και η τουριστική δραστηριότητα

Τα αντίστοιχα αριθμητικά στοιχεία για το έτος 2011:

ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΙ ΚΑΤΑ ΤΟΜΕΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ

Πρωτογενής:749

Δευτερογενής:816

Τριτογενής:2.178

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΑΣΧΟΛΙΑΣ

Απασχολούμενοι:3.743

Ζητούσαν Εργασία:1.143

Μαθητές/Σπουδαστές:1.665

Συνταξιούχοι:3.017

Οικιακά:1.330

Λοιπά:904

Το **κατά κεφαλή ΑΕΠ** της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας βρίσκεται σε χαμηλότερη θέση από το αντίστοιχο μέσο κατά κεφαλή ΑΕΠ της χώρας (σύμφωνα με στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ). Συγκεκριμένα, το ΑΕΠ ανά κάτοικο σε Μονάδες Αγοραστικής Δύναμης (Μ.Α.Δ.) ανέρχεται σε 17.405 € για το 2010 με το μέσο κατά κεφαλή ΑΕΠ της χώρας να ανέρχεται στα 20.324 € για την ίδια χρονιά. Ενδοπεριφερειακά, η Π.Ε. Γρεβενών βρίσκεται στην τελευταία θέση με την πρώτη να κατέχει η Π.Ε. Κοζάνης και να ακολουθεί η Π.Ε. Φλώρινας με προτελευταία την Π.Ε. Καστοριάς .

Κατά κεφαλή ακαθάριστο εγχώριο προϊόν ανά Περιφέρεια & Π.Ε.

Περιφέρεια/ Περιφερειακές Ενότητες	2010	2011*	2012*	2013*	2014*	2015*
ΕΛΛΑΔΑ	20.324	18.643	17.311	16.475	16.402	16.294
Δυτική Μακεδονία	17.405	16.908	16.711	15.707	16.320	15.642
Γρεβενά	12.042	11.182	10.808	9.939	10.222	10.244
Κοζάνη	19.817	18.721	18.895	17.800	18.490	17.662
Καστοριά	12.591	12.374	11.825	11.226	10.805	10.726
Φλώρινα	18.336	19.544	18.727	17.523	19.119	17.865

*προσωρινά στοιχεία

5.2.2 Χρήσεις Γης

Σε ευρεία κλίμακα παρατήρησης η Π.Ε. Καστοριάς έχει κατ' εξοχήν ορεινό χαρακτήρα, και αυτό καθορίζει σε μεγάλο βαθμό και τις επιμέρους χρήσεις, που έχουν ως εξής:

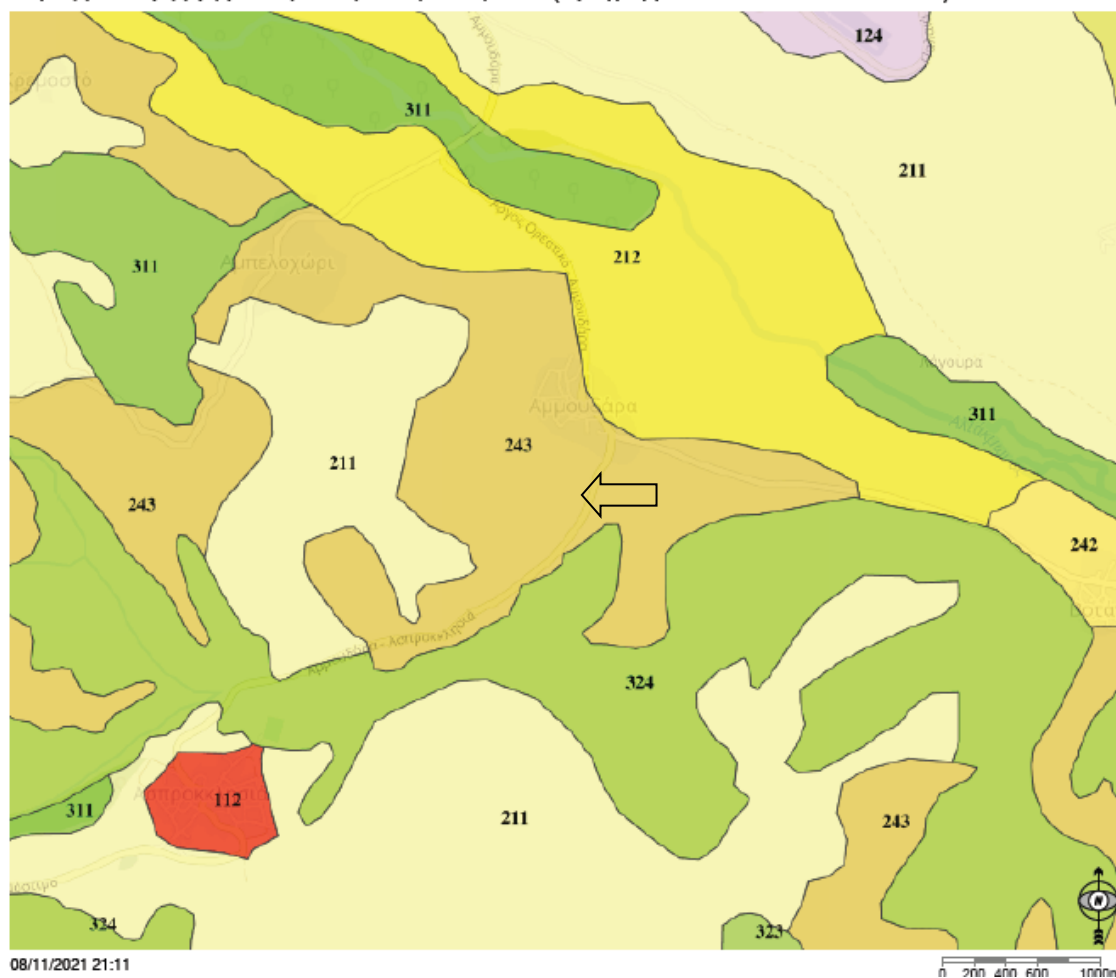
- δάση (600.000 στρέμματα ή 34,74%)
- βοσκότοποι και μερικώς δασοσκεπείς εκτάσεις (590.000 στρέμματα ή 34,12%)
- γεωργική γη (300.000 στρέμματα ή 17,79%)
- άγονες εκτάσεις (70.000 στρέμματα ή 4,07%)
- δρόμοι, οικισμοί κλπ (96.000 στρέμματα ή 5,57%) και
- υδάτινες επιφάνειες (64.000 στρέμματα ή 3,71%)

Ο Δήμος Άργους Ορεστικού είναι ο δεύτερος Δήμος σε μέγεθος επιφάνειας, καθώς η έκτασή του αντιστοιχεί στο 12% της συνολικής έκτασης του νομού και υψομετρικά οριοθετείται μεταξύ των 600m και των 1500m.

Στην κοντινή στο έργο περιοχή η βασική χρήση είναι αυτή των καλλιεργειών (ετήσιες καλλιέργειες) ανάμεσα σε βλάστηση κυρίως από φυλλοβόλα. Σαν ειδική χρήση πέρα από τις αστικές εντός των ορίων των οικισμών μπορεί να αναφερθεί το αεροδρόμιο Καστοριάς σε απόσταση 2,3 km βόρεια.



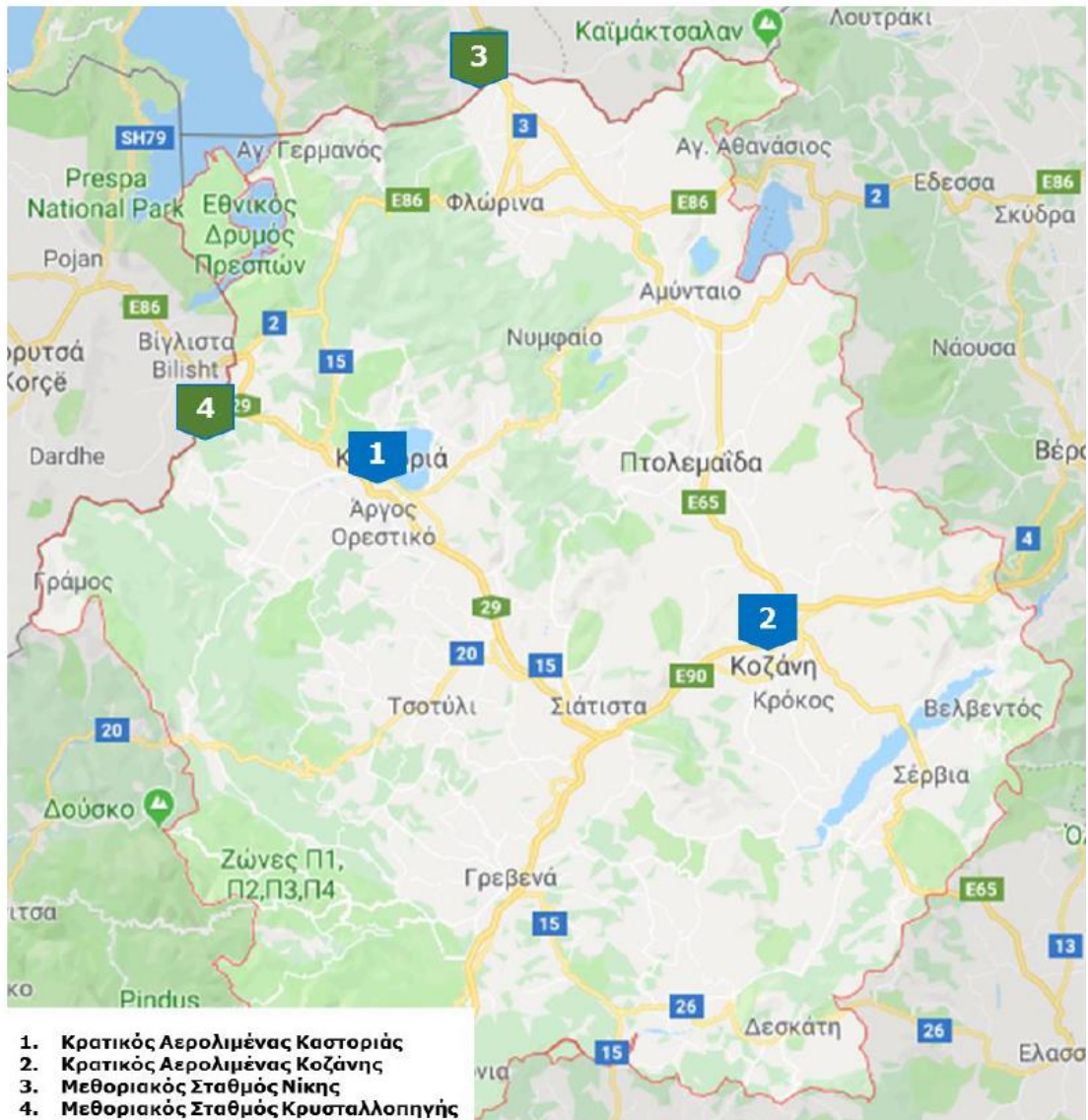
Χάρτης κάλυψης γης 2018, 2012, 2006, 2000, 1990 (Πρόγραμμα Corine Land Cover - CLC)



- [112] Διακεκομμένη αστική δόμηση [124] Αεροδρόμια [211] Μη αρδεύσιμη αρόσιμη γη
[212] Μόνιμα αρδεύσιμη γεωργική γη [242] Σύνθετα συστήματα καλλιέργειας
[243] Γη που καλλιεργείται με σημαντική φυσική βλάστηση [323] Σκληρόφυλλη βλάστηση
[324] μεταβατικές δασώδεις και θαμνώδεις εκτάσεις [311] Δάση πλατύφυλλων
- Βασικές χρήσεις γης στην άμεση περιοχή μελέτης (corine land cover)**

5.2.3 Μεταφορές

Η **Καστοριά** συνδέεται αεροπορικά με την Αθήνα, μέσω του διεθνούς αεροδρομίου «Αριστοτέλης», το οποίο βρίσκεται στο Άργος Ορεστικό. Η πρόσβαση στο νομό γίνεται πλέον εύκολα και άνετα μέσω της Εγνατίας οδού. Εναλλακτικά μπορεί να χρησιμοποιηθεί η παλαιά εθνική οδός. Η πόλη απέχει 547 χιλιόμετρα από την Αθήνα μέσω Λάρισας και 479 μέσω Τρικάλων, 191 χιλιόμετρα από τη Θεσσαλονίκη, 170 χιλιόμετρα από τα Ιωάννινα, 195 χιλιόμετρα από τη Λάρισα και 151 χιλιόμετρα από τα Τρίκαλα.



Πηγή: Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιφέρειας Δ. Μακεδονίας 2015 - 2019 / Μέρος Α΄ - Επιχειρησιακός Σχεδιασμός,

Δεν υπάρχει σιδηροδρομικό δίκτυο στην περιοχή καθώς κανένας κλάδος του υπάρχοντος σιδηροδρομικού δικτύου δεν διέρχεται από την περιοχή. Ο κοντινότερος σιδηροδρομικός σταθμός είναι του Αμυνταίου.

Η μορφολογία του εδάφους της Περιφέρειας και η γεωγραφική της θέση συντελούν στην απομόνωση της από την υπόλοιπη χώρα. Στο πρόβλημα της μορφολογίας, πρέπει να σημειωθεί ότι ένα μεγάλο μέρος του συγκοινωνιακού δικτύου παραμένει δύσβατο για μεγάλες περιόδους του χειμώνα, λόγω καιρικών συνθηκών. Η κατασκευή όμως της Εγνατίας Οδού και τμημάτων των κάθετων οδικών αξόνων βοήθησαν σε σημαντικό βαθμό στα προβλήματα προσβασιμότητας, αναιρώντας πλέον τη γεωγραφική απομόνωση της Δυτικής Μακεδονίας.

Το ενδοπεριφερειακό οδικό δίκτυο βελτιώνεται σημαντικά συμβάλλοντας στη διευκόλυνση των επικοινωνιών στην ενδοχώρα της Περιφέρειας, στην απόκτηση πρόσβασης στην Εγνατία και τους κάθετους άξονες, καθώς επίσης στη διασφάλιση της οδικής ασφάλειας και στην αξιοποίηση των προοπτικών ανάπτυξης που διανοίγονται από την υλοποίηση υποδομών και υπηρεσιών προσπελασιμότητας. Ωστόσο, παραμένει η αναγκαιότητα κατασκευής νέων συνδέσεων βελτίωσης της προσπελασιμότητας κυρίως σε περιοχές ιδιαίτερου οικονομικού ενδιαφέροντος (τουριστικές περιοχές, περιοχές ιδιαίτερου φυσικού κάλλους κ.α.) και δράσεων ποιοτικής αναβάθμισης του ενδοπεριφερειακού οδικού δικτύου.

Τέλος, το σιδηροδρομικό δίκτυο της Περιφέρειας χαρακτηρίζεται ανεπαρκές και καλύπτεται από δίκτυο μονής κατεύθυνσης μήκους 170χλμ

Η Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας διαθέτει 2 μεθοριακούς σταθμούς, Νίκης και Κρυσταλλοπηγής, οι οποίοι διοικητικά ανήκουν και οι δύο στην Ενότητα Φλώρινας.

Ο μεθοριακός σταθμός της Νίκης είναι το πέρασμα μεταξύ της Βόρειας Μακεδονίας και της Ελλάδας. Στην πλευρά της Βόρειας Μακεδονίας βρίσκεται η πόλη της Μπίτολα ενώ στην ελληνική βρίσκεται το χωριό Νίκη.

Ο μεθοριακός σταθμός της Κρυσταλλοπηγής, αποτελεί ένα από τα δύο κύρια μεθοριακά περάσματα μεταξύ της Αλβανίας και της Βορειοδυτικής Ελλάδας. Ο μεθοριακός σταθμός βρίσκεται 1,5 χλμ. από τα ελληνοαλβανικά σύνορα μεταξύ του ορεινού χωριού της Κρυσταλλοπηγής από την Ελληνική πλευρά και της Καπεσίτσα Κορυτσάς από την πλευρά της Αλβανίας.

Η Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας εξυπηρετείται από δύο αεροδρόμια, τον Κρατικό Αερολιμένα Καστοριάς «Αριστοτέλης» και τον Κρατικό Αερολιμένα Κοζάνης «Φίλιππος».

Ο Κρατικός Αερολιμένας Καστοριάς βρίσκεται σε απόσταση 500 μ. από την πόλη του Άργους Ορεστικού και 12 χλμ. από την Πρωτεύουσα της Ενότητας, τη Καστοριά. Οι κτιριακές του εγκαταστάσεις καλύπτουν επιφάνεια 1.000 τ.μ. Διαθέτει έναν επιβατικό σταθμό και δύο θέσεις στάθμευσης αεροσκαφών μεγέθους B737, ενώ ο χώρος για την στάθμευση ελαφρών αεροσκαφών επιφανείας φτάνει τα 2.000 τ.μ. Τέλος, λόγω του ορεινού αναγλύφου της Ενότητας οι συγκοινωνίες και κυρίως του χειμερινούς μήνες παρουσιάζουν δυσκολίες.

Ο Κρατικός αερολιμένας Κοζάνης, βρίσκεται στην θέση Πετρανά 4 χλμ. νοτιοανατολικά από την πόλη της Κοζάνης σε υψόμετρο 634 μ. Οι κτιριακές του εγκαταστάσεις καλύπτουν επιφάνεια 400 τ.μ. Διαθέτει έναν επιβατικό και έναν πυροσβεστικό σταθμό, ενώ διαθέτει και 2 θέσεις στάθμευσης για αεροσκάφη τύπου B737 ή 3 θέσεις για αεροσκάφη τύπου ATR.

5.2.4 Υποδομές Υγείας

Σύμφωνα με το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιφέρειας Δ. Μακεδονίας 2015 - 2019 / Μέρος Α' - Επιχειρησιακός Σχεδιασμός, οι Δομές Υγείας και Πρόνοιας στην περιφέρεια (3η ΥΠΕ) είναι οι εξής:

Δομές και υποδομές Υγείας - Πρόνοιας Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας

	ΣΥΝ	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ			
		Π.Ε. Γρεβενών	Π.Ε. Καστοριάς	Π.Ε. Κοζάνης	Π.Ε. Φλώρινας
Υπηρεσίες υγείας (πλήθος)					
Τριτοβάθμια Φροντίδα Υγείας	0	0	0	0	0
Γενικά Νοσοκομεία	5	1	1	2	1
Κέντρα Υγείας	6	1	1	3	1
Περιφερειακά ιατρεία	89	15	14	39	21
Υπηρεσίες Πρόνοιας					
Μονάδες Κοινωνικής Φροντίδας	5		1 ΚΑΑΚΥΑΜΕΑ Άργους Ορεστικού)		4 ΚΑΦΚΑ Αμυνταίου, Κ.Π.Μ.ΑΡ. Φλώρινας Παιδόπολη Αγ. Όλγα Φλώρινας

Στην Στο Άργος Ορεστικό υπάρχει Κέντρο Υγείας. Στην Π.Ε. Καστοριάς υπάρχουν 16 Περιφερειακά ιατρεία και ένα Γενικό Νοσοκομείο στην πόλη της Καστοριάς

5.2.5 Υποδομές φιλοξενίας επισκεπτών

Οι υποδομές τουρισμού, μαζί με το εμπόριο και τις υπηρεσίες εστίασης, ανήκουν στις παρεχόμενες υπηρεσίες του τριτογενή τομέα, ο οποίος είναι ο πλέον ανεπτυγμένος στην περιοχή της Καστοριάς. Η δυναμικότητα είναι 2.135 κλίνες για το 2020, η μεγαλύτερη στην Περιφέρεια Κ. Μακεδονίας

Σύμφωνα με στοιχεία του Ξενοδοχειακού Επιμελητηρίου Ελλάδος οι επιμέρους δυναμικότητες για την Περιφέρεια Δ. Μακεδονίας είναι αυτή που αποτυπώνεται στον παρακάτω πίνακα:

		2020					Γενικό άθροισμα
		5*	4*	3*	2*	1*	
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΓΡΕΒΕΝΩΝ	Μονάδες			9	8	5	22
	Δωμάτια			204	204	73	481
	Κλίνες			527	551	272	1.350
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	Μονάδες	2	12	14	6	3	37
	Δωμάτια	47	286	414	110	75	932
	Κλίνες	105	619	916	207	288	2.135
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΟΖΑΝΗΣ	Μονάδες	1	1	18	11	2	33
	Δωμάτια	14	28	500	262	50	854
	Κλίνες	32	56	1.080	523	134	1.825
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΦΛΩΡΙΝΑΣ	Μονάδες	1	3	17	10	2	33
	Δωμάτια	38	59	343	136	43	619
	Κλίνες	82	132	715	281	124	1.334
ΣΥΝΟΛΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ	Μονάδες	4	16	58	35	12	125
	Δωμάτια	99	373	1.461	712	241	2.886
	Κλίνες	219	807	3.238	1.562	818	6.644

Πηγή: Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδος.

Σύμφωνα δε με στοιχεία από την ΕΛ. ΣΤΑΤ η επισκεψιμότητα στην Π.Ε. Καστοριάς κατά τα έτη 2010 - 2016, πριν δηλαδή και την πανδημία είναι:

Π.Ε. Καστοριάς	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Αφίξεις αλλοδαπών	13.286	17.227	17.232	16.777	12.501	10.555	10.579
Αφίξεις ημεδαπών	58.286	55.358	46.741	45.654	51.379	51.577	50.374
Διανυκτερεύσεις αλλοδαπών	22.373	27.878	28.586	29.662	22.930	19.686	20.639
Διανυκτερεύσεις ημεδαπών	108.957	104.915	92.193	88.218	99.856	98.378	97.463
Πληρότητα	30,5%	28,1%	24,0%	21,6%	22,9%	20,4%	20,4%

Παρατήρηση: Τα στοιχεία προκύπτουν από μέρος των συνολικά διαθέσιμων κλινών – δεν γίνεται εκτίμηση και προβολή των αποτελεσμάτων στο 100% των μονάδων αναφοράς λόγω έλλειψης της πληροφορίας των μηνών λειτουργίας του κάθε καταλύματος μέσα στο έτος.

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ

5.2.6 Αρχαιολογικοί χώροι

Δεν υπάρχουν κάποιες θέσεις αρχαιολογικού ενδιαφέροντος, στην άμεση περιοχή ενδιαφέροντος που να σχετίζονται με το εξεταζόμενο έργο. Στην ευρύτερη περιοχή σύμφωνα με τον Διαρκή Κατάλογο Κηρυγμένων Αρχαιολογικών Χώρων και Μνημείων της Ελλάδας στην περιοχή του Δήμου Άργους Ορεστικού υπάρχουν οι παρακάτω τόποι και μνημεία, όλα θρησκευτικοί χώροι:

(Πηγή: http://listedmonuments.culture.gr/result_declarations.php:

Όνομασία Μνημείου	Οικισμός	Είδος Μνημείου
Αρχαιολογικός Χώρος "Παραμπέλα"	Άργος Ορεστικόν	Αρχαιολογικές Θέσεις, Τμήματα Κτιρίου
Αρχαία Διοκλητιανούπολη	Άργος Ορεστικόν	Αμυντικά Συγκροτήματα, Αρχαιολογικές Θέσεις, Οικιστικά Σύνολα
Ναός Αγίου Νικολάου	Λαχανόκηποι	Ιεροί Ναοί Χριστιανικοί, Θρησκευτικοί Χώροι
Ναός Κοιμήσεως Θεοτόκου (πρώην Εκκλησία της Ντόλιανης)	Σπήλαια	Ιεροί Ναοί Χριστιανικοί, Θρησκευτικοί Χώροι
Ναός της Μονής Αγίου Αθανασίου	Σπήλιος	Μοναστηριακά Συγκροτήματα, Ιεροί Ναοί Χριστιανικοί, Θρησκευτικοί Χώροι

Μουσεία

(Πηγή: <https://museumfinder.gr>) Αρχαιολογικό Μουσείο Άργους Ορεστικού

Το Μουσείο βρίσκεται δίπλα στο Κέντρο Υγείας Άργους Ορεστικού. Στεγάζεται σε πτέρυγα του Δημοτικού Πολιτιστικού Κέντρου, η οποία παραχωρήθηκε για αυτό το σκοπό στο Υπουργείο Πολιτισμού και Τουρισμού. Η έκθεση παρακολουθεί τους πολιτικούς και πολιτιστικούς μετασχηματισμούς του κεντρικού τμήματος της Ορεστίδος σε τέσσερις διαδοχικές ενότητες, μετά από μία εισαγωγή για τη γεωγραφική περιοχή και για τον τρόπο δημιουργίας της συλλογής του Μουσείου.



Στην πρώτη ενότητα (1100-550 π.Χ.) παρουσιάζεται ένα εντυπωσιακό σύνολο ορειγάλκινων κοσμημάτων και τελετουργικών αντικειμένων, αιχμές δοράτων, κεραμικά σκεύη, καθώς και αναπαραστάσεις ανδρικής γυναικείας και παιδικής ταφής.

Η δεύτερη ενότητα (Το βασίλειο της Ορεστίδος, 550-359 π.Χ.) ξεκινά με ένα αρχαϊκό αγαλματίδιο συμποσιαστή και περιλαμβάνει πρώιμα ενεπίγραφα μνημεία, μαρμάρινη σφίγγα και τμήμα επιτύμβιας στήλης, καθώς και κτερίσματα από τάφους των κλασικών χρόνων.

Από το 359 ως το 200 π.Χ. η Ορεστίδα αποτέλεσε τμήμα του βασιλείου της Μακεδονίας και οι Ορεστοί εντάχθηκαν στη μακεδονική φάλαγγα. Σε αυτή την ενότητα εκτίθενται αιχμή σάρισας και μία μοναδική φαλαγγιτική ασπίδα του παιονικού πεζικού, καθώς και ενεπίγραφα μνημεία.

Στην τελευταία ενότητα παρουσιάζονται αρχαιότητες που χρονολογούνται από την υποταγή των Ορεστών στους Ρωμαίους, το 200 π.Χ., μέχρι την ίδρυση της Διοκλητιανούπολης, κοντά στο 300 μ.Χ. Η περιοχή διατηρεί σε μεγάλο βαθμό τη διοικητική της αυτοτέλεια, όπως αποδεικνύει η επιβίωση του Κοινού των Ορεστών ως τοπικής πολιτικής ένωσης, αλλά και το ψήφισμα των Βαττυναίων, η σημαντικότερη επιγραφή με πολιτικό περιεχόμενο από τη Δυτική Μακεδονία. Σε μεγάλο βαθμό διατηρούνται επίσης η πολιτιστική και η θρησκευτική ταυτότητα των Ορεστών στα αφιερώματα προς τους θεούς και στα επιτύμβια των απλών πολιτών ή των αφηρωισμένων νεκρών, τα οποία εντυπωσιάζουν με την ποικιλία των μορφών τους.

Βυζαντινό Μουσείο Καστοριάς

Το Βυζαντινό Μουσείο Καστοριάς ιδρύθηκε το 1989 και υπάγεται στην αρμοδιότητα της Εφορείας Αρχαιοτήτων Καστοριάς. Η ίδρυση του Μουσείου ήταν απόρροια πολυετών προσπαθειών προκειμένου να στεγαστεί ο πλούτος των βυζαντινών φορητών εικόνων, που μέχρι τότε συγκεντρώνονταν -για λόγους προστασίας- στον ναό του Αγίου Σπυρίδωνος. Παράλληλα με τη φύλαξη και έκθεση της συλλογής των εικόνων, ήταν αναγκαία η ύπαρξη οργανωμένων εργαστηρίων συντήρησης.



Για την οργάνωση της πρώτης έκθεσης συνεργάστηκαν η τότε αρμόδια 11η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων, με τον προϊστάμενό Ιωακείμ Παπάγγελο και την αρχιτέκτονα Κλεοπάτρα Θεολογίδου, μαζί με τον καθηγητή της Θεολογικής Σχολής του Α.Π.Θ., Ευθύμιο Τσιγαρίδα. Η ομάδα έργου συνέταξε τη μελέτη παρουσίασης των εκθεμάτων και είχε τη γενική επιστημονική ευθύνη. Από το διαθέσιμο εκθεσιακό υλικό επιλέχθηκαν μόνο φορητές εικόνες, προκειμένου να αναδειχθεί η θέση της Καστοριάς ως σημαντικού κέντρου της βυζαντινής και μεταβυζαντινής ζωγραφικής.

Η ίδρυση και λειτουργία του Βυζαντινού Μουσείου συνετέλεσε στη συστηματική συντήρηση, μελέτη και αρχειοθέτηση της συλλογής φορητών εικόνων, αλλά και στη δυνατότητα παρουσίασης της -μέσω δανεισμού- σε διεθνείς εκθέσεις υψηλών προδιαγραφών.

Λαογραφικό Δεληνάειο Μουσείο Καστοριάς

Η συνοικία του Ντολτσό στεγάζει αυτόν τον μουσειακό χώρο από το 1977, υπό την φροντίδα του συλλόγου Κυριών. Όσο αφορά τα εκθέματα: όλες οι παλιές Καστοριανές φυλούσαν στα σεντούκια τους αντικείμενα που τα είχαν είτε σαν κειμήλια είτε σαν προικιά. Αντικείμενα που με το πέρασμα του χρόνου και την εξέλιξη της καθημερινότητας ήταν πλέον άχρηστα για τα νοικοκυριά τους. Αντικείμενα σύμβολα, των χρόνων που πέρασαν και στοιχεία λαογραφίας για τα χρόνια που θα έρθουν. Έτσι, τα μέλη του συλλόγου φρόντισαν να βρουν πολλά από αυτά που ήταν κομμάτια της καθημερινής ζωής των Καστοριανών, τις περασμένες δεκαετίες ή και σε κάποιες περιπτώσεις των περασμένων αιώνων. Υφαντά, πλεκτά, ρούχα, εσώρουχα, φωτογραφίες είναι μόνο κάποια από τα εκθέματα του μουσείου αυτού. Από τα σημαντικότερα εκθέματα είναι ένα μοναδικό φωτογραφικό υλικό και τα «στρωσίδια» της παλιάς Καστοριάς.

Κειμηλιαρχείο Κλεισούρας

Λειτουργεί από το 2018 στον γυναικωνίτη του Ι. Ναού Αγίου Δημητρίου Κλεισούρας. Πρόκειται για ένα μικρό εκκλησιαστικό μουσείο, μέσα στο οποίο μπορεί κανείς να θαυμάσει φορητές εικόνες διαφόρων χρονικών περιόδων, τάσεων και τεχνοτροπιών, σπάνιας αξίας έντυπα βιβλία, εξαιρετικά δείγματα χρυσοκεντητικής,

αξιοθαύμαστα έργα εκκλησιαστικής αργυροχρυσοχοΐας και περίτεχνα ξυλόγλυπτα, καθώς και μία σημαντική συλλογή ζωγραφιστών λαβάρων του 19ου αιώνα.

Λαογραφικό Μουσείο Καστοριάς Νεράτζη Αϊβάζη

Σε έναν από τους πιο γραφικούς δρόμους της παλιάς Καστοριάς στην περιοχή που βρίσκεται το καλύτερα διατηρημένο μέρος της, τα καλντερίμια και τα αρχοντικά βρίσκεται το αρχοντικό του Νεράτζη Αϊβάζη το οποίο στεγάζει από το 1975 το Λαογραφικό μουσείο Καστοριάς. Εκεί βρίσκουν φιλόξενη στέγη οι υλικές μαρτυρίες του τόπου, αντικείμενα από την καθημερινή ζωή στο σπίτι και στην εργασία, αντικείμενα που σχετίζονται με τελετές και γιορτές.

Λιμναίος Οικισμός Δισπηλιού Καστοριάς

Λίγα μόλις χιλιόμετρα έξω από την πόλη της Καστοριάς, σε ένα μικρό παραλίμνιο χωριό, το Δισπηλιό, υπάρχει η αναπαράσταση του Νεολιθικού Λιμναίου Οικισμού. Η επίσκεψη στην αναπαράσταση του προϊστορικού Λιμναίου Οικισμού προσφέρει μια “ζωντανή” εικόνα της Νεολιθικής εποχής.



Ο οικισμός αποτελείται από 8 κατοικίες κατασκευασμένες από ξύλο και πηλό, που μας φέρνουν κοντά στον τρόπο ζωής των προϊστορικών ψαράδων, γεωργών, κτηνοτρόφων και κυνηγών. Ο Οικισμός εντοπίστηκε το 1932, όταν κατέβηκε η στάθμη της λίμνης στο συγκεκριμένο σημείο και φάνηκαν υπολείμματα πασσάλων. Λίγα χρόνια αργότερα το 1965, όταν η στάθμη της λίμνης κατέβηκε και πάλι, βγήκαν στην επιφάνεια εκατοντάδες πασσάλων αποκαλύπτοντας τα λείψανα ενός λιμναίου οικισμού της Νεολιθικής Εποχής. Οι ανασκαφές ξεκίνησαν το 1992 και σταδιακά δημιουργήθηκε η σημερινή αναπαράσταση. Τα ευρήματα της ανασκαφής τοποθετούν τον Οικισμό περίπου στην έκτη χιλιετία προ Χριστού, όπου στην περιοχή αναπτύχθηκε ένας σπουδαίος πολιτισμός.

Μουσείο Ενδυματολογίας Καστοριάς

Πρόκειται για ένα μουσείο στο οποίο σώζονται παραδοσιακές τοπικές ενδυμασίες ανδρών και γυναικών της περιοχής. Στεγάζεται στο αρχοντικό των Αφών Εμμανουήλ και διαθέτει σημαντική συλλογή από παραδοσιακές στολές της πόλης της Καστοριάς, καθώς και της ευρύτερης περιοχής. Από τα σημαντικότερα εκθέματα είναι οι συλλογές κοσμημάτων και νομισμάτων όπως και η μεγάλη ποικιλία στολών, που οι Καστοριανοί χρησιμοποιούσαν σε απλές και επίσημες στιγμές της ζωής τους.

Μουσείο Κέρινων Ομοιωμάτων Λαογραφίας και Προϊστορίας

Το Μουσείο Κέρινων Ομοιωμάτων Λαογραφίας και Προϊστορίας στο Μαυροχώρι της Καστοριάς αποτελεί την ενσάρκωση μιας ιδέας που συνέλαβε πριν 27 χρόνια ο δάσκαλος Δημήτρης Παναγιωτίδης μαζί με τη σύζυγό του Φανή Θεοχάρη.

Τελικά, το όνειρο του ζεύγους υλοποιήθηκε το 2009: σε δύο κτίρια τοπικής αρχιτεκτονικής, παρουσιάζονται σκηνές καθημερινού βίου του λαού μας, αναβιώνοντας ήθη και έθιμα πανελλαδικά. Το Μουσείο συγκροτείται από δύο μεγάλα και νεόδμητα κτίρια, τοπικής νεοκλασικής αρχιτεκτονικής. Εντυπωσιακή είναι η αναπαράσταση του παραδοσιακού γάμου με τα κέρνα ομοιώματα του γαμπρού, της νύφης, του παπά, κ. ά. Αλλά εξίσου εντυπωσιακές είναι και οι κέρνες μορφές των προϊστορικών ανθρώπων, που κατοικούσαν πριν χιλιάδες χρόνια στις όχθες της Λίμνης της Καστοριάς και ψάρευαν στα νερά της.



Ανάμεσα στα δύο κτίρια του Μουσείου υπάρχει μία μεγάλη τετράγωνη αυλή, που έχει ολόγυρά της αναπαραστάσεις μαγαζιών της παλαιάς εποχής, μαζί με τα κέρινα ομοιώματα των επαγγελματιών που τα επάνδρωναν και τα λειτουργούσαν. Τα ποικίλα εκθέματα είναι μοιρασμένα σε θεματικές ενότητες ώστε οι επισκέπτες –κυρίως οι μαθητές– να διδάσκονται εύκολα και μεθοδικά την εξέλιξη του πολιτισμού μας από τα πανάρχαια χρόνια μέχρι τα σύγχρονα. Σε αυτές τις θεματικές ενότητες περιλαμβάνονται: κύκλος ψωμιού, μαλλιού, τρύγος, μαγειρικά σκεύη, η φωτιά, στολές, ο σπλισμός, μουσικά όργανα κτλ.

Μουσείο Μακεδονικού Αγώνα Καστοριάς

Αποτελεί έναν μουσειακό χώρο που φιλοξενείται σε παραδοσιακή οικία μακεδονίτικης αρχιτεκτονικής, ένα αρχοντικό του 18ου αιώνα, που αποτελούσε την οικία του Αναστασίου Πηχιών, Έλληνα Μακεδόνα αγωνιστή που έδρασε στη περιοχή του καζά Καστοριάς στα τέλη του 19ου αιώνα. Το Αρχοντικό Πηχιών, όπως είναι ευρύτερα γνωστό, βρίσκεται στην συνοικία Ντολτσό της πόλης, στο παραδοσιακό “πυρήνα” της παλαιάς πόλης της Καστοριάς, και κοντά στην ομώνυμη πλατεία Ντολτσού. Πρόκειται για ένα διώροφο κτήριο του 18ου αιώνα χαρακτηρισμένο ως μνημείο από το Υπουργείο Πολιτισμού με μεγάλη ιστορική αξία. Καστοριά αποτελούσε επιδίωξη πολλών ετών.

Μουσείο Παλιοντολογίας και Παλαιοβοτανικής Νόστιμου

Κοντά στο χωριό Νόστιμο υπάρχει το Απολιθωμένο Δάσος, τη μελέτη και ανάδειξη του οποίου έχει αναλάβει ο καθηγητής Παλιοντολογίας και Παλαιοβοτανικής Ευάγγελος Βελιτζέλος. Πριν από 15-20 εκατομμύρια χρόνια, οι προσχώσεις των ποταμών σχημάτισαν ένα τεράστιο δέλτα, στο οποίο δημιουργήθηκε ένα άγριο υποτροπικό δάσος με οξιές, καστανιές, βελανιδιές και φοίνικες. Η λάβα και η ηφαιστειακή στάχτη που σκέπασαν, σε κάποια φάση, το δάσος συνετέλεσαν στην απολίθωση. Τα ευρήματα είναι εντυπωσιακά. Κορμοί μήκους 5-10 μέτρων και διαμέτρου 50-80 εκατοστών, στους οποίους διακρίνεται ο φλοιός και οι δακτύλιοι και ανάμεσά τους οι μοναδικοί απολιθωμένοι φοίνικες που έχουν βρεθεί στην ηπειρωτική Ελλάδα. Η ανασκαφή έφερε επίσης στο φως θαλάσσια απολιθώματα όπως κοχύλια, σαλιγκάρια, αστερίες, μύδια, καθώς και το δόντι ενός τεράστιου καρχαρία.

Μουσείο Παύλου Μελά

Το Μουσείο Παύλου Μελά είναι ιστορικό μουσείο στον οικισμό Μελάς του νομού Καστοριάς, χωριό που μετονομάστηκε από Στάτισσα, προς τιμήν του αξιωματικού και ήρωα του Μακεδονικού Αγώνα Παύλου Μελά που θανατώθηκε στις 13 Οκτωβρίου 1904, έπειτα από επιχείρηση οθωμανικού αποσπάσματος. Η οικία Καντζάκη, που αποτελεί σήμερα τον χώρο του μουσείου, εξαγοράστηκε το 1970 από την Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Καστοριάς, προκειμένου να διασωθεί το κτήριο που σκοτώθηκε ο αγωνιστής του Μακεδονικού Αγώνα Παύλος Μελάς και να αναδειχθεί η ιστορία αυτής της περιόδου στην περιοχή της Καστοριάς και της Φλώρινας.



Το 1978, το κτήριο χαρακτηρίστηκε το Υπουργείο Πολιτισμού ιστορικό και διατηρητέο μνημείο ως σημείο αναφοράς και ιστορικής μνήμης των γεγονότων του Μακεδονικού Αγώνα και του θανάτου του Παύλου Μελά. Το 2010 ολοκληρώθηκαν εργασίες αναστήλωσης και ανάδειξης του μουσείου και του περιβάλλοντος χώρου από την Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας, με την συνδρομή του Μουσείου Μακεδονικού Αγώνα στη Θεσσαλονίκη. Η οικία αποτελεί αντιπροσωπευτικό κτίσμα τοπικής αρχιτεκτονικής των χωριών της ιστορικής περιοχής των Κορεσטיών.

5.2.7 Έθιμα- Εκδηλώσεις (<https://kastoria.pdm.gov.gr/pekastorias/parousiasipe>)

Το κέφι και το ξεφάντωμα του καστοριανού καρναβαλιού είναι πλέον γνωστά σε όλους. Τα Ραγκουτσάρια, όπως ονομάζονται τα καρναβάλια, γίνονται από τις 6 μέχρι τις 8 Ιανουαρίου και είναι η κορύφωση των εορτών του Δωδεκαημέρου. Στις εκδηλώσεις παίρνουν μέρος όλοι οι Καστοριανοί που ξεχύνονται στους δρόμους για να γιορτάσουν με χορούς, τραγούδια, πειράγματα και άφθονο κρασί.

Οι εκδηλώσεις κορυφώνονται την τρίτη μέρα, την ονομαζόμενη πατερίτσα, με τη μεγάλη παρέλαση των μεταμφιεσμένων μπουλουκιών στον κεντρικό δρόμο της πόλης. Το όνομα Ραγκουτσάρια προέρχεται από το λατινικό rogatores, δηλαδή ζητιάνοι, αφού οι μεταμφιεσμένοι ζητούν από τους νοικοκύρηδες να τους δώσουν δώρα προκειμένου να διώξουν τα κακά πνεύματα.



Ραγκουτσάρια

Τριήμερο καρναβάλι διοργανώνεται από τις αρχές του χρόνου στο Άργος Ορεστικό, στο Μαυροχώρι και στη Λιθιά. Τα Κολλιέντα, τα παραδοσιακά κάλαντα, τραγουδιούνται το βράδυ της παραμονής των Χριστουγέννων, από παρέες που γυρίζουν στα σπίτια κρατώντας φαναράκια και «μασιαλάδες».

Χαρακτηριστικά έθιμα της αποκριάς που εξακολουθούν να τηρούνται είναι οι μπουμπούνες, ο χάσκαρης, οι παλιαπούλες. Οι μπουμπούνες είναι φωτιές που ανάβουν στις πλατείες την Κυριακή της αποκριάς. Όλοι οι παριστάμενοι πηδούν πάνω από τα αναμμένα κάρβουνα «για να ρίξουν τους ψύλλους και να απαλλαγούν από το κακό».

Οι **παλιαπούλες** είναι το αντίστοιχο έθιμο που γίνεται στο Άργος Ορεστικό. Στα σπίτια, μετά το βραδινό φαγητό παίζουν τον χάσκαρη, προσπαθούν δηλαδή, να αρπάξουν με το στόμα ένα βρασμένο αυγό, που κρατά ο πιο ηλικιωμένος κρεμασμένο στην άκρη μιας κλωστής.

Η Ροδάνη είναι μια κούνια ξύλινη χειροποίητη, με δύο ή τέσσερα καθίσματα, που στήνεται από την Κυριακή των Βαΐων μέχρι την Κυριακή του Θωμά. Τραγούδια, μουσική, χορός και πειράγματα συνοδεύουν το πασχαλιάτικο αυτό έθιμο.

Το καλοκαίρι, στις 24 Ιουνίου γιορτάζεται ο **Κλήδονας**, που συμπίπτει με τη γιορτή του Αη-Γιάννη του Προδρόμου. Τα αγόρια φέρνουν ένα κλωνάρι με αγκάθια που το στολίζουν με φρούτα, ενώ τα κορίτσια φέρνουν «βουβό νερό» από τη λίμνη. Το πανηγύρι στην εορτή του προφήτη Ηλία, προστάτη των γουνοποιών, γίνεται τον Ιούλιο.

Οι πολιτιστικές εκδηλώσεις που διεξάγονται, κατά τη διάρκεια του χρόνου, είναι τα «Ορέστεια», το **διαβαλκανικό χορωδιακό φεστιβάλ Άργους Ορεστικού**, η εβδομάδα του απόδημου Καστοριανού, τα Χριστοπούλεια και ο πολιτιστικός Αύγουστος, ενώ το πρώτο Σαββατοκύριακο του Αυγούστου διοργανώνεται το River party, μια μουσική εκδήλωση που γίνεται στις όχθες του ποταμού Αλιάκμονα στο Νεστόριο και στην οποία συγκεντρώνεται πλήθος νέων ανθρώπων.

Ανάμεσα στις πιο γνωστές εμπορικές εκδηλώσεις είναι η έκθεση γούνας τον Απρίλιο και η εμποροπανήγυρη στο Άργος Ορεστικό, το τελευταίο Σαββατοκύριακο του Σεπτεμβρίου. Το φθινόπωρο πραγματοποιούνται, γιορτή τσίπουρου στη Λιθιά, γιορτή φασολιού στα Λακκώματα και γιορτή κάστανου στο Καστανόφυτο.

5.2.8 Υποδομές εκπαίδευσης

Στην περιοχή της Δυτικής Μακεδονίας και σε πέντε πόλεις μεταξύ αυτών και η Καστοριά, λειτουργεί το Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, του οποίου η ακαδημαϊκή δομή σύμφωνα με το Νόμο 4610/2019 (ΦΕΚ 70/Α/07.05.2019 έχει διαμορφωθεί ως εξής (Πηγή: <https://www.uowm.gr>) :

1. Πολυτεχνική σχολή με έδρα την Κοζάνη

- 1.1. Τμήμα ηλεκτρολόγων μηχανικών και ηλεκτρονικών υπολογιστών
- 1.2. Τμήμα μηχανικών ορυκτών πόρων
- 1.3. Τμήμα μηχανικών σχεδίασης προϊόντων και συστημάτων
- 1.4. Τμήμα μηχανολόγων μηχανικών
- 1.4. Τμήμα χημικών μηχανικών

2. Σχολή οικονομικών επιστημών, με έδρα την Κοζάνη

- 2.1. Τμήμα διεθνών και Ευρωπαϊκών οικονομικών Σπουδών
- 2.2. Τμήμα διοικητικής επιστήμης και τεχνολογίας
- 2.3. Τμήμα λογιστικής και χρηματοοικονομικής
- 2.4. Τμήμα οικονομικών επιστημών (Καστοριά)
- 2.5. Τμήμα περιφερειακής και διασυνοριακής ανάπτυξης
- 2.6. Τμήμα στατιστικής και ασφαλιστικής επιστήμης (Γρεβενά)

3. Σχολή καλών τεχνών με έδρα τη Φλώρινα

- 3.1. Τμήμα εικαστικών και εφαρμοσμένων τεχνών

4. Σχολή γεωπονικών επιστημών με έδρα τη Φλώρινα

- 4.1. Τμήμα γεωπονίας

5. Σχολή Κοινωνικών και Ανθρωπιστικών Επιστημών, με έδρα την Φλώρινα

- 5.1. Παιδαγωγικό τμήμα δημοτικής εκπαίδευσης
- 5.2. Παιδαγωγικό τμήμα νηπιαγωγών
- 5.3. Τμήμα επικοινωνίας και ψηφιακών μέσων (Καστοριά)
- 5.4. Τμήμα ψυχολογίας

6. Σχολή Επιστημών Υγείας, με έδρα την Πτολεμαΐδα

- 6.1. Τμήμα εργοθεραπείας
- 6.2. Τμήμα μαιευτικής

7. Σχολή Θετικών Επιστημών, με έδρα την Καστοριά

7.1. Τμήμα μαθηματικών

7.2. Τμήμα πληροφορικής

Στην Δ.Ε. Καστοριάς υπάρχουν σύμφωνα με στοιχεία από τις ηλεκτρονικές διευθύνσεις της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης Καστοριάς:

- 30 Δημοτικά σχολεία, 4 εξ' αυτών στο Άργος Ορεστικό
- 24 Νηπιαγωγεία, 4 εξ' αυτών στο Άργος Ορεστικό
- 14 Γυμνάσια, 2 εξ' αυτών στο Άργος Ορεστικό
- 7 Λύκεια, 1 εξ' αυτών στο Άργος Ορεστικό
- 2 ΕΠΑΛ, 1 εξ' αυτών στο Άργος Ορεστικό
- 2 εσπερινά σχολεία
- 1 ΣΕΚ

Στην Αμμουδάρα δεν υπάρχουν εν λειτουργία υποδομές εκπαίδευσης.

6. Αποτύπωση και αποτίμηση διοικητικού και οικονομικού εσωτερικού περιβάλλοντος του φορέα ιδιοκτησίας

6.1.1 Παρουσίαση του φορέα διαχείρισης

Ο φορέας διαχείρισης του ιαματικού φυσικού πόρου είναι η Δημοτική Κοινοφελής Επιχείρηση Δήμου Άργους Ορεστικού της Περιφερειακής Ενότητας Καστοριάς της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας.

Στο συγκεκριμένο κεφάλαιο γίνεται μία προσπάθεια αποτύπωσης της λειτουργίας του φορέα διαχείρισης που είναι η ανωτέρω επιχείρηση.

6.1.2 Διοίκηση – Οργάνωση

Όπως ήδη αναφέρθηκε φορέας διαχείρισης είναι η Δημοτική Κοινοφελής Επιχείρηση Δήμου Άργους Ορεστικού, η οποία είναι το αποτέλεσμα της συγχώνευσης των: α) «Κοινοφελής Δημοτική Επιχείρηση Δήμου Άργους Ορεστικού Νομού Καστοριάς» και β) «Κοινοφελής Δημοτική Επιχείρηση Σφαγείων Δήμου Άργους Ορεστικού Νομού Καστοριάς» σύμφωνα με την Α.Δ.Σ. 62/1011, ενώ με την Α.Δ.Σ 158/2013 μετονομάστηκε από Δημοτική Κοινοφελής Επιχείρηση Δήμου Ορεστίδος στη σημερινή της ονομασία.

Στους σκοπούς της Επιχείρησης, ανάμεσα στους άλλους, συγκαταλέγεται και η «προστασία και αξιοποίηση των ιαματικών πηγών με τη χρήση των χρηματοδοτικών εργαλείων.

Σύμφωνα πάντα με την οικεία συστατική πράξη η Επιχείρηση διοικείται από ενδεκαμελές διοικητικό συμβούλιο, του οποίου τα μέλη ορίζονται μαζί με τους αναπληρωτές τους από δημοτικό συμβούλιο. Εκ των μελών αυτών επτά είναι αιρετοί εκπρόσωποι του Δήμου Άργους Ορεστικού, εκ των οποίων πέντε προέρχονται από την πλειοψηφία και δυο είναι μέλη από τη μειοψηφία, ένας είναι εκπρόσωπος κοινωνικού φορέα της περιοχής και τρεις είναι δημότες ή κάτοικοι με γνώση και πείρα των αντικειμένων της Επιχείρησης.

Οι καταστατικοί σκοποί της Επιχείρησης συγκροτούν ένα ιδιαίτερα ευρύ πλαίσιο δραστηριοποίησης, καθώς συντίθενται από: την κοινωνική προστασία και αλληλεγγύη, τις πολιτικές για την νεολαία, την ενίσχυση της απασχόλησης, δραστηριότητες και υπηρεσίες για τον πολιτισμό και τον πολιτιστικό τουρισμό, την ίδρυση και λειτουργία ΚΔΑΠ, την προστασία, αξιοποίηση και ανάδειξη του περιβάλλοντος, την ίδρυση και λειτουργία δημοτικών εργαστηρίων και σφαγείων, την τουριστική αξιοποίηση των τοπικών φυσικών πόρων, την οργάνωση δημοτικής συγκοινωνίας, την εκπόνηση και υλοποίηση προγραμμάτων έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης, κλπ.

6.1.3 Ανθρώπινο Δυναμικό

Οι περιορισμοί που τίθενται από το, περί προσλήψεων, θεσμικό πλαίσιο που διέπει τους Ο.Τ.Α. και τις Δημοτικές Κοινοφελείς Επιχειρήσεις, από κοινού με την ισχύ του μέτρου της αναστολής των προσλήψεων και του ετήσιου προγραμματισμού αυτών, συγκροτούν το αντίστοιχο πλαίσιο κάλυψης των αναγκών απασχόλησης προσωπικού που ισχύει και στη Δημοτική Κοινοφελή Επιχείρηση του Δήμου Άργους Ορεστικού.

Στις υπηρεσίες των Λουτρών απασχολείται προσωπικό με συμβάσεις ορισμένου χρόνου. Ειδικότερα απασχολούνται πέντε άτομα με τις ειδικότητες του υπαλλήλου γραφείου, καθαριστές – καθαρίστριες, καθώς και ιατρός με σύμβαση μίσθωσης έργου. Τα καθήκοντα του ανωτέρω προσωπικού καλύπτουν όλο το φάσμα λειτουργίας του πόρου και ειδικότερα αυτά της υποδοχής, εξυπηρέτησης κατά τη λούση, καθαριότητας πριν και μετά τη λούση, καθαριότητας των κοινοχρήστων χώρων, κλπ.

6.1.4 Παρεχόμενες υπηρεσίες

Παρέχονται υπηρεσίες λουτροθεραπείας αποκλειστικά. Τη λειτουργία της λουτρικής μονάδας επικουρεί όπως αναφέρθηκε ανωτέρω συνεργαζόμενος γιατρός.

6.1.5 Υγιεινή και ασφάλεια των χώρων λειτουργίας

Οι χώροι υδροθεραπείας καθαρίζονται από το προσωπικό με τη χρήση κατάλληλων καθαριστικών υγρών μέσω, πριν από κάθε χρήση. Οι εσωτερικοί κοινόχρηστοι χώροι του υδροθεραπευτηρίου καθαρίζονται σε τακτά χρονικά διαστήματα από το προσωπικό της μονάδας. Όλος ο χώρος του υδροθεραπευτηρίου απολυμαίνεται. Τέλος ο χώρος πληροί τους όρους πυρασφάλειας και ασφάλειας.

6.1.6 Περιοδικότητα λειτουργίας

Ο χώρος δέχεται τους λουόμενους καθημερινά κατά τη διάρκεια της λουτρικής περιόδου η οποία εκκινεί περίπου στα μέσα Ιουνίου και ολοκληρώνεται στα τέλη Οκτωβρίου.

6.1.7 Τυπολογία πελατών

Σύμφωνα με στελέχη της δημοτικής αρχής το μεγαλύτερο ποσοστό των επισκεπτών είναι άτομα τρίτης ηλικίας άνω των 60 ετών με το υπόλοιπο ποσοστό να μοιράζεται στις ηλικίες από 50-60 ετών και τις ηλικίες 40-50 ετών, ενώ αναφορικά με την προέλευση των επισκεπτών, το μεγαλύτερο ποσοστό είναι από το Δήμο Άργους Ορεστικού, τις εγγύς περιοχές και την ευρύτερη Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

6.1.8 Ανταγωνιστικό Πλεονέκτημα

Θεωρητικά, το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα είναι ο ιαματικός φυσικός πόρος. Συγκεκριμένα, οι ιδιότητες του εξαιτίας των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών του προσδίδουν προστιθέμενη αξία στο «προϊόν». Συγκεκριμένα, από τα στοιχεία της χημικής ανάλυσης, των οργανοληπτικών και φυσικοχημικών παραμέτρων, ο φυσικός πόρος χαρακτηρίζεται και ταυτοποιείται ως ψυχρός, υποτονικός, μεσομεταλλικός, ασβεστούχος, οξυανθρακικός, υδροθειούχος.

Σύμφωνα με την αναγνώριση του ΙΦΠ, η λουτροθεραπεία είναι ο ενδεδειγμένος τρόπος χρήσης ενώ αναφορικά με τις ιαματικές ιδιότητές του ενδείκνυται για ρευματικές παθήσεις και χρόνιους ρευματισμούς, ισχιαλγίες, οσφυαλγίες και παθήσεις του νευρικού συστήματος χρόνια ρινοκολπίτιδα, οξεία ρινίτιδα, αλλεργική ρινίτιδα. Αντενδείκνυται για καρδιακές παθήσεις, οιδήματα κάτω άκρων, στεφανιαία νόσος, εγκεφαλικές αιμορραγίες ή θρομβώσεις αγγείων, κακοήθεις νεοπλασίες, νευρικές και ψυχικές παθήσεις, ενεργός φυματίωση, εγκυμοσύνη μετά τον έκτο μήνα.

Οι υφιστάμενες εγκαταστάσεις του ιαματικού φυσικού πόρου βρίσκονται σε μία περιοχή φυσικού κάλλους, αρκετά κοντά στον ποταμό Αλιάκμονα (1,7 χλμ. νοητής ευθείας με το εγγύτερο σημείο του ποταμού που δίνει στους επισκέπτες τη δυνατότητα να συνδυάσουν την επίσκεψή τους και με άλλες δραστηριότητες όπως περίπατος, παρατήρηση της φύσης.

Η εύκολη πρόσβαση των εγκαταστάσεων στο Εθνικό οδικό δίκτυο και στην Εγνατία Οδό καθώς και στον κάθετο άξονα προς Κρυσταλλοπηγή, εξασφαλίζουν τη σύνδεση των λουτρών με τα αστικά κέντρα της Δυτικής Μακεδονίας καθώς και με λοιπές τουριστικές υποδομές της ευρύτερης περιοχής της ΠΔΜ αλλά και της Ηπείρου με βάση μία ζώνη χρονοαπόστασης 60 λεπτών. Θα πρέπει να αναφερθεί ιδιαίτερα η εγγύτητα των λουτρών με την πόλη της Καστοριάς η οποία αποτελεί τουριστικό προορισμό εγνωσμένου κύρους (διαδρομή 15,4 χλμ. και 20 λεπτών χρονική διάρκεια ταξιδιού), στην οποία χωροθετούνται 37 ξενοδοχειακές μονάδες δυναμικότητας 932 δωματίων και 2135 κλινών.

Ακόμη, ανταγωνιστικό πλεονέκτημα αποτελεί η έλλειψη ανταγωνισμού στην οικεία Περιφέρεια αφού δεν υπάρχει άλλη μονάδα σε λειτουργία

Τέλος, η μη ύπαρξη ασύμβατων εγκαταστάσεων στο άμεσο περιβάλλον επιτρέπει την ορθολογική χωροθέτηση δραστηριοτήτων κυρίως στον περιβάλλοντα χώρο και την εκπόνηση ενός επενδυτικού προγράμματος προσαρμοσμένου στις ελάχιστες προδιαγραφές λειτουργίας.

6.2 Οικονομικό Περιβάλλον Διαχείρισης ΙΦΠ, marketing και επικοινωνία

Όπως έχει ήδη αναφερθεί ο ιαματικός φυσικός πόρος λειτουργεί με την ευθύνη της Δημοτικής Κοινωφελούς Επιχείρησης και ειδικότερα εντός του οικονομικού της περιβάλλοντος.

Δεν υπάρχει οργανωμένο πρόγραμμα προβολής και επικοινωνίας με το κοινό για τα χαρακτηριστικά του ΙΦΠ και τις θεραπευτικές του ιδιότητες.

Ο Δήμος στην προσπάθειά του να ενημερώσει το ευρύ κοινό για τις εγκαταστάσεις του ιαματικού φυσικού πόρου και τις δυνατότητες χρήσης του, δημιούργησε σελίδα (λογαριασμό) σε μέσο κοινωνικής δικτύωσης (facebook) η οποία ωστόσο είναι ανενεργή από το 2012.

6.2.1 Οικονομικό περιβάλλον

Σύμφωνα με τα λογιστικά ισοζύγια των ετών 2013, 2014, 2015 και 2016 της Δημοτικής Κοινωφελούς Επιχείρησης για την παροχή των υπηρεσιών που σχετίζονται με τα ιαματικά λουτρά της Αμμουδάρας λειτουργούν σε ένα σχετικά σταθερό οικονομικό περιβάλλον, το οποίο θα αναλυθεί κατά την τρίτη φάση του παρόντος

6.2.2 Στοιχεία και κινήσεις

Ο όρος παραγωγικότητα εκφράζει το λόγο των αποτελεσμάτων, δηλαδή των προϊόντων και υπηρεσιών που παράγονται σε ένα σύστημα προς τους πόρους που χρησιμοποιούνται στην παραγωγή του αποτελέσματος όπως το κεφάλαιο, η εργασία, η ενέργεια, ο εξοπλισμός, τα υλικά, οι υπηρεσίες τρίτων κτλ.

Δύο λόγοι εμποδίζουν τον ορθό υπολογισμό στην περίπτωση των υπηρεσιών: Πρώτον, έχουν μη υλικά χαρακτηριστικά, και δεύτερον, η ποιότητα της υπηρεσίας ποικίλλει ανάλογα με τις εισροές που παρέχει ο εκάστοτε χρήστης της υπηρεσίας (με άλλα λόγια, η ποιότητα της υπηρεσίας στηρίζεται στην ποιότητα της από κοινού παραγωγής). Αυτά τα δύο χαρακτηριστικά καθιστούν δύσκολη την εύρεση μιας μονάδας μέτρησης των υπηρεσιών.

Για τις ανάγκες της παρούσας μελέτης λαμβάνεται υπόψη ως δείκτης «παραγωγικότητας» η πληρότητα και ο βαθμός αξιοποίησης των τουριστικών εγκαταστάσεων.

Στα Λουτρά Αμμουδάρας, η παρεχόμενη υπηρεσία η οποία χρίζει περαιτέρω ανάλυσης της πληρότητάς της είναι το υδροθεραπευτήριο.

Για τον υπολογισμό της πληρότητας του υδροθεραπευτηρίου ή διαφορετικά ο βαθμός αξιοποίησης των λουτρικών εγκαταστάσεων, απαιτούνται υπολογισμοί οι οποίοι θα προσδιορίζουν τον ανωτέρω βαθμό και οι οποίες θα διενεργηθούν κατά τη τρίτη φάση του παρόντος. Σε αυτό το σημείο και για την πληρότητα της παράθεσης της αναγκαίας πληροφορίας, καθώς και σύμφωνα με τα στοιχεία που δόθηκαν από το Δήμο Άργους Ορεστικού, η κατ' έτος και από το 2018 κίνηση στα Λουτρά εμφανίζεται ως εξής:

ΕΤΟΣ	ΕΙΣΗΤΗΡΙΑ
2018	1907
2019	2158
2020	625
2021	1228
ΣΥΝΟΛΟ	5918

Από τα ανωτέρω στοιχεία, αβίαστα προκύπτει πως η ετήσια υφιστάμενη κίνηση υπολείπεται κατά πολύ της μέγιστης δυναμικότητας της μονάδας η οποία μπορεί να υπολογιστεί ως εξής:

15 λουτήρες X 12 λούσεις/ λουτήρα/ημέρα X 30 ημέρες / μήνα X 5 μήνες / έτος = 27.000 λούσεις ανά περίοδο.

6.2.3 Marketing και επικοινωνία

Στο πλαίσιο της επικοινωνίας και του marketing των Ιαματικών Λουτρών Αμμουδάρας, έχει σχεδιαστεί η επίσημη διαδικτυακή σελίδα (<https://loutrammoudaras.weebly.com/>), η οποία παρέχει πληροφορίες σχετικά με τις εγκαταστάσεις των λουτρών, τις υπηρεσίες που παρέχονται, τα χαρακτηριστικά του ιαματικού νερού, καθώς και ο τιμοκατάλογος των παρεχόμενων υπηρεσιών. Οι εγκαταστάσεις και οι υπηρεσίες παρουσιάζονται επίσης μέσα από ένα ενδεικτικό φωτογραφικό υλικό και βίντεο. Επιπλέον δίνονται τα απαραίτητα στοιχεία επικοινωνίας καθώς και οι σύνδεσμοι του Δήμου Άργους – Ορεστικού και του Συνδέσμου Δήμων Ιαματικών Πηγών Ελλάδας. Ωστόσο, η επίσημη σελίδα των λουτρών φαίνεται ότι δεν είναι επικαιροποιημένη καθώς η τελευταία ανακοίνωση αναρτήθηκε στις 27/10/2019. Παρόμοιο υλικό βρίσκεται αναρτημένο και στην επίσημη σελίδα του Δήμου Άργους – Ορεστικού.



Στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης τα Ιαματικά Λουτρά Αμμουδάρας διαθέτουν μία σελίδα στο facebook, με ελλιπείς πληροφορίες και φωτογραφίες, ενώ η τελευταία ανάρτηση πραγματοποιήθηκε στις 2/8/2012.

Επιπλέον, σε αναζήτηση των ιαματικών λουτρών μέσω της google, εμφανίζεται μόνο η τοποθεσία των λουτρών στο χάρτη και φωτογραφίες χωρίς επιπλέον πληροφορίες όπως τηλέφωνο επικοινωνίας και ώρες - ημέρες λειτουργίας. Επίσης, δίνεται η δυνατότητα επιλογής μετάβασης τον ιστότοπο των λουτρών, ωστόσο αυτή δεν πραγματοποιείται στην επίσημη σελίδα των ιαματικών λουτρών αλλά στην κεντρική σελίδα του δήμου Άργους – Ορεστικού. Αξιολογήσεις των παρεχόμενων υπηρεσιών δεν υπάρχουν καταγεγραμμένες.

Είναι σημαντικό επίσης να αναφερθεί ότι στον σχεδιασμό την επίσημης ιστοσελίδας των λουτρών, φαίνεται ότι δεν δόθηκε έμφαση στην βελτιστοποίηση της δομής, του περιεχομένου και των τεχνικών χαρακτηριστικών του, ώστε να μπορεί η ιστοσελίδα να προβάλλεται από τις πρώτες στις αναζητήσεις της google των χρηστών-πελατών που αναζητούν ιαματικά λουτρά στην Ελλάδα. Δεδομένης πλέον της ανάγκης γρήγορης εύρεσης πληροφοριών από χρήστες στο διαδίκτυο, όλες οι ιστοσελίδες οφείλουν να σχεδιάζονται με τέτοιο τρόπο ώστε ο επισκέπτης να βρίσκει την ιστοσελίδα εύκολα και άμεσα, το οποίο δεν ισχύει στην περίπτωση των Ιαματικών Λουτρών της Αμμουδάρας.

Τέλος, πρέπει να αναφερθεί ότι στο πλαίσιο επικοινωνίας των λουτρών δεν έχει σχεδιαστεί κανένα λογότυπο (logo) ώστε να υπάρχει η γραφιστική αποτύπωση του σήματος του φορέα που θα τον καθιστά αναγνωρίσιμο και θα τον διαφοροποιεί από άλλους.

Συμπερασματικά, τα Ιαματικά Λουτρά Αμμουδάρας δεν έχουν ακολουθήσει κάποια οργανωμένη στρατηγική προώθησης και marketing ώστε να προβληθούν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο και να προσελκύσουν νέους πελάτες και νέες ομάδες στόχου και χρειάζεται να υλοποιηθούν πολλές ενέργειες προς αυτή την κατεύθυνση.

6.3 Βασικές διαπιστώσεις

Ο ιαματικός φυσικός πόρος της Αμμουδάρας αποτελεί ένα συγκριτικό πλεονέκτημα για την περιοχή, ικανό να εντάσσεται τόσο τοπικά όσο και περιφερειακά.

Τοπικά καθώς αποτελεί το μοναδικό ανάλογο περιεχομένου φυσικό πόρο, περιφερειακά δε καθώς εξαιτίας της γεωγραφικής του θέσης και της εγγύτητας της στο πρωτεύων οδικό δίκτυο της περιοχής, μπορεί αρμονικά να ενταχθεί ως βασικό συστατικό μέρος του στο υφιστάμενο τουριστικό προϊόν.

Τόσο η ύπαρξη των εγκαταστάσεων όσο και η λειτουργία του στο πλαίσιο της Κοινωφελούς Επιχείρησης, αποτελούν μια σημαντική παράμετρο για την περαιτέρω αναβάθμιση τόσο των υποδομών όσο και της λειτουργίας του.

Από την προηγηθείσα παράθεση των βασικών δεδομένων που συνθέτουν τη λειτουργία του, πρόκειται για μια μονάδα η οποία καταφέρνει να εκπληρώνει τη βασική της αποστολή, χωρίς όμως να μπορεί να τοποθετηθεί με επάρκεια στον σχετικό ανταγωνισμό.

Επιπροσθέτως και σε ότι αφορά στο ακολουθούμενο μίγμα μάρκετινγκ, μάλλον παρατηρούνται σχετικές υστερήσεις. Το σύνολο των ευρημάτων συνηγορούν στον αναγκαίο ανασχεδιασμό του και στην ανάπτυξη σχετικών ενεργειών καλύτερης τοποθέτησης του στον σχετικό ανταγωνισμό.

ΠΗΓΕΣ

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ 2015-2019 (ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2015)

ΣΧΕΔΙΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΕΞΥΠΝΗΣ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ 2014-2020 (RIS 3) (ΙΟΥΛΙΟΣ 2015)

ΣΧΕΔΙΟ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ (BCS – ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ Ι.Κ.Ε.) (ΙΟΥΝΙΟΣ 2017)

ΜΕΛΕΤΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ, ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗΣ ΚΑΙ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗΣ ΤΟΥ ΠΠΧΣΑΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ (ΦΑΣΗ Β – ΣΤΑΔΙΟ Β1 – ΕΙΔΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΓΙΑ ΤΟ ΤΟΠΙΟ) (ΥΠΕΚΑ)

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΙΑΜΑΤΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ & ΛΟΥΤΡΟΤΟΠΟΙ – ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΘΕΡΜΑΛΙΣΜΟΣ», ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΕΠΙΣΚΕΨΙΜΟΤΗΤΑΣ ΛΟΥΤΡΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ – ΙΑΑΚ/ΕΚΚΕ, ΙΟΥΛΙΟΣ 2017

ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ – ΜΕΤΡΗΣΗ ΠΟΙΟΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΣΟΤΙΚΩΝ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΩΝ ΤΩΝ ΧΡΗΣΤΩΝ ΙΑΜΑΤΙΚΩΝ ΠΗΓΩΝ ΕΛΛΑΔΟΣ, ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΡΧΗ, ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΠΟΓΡΑΦΩΝ 2001-2011

ΦΑΚΕΛΟΣ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗΣ ΦΥΣΙΚΟΥ ΠΟΡΟΥ (ΥΔΡΟΓΕΩΛΟΓΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ, ΥΓΕΙΟΝΟΜΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ, ΡΑΔΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ, ΦΥΣΙΚΟΧΗΜΙΚΕΣ ΚΑΙ ΜΙΚΡΟΒΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΑΝΑΛΥΣΕΙΣ, ΤΙΤΛΟΙ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ, Κ.Λ.Π.)

ΒΑΣΙΚΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΜΕΓΕΘΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ – ΙΝΣΕΤΕ, ΑΠΡΙΛΙΟΣ 2018

ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ ΑΝΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΑΝΑ ΔΗΜΟ, ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΟ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟ ΕΛΛΑΔΟΣ – ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΙΤΕΠ

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΤΟ 2014 – ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΗ ΒΑΣΙΚΩΝ ΜΕΓΕΘΩΝ, ΣΕΤΕ

GLOBAL SPA AND WELLNESS ECONOMY MONITOR, GLOBAL WELLNESS INSTITUTE, 2014

SPAS AND THE WELLNESS GLOBAL MARKET, SYNERGIES AND OPPORTUNITIES, GLOBAL SPA SUMMIT – SRI INTERNATIONAL, MAY 2010

ΙΑΜΑΤΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ ΚΑΙ ΛΟΥΤΡΟΤΟΠΟΙ, ΑΓΓΕΛΙΔΗΣ ΖΗΣΗΣ, 2008

ΕΙΣΗΓΗΣΗ ΓΕΝΙΚΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΕΑ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΔΗΜΩΝ ΙΑΜΑΤΙΚΩΝ ΠΗΓΩΝ ΕΛΛΑΔΟΣ ΜΕ ΘΕΜΑ: ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΥΓΕΙΑΣ, ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ, ΣΜΟΚΟΒΟ 2017

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΟΙ ΤΟΠΟΙ ΤΩΝ ΑΚΟΛΟΥΘΩΝ ΦΟΡΕΩΝ

- ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ (www.pdm.gov.gr)
- ΕΘΝΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΥΓΕΙΑΣ (www.eopyy.gov.gr)
- ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΙΑΜΑΤΙΚΩΝ ΠΗΓΩΝ ΕΛΛΑΔΟΣ 2016 (www.thermalsprings.gr)
- ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΥΕΞΙΑΣ, GLOBAL WELLNESS INSTITUTE (www.globalwellnessinstitute.org)

- ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ SPA, EUROPEAN SPAS ASSOCIATION (ESPA)(www.espa-ehv.eu)
- ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΥΔΡΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ & ΚΛΙΜΑΤΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ, WORLD FEDERATION OF HYDROTHERAPY AND CLIMATOTHERAPY (www.femteconline.org)
- ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΙΑΜΑΤΙΚΩΝ ΠΟΛΕΩΝ, EUROPEAN HISTORIC THERMAL TOWNS ASSOCIATION (ΕΗΤΤΑ) (www.ehtta.eu)
- ΔΗΜΟΣ ΑΡΓΟΥΣ ΟΡΕΣΤΙΚΟΥ (<https://www.argosorestiko.gr/>)
- ΙΑΜΑΤΙΚΑ ΛΟΥΤΡΑ ΑΜΜΟΥΔΑΡΑΣ (<https://loutrammoudaras.weebly.com/>)